Ð²Ú²êî²ÜÆ Ð²Üð²äºîàôÂÚ²Ü ºðÎðàð¸ ¼ºÎàôÚòÀ

î²ð² Ì²Þðæ²Ü²ÚÆÜ Î²Ø öàøð²Ø²êÜàôÂÚàôÜÜºðÆ È º¼àôÜºðÆ ºìðàä²Î²Ü

Ê²ðîÆ²ÚÆ

15-ð¸ Ðà¸ì²ÌÆ 1-ÆÜ Îºî Æ Ð²Ø²Ò²ÚÜ

ºñ¨³Ý 2007

Ü»ñ³ ÍáõÃÛáõÝ	
Ø³ë 1	Æñ³ íÇ×³ ÏÇ í»ñÉáõÍáõÃÛáõÝ Ï³Ù áñáß Ñ³ñó³¹ñáõÙÝ»ñ
Ø³ë 2	î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ »íñáå³Ï³Ý Ë³ñïÇ³ÛÇ Ï³ ï³ñÙ³Ý 1-ÇÝ ÙáÝÇïáñÇÝ·³ÛÇÝ ÷áõÉÇ ³ñ¹ÛáõÝùÝ»ñÝ ³Ù÷á÷áÕ ³½·³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³Ïáí Çñ³Ï³Ý³óí³Í ·áñÍÝ³Ï³Ý ù³ÛÉ»ñÁ
Ø³ë 3	î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ »íñáå³Ï³Ý Ë³ñïÇ³ÛÇ կատարման ուղղությամբ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý Ý»ñÏ³Û³óñ³Í ³é³çÇÝ ½»ÏáõÛóÇó Ñ»ïá Ó»éÝ³ñÏí³Í ÙÇçáóÝ»ñÁ ¨ ³é³çÇÝ ½»ÏáõÛóáõÙ ã³ñï³óáÉí³Í, բայց իրականացված ծրագրերը
Ø³ë 4	Ò»éÝ³ñÏí³Í ù³ÛÉ»ñÁ Ñá¹í³Í ³é Ñá¹í³Í
Ø³ë 5	ºíñáå³ÛÇ ÊáñÑñ¹Ç Ü³Ë³ñ³ñÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ç` Ð³Û³ëï³ÝáõÙ Խարտիայի կիրառման վերաբերյալ հանձնարարականի Çñ³Ï³Ý³óáõÙÁ
Ð³í»Éí³Í	
²ÕÛáõë³Ï 1.	ՀՀ մշտական բնակչության բախշումը քաղաքներում և գյուղերում
²ÕÛáõë³Ï 2.	Ê³éÁ ³½·³ÛÇÝ Ï³½Ùáí Ï³Ù ·»ñ³½³Ýó³å»ë ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñáվ բնակեցված գյուղական բնակավայրերի ó³ÝÏ
²ÕÛáõë³Ï 3.	ÐÐ Ñ³Ýñ³ÏñÃ³Ï³Ý ¹åñáóÝ»ñáõÙ Ý»ñÏ³ å³ÑÇÝ »½¹Ç»ñ»Ý/ùñ¹»ñ»Ý É»½íÇ áõëáõóáõÙ իրականացնող բնակավայրերի ó³ÝÏ
²ÕÛáõë³Ï 4.	ÐÐ Ñ³Ýñ³ÏñÃ³Ï³Ý ¹åñáóÝ»ñáõÙ Ý»ñÏ³ å³ÑÇÝ ³ëáñ»ñ»Ý É»½íÇ ուսուցմամբ դասարանների ցանկ
²ÕÛáõë³Ï 5.	ՀՀ հանրակրթական դպրոցներում ռուսերեն լեզվի ուսուցմամբ ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñÇ ó³ÝÏ
²ÕÛáõë³Ï 6.	ä»ïáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó å³ßïå³ÝíáÕ` Ð³Û³ëï³ÝÇ ï³ñ³ÍùáõÙ առկա և արդեն բացակայող կրոնական և էթնիկ համայնքների å³ïÙ³Ï³Ý å³ßï³ÙáõÝù³ÛÇÝ Ï³éáõÛóÝ»ñÇ ó³ÝÏ

Üºð² ÌàôÂÚàôÜ

1. î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ »íñáå³Ï³Ý Ëáñï Ç³ÛÇ 15-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ 1-ÇÝ Ï»ïÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝÁ ներկայացնում է Խարտիայի կատարման և դրա սկզբունքների, դրույթների Çñ³Ï³Ý³óÙ³ÝÝ áõÕÕí³Í ûñ»Ýë¹ñ³Ï³Ý ¨ ³ÛÉ ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñÇ ÁÝÃ³óùÇ, ÇÝãå»ë Ý³¨ î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ »íñáå³Ï³Ý Ë³ñïÇ³ÛÇ Ï³ï³ñÙ³Ý 1-ÇÝ ÙáÝÇïáñÇÝ·³ÛÇÝ ÷áõÉÇ ³ñ¹ÛáõÝùÝ»ñÝ ³Ù÷á÷áõÙ ³½·³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³Ïáí Çñ³Ï³Ý³óí³Í ·áñÍÝ³Ï³Ý ù³ÛÉ»ñÇ վերաբերյալ 2-ñ¹ ½»ÏáõÛóÁ:

2. ¼»ÏáõÛóáõÙ Ñ³ßíÇ »Ý ³éÝí»É §Ð³Û³ëï³ÝÇ ÏáÕÙÇó î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ »íñáå³Ï³Ý Ë³ñïÇ³ÛÇ Ï³ï³ñÙ³Ý Ù³ëÇÝ¦ ºíñáå³ÛÇ ËáñÑñ¹Ç Ü³Ë³ñ³ñÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ç ÏáÕÙÇó 2006Ã. ÐáõÝÇëÇ 14-ÇÝ Ü³Ë³ñ³ñÝ»ñÇ å³ïíÇñ³ÏÝ»ñÇ 967 ÅáÕáíÇ ÁÝÃ³óùáõÙ ÁÝ¹áõÝí³Í Res(2001)6/ CM(2006)85 «Հայաստանի վերաբ»ñÛ³É Ï³ñÍÇùÁ¦ ¨ ³Û¹ Ï³ñÍÇùáõÙ Ýßí³Í պրոբլեմները :

3. ¼»ÏáõÛóÁ Ý»ñÏ³Û³óÝáõÙ ¿ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇÝ ³éÝãíáÕ Ñ³ñó»ñ, ù³ÝÇ áñ Հայաստանում բացակայում է տարածաշրջանային լեզվի ËÝ¹ÇñÁ ¨ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝÁ, í³í»ñ³óÝ»Éáí î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ »íñáå³Ï³Ý Ë³ñïÇ³Ý, ëï³ÝÓÝ»É ¿ Ùß³Ï»É ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛáõÝ ¨ ë³ÑÙ³Ý»É ·áñÍáÕáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Íñ³·Çñ ÙÇ³ÛÝ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ /éáõë»ñ»Ý, ÑáõÝ³ñ»Ý, »½¹Ç»ñ»Ý, ùñ¹»ñ»Ý, ասորերեն/ պաշտպանության և զարգացման ուղղությամբ: ê³Ï³ÛÝ ¼»ÏáõÛóáõÙ áñáß ï»Õ»ÏáõÃÛáõÝÝ»ñ »Ý Ý»ñÏ³Û³óíáõÙ Ý³¨ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ñ³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ գործածվող մի շարք այլ լեզուների վերաբերյալ:

4. ¼»ÏáõÛóÇ Ñ³Ù³ñ ÑÇÙù »Ý Ñ³Ý¹Çë³ó»É Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ ·áñÍ³Ï³ÉáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó ïñ³Ù³¹ñí³Í ï»Õ»ÏáõÃÛáõÝÝ»ñÁ, ÐÐ Ï³é³í³ñáõÃÛ³Ý ³ßË³ï³Ï³½ÙÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ ÏñáÝÇ Ñ³ñó»ñÇ í³ñãáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó Ùß³Ïí³Í ¨

Çñ³Ï³Ý³óíáÕ Íñ³·ñ»ñÝ áõ ³é³ç³ñÏáõÃÛáõÝÝ»ñÁ, áõëáõÙÝ³ëÇñáõÃÛáõÝÝ»ñÁ («Յազարաշեն» Ազգաբանական հետազոտությունների հայկական կենտրոնÇ ÏáÕÙÇó 2005 Ãí³Ï³ÝÇÝ Çñ³Ï³Ý³óí»É ¿ §²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¹åñáó³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý Çñ³íÇ×³ÏÁ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ /»½¹ÇÝ»ñ, ùñ¹»ñ, éáõëÝ»ñ/Ù³É³Ï³ÝÝ»ñ/, ³ëáñÇÝ»ñ/¦ áõëáõÙÝ³ëÇñáõÃÛáõÝÁ), ÐÐ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ³é³çÝáñ¹Ý»ñÇ ¨ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ»ï ùÝÝ³ñÏáõÙÝ»ñÁ, ÷áñÓ³·Çï³Ï³Ý Ñ³ñóáõÙÝ»ñÁ, ÐÐ Ï³é³í³ñáõÃÛ³Ý ³ßË³ï³Ï³½ÙÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ ÏñáÝÇ Ñ³ñó»ñÇ í³ñãáõÃÛ³Ý ³ßË³ï³ÏÇóÝ»ñÇ Ñ³Ý¹ÇåáõÙÝ»ñÝ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñáõÙ, ÏñÃ³Ï³Ý Ñ³ëï³ïáõÃÛáõÝÝ»ñáõÙ ¨ ¹ñ³Ýó ÁÝÃ³óùáõÙ ùÝÝ³ñÏí³Í Ñ³ñó»ñÁ, ÐÐ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó í»ñáÑÇßÛ³É í³ñãáõÃÛ³ÝÝ áõÕ³ñÏí³Í ¹ÇÙáõÙÝ»ñÇ, ³é³ç³ñÏáõÃÛáõÝÝ»ñÇ í»ñÉáõÍáõÃÛáõÝÝ»ñÁ: ¼»ÏáõÛóÇ ï»ùëïÁ ïñ³Ù³¹ñí»É ¿ Ý³¨ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý Ý³Ë³·³ÑÇ Ëáññ¹³Ï³ÝÇÝ ÏÇó ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³Ù³Ï³ñ·áÕ Ëáññ¹ÇÝ ¨ ëï³óí»É áõ Ñ³ßíÇ »Ý ³éÝí»É Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÝÏ³ï³éáõÙÝ»ñÁ :

5. Զեկույցը բաղկացած է ներածությունից, ÑÇÝ· Ù³ë»ñÇó ¨ í»ó ³ÕÛáõë³Ï Ý»ñÏ³Û³óÝáÕ Ñ³í»Éí³ÍÇó: ¼»ÏáõÛóÁ Ï³½Ùí»É ¿ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý Ï³é³í³ñáõÃÛ³Ý ³ßË³ï³Ï³½ÙÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ ÏñáÝÇ Ñ³ñó»ñÇ í³ñãáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó: ¼»ÏáõÛóÁ ãÇ ³Ý¹ñ³¹³éÝáõÙ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ëáóÇ³É-ïÝï»ë³Ï³Ý Çñ³íÇ×³ÏÇ í»ñÉáõÍáõÃÛ³ÝÁ, ë³Ï³ÛÝ Ù³ëÝ³íáñ»óÝáõÙ ¿, áñ î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ »ñÏáå³Ï³Ý Ë³ñïÇ³Ûáí Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó å³ßïå³ÝáõÃÛ³Ý ï³Ï í»ñóí³Í ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÑÇÝ· É»½áõÝ»ñÇÝ` éáõë»ñ»Ý, ÑáõÝ³ñ»Ý, »½¹Ç»ñ»Ý, ùñ¹»ñ»Ý, ³ëáñ»ñ»Ý, ³éÝãíáÕ Íñ³·ñ»ñÁ Ï³ñáÕ ¿ÇÝ ³í»ÉÇ Ù»Í Í³í³Éáí å»ï³Ï³Ý ÝÛáõÃ³Ï³Ý ³ç³ÏóáõÃÛáõÝ ëï³Ý³É, »Ã» »ñÏñáõÙ ÉáõÍí³Í ÉÇÝ»ÇÝ ³é³çÝ³ÛÇÝ ëáóÇ³É-ïÝï»ë³Ï³Ý պրոբլեմները:

Ø³ë 1

Æñ³íÇ×³ÏÇ í»ñÉáõÍáõÃÛáõÝ Ï³Ù áñáß Ñ³ñó³¹ñáõÙÝ»ñ

6. î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ վերաբերյալ եվրոպական խարտիայից բխող գործողություններÇ Ý»ñ¹ñáõÙÁ Ð³Û³ëï³ÝÇ Յանրապետությունում ի հայտ բերեց ÙÇ ß³ñù ËÝ¹ÇñÝ»ñ, áñáÝó ÙÇ Ù³ëÁ ¹»é¨ë Ç Ñ³Ûï ã¿ÇÝ »Ï»É ÙÇÝã¨ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó Ý»ñÏ³Û³óíáÕ առաջին զեկույցը և, բնականաբար, չեն արտացոլվել դրանում: Î³Ý Ý³¨ օբյեկտիվորեն հայտնի պրոբլեմներ, nñáÝó Éáõ Íáõ ÙÁ Å³Ù³Ý³Ï ¿ å³Ñ³ÝçáõÙ: ²Û¹ ËÝ¹ÇñÝ»ñÇó ÙÇ ù³ÝÇëÁ Çñ³í³Ï³Ý »Ý, ÙÛáõëÝ»ñÁ å³ÛÙ³Ý³íáñí³Í »Ý Ð³Û³ëï³ÝÇ ëáóÇ³É-ïÝï»ë³Ï³Ý å³ÛÙ³ÝÝ»ñáí: ì»ñçÇÝÝ»ñÇó ¿, ûñÇÝ³Ï, ¹åñáóÝ»ñÇ ýÇ½ÇÏ³Ï³Ý íÇ×³ÏÁ ¨ Ï³¹ñ³ÛÇÝ Ñ³·»óí³ÍáõÃÛáõÝÁ: Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ, ó³íáù, ýÇÝ³Ýë³Ï³Ý å³ï×³éÝ»ñáí ¹»é¨ë ³í³ñïí³Í ã¿ ¹åñáóÝ»ñÇ í»ñ³Ýáñá·áõÙÁ, ÓÙ»éí³ ÁÝÃ³óùáõÙ ÝáñÙ³É ç»éáõóÙ³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÙÁ, Éáõ Íí³Í ã¿ ¹åñáóÝ»ñÇ ï»ËÝÇÏ³Ï³Ý Ñ³·»óí³ÍáõÃÛ³Ý Ñ³ñóÁ, áõëáõóÇãÝ»ñÇÝ ³é³ç³ñÏíáÕ Ù»Ãá¹³Ï³Ý ·ñ³Ï³ÝáõÃÛ³Ý Ñ³ñóÁ, Ù³ÝÏ³í³ñÅÝ»ñÇ í»ñ³å³ïñ³ëïÙ³Ý ÁÝÃ³óùÁ ¹»é¨ë í»ñçÝ³Ï³Ý³å»ë Ï³ÝáÝ³Ï³ñ·í³Í ã¿ ¨ ÁÝÃ³ÝáõÙ ¿ ½·³ÉÇáñ»Ý ¹³Ý¹³Õ: Դանդաղ և դժվարությամբ են կայանում ï»Õ³Ï³Ý ÇÝùÝ³Ï³é³í³ñÙ³Ý մարմինների աշխատանքները հատկապես գյուղական բնակավայրերում: ì»ñçÇÝë î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ վերաբ»ñÛ³É եվրոպական խարտիայից բխող գործողությունների իմաստով Ï³ñ¨áñáõÃÛáõÝ ¿ ëï³ÝáõÙ ³ÛÝ å³ï×³éáí, áñ Ý³Ë³¹åñáó³Ï³Ý áõëáõóÙ³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÙÁ Ù»Í ã³÷áí å³ÛÙ³Ý³íáñí³Í ¿ ï»Õ³Ï³Ý ÇÝùÝ³Ï³é³í³ñÙ³Ý Ù³ñÙÇÝÝ»ñÇ ³ßË³ï³Ýùáí: êñ³Ýù Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý Ñ³Ù³ñ ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ պրոբլեմներ են, բայց, բնականաբար, ³Ý¹ñ³¹³éÝáõÙ »Ý Ý³¨ î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ վերաբերյալ եվրոպական խարտիայից բխող գործողությունների Ý»ñ¹ñÙ³Ý ÁÝÃ³óùÇ íñ³:

7. ì³ñã³-Çñ³í³Ï³Ý ËÝ¹ÇñÝ»ñÇó Ï³ñ»ÉÇ ¿ ³é³ÝÓÝ³óÝ»É ÙÇ ù³ÝÇëÁ: ²Ûëå»ë, ÙÇÝã¨ 2004Ã. Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ ¹»é¨ë ãÏ³ñ ³½·³ÛÇÝ փոքրամասնությունների հարցերով զբաղվող առանձին կառուցվածքային

բաժին, Խարտիայի պարտավորություններից բխող գործողությունների Ñ³Ù³Ï³ñ·áõÙÁ ¹»é¨ë Ñëï³Ï»óí³Í ã¿ñ: ØÇ³ÛÝ 2004Ã. ÑáõÝí³ñÇÝ Ó¨³íáñí»ó ÐÐ Ï³é³í³ñáõÃÛ³Ý ³ßË³ï³Ï³½ÙÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ ÏñáÝÇ Ñ³ñó»ñÇ í³ñãáõÃÛáõÝÁ, áñÝ ëÏë»ó Çñ³Ï³Ý³óÝ»É, Ç ÃÇíë ³ÛÉáó, Ý³¨ î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ վերսբերյալ եվրոպական խարտիայից բխող ·áñÍáÕáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Íñ³·ñ³íáñÙ³Ý í»ñÉáõÍáõÃÛáõÝÝ áõ ·áñÍáÕáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³Ù³Ï³ñ·áõÙÁ: ØÇ³ÛÝ 2007Ã. Éáõ Í í»ó ï³ñ³Íù³ÛÇÝ Ï³é³í³ñÙ³Ý Ù³ñÙÇÝÝ»ñáõÙ` Ù³ñ½å»ï³ñ³ÝÝ»ñáõÙ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ Çñ³óÙ³Ý å³ï³ëË³Ý³ïáõÝ»ñÇ ËÝ¹ÇñÁ: ²í³ñïÇÝ ¿ Ùáï»ÝáõÙ ï»Õ³Ï³Ý ÇÝùÝ³Ï³é³í³ñÙ³Ý Ù³ñÙÇÝÝ»ñáõÙ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ Çñ³½»ÏÙ³Ý ·áñÍÁÝÃ³óÁ: Î³é³í³ñÙ³Ý Ù³ñÙÇÝÝ»ñáõÙ ¹»é¨ë å»ïù ¿ ß³ñáõÝ³Ïí»Ý ³½·³ÛÇÝ փոքրամասնությունների իրավունքների իրացման վերաբերյալ սեմինարներն ու Ï³½Ùí³Í Íñ³·ñ»ñÇ Ý»ñ¹ñÙ³Ý í»ñաբերյալ խորհրդակցությունները :

8. ä³ñ½í»ó, áñ î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ եվրոպական խարտիայից բխող գործողությունների ներդրման ընթացքը որոշ Ñáõ½áõÙÝ»ñ ¿ ³é³ç³óÝáõÙ ³é³ÝÓÇÝ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñáõÙ: ÆÝã å»ë Ñ³Ûï ÝÇ ¿ ºíñáå³ÛÇ ËáñÑñ¹Ç ÷áñÓ³·»ïÝ»ñÇÝ, §1939-Çó ÙÇÝã¨ 1989Ã. »½¹ÇÝ»ñÁ ¹Çïíáõ٠¿ÇÝ áñå»ë ùñ¹եր, և բոլոր պաշïáÝ³Ï³Ý ÷³ëï³ÃÕÃ»ñáõÙ ¨ ÏñÃ³Ï³Ý áõ Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ Ñ³ëï³ïáõÃÛáõÝÝ»ñáõÙ ÙÇ³ÛÝ ùñ¹»ñ»ÝÝ ¿ñ Ýßíáõ٣ ²ÝÏ³ËáõÃÛáõÝÇó Ñ»ïá ¿ÃÝÇÏ³Ï³Ý ¨ É»½í³Ï³Ý å³ïÏ³Ý»ÉáõÃÛáõÝÁ ëÏë»ó Ñ»Ýí»É ³ÝÑ³ï ³ÝÓ³Ýó Ñ³Ûï³ñ³ñáõÃÛ³Ý íñ³£ 40620 ³ÝÓ Çñ»Ý Ñ³Ù³ñ»ó »½¹Ç ¨ 1519 ³ÝÓª ùáõñ¹£ Æñ³Ï³ÝáõÙ »ñÏáõ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÝ ¿É Ëáëáõ٠»Ý Ïուրմանջի լեզվի նույն տարբերակով: Սակայն ներկայումս երկու համայնքները ã»Ý Ñ³Ù³Ó³ÛÝáõÙ ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ ³Ýí³ÝÙ³Ý, áñÇ å³ï×³éáí ¿É Ð³Û³ëï³ÝÇ ÇßË³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ Ê³ñïÇ³ÛÇ í³í»ñ³óÙ³Ý Å³Ù³Ý³Ï ùñ¹»ñ»ÝÁ ¨ »½¹Ç»ñ»ÝÁ ×³Ý³ã»É »Ý áñå»ë ³é³ÝÓÇÝ É»½áõÝ»ñ£ øñ¹»ñÁ É»½íÇ ·ñ³íáñ Ó¨Ç Ñ³Ù³ñ É³ïÇÝ³Ï³Ý ·ñÇ ÁÝ¹áõÝÙ³Ý ×³Ý³å³ñÑÇÝ »Ý, Çëï »½¹ÇÝ»ñÁ ß³ñáõÝ³ÏáõÙ »Ý ·áñÍ³Í»É ÏÇñÇÉÛ³Ý ·ÇñÁ¦[1]: ºíñáå³ÛÇ ËáñÑñ¹Ç ÷áñÓ³·»ïÝ»ñÇ ³Ûë

---

1 Հայաստանի վերաբերյալ փորձագետների կոմիտեի I ԶԵԿՈՒՅՑ, 14-ñ¹ Ï»ï :

í³í»ñ³óÙ³ÝÁ å»ïù ¿ ³í»É³óÝ»É, áñ Çñ»Ýó ùáõñ¹ ³Ýí³ÝáõÝ»ñÇ ÉÇ¹»ñÝ»ñÁ բոյկá ïáõÙ »Ý »½¹Ç»ñ»Ý ¹³ë³·ñù»ñÇ Ùáõïù Á ¹åñáóÝ»ñ, áñ ï»Õ ëáíáñáõÙ »Ý Ý³¨ Çñ»Ýó ùáõñ¹ Ñ³Ù³ñáÕÝ»ñÇ »ñ»Ë³Ý»ñÁ: Üñ³Ýù åÝ¹áõÙ »Ý, áñ »ñÏáõ տարբեր լ»½áõÝ»ñÇ ³Ýí³Ý ï³Ï ãÇ Ï³ñ»ÉÇ ÝáõÛÝ É»½íáí ÏñÃáõÃÛáõÝ Çñ³Ï³Ý³óÝ»É: ø³ÝÇ áñ Çñ»Ýó »½¹Ç ¨ ùáõñ¹ ³Ýí³ÝáõÝ»ñÇ Ù»Í Ù³ëÝ ³åñáõÙ են նույն բնակավայրերում, և նրանց երեխաները նույն դպրոցն են հաճախում, իրատեսկաան չէ երկու տարբեր լեզուների անվան տակ նույն լեզուն տարբեր Ñáëù»ñáí ¹³ë³í³Ý¹»ÉÁ, Ñ³ïÏ³å»ë »Ã» Ñ³ßíÇ ³éÝ»Ýù ³ÛÝ Ñ³Ý·³Ù³ÝùÁ, որ բնակավայրերի բնակչության փոքրաքվության հետևաքով դ³ë³ñ³ÝÝ»ñáõÙ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ ÃÇíÁ Ñ³×³Ë ãÇ Ñ³ëÝáõÙ ÑÇÝ·-í»ó »ñ»Ë³ÛÇ: ²Ûë ·áñÍÁÝÃ³óÝ áõÕ»Ïóíáõ ¿ áñáß Ñáõ½áõÙÝ»ñáí, ¨ ÇßË³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ համբերատար ջանքեր են գործադրում լուծելու խնդիրը:

9. ºñÏñáñ¹, î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ վերաբեñÛ³É »íñáå³Ï³Ý Ë³ñïÇ³ÛÇ ÏáÕÙÇó áñáß Ñ³ëÏ³óáõÃÛáõÝÝ»ñ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ³é³ç³óÝáõÙ »Ý ï³ñÁÝÃ»ñóáõÙÝ»ñ ¨ Éñ³óáõóÇã մեկնաբանման Ï³ñÇù »Ý ½·áõÙ: ÆÝãå»ë Ñ³ÛïÝÇ ¿, Ê³ñïÇ³ÛÇ í³í»ñ³óÙ³Ý ÷³ëï³ÃÕÃáí §Ê³ñïÇ³ÛÇ Ðá¹í³Í 3. Ï»ï 1-Ç Ñ³Ù³Ó³ÛÝ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝÁ Ñ³Ûï³ñ³ñáõÙ ¿, áñ î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ վերաբերյալ »íñáå³Ï³Ý Ë³ñïÇ³ÛáõÙ Ýßí³Í ÇÙ³ëïáí Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÝ »Ý ³ëáñ»ñ»ÝÁ, »½¹Ç»ñ»ÝÁ, ÑáõÝ³ñ»ÝÁ, éáõë»ñ»ÝÁ ¨ ùñ¹»ñ»ÝÁ¦£ երբ Յայաստանի Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý Ï³é³í³ñáõÃÛáõÝÁ Ó»éÝ³ÙáõË »Õ³í, Ù³ëÝ³íáñ³å»ë, ³ëáñ»ñ»Ý É»½áõÝ áñå»ë ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½áõ ÏñÃ³Ï³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·áõÙ Ý»ñ¹Ý»Éáõ ·áñÍÇÝ, ³ëáñ³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÇ áñáß ÉÇ¹»ñÝ»ñ Ñ³Ý¹»ë »Ï³Ý ³ÛÝ åÝ¹áõÙáí, áñ Çñ»Ýù ã»Ý ÁÝ¹áõÝáõÙ §÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½áõ¦ ³ñï³Ñ³ÛïáõÃÛáõÝÁ, ¹ñ³ ÷áË³ñ»Ý ·»ñ³¹³ëáõÙ »Ý §Ù³Ûñ»ÝÇ É»½áõ¦ ¨ §³½·³ÛÇÝ É»½áõ¦ ³ñï³Ñ³ÛïáõÃÛáõÝÝ»ñÁ ¨ Ù³Ûñ»ÝÇ É»½áõ Çñ»Ýù Ñ³Ù³ñáõÙ »Ý éáõë»ñ»ÝÁ: ²ÛÉ ³ëáñÇÝ»ñ, ÁÝ¹Ñ³Ï³é³ÏÝ, ³ëáñ³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÇ Ù³Ûñ»ÝÇ É»½áõ Ñ³Ù³ñáõÙ »Ý ³ëáñ»ñ»ÝÁ: î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ վերաբերյալ »íñáå³Ï³Ý Ë³ñïÇ³Ý ãÇ ë³ÑÙ³ÝáõÙ, áñ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½áõÝ ¿ÃÝÇÏ Ï³Ù Ù³Ûñ»ÝÇ, Ï³Ù ³½·³ÛÇÝ

É»½áõÝ ¿: ²í»ÉÇÝ, áñ¨¿ ë³ÑÙ³ÝáõÙ ãÏ³, áñ ³éÑ³ë³ñ³Ï Ù³Ûñ»ÝÇ É»½áõÝ ¿ÃÝÇÏ Ï³Ù ³½·³ÛÇÝ É»½áõÝ ¿[2]: ²Ûëå»ë ûí Ù»Ýù ËÝ¹Çñ áõÝ»Ýù ×ß·ñï»Éáõ »ñ»ù

---

[2] êáõÛÝ ½»ÏáõÛóÁ Ð³Û³ëï³ÝÇ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ»ï ùÝÝ³ñÏ»ÉÇë Ð³Û³ëï³ÝÇ ³ëáñÇÝ»ñÇ ÙÇ Ù³ëÁ ß³ñáÝ³ Ïáõ Ù¿ñ åÝ¹»É, áñ ³ëáñ»ñ»ÝÁ áã Ã» Çñ»Ýó` áñå»ë ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý, É»½áõ ¿, ³ÛÉ` Çñ»Ýó ազգային լեզուն է, տարբերություն տեսնելով «փոքրամասնության լեզու» և «ազգային լեզու» Ñ³ëÏ³óáõÃÛáõÝÝ»ñáõÙ: Հարցը դառնում է պրոբլեմաÛÇÝ ³ÛÝ å³ï×³éáí, áñ §²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ å³ßïå³ÝáõÃÛ³Ý¦ ßñç³Ý³Ï³ÛÇÝ ÏáÝí»ÝóÇ³Ûáí ¨ «Տարածաշրջանային կամ փոքրամասնությունների լեզուների վերաբերյալ Եվրոպական Խարտիայով» »ñÏñÇ ëï³ÝÓ³Í å³ñï³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñÁ ï³ñ³ÍíáõÙ »Ý §÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½íÇ¦ íñ³: Ø³ëÝ³íáñ³å»ë §²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ å³ßïå³ÝáõÃÛ³Ý¦ ßñç³Ý³Ï³ÛÇÝ ÏáÝí»ÝóÇ³ÛÇ Ðá¹í³Í 14-Ç Ñ³Ù³Ó³ÛÝ §1.ÎáÕÙ»ñÁ å³ñï³íáñíáõÙ »Ý ×³Ý³ã»É ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³ÝÁ å³ïÏ³ÝáÕ Ûáõñ³ù³ÝãÛáõñ ³ÝÓÇ Çñ³íáõÝùÁª ëáíáñ»Éáõ Çñ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý լեզուն: 2. Ավանդաբար կամ զգալի քանակությամբ ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանցով բնակեցված տարածքներում, բավարար Ï³ñÇùÇ ¹»åùáõÙ, ÎáÕÙ»ñÁ, ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ë³ÑÙ³ÝÝ»ñáõÙ ¨ Çñ»Ýó ÏñÃ³Ï³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·»ñÇ ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ, å»ïù ¿ »ñ³ßË³íáñ»Ý, ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ å³ïÏ³ÝáÕ ³ÝÓ³Ýó Ñ³Ù³ñ, Çñ»Ýó É»½áõÝ áõëáõÙÝ³ëÇñ»Éáõ Ï³Ù ³Û¹ É»½íáí ÏñÃáõÃÛáõÝ ëï³Ý³Éáõ ³¹»Ïí³ï ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñ: 3. êáõÛÝ Ñá¹í³ÍÇ 2-րդ պարբերության դրույթները ãå»ïù ¿ Çñ³·áñÍí»Ý Ç íÝ³ë å³ßïáÝ³Ï³Ý É»½íÇ áõëáõóÙ³ÝÁ ¨ ¹³ë³í³Ý¹Ù³ÝÁ¦: ²Ûëå»ëáí Þñç³Ý³Ï³ÛÇÝ ÏáÝí»ÝóÇ³Ý Ñá¹í³Í 14-Ç 1-ÇÝ Ï»ïáí Ï³ñ¨áñáõÙ ¿ §÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½áõÝ¦, ÇëÏ 2-ñ¹ Ï»ïáí ß»ßïáõÙ ¿ §³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ å³ïÏ³ÝáÕ ³ÝÓ³Ýó Ñ³Ù³ñ, Çñ»Ýó É»½áõÝ áõëáõÙÝ³ëÇñ»Éáõ Ï³Ù ³Û¹ É»½íáí ÏñÃáõÃÛáõÝ ëï³Ý³Éáõ ³¹»Ïí³ï ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñ¦: 2-ñ¹ Ï»ïáõÙ û·ï³·áñÍí³Í §Çñ»Ýó É»½íáí¦ ³ñï³Ñ³Ûïáõ³ÃÛáõÝÝ ³ÏÝÑ³Ûïáñ»Ý å»ïù ¿ Ñ³ë³Ï³Ý³É §÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½áõÝ¦: Ð³ñó ¿ ³é³ç³ÝáõÙ, Ã» á±ñÝ ¿ §÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½áõÝ¦: ²ÛÝ É»½áõÝ, áñÁ Ýñ³Ýó §³½·³ÛÇÝ É»½áõ±Ý¦ ¿, Ã»± ³ÛÝ É»½áõÝ, áñáí Ýñ³Ýù ³í»ÉÇ Ñ»ßï »Ý ³րտահայտվում և որը երբեմն, խորհրդային շրջանում ձևավորված É»½í³Ï³Ý ³í³Ý¹áõÛÃÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ, ³Ýí³ÝíáõÙ ¿ §Ù³Ûñ»ÝÇ É»½áõ¦: Ð³Ï³ëáõÃÛáõÝÁ Ëáñ³ó»É ¿ §²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ å³ßïå³ÝáõÃÛ³Ý Ù³ëÇÝ ßñç³Ý³Ï³ÛÇÝ ÏáÝí»ÝóÇ³ÛÇ¦ ËáñÑñ¹³ïí³Ï³Ý ÏáÙÇï»Ç 2006Ã. Ù³ÛÇëÇ 12-ÇÝ Ñ³ëï³ïí³Í Ð³Û³ëï³ÝÇ վերաբերյալ 2-ñ¹ Ï³ñÍÇùáõÙ å³ñáõÝ³ÏáÕ áñáß¹ñáõÛÃÝ»ñÇ Ñ»ï¨³Ýùáí: Ø³ëÝ³íáñ³å»ë ³Û¹ Ï³ñÍÇùÇ å³ñ³·ñ³ý151-áõÙ ß»ßïí³Í ¿, áñ §³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ Ý»ñÏ³Û³óÝáÕ ß³ï ³ÝÓÇù, ³Û¹ ÃíáõÙ áã éáõë³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Í³·Ù³Ý, áíù»ñ Çñ»Ýó »ñ»Ë³Ý»ñÇ Ñ³Ù³ñ ³é³í»ÉáõÃÛáõÝÁ ï³ÉÇë »Ý éáõë»ñ»Ý ÏñÃáõÃÛ³ÝÁ, մտահոգություններ են արտահայտել հայերեն կրթության նկատմամբ մեծացող ուշադրության առնչությամբ¦: ÜáõÛÝ Ï³ñÍÇùÇ 155-ñ¹ å³ñ³·ñ³ýáí Ý»ñÏ³Û³óí³Í Ð³ÝÓÝ³ñ³ñ³Ï³Ýáí å³Ñ³ÝçíáõÙ ¿ §ºñ³ßË³íáñ»É, áñ Ñ³Û»ñ»Ý É»½íÇ áõëáõóÙ³Ý Ýկատմամբ մեծացող ուշադրությունը չի ËáãÁÝ¹áïÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ Ý»ñÏ³Û³óÝáÕ ³ÝÓ³Ýó ÏáÕÙÇó éáõë»ñ»Ý É»½íáí ÏñÃáõÃÛáõÝ ÁÝïñ»Éáõ ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÁ¦: ØÇ ÏáÕÙÇó Þñç³Ý³Ï³ÛÇÝ ÏáÝí»ÝóÇ³ÛÇ 14-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ 3-ñ¹ Ï»ïáí ³ëíáõÙ ¿, áñ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ å³ïÏ³ÝáÕ ³ÝÓ³Ýó Ñ³Ù³ñ Çñ»Ýó É»½áõÝ áõëáõÙÝ³ëÇñ»Éáõ Ï³Ù ³Û¹ É»½íáí ÏñÃáõÃÛáõÝ ëï³Ý³Éáõ ³¹»Ïí³ï ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ëï»ÕÍáõÙÁ §ãå»ïù ¿ Çñ³·áñÍí»Ý Ç íÝ³ë å³ßïáÝ³Ï³Ý É»½íÇ áõëáõóÙ³ÝÁ ¨ ¹³ë³í³Ý¹Ù³ÝÁ¦ /ÇëÏ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ å³ßïáÝ³Ï³Ý É»½áõÝ Ñ³Û»ñ»ÝÝ ¿/, ÙÛáõë ÏáÕÙÇó Ñ³ÝÓÝ³ñ³ñ³Ï³Ýáí Ð³Û³ëï³ÝÇó å³Ñ³ÝçíáõÙ ¿ §ºñ³ßË³íáñ»É, áñ Ñ³Û»ñ»Ý É»½íÇ ուսուցման նկատմամբ մեծացող ուշադրությունը չի խոչընդոտի ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ Ý»ñÏ³Û³óÝáÕ ³ÝÓ³Ýó ÏáÕÙÇó éáõë»ñ»Ý É»½íáí ÏñÃáõÃÛáõÝ ÁÝïñ»Éáõ ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÁ¦: ºÃ» ïíÛ³É ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÁ áñå»ë §÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½áõ¦ ÁÝïñáõÙ ¿ éáõë»ñ»ÝÁ, Ñ³ëÏ³Ý³ÉÇ ¿, áñ ËÝ¹ÇñÁ ÉáõÍíáõÙ ¿: ê³Ï³ÛÝ »Ã» ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÁ å³Ñ³ÝçáõÙ ¿ éáõë»ñ»ÝÝ ÁÝ¹áõÝ»É áñå»ë §Ù³Ûñ»ÝÇ É»½áõ¦, Ù»Ï ³ÛÉ É»½áõ, ïíÛ³É ¹»åùáõÙ ³ëáñ»ñ»ÝÝ ÁÝ¹áõÝ»É áñå»ë §³½·³ÛÇÝ É»½áõ¦, ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ ÏñÃáõÃÛáõÝÁ Ï³½Ù³Ï»ñå»É §Ù³Ûñ»ÝÇ É»½íáí¦` éáõë»ñ»Ýáí, ÇëÏ §³½·³ÛÇÝ É»½áõÝ¦ պաշտպանել Խարտիայի և Շրջանակային կոնվենցիայի սկզբունքներով, ³ÝÑ³ëÏ³Ý³ÉÇ ¿ ÙÝáõÙ, Ã» ÇÝãå»ë Çñ³·áñÍ»É ³Û¹ ³Ù»ÝÁ §áã Ç íÝ³ë å³ßïáÝ³Ï³Ý É»½íÇ áõëáõóÙ³ÝÁ ¨ ¹³ë³í³Ý¹Ù³ÝÁ¦:

Ñ³ëÏ³óáõÃÛáõÝÝ»ñ` §÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½áõ¦, §Ù³Ûñ»ÝÇ É»½áõ¦ ¨ §¿ÃÝÇÏ É»½áõ¦ Ï³Ù §³½·³ÛÇÝ É»½áõ¦: ²ëáñÇÝ»ñÇ ÙÇ Ù³ëÇ ÏáÕÙÇó ·áñÍ³ÍíáÕ ռուսերենը և բոլոր ասորիների կողմից գործածվող ³ëáñ»ñ»ÝÁ »ñÏáõëÝ ¿É Ñ³Ù³å³ï³ëË³ÝáõÙ »Ý Ê³ñïÇ³ÛÇ ÏáÕÙÇó §î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½áõÝ»ñÇ¦ ë³ÑÙ³ÝÙ³ÝÁ, ³ÛÝ ¿` §³í³Ý¹³Ï³Ý Ó¨áí ·áñÍ³ÍíáõÙ »Ý å»ïáõÃÛ³Ý ïíÛ³É ï³ñ³ÍùáõÙ ³Û¹ å»ïáõÃÛ³Ý քաղաքացիների կողմից, որոնք քանակապես ավելի փոքր խումբ են կազմում, քան տվյալ պետության բնակչության մնացած մասը, և տարբերվում են այդ å»ïáõÃÛ³Ý å³ßïáÝ³Ï³Ý É»½íÇó (É»½áõÝ»ñÇó) ¨ ã»Ý ÁÝ¹·ñÏáõÙ á'ã å»ïáõÃÛ³Ý պաշտոնական լեզվի (լեզուների) բարբառները, ո՛չ էլ` միգրանտների É»½áõÝ»ñÁ¦: ê³Ï³ÛÝ ¹ñ³ÝÇó ËÝ¹ÇñÁ ãÇ Éáõ Í íáõÙ, ù³ÝÇ áñ ßատ բարդ է այս å³ÛÙ³ÝÝ»ñáõÙ ÝáõÛÝ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÇ Ñ³Ù³ñ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý »ñÏáõ ï³ñբեր լեզուներ պաշտպանելը, հատկապես կրթության ոլորտում, առավել ևս այն դեպքում, երբ տարբեր լեզուների մասին պնդող ասորիներն ապրում են ÝáõÛÝ ·ÛáõÕ³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùáõÙ, áñï»Õ Ï³ ÙÇ³ÛÝ Ù»Ï ¹åñáó: ÎáÕÙ»ñÇó Ù»ÏÁ åÝ¹áõÙ ¿, áñ Çñ»Ýó »ñ»Ë³Ý»ñÇ ¹åñáó³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛáõÝÁ Ï³½Ù³Ï»ñåíÇ éáõë»ñ»Ýáí: Üáõ ÛÝ Ù³ñ¹ÇÏ åÝ¹áõÙ »Ý, áñ å»ïáõÃÛáõÝÝ, ³ÛÝáõ³Ù»Ý³ÛÝÇí, զբաղվի ասորերեն լեզվի ուսուցման կադրերի պատրաստմամբ, հրատարակի ³ëáñ»ñ»Ý ¹³ë³·ñù»ñ ¨ ³ÛÉÝ, ³ÛÉ Ï»ñå ³ë³Í` Ýå³ëïÇ ³ëáñ»ñ»Ý É»½íÇ å³Ñå³ÝÙ³ÝÝ áõ ½³ñ·³óÙ³ÝÁ: Î³ñÍáõÙ »Ýù, áñ ³ëáñ³Ï³Ý ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ ÇÝùÁ å»ïù ¿ ÁÝïñáõÃÛáõÝ Ï³ï³ñÇ §÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½íÇ¦ ËÝ¹ñáõÙ: ²ÛÝ ³ëáñÇÝ»ñÁ, áñáÝù §÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½áõ¦ ÏÁÝïñ»Ý éáõë»ñ»ÝÁ, Ýñ³Ýó Ñ³Ý¹»å ÏñÃ³Ï³Ý áÉáñïáõÙ »ñÏÇñÝ Çñ å³ñï³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñÁ ÏÏ³ï³ñÇ éáõë»ñ»Ýáí, áíù»ñ ³ëáñ»ñ»ÝÁ` ³ëáñ»ñ»Ýáí: öáùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½áõÝ å³ßïå³Ý»Éáõó ½³ï Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝÁ å³ñï³íáñáõÃÛáõÝ áõÝÇ Ý³¨ Çñ ù³Õ³ù³óÇÝ»ñÇÝ å³ïß³×Ù³Ï³ñ¹³Ïáí Ñ³Û»ñ»Ý ëáíáñ»óÝ»É, áñÁ »ñÏñÇ å»ï³Ï³Ý É»½áõÝ ¿ ¨ ³é³Ýó áñÇ Ñ³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ù³Õ³ù³óÇÝ»ñÁ ã»Ý Ï³ñáÕ ÉÇ³ñÅ»ù ÇÝï»·ñí»É Ñ³ë³ñ³ÏáõÃÛáõÝáõÙ: êñ³Ý å»ïù ¿ ³í»É³óÝ»É Ý³¨, áñ Ñ³Ýñ³ÏñÃ³Ï³Ý ¹åñáóÇ Íñ³·ñ»ñáõÙ å³ñï³¹Çñ ³é³ñÏ³Ý»ñ »Ý Ý³¨ áñ¨¿ ûï³ñ, ·ÉË³íáñ³å»ë »íñáå³Ý É»½áõ ¨ éáõë»ñ»Ý É»½áõÝ:

10. ºññáñ¹, î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ »íñáå³Ï³Ý Ë³ñïÇ³Ûáí Ð³Û³ëï³ÝÇ ÏáÕÙÇó å³ßïå³ÝáõÃÛ³Ý ï³Ï³éÝí³Í É»½áõÝ»ñáí ËáëáÕÝ»ñÁ Ï³Ù ³Û¹ É»½áõÝ»ñÝ ÇÝ»Ýó Ù³Ûñ»ÝÇ É»½áõÝ Ñ³Ù³ñ³Í մարդիկ տարբեր ակնկալիքներ ունեն իրենց կողմից գործածվող կամ իր»Ýó մայրենի լեզվի գործառույթների նկատմամբ: ÐáõÝ³ñ»Ý É»½áõÝ, ûñÇÝ³Ï, Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ·áñÍÝ³Ï³ÝáõÙ ãÇ ·áñÍ³ÍíáõÙ ÝáõÛÝÇëÏ ÑáõÝ³Ï³Ý ÷áùñ³ÃÇí /1176 Ù³ñ¹/ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÇ ÏáÕÙÇó: ÐáõÛÝ»ñÇ Ù»ç ½·³ÉÇ ÃÇí »Ý Ï³½ÙáõÙ ï³ñ»óÝ»ñÁ, ¨ ß³ï ¹Åí³ñ ¿ Ëáë»É Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ÑáõÝ³ñ»Ý É»½íÇ` áñå»ë ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½íÇ, ½³ñ·³óÙ³Ý Ñ»é³ÝÏ³ñÝ»ñÇ Ù³ëÇÝ: 2001Ã. մարդահամարի տվյալներով 323 գյուղաբնակ háõÛÝ»ñÇó 119-Á, ³ÛëÇÝùÝ 1/3-Çó ³í»ÉÇÝ 60-ից բարձր տարիք ունեին: Մեզ ոչ մի կերպ չի հաջողվում համոզել հույներին, որ նրանք իրենց կողմից տպագրվող պարբերականի գոնե մեկ էջը Ññ³ï³ñ³Ï»Ý ÑáõÝ³ñ»Ýáí, áñáíÑ»ï¨ ÑáõÝ³ñ»Ýáí ·áñÍÝ³Ï³ÝáõÙ Ï³ñ¹³óáÕ ãÏ³: Üñ³Ýù ·»ñ³¹³ëáõÙ »Ý éáõë»ñ»ÝÁ Ï³Ù Ñ³Û»ñ»ÝÁ: ²ÝÑ³ëÏ³Ý³ÉÇ ¿, Ã» áõÙ Ñ³Ù³ñ å»ïù ¿ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ ÑáõÝ³ñ»Ý É»½íáí ëáóÇ³É³Ï³Ý ¨ ³éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý, Ï³Ù Ê³ñïÇ³Ûáí å³Ñ³ÝçíáÕ ³ÛÉ ծառայություններ մատուցվեն, եթե դրա պահանջարկն ուղղակի բացակայում է:

11. Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ÇÙ³óáõÃÛ³Ý վերաբերյալ տեղեկություններ է պարունակում առաջին զեկույցը: Իրականում ¹ժվար է բացարձակ թվերով ներկայացնել ազգային փոքրամասնությունների Ï³Ù ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó ÇÝ»Ýó Ù³Ûñ»ÝÇ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½íÇ ÇÙ³óáõÃÛ³Ý å³ï Ï»ñÁ: Ø³ñ¹³Ñ³Ù³ñÇ ÝÛáõÃ»ñÁ Ñ³í³ù»ÉÇë ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ï³Ù ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÇ áñáß Ù³ëÁ áñå»ë Ù³Ûñ»ÝÇ É»½áõ ³Ýí³Ý»É »Ý ÇÝ»Ýó ¿ÃÝÇÏ É»½áõÝ, ÇÝãÁ, ë³Ï³ÛÝ, ãÇ Ýß³Ý³ÏáõÙ, áñ Ýñ³Ýù ïÇñ³å»ïáõÙ »Ý ³Û¹ É»½íÇÝ: ²ÛÉáù áñå»ë Ù³Ûñ»ÝÇ É»½áõ Ýß»É »Ý ³ÛÝ É»½áõÝ, áñÇÝ ³í»ÉÇ É³í »Ý ïÇñ³å»ïáõÙ: Ø³ëÝ³íáñ³å»ë áõÏñ³ÇÝ³óÇÝ»ñÇ, É»Ñ»ñÇ, ·»ñÙ³Ý³óÇÝ»ñÇ, հրեաների, բելոռուսների զգալի մասը, հույների ¨ ³ëáñÇÝ»ñÇ ÙÇ Ù³ëÝ ³í»ÉÇ É³í ¿ ïÇñ³å»ïáõÙ éáõë»ñ»ÝÇÝ ¨ Ýñ³Ýó ÙÇ Ù³ëÁ áñå»ë Ù³Ûñ»ÝÇ É»½áõ ³Ýí³Ý»É ¿ éáõë»ñ»ÝÁ: Þ³ï ùÇã Ãíáí ³ÛÉ³½·ÇÝ»ñ Ï³Ý Ð³Û³ëï³ÝáõÙ, áñ Ñ³Û»ñ»ÝÁ Ñ³Ù³ñáõÙ »Ý ÇÝ»Ýó ³é³çÇÝ É»½áõÝ: ²Û¹ åÇëÇù Ñ³Ý¹ÇåáõÙ »Ý

»½¹ÇÝ»ñÇ, ÑáõÛÝ»ñÇ, ³ëáñÇÝ»ñÇ ÙÇç³í³ÛñáõÙ: Ð³Û»ñÇ Ñ»ï ³ÛÉ¿ÃÝÇÏ քաղաքացիներով բնակեցված խառը բնաÏ³í³Ûñ»ñáõÙ Ñ³Û»ñÇ ÝÏ³ï»ÉÇ Ù³ëÁ ³Ûë Ï³Ù ³ÛÝ ã³÷áí ïÇñ³å»ïáõÙ ¿ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½íÇÝ: ²Û¹ å»ë ¿ ³ëáñ³Ï³Ý ¸ÇÙÇïñáí, Ì»ñÇÝ ¸íÇÝ ·ÛáõÕ»ñáõÙ ³åñáÕ Ñ³Û»ñÇ ÙÇ մասը կարող է խոսել ասորերեն, եզդի բնակչություն ունեցող Ամրե Â³½³/ê³¹áõÝó, ²É³·Û³½, ¸»ñ»Ï, æ³ÙßÉáõ, ²íß»Ý, ºñ³ëË³ÑáõÝ, ¼áíáõÝÇ ¨ ³ÛÉ ·ÛáõÕ»ñáõÙ ³åñáÕ Ñ³Û»ñÁ ³Ûë Ï³Ù ³ÛÝ ã³÷áí ïÇñ³å»ïáõÙ »Ý »½¹Ç»ñ»ÝÇÝ: ²ÛëåÇëáí Ù»Ýù áñáß ËÝ¹Çñ áõÝ»Ýù ½·áõßáñ»Ý Ñëï³Ï»óÝ»É ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½íÇ ÏñáÕÝ»ñÇÝ Çñ»Ýó ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÇ Ñ»ï ÝáõÛÝ³Ï³Ý³óÝ»Éáõ Ñ³ñóáõÙ:

12. Ð³յաստանի Հանրապետությունում ապրող բոլոր այլազգիները, բնականաբար, Ã» áñå»ë ³ÝÑ³ïÝ»ñ, Ã» áñå»ë ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñ, ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Çñ³íáõÝùÇ ÏñáÕ »Ý, ë³Ï³ÛÝ Ýñ³ÝóÇó áÙ³Ýó Ãí³-քանակը և ցրվածությունը բարդացնում են ազգային փոքրամասնությունների Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ Çñ³Ï³Ý³óÙ³ÝÝ áõÕÕí³Í å»ï³Ï³Ý ³ç³ÏóáõÃÛ³Ý Çñ³·áñ-ÍáõÙÁ:

Ø³ë 2

î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ »íñáå³Ï³Ý Ë³ñïÇ³ÛÇ Ï³ï³ñÙ³Ý 1-ÇÝ ÙáÝÇïáñÇÝ·³ÛÇÝ ÷áõÉÇ ³ñ¹ÛáõÝùÝ»ñÝ ³Ù÷á÷áÕ ³½·³ÛÇÝ Ù³Ï³ñ¹³Ïáí Çñ³Ï³Ý³óí³Í ·áñÍÝ³Ï³Ý ù³ÛÉ»ñÁ

13. ÆÝãå»ë ³ëí»ó, §Ð³Û³ëï³ÝÇ ÏáÕÙÇó î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ վերաբերյալ »íñáå³Ï³Ý Ë³ñïÇ³ÛÇ Ï³ï³ñÙ³Ý Ù³ëÇÝ¦ ºíñáå³ÛÇ ËáñÑñ¹Ç Ü³Ë³ñ³ñÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ç ÏáÕÙÇó 2006Ã. ÑáõÝÇëÇ 14-ÇÝ Ü³Ë³ñ³ñÝ»ñÇ å³ïíÇñ³ÏÝ»ñÇ 967 ÅáÕáíÇ ÁÝÃ³óùáõÙ ÁÝ¹áõÝí³Í Res(2001)6/ CM(2006)85 «Հայաստանի վերաբերյալ կարծիքÁ¦ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝների լեզուների վերաբերյալ Խարտիայի կիրառման առնչությամբ Նախարարների կոմիտեի Հանձնարարականը Ã³ñ·Ù³Ýí»É ¨ ներկայացվել է բոլոր շահագրգիռ պետական մարմիններին` քննարկելու և

մեկնաբանություններ áõ ³é³ç³ñÏáõÃÛáõÝÝ»ñ Ý»ñÏ³Û³óÝ»Éáõ Ñ³Ù³ñ: ²Ù÷á÷í³Í մեկնաբանությունները ներկայացվել էին Եվրոպայի խորհուրդ: §Ð³Û³ëï³ÝÇ վերաբերյալ կարծիքի» և ՀՀ կառավարության ամփոփված մեկնաբանությունների ï»ùëï»ñÁ ï»Õ³Ï³Ûí»É »Ý ÐÐ Ï³é³í³ñáõÃÛ³Ý Ï³Ûù¿çáõÙ :

14.§Ð³Û³ëï³ÝÇ ÏáÕÙÇó î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ »íñáå³Ï³Ý Ë³ñïÇ³ÛÇ Ï³ï³ñÙ³Ý Ù³ëÇÝ¦ ºíñáå³ÛÇ ËáñÑñ¹Ç Ü³Ë³ñ³ñÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ç «Հայաստանի վերաբերյալ կարծիքը» ¨ Ð³ÝÓÝ³ñ³ñ³Ï³ÝÁ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý î³ñ³Íù³ÛÇÝ Ï³é³í³ñÙ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ 2007 Ãí³Ï³ÝÇÝ ùÝÝ³ñÏí»É ¿ Ð³Û³ëï³ÝÇ ï³ñ³Íù³ÛÇÝ Ï³é³í³ñÙ³Ý Ù³ñÙÇÝÝ»ñÇ` Ù³ñ½å»ï³ñ³ÝÝ»ñÇ ¨ ºñ¨³ÝÇ ù³Õ³ù³å»ï³ñ³ÝÇ` ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³ñó»ñáí å³ï³ëË³Ý³ïáõ անձանց հետ, ծեռք են բերվել պայմանավորվածություններ հատկապես նախադպրոցական և դպրոցական կրթության ոլորտում առկա բացթողnõÙÝ»ñÁ í»ñ³óÝ»Éáõ Ýå³ï³Ïáí գործնական քայլեր իրականացնելու ուղղությամբ :

15.§Ð³Û³ëï³ÝÇ ÏáÕÙÇó î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ »íñáå³Ï³Ý Ë³ñïÇ³ÛÇ Ï³ï³ñÙ³Ý Ù³ëÇÝ¦ ºíñáå³ÛÇ ËáñÑñ¹Ç Նախարարների կոմիտեի «Հայաստանի վերաբերյալ կարծիքÁ¦ Ð³ÝÓÝ³ñ³ñ³Ï³ÝÇ Ñ»ï ÙÇ³ëÇÝ Ñ³Û»ñ»Ý ¨ éáõë»ñ»Ý Ã³ñ·Ù³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñáí բաժանվել ¿ Ð³Û³ëï³ÝÇ Հանրապետության տարածքում գործող բոլոր փոքրամասնությունների հասարակական Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ, ³ÛÉ ÉÇ¹»ñÝ»ñÇÝ, Éñ³ïí³Ï³Ý ûñ·³ÝÝ»ñÇÝ, ºíñå³ÛÇ ËáñÑñ¹Ç »ñ¨³ÝÛ³Ý ·ñ³ë»ÝÛ³ÏÇÝ, º²ÐÎ »ñ¨³ÝÛ³Ý ·ñ³ë»ÝÛ³ÏÇÝ, Ø³ñ¹áõ Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ å³ßïå³ÝÇ ·ñ³ë»ÝÛ³ÏÇÝ: ¸ñ³Ý Ñ³çáñ¹»É ¿ »ñÏûñÛ³ ùÝÝ³ñÏáõÙ:

16.Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ²ñ¹³ñ³¹³ïáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý ¨ Ð³Ýñ³ÛÇÝ Հեռուստառադիոընկերության հետ ծեռք է բերվել նախնական Ñ³Ù³Ó³ÛÝáõÃÛáõÝ 2007Ã. ÁÝÃ³óùáõÙ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ²½·³ÛÇÝ ÅáÕáíÇ ùÝÝ³ñÏÙ³ÝÁ Ý»ñÏ³Û³óÝ»É §Ð»éáõëï³ï»ëáõÃÛ³Ý ¨ é³¹ÇáÛÇ Ù³ëÇÝ¦ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ûñ»ÝùÇ 28-ñ¹ Ñá¹í³ÍáõÙ ³éÏ³` ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí ïñíáÕ Ñ³Õáñ¹áõÙÝ»ñÇ Å³Ù³ù³Ý³ÏÁ ë³ÑÙ³Ý³÷³ÏáÕ ¹ñáõÛÃÁ Ñ³Ý»Éáõ Ù³ëÇÝ ÷á÷áËáõÃÛáõÝ :

17.Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ÎñÃáõÃÛ³Ý ¨ ·Çïáõ ÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý Ñ»ï ծեռք է բերվել պայմանավորվածություն ազգային փոքրամասնությունների լեզուները,

å³ïÙáõÃÛáõÝÁ ¨ Ùß³ÏáõÛÃÁ ¹³ë³í³Ý¹áÕ áõëáõóÇãÝ»ñÇ í»ñ³å³ïñ³ëïÙ³Ý Íñ³·ñ»ñÝ ³ÏïÇí³óÝ»Éáõ ¨ Ýáñ Ï³¹ñ»ñ å³ïñ³ëï»Éáõ վերաբերյալ :

18. Տարածքային կառավարման մարմինների հետ ձեռք է բերվել å³ÛÙ³Ý³íáñí³ÍáõÃÛáõÝ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ, Ñ³ïÏ³å»ë »½¹Ç-ùñ¹»ñÇ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ »ñ»Ë³Ý»ñÇ áõëáõÙÝ³Ï³Ý åñáó»ëÇ ³ñ¹ÛáõÝ³í»ïáõÃÛáõÝÁ բարձրացնելու, ինչպես նաև այդ լեզուներով նախա¹åñáó³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛáõÝ կազմակերպելու ուղղությամբ աշխատանքներն ակտիվացնելու մասին :

19. Ðñ³ï³ñ³Ïí»É ¿ ³ëáñ»ñ»ÝÇ ï³ññ³Ï³Ý ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñÇ ¹³ë³·ÇñùÁ :

20. ÀÝÃ³óùÇ Ù»ç ¿ ÙÇçÇÝ ¹åñáóÇ »½¹Ç»ñ»ÝÇ ¹³ë³·ñù»ñÇ Ññ³ï³ñ³ÏáõÃÛáõÝÁ :

Ø³ë 3

Î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ »íñáå³Ï³Ý Ë³ñïÇ³ÛÇ կատարման ուղղությամբ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý Ý»ñÏ³Û³óñ³Í ³é³çÇÝ ½»ÏáõÛóÇó Ñ»ïá Ó»éÝ³ñÏí³Í ÙÇçáóÝ»ñÁ և առաջին զեկույցում չարտացոլված, բայց Çñ³Ï³Ý³óí³Í Íñ³·ñ»ñÁ

21.2003Ã. Ð³Û³ëï³ÝÇ ³é³çÇÝ ½»ÏáõÛóÇó Ñ»ïá ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ ¨ Î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ վերաբերյալ »íñáå³Ï³Ý Ë³ñïÇ³Ûáí å³ßïå³ÝíáÕ լեզուների առնչությամբ ÐÐ-áõÙ Ï³ï³ñí»É »Ý ½·³ÉÇ ÷á÷áËáõÃÛáõÝÝ»ñ, ³Û¹ ÃíáõÙ` ûñ»Ýë¹ñ³Ï³Ý Ï³ñ·³íáñÙ³Ý ¨ í³ñã³Ï³Ý Ù³ñÙÇÝÝ»ñÇ գործունեության բնագավառներում:

22. öá÷áËáõÃÛáõÝ ¿ Ï³ï³ñí»É ÐÐ ê³ÑÙ³Ý³¹ñáõÃÛ³Ý` Ù³ñ¹áõ Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ ¨ ազգային փոքրամասնությունների իրավունքները սահմանող բաÅÇÝÝ»ñáõÙ, Ù³ëÝ³íáñ³å»ë Ðá¹í³Í 14.1-áí հստակեցվել է օրենքի առաջ բոլորի Ñ³í³ë³ñáõÃÛáõÝÁ Ñ»ï¨Ûալ ձևակերպմամբ. §Êïñ³Ï³ÝáõÃÛáõÝÁ, Ï³Ëí³Í ë»éÇó« é³ë³ÛÇó« Ù³ßÏÇ ·áõÛÝÇó« ¿ÃÝÇÏ³Ï³Ý Ï³Ù ëáóÇ³É³Ï³Ý Í³·áõÙÇó« ·»Ý»ïÇÏ³Ï³Ý Ñ³ïÏ³ÝÇßÝ»ñÇó« É»½íÇó« ÏñáÝÇó« ³ßË³ñÑ³Û³óùÇó« ù³Õ³ù³Ï³Ý Ï³Ù ³ÛÉ Ñ³Û³óùÝ»ñÇó« ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³ÝÁ å³ïÏ³Ý»ÉáõÃÛáõÝÇó« ·áõÛù³ÛÇÝ íÇ×³ÏÇó« ÍÝáõÝ¹Çó« Ñ³ßÙ³Ý¹³ÙáõÃÛáõÝÇó« ï³ñÇùÇó Ï³Ù ³ÝÓÝ³Ï³Ý Ï³Ù ëոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներից, արգելվում է¦: ²é³í»É Ñëï³Ï ¿ ÁÝ¹·Íí»É ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½í³Ï³Ý Çñ³íáõÝùÝ»ñÁ: ºÃ» Ý³ËÏÇÝ ê³ÑÙ³Ý³¹ñáõÃÛ³Ý 37-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ ë³ÑÙ³ÝáõÙ ¿ñ, áñ §²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝ-Ý»ñÇÝ å³ïÏ³ÝáÕ ù³Õ³ù³óÇÝ»ñÝ áõÝ»Ý Çñ»Ýó ³í³Ý¹áõÛÃÝ»ñÇ å³Ñå³ÝÙ³Ý, É»½íÇ ¨ Ùß³ÏáõÛÃÇ ½³ñ·³óÙ³Ý Çñ³íáõÝù¦, ³å³ Ý»ñÏ³ ê³ÑÙ³Ý³¹ñáõÃÛáõÝÝ ³Û¹ Çñ³íáõÝùÁ í»ñ³å³ÑáõÙ ¿ áã ÙÇ³ÛÝ ù³Õ³ù³óÇÝ»ñÇÝ: êáõÛÝ Çñ³íáõÝùÁ ê³ÑÙ³Ý³¹ñáõÃÛ³Ý Ñá¹í³Í 41-ում ձևակերպված է հետևյալ խմբագրությամբ. «Յուրաքանչյուր ոք ունի իր ³½·³ÛÇÝ ¨ ¿ÃÝÇÏ³Ï³Ý ÇÝùÝáõÃÛáõÝÁ å³Ñå³Ý»Éáõ Çñ³íáõÝù: ²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ å³ïÏ³ÝáÕ ³ÝÓÇÝù áõÝ»Ý Çñ»Ýó ³í³Ý¹áõÛÃÝ»ñÇ« ÏñáÝÇ« É»½íÇ ¨ Ùß³ÏáõÛÃÇ å³Ñå³ÝÙ³Ý áõ ½³ñ·³óÙ³Ý Çñ³íáõÝù¦: ²Ûë åÇëáí Սահմանադրությամբ ազգային փáùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÝ Çñ³íáõÝù áõÝ»Ý §å³Ñå³Ý»É ¨ ½³ñ·³óÝ»É Çñ»Ýó É»½áõÝ¦:

23.21.10.2003Ã. ÁÝ¹áõÝí»É ¿ §Ø³ñ¹áõ Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ å³ßïå³ÝÇ Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»ÝùÁ: Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ÷³ëï³óÇ Ó¨³íáñí»É ¿ Ù³ñ¹áõ Çñ³íáõÝùÇ å³ßïå³ÝÇ ÇÝëïÇïáõïÁ: Ø³ñ¹áõ Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ å³ßïå³ÝÇ ·ñ³ë»ÝÛ³ÏáõÙ ³ßË³ïáõÙ »Ý ազգությամբ հույÝ ¨ ùáõñ¹ ÷áñÓ³·»ïÝ»ñ:

24.2004Ã. ÑáõÝí³ñÇÝ Ó¨³íáñí»É ¿ ÐÐ Ï³é³í³ñáõÃÛ³Ý ³ßË³ï³Ï³½ÙÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ ÏñáÝÇ Ñ³ñó»ñÇ í³ñãáõÃÛáõÝÁ: Î³éáõóí³Íù³ÛÇÝ ³Ûë ստորաբաժանումը մասնակցում է Հայաստանի Հանñ³å»ïáõÃÛ³Ý Ï³é³í³ñáõÃÛ³Ý ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñÇ Íñ³·ñÇ Ï³½ÙÙ³ÝÁ, Ý»ñÏ³Û³óÝáõÙ ¿ ³é³ç³ñÏáõÃÛáõÝ ³Û¹ Íñ³·ñÇ Ï³ï³ñÙ³Ý ¨ ¹ñ³ÝáõÙ ³ÝÑñ³Å»ßï ÷á÷áËáõÃÛáõÝÝ»ñ կատարելու վերաբերյալ, իրականացնում է «Ազգային փոքñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ å³ïÏ³ÝáÕ ³ÝÓ³Ýó í³Ý¹áõÃÛ³Ý»ñÇ å³Ñå³ÝáõÙÁ, É»½íÇ ¨ Ùß³ÏáõÛÃÇ ½³ñ·³óÙ³Ý Çñ³íáõÝùÇ å³ßïå³ÝáõÃÛáõÝÝ ³å³ÑáíáõÕ¦ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý Ï³é³í³ñáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó ÉÇ³½áñí³Í Ù³ñÙÝÇ ·áñÍ³éáõÛÃÝ»ñÁ: ì³ñãáõÃÛ³Ý ³ßË³ï³ÏÇóÝ»ñÇó Ù»ÏÁ »½¹Ç ¿:

25.²զգային փոքրամասնությունների ներկայացուցիչների մասնակցությամբ Ùß³Ïí»É ¨ ùÝÝ³ñÏíáõÙ ¿ ÐÐ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ù³ëÇÝ ûñ»ÝùÇ Ý³Ë³·ÇÍÁ, áñáõÙ ³é³ç³ñÏíáõÙ »Ý Ý³¨ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ուսուցման կազմակերպման վերաբերյալ առաջարկություններ:

26.ÐÐ Ï³é³í³ñáõÃÛ³Ý 22 ³åñÇÉÇ 2004Ã. ÃÇí 565-Ա որոշմամբ տարածք է Ñ³ïÏ³óí»É ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ Ï»ÝïñáÝÇ ëï»ÕÍÙ³Ý Ñ³Ù³ñ: 2006Ã. ÁÝÃ³óùáõÙ ï արածքը վերանորոգվել և բարեկարգվել է, ¨ Ç ÃÇíë ³ÛÉ ·áñÍ³éáõÃÛáõÝÝ»ñÇ å³ïñ³ëï ¿ Í³é³Û»Éáõ áñå»ë ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ áõëáõóÙ³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåÙ³Ý í³Ûñ:

27.2003Ã. û·áëïáëÇ 1-Çó áõÅÇ Ù»ç ¿ Ùï»É ÐÐ ùñ»³Ï³Ý Ýáñ ûñ»Ýë·ÇñùÁ, áñÇ 143-ñ¹, 160-ñ¹, 226-ñ¹, 392-րդ հոդվածները վերաբերում են նաև ազգաÛÇÝ, é³ë³Û³Ï³Ý, ÏñáÝ³Ï³Ý, É»½í³Ï³Ý Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ Ë³ËïáõÙÝ»ñÇÝ Ï³Ù ÃßÝ³Ù³ÝùÇ Ññ³ÑñÙ³Ý ¹»åù»ñÇÝ: 143-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ (ø³Õ³ù³óÇÝ»ñÇ Çñ³í³Ñ³í³ë³ñáõÃÛáõÝÁ Ë³Ëï»ÉÁ) å³ïÇÅ ¿ Ý³Ë³ï»ëáõÙ É»½í³Ï³Ý Ëïñ³Ï³ÝáõÃÛ³Ý ¹»åùáõÙ: ä³ïÇÅÝ ³ÝÑ³Ù»Ù³ï ËÇëï ¿, »Ã» Ñ³Ýó³ÝùÝ Çñ³Ï³Ý³óí»É ¿ å³ßïáÝ³Ï³Ý ¹ÇñùÝ û·ï³·áñÍ»Éáí: ²Ûëå»ë, §*1.Ø³ñ¹áõ ¨ ù³Õ³ù³óáõ Çñ³íáõÝùÝ»ñÝ áõ ³½³ïáõÃÛáõÝÝ»ñÝ áõÕÕ³ÏÇ Ï³Ù ³ÝáõÕÕ³ÏÇ Ë³Ëï»ÉÁ` Ï³Ëí³Í ³ÝÓÇ ³½·áõÃÛáõÝÇó, é³ë³ÛÇó, ë»éÇó, É»½íÇó,*

¹ ³ í ³ Ý ³ ÝùÇó, ù ³ Õ ³ ù ³ Ï ³ Ý Ï ³ Ù ³ ÛÉ Ñ ³ Û ³ óùÝ»ñÇó, ëáóÇ ³ É ³ Ï ³ Ý Í ³ ·áõÙÇó, ·áõÛù ³ ÛÇÝ Ï ³ Ù ³ ÛÉ ¹ñáõÃÛáõÝÇó, áñÁ íÝ ³ ë ¿ å ³ ï × ³ é»É ³ ÝÓÇ ûñÇÝ ³ Ï ³ Ý ß ³ Ñ»ñÇÝ, å ³ ïÅ íáõÙ ¿ ïáõ· ³ Ýùáí` Ýí ³ ½ ³ ·áõÛÝ ³ ßË ³ ï ³ í ³ ñÓÇ 200- ³ å ³ ïÇÏÇó 400- ³ å ³ ïÇÏÇ ã ³ ÷áí Ï ³ Ù ազատազրկմամբ` ³ é ³ í»É ³ ·áõÛÝÁ 2 ï ³ ñÇ Å ³ ÙÏ» ï áí: ÜáõÛÝ ³ ñ ³ ñùÁ, áñÁ Ï ³ ï ³ ñ í»É ¿ å ³ ß ï áÝ» ³ Ï ³ Ý ¹ÇñùÝ û· ï ³ ·áñÍ»Éáí` å ³ ïÅ íáõÙ ¿ ïáõ· ³ Ýùáí 300- ³ å ³ ïÇÏÇó 500-ապատիկի չափով կամ ազատազրկմամբ` ³ é ³ í»É ³ ·áõÛÝÁ 3 ï ³ ñÇ Å ³ ÙÏ» ï áí` որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից ½ñÏ»Éáí` 2-5 ï ³ ñÇ Å ³ ÙÏ» ï áí ¦:

Նույն օրենսգրքի 226 հոդվածը նույնպես կողմնակիորեն վերաբերում է լեզվական Çñ ³ íáõÝùÝ»ñÇ å ³ ß ï å ³ ÝáõÃÛ ³ ÝÁ, ù ³ ÝÇ áñ áõÕÕí ³ Í ¿ ³ ½· ³ ÛÇÝ ³ ñÅ ³ Ý ³ å ³ ï íáõÃÛ ³ Ý Ýí ³ ëï ³ óÙ ³ ÝÝ áõÕÕí ³ Í ³ ñ ³ ñùÝ»ñÇ ¹ ³ ï ³ å ³ ñïÙ ³ ÝÁ: Àëï ³ Û¹ Ñá¹í ³ ÍÇ §1. ²½· ³ ÛÇÝ, é ³ ëë ³ Û ³ Ï ³ Ý Ï ³ Ù ÏñáÝ ³ Ï ³ Ý ÃßÝ ³ Ù ³ Ýù Ñ ³ ñáõó»ÉáõÝ, é ³ ëë ³ Û ³ Ï ³ Ý ·»ñ ³ ½ ³ ÝóáõÃÛáõÝÁ Ï ³ Ù ³ ½· ³ ÛÇÝ ³ ñÅ ³ Ý ³ å ³ ï íáõÃÛáõÝÁ Ýí ³ ëï ³ óÝ»ÉáõÝ áõÕÕí ³ Í ·áñÍáÕáõÃÛáõÝÝ»ñÁ å ³ ïÅ íáõÙ »Ý ïáõ· ³ Ýùáí` Ýí ³ ½ ³ ·áõÛÝ ³ ßË ³ ï ³ í ³ ñÓÇ »ñ Ïáõ Ñ ³ ñÛáõñ ³ å ³ ïÇÏÇó ÑÇÝ·Ñ ³ ñÛáõñ ³ å ³ ïÇÏÇ ã ³ ÷áí, Ï ³ Ù áõÕÕÇã ³ ßË ³ ï ³ ÝùÝ»ñáí` ³ é ³ í»É ³ ·áõÛÝÁ »ñ Ïáõ ï ³ ñÇ ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ` »ñ ÏáõëÇó ãáñë ï ³ ñÇ Å ³ ÙÏ» ï áí ¦: ÜáõÛÝ Ñá¹í ³ ÍÇ 2-ñ¹ Ï» ï Ç Ñ ³ Ù ³ Ó ³ ÛÝ `*§êáõÛÝ Ñá¹í ³ ÍÇ 1-ÇÝ Ù ³ ëáí Ý ³ Ë ³ ï »ë í ³ Í ³ ñ ³ ñùÝ»ñÁ, áñáÝù Ï ³ ï ³ ñ í»É »Ý 1. հրապարակայնորեն կամ լրատվության միջոցներ օգտագործելով, 2. բռնություն ·áñÍ ³ ¹ñ»Éáí Ï ³ Ù ¹ ³ ·áñÍ ³ ¹ñ»Éáõ ëå ³ éÝ ³ ÉÇùáí, 3. å ³ ß ï áÝ» ³ Ï ³ Ý ¹ÇñùÝ օգտագործելով, 4. կազմակերպված խմբի կողմից` պատժվում են ազատազրկմամբ »ñ»ùÇó í»ó ï ³ ñÇ Å ³ ÙÏ» ï áí ¦:*

28.ÀÝ¹áõÝí»É ¿ §¼ ³ Ý· í ³ Í ³ ÛÇÝ Éñ ³ ï íáõÃÛ ³ Ý Ù ³ ëÇÝ¦ ÐÐ Ýáñ ûñ»ÝùÁ (áõÅÇ Ù»ç ¿ Ù ï »É 2004Ã. ÷» ï ñ í ³ ñÇ 8-Çó), áñÁ ÷áË ³ ñÇÝ»É ¿ §Ø ³ ÙáõÉÇ ¨ ½ ³ · í ³ Í ³ ÛÇÝ Éñ ³ ï íáõÃÛ ³ Ý ÙÛáõë ÙÇçáóÝ»ñÇ Ù ³ ëÇÝ¦ ÐÐ 1991Ã. ÑáÏ ï »Ùբերի 8-Ç ûñ»ÝùÇÝ: ¼ÈØ-Ý»ñÇ Ù ³ ëÇÝ ÁÝ¹áõÝí ³ Í ûñ»ÝùÁ ¹ñ ³ Ýó å ³ ñ ï ³ ¹Çñ å» ï ³ Ï ³ Ý ·ñ ³ ÝóÙ ³ Ý å ³ Ñ ³ Ýç ãÇ ¹ÝáõÙ, ÇÝãå»ë Ý ³ ¨ ûñ»ÝùÁ áñ¨¿ å ³ ñ ï ³ ¹Çñ å ³ Ñ ³ Ýç ãÇ ¹ÝáõÙ Éñ ³ ï íáõÃÛ ³ Ý ÙÇçáóÇ É»½íÇ վերաբերյալ, որն ակ»ÉÇ Ù»Í ÑÝ ³ ñ ³ íáñáõÃÛáõÝÝ»ñ ¿ ÁÝÓ»éáõÙ Éñ ³ ï íáõÃÛ ³ Ý ÙÇçáóÇÝ` Éñ ³ ï íáõÃÛáõÝÝ Çñ ÁÝ ïñ ³ Í É»½íáí (É»½áõÝ»ñáí) ï ³ ñ ³ Í»Éáõ ³ éáõÙáí:

29. 2004Ã. ÷»ïñí³ñÇÝ ÐÐ ²½·³ÛÇÝ ÅáÕáíÝ ÁÝ¹áõÝ»É ¿ §Ì³ñ³ñ³ñáõÃÛ³Ý ÑÇ-ÙáõÝùÝ»ñÇ ¨ í³ñã³Ï³Ý í³ñáõÛÃÇ Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»ÝùÁ, áñÁ ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝ ¿ ï³ÉÇë ÐÐ í³ñã³Ï³Ý Ù³ñÙÇÝÝ»ñÇÝ ¹ÇÙáõÙ Ý»ñÏ³Û³óÝ»É Ý³¨ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½íáí:

30. Þ³ñáõÝ³ÏíáõÙ ¿ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ã»ñÃ»ñÇ Ï³Ù ³ÛÉ պարբերական մամուլի սուբսիդավորումը ՀայաստաÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý å»ï³Ï³Ý բյուջեի կողմից: Քանի որ ՀայաստաÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÙÇ Ù³ëÁ ·»ñ³¹³ëáõÙ ¿ Ññ³ï³ñ³ÏíáÕ Ù³ÙáõÉÁ ïå³·ñ»É éáõë»ñ»Ý Ï³Ù Ñ³Û»ñ»Ý É»½áõÝ»ñáí, Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý Ï³é³í³ñáõÃÛáõÝÝ ëïÇåí³Í ¿ ·Ý³É áñáß ËÇëï ù³ÛÉ»ñÇ: Ø³ëÝ³íáñ³å»ë Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý Øß³ÏáõÛÃÇ Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý Ñ»ï, áñÇ ÙÇçáóáí Çñ³Ï³Ý³óíáõÙ ¿ սուբսիդավորումը, ձեռք է բերվել համաձայնություն՝ պնդելու, որ ազգային փոքրամասնությունների պարբերական մամուլն անպայման ունենա մ³Ûñ»ÝÇ É»½íáí հրատարակվող բաժին:

31. Þ³ñáõÝ³կվում է Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեից ազգ³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÏñÃ³Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý ýÇÝ³Ýë³Ï³Ý ûÅ³Ý¹³ÏáõÃÛáõÝÁ: ²é³ç³ñÏáõÃÛáõÝ ¿ Ý»ñÏ³Û³óí»É 2008Ã. ëÏë³Í ýÇÝ³Ýë³íáñáõÙÝ ³í»É³óÝ»É, Ù³ëÝ³íáñ³å»ë ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ` î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ եվրոպական խարտիայի պահանջների ուղղությամբ աշխատող հասարակական Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ³ßË³ï³ÝùÝ»ñÇÝ ûÅ³Ý¹³Ï»Éáõ Ýå³ï³Ïáí:

Ø³ë 4

Ò»éÝ³ñÏí³Í ù³ÛÉ»ñÁ Ñá¹í³Í ³é Ñá¹í³Í

Ø³ë II. 2-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ 1-ÇÝ Ï»ïÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ Ñ»ï³åÝ¹íáÕ Ýå³ï³ÏÝ»ñÝ áõ ëÏզբունքները

Յոդված 7. Նպատակներ և սկզբունքներ

> **§Î»ï 1.**
> **àñáß³ÏÇ ï³ñ³ÍùÝ»ñáõÙ ·áñÍ³ÍíáÕ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³-** մասնությունների լեզուների առնչությամբ և յուրաքանչյուր լեզվի կարգա**íÇ×³ÏÇÝ Ñ³Ù³Ó³ÛÝª ÎáÕÙ»ñÁ ÏÑÇÙÝ»Ý Çñ»Ýó ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛáõÝÁ, ûñ»Ýë¹ñáõÃÛáõÝÁ ¨** փորձառությունը հետևյալ նպատակների և սկզբունքների վրա.
>
> **³. ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ×³Ý³ãáõÙÁ áñå»ë Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ Ñ³ñëïáõÃÛ³Ý ³ñï³Ñ³Ûïáõ ÃÛáõÝ¦**

32.ÐÐ ê³ÑÙ³Ý³¹ñáõÃÛ³Ý Ñá¹í³Í 41-áí í»ñ³Ñ³ëï³ïí³Í ¿ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½í³Ï³Ý Çñ³íáõÝùÁ: §È»½íÇ Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»ÝùÇ ³é³çÇÝ Ñá¹í³Íáí Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝÝ Çñ ï³ñ³ÍùáõÙ »ñ³ßË³íáñáõÙ ¿ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ³½³ï ·áñÍ³ÍáõÃÛáõÝÁ, Çëï Ýáõ³Ý ûñ»ÝùÇ 4-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ ë³ÑÙ³ÝáõÙ ¿, áñ §Ð³Û³ëï³ÝÇ Ðանրապետության տարածքում բն³ÏíáÕ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÝ Çñ»Ýó ÷³ëï³ÃÕÃ»ñÁ, Ó¨³ÃÕÃ»ñÁ, ÏÝÇùÝ»ñÁ Ó¨³íáñáõÙ »Ý Ñ³Û»ñ»Ý` Çñ»Ýó É»½íáí ½áõ·³Ñ»é թարգմանությամբ»: È»½í³ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛ³Ý å»ï³Ï³Ý Íñ³·ñáõÙ Ýßíáõ Ù ¿, áñ *լեզվական և մշակութային բազմազանության նկատմամբ h³ñ·³ÝùÁ, ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½íÇ ¨ Ùß³ÏáõÛÃÇ ½³ñ·³óÙ³Ý Ëñ³ËáõëáõÙÁ ÙÇç³½·³ÛÇÝ ³ëå³ñ»½áõÙ ÐÐ í³ñÏÝ ³å³ÑáíáÕ å³ÛÙ³ÝÝ»ñÇó ¿£* È»½í³ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛ³Ý å»ï³Ï³Ý Íñ³·ñÇ 7-րդ բաժինը վերնագրված է. *§Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Çñ³íáõնքների ապահովումը լեզվի բնագավաéáõÙ¦£* ²é³çÇÝ Çëï Ï»ïáí Ñ³ëï³ïí³Í ¿, áñ *§²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÁ Յայաստանի Յանրապետության լեզվամշակույթի անբաժան մասն են, նրա հարստությունը: Այդ լեզուների նկատմամբ պետական հոգածությունը մեր երկրի ÅáÕáíñ¹³í³ñ³óÙ³Ý Ñ»ï³·³ ÁÝÃ³óùÇ ¨ ù³Õ³ù³óÇ³Ï³Ý Ñ³ë³ñ³ÏáõÃÛ³Ý ½³ñ·³óÙ³Ý Ñ³Ù³ñ áõÝÇ Ñ³Ý·áõó³ÛÇÝ Ýß³Ý³ÏáõÃÛáõÝ¦:*

Ìñ³·ñ³ÛÇÝ ·áñÍáÕáõÃÛáõÝÝ»ñÝ áõÕÕí³Í »Ý ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ å³Ñå³ÝÙ³ÝÝ áõ ½³ñ·³óÙ³ÝÁ, Ýñ³Ýó ÙÇç¨ ³ñ¹ÛáõÝ³í»ï É»½í³Ï³Ý Ñ³Õáñ¹³ÏóÙ³ÝÝ ու փոխըմբռնմանը, ազգ³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½í³Ï³Ý Ï³ñÇùÝ»ñÇ Ñ³Ù³ñ Ï³¹ñ»ñÇ å³ïñ³ëïÙ³ÝÝ áõ í»ñ³å³ïñ³ëïÙ³ÝÁ:

33.ÐÇß»óÝáõÙ »Ýù, áñ 2002Ã. ÁÝ¹áõÝí³Í §ØÙ³ÏáõÃ³ÛÇÝ ûñ»Ýë¹ñáõÃÛ³Ý ÑÇÙáõÝùÝ»ñÇ Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»ÝùÇ ÙÇ ß³ñù Ñá¹í³ÍÝ»ñ áõÕÕí³Í »Ý ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ É»½áõÝ»ñÇ Çñ³íáõÝùÝ»ñÇÝ: ²Ûëå»ë, Ñá¹í³Í 8-Ç Ñ³Ù³Ó³ÛÝ *§ÐÐ-ն աջակցում է իր տարածքում բնակվող փոքրամասնություննն»ñÇ Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ ÇÝùÝáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³ÝÝ áõ ½³ñ·³óÙ³ÝÁ, å»ï³Ï³Ý Íñ³·ñ»ñÇ Çñ³Ï³Ý³óÙ³Ý ÙÇçáóáí Ýå³ëïáõÙ ¿ Ýñ³Ýó ÏñáÝÇ, ³í³Ý¹áõÛÃÝ»ñÇ,* ***É»½íÇ,*** *Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ Å³é³Ý·áõÃÛ³Ý, Ùß³ÏáõÛÃÇ å³Ñå³ÝÙ³Ý, ï³ñ³ÍÙ³Ý ¨ ½³ñ·³óÙ³Ý Ñ³Ù³ñ å³ÛÙ³ÝÝ»ñÇ ëï»ÕÍÙ³ÝÁ¦:* ÜáõÛÝ ûñ»ÝùÇ 9-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ Ûáõñ³ù³ÝãÛáõñÇ Ñ³Ù³ñ »ñ³ßË³íáñáõÙ ¿ *Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ ÏÛ³ÝùÇÝ Ù³ëÝ³Ïó»ÉÁ ¨ Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ ·áñÍáõÝ»áõÃÛáõÝ Çñ³Ï³Ý³óÝ»ÉÁ ³ÝÏ³Ë ³½·áõÃÛáõÝÇó, é³ë³ÛÇó, ë»éÇó,* ***É»½íÇó,*** *¹³í³Ý³ÝùÇó, Ñ³Ùá½ÙáõÝùÝ»ñÇó, ëáóÇ³É³Ï³Ý Í³·áõÙÇó, ·áõÛù³ÛÇÝ Ï³Ù ³ÛÉ ¹ñáõÃÛáõÝÇó:* úñ»ÝùÇ 6-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ ***Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ ³ñÅ»ù ¿ Ñ³Ù³ñáõÙ Ý³¨ É»½áõÝ»ñÁ***, *³½·³ÛÇÝ ³í³Ý¹áõÛÃÝ»ñÁ ¨ ëáíáñáõÛÃÝ»ñÁ, ³ßË³ñÑ³·ñ³Ï³Ý ï»Õ³ÝáõÝÝ»ñÁ:*

34.ØÇ ß³ñù ³ÛÉ ûñ»ÝùÝ»ñáí, áñáÝó Ù³ëÇÝ Ëáëù Ï·Ý³ ëï áñ¨, Ñ³ ïáõÏ å³ßïå³ÝáõÃÛ³Ý ï³Ï »Ý ³éÝí³Í ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ·áñÍ³ÍáõÃÛ³Ý Çñ³íáõÝùÝ»ñÁ, ÇÝãå»ë Ý³¨ Ý³Ë³ï»ëí³Í »Ý ¹ñ³Ýó Ñ³Ý¹»å խտրական վերաբերմունքը դատապարտող նորմերը:

²Ûëï»ÕÇó Ñ»ï¨áõÙ ¿, áñ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÁ áõÝ»Ý Ñ³ïáõÏ ×³Ý³ãáõÙ ¨ · ïÝíáõÙ »Ý å»ïáõÃÛ³Ý å³ßïå³ÝáõÃÛ³Ý Ý»ñùá:

«բ. ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý Ûáõñ³ù³ÝãÛáõñ É»½íÇ ³ßË³ñÑ³·ñ³Ï³Ý ï³ñ³ÍùÁ ÁÝ¹áõÝ»ÉÁª »ñ³ßË³íáñ»Éáí Ñ³Ù³ñ, áñ ³éÏ³ Ï³Ù Ýáñ վարչական բաժանումներ չեն խոչÁÝ¹áõÝ»ÉÁ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½íÇ ½³ñ·³óÙ³ÝÁ¦

35.Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ ³éÏ³ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ համայնքների բաշխվածությունն այնպիսին է, որ ³ÝÑÝ³ñ ¿ Çñ³Ï³Ý³óÝ»É Ûáõñ³ù³ÝãÛáõñ É»½íÇ ³ßË³ñÑ³·ñ³Ï³Ý ï³ñ³ÍùÁ ÁÝ¹áõÝ»ÉÁ: Àնդհանուր առմամբ ՀՀ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ տարբեր խմբերը բաշխված են քաղաքներում, ամենից ավելի շատ

ապրում են Երևան, Գյումրի, Վանաձոր, Աբովյան քաղաքներում: Ասորիներից, եզդիներից ու քրդերից բացի, որոնց մեծ մասը գյուղաբնակ է, հանրապետության մյուս ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõթյունների բացարձակ մեծամասնությունը քաղաքաբնակ է: ²Ûëå»ë, Ñ³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý 40620 »½¹ÇÝ»ñÇó ù³Õ³ùÝ»ñáõÙ ³åñáõÙ »Ý ÁÝ¹³Ù»ÝÁ 7413-Á, 1519 ùñ¹»ñÇó ù³Õ³ùÝ»ñáõÙ ³åñáõÙ »Ý ÁÝ¹³Ù»ÝÁ 315-Á, 3409 ³ëáñÇÝ»ñÇó ù³Õ³ùÝ»ñáõÙ ³åñáõÙ »Ý 524-Á, Çëï, ûñÇÝ³Ï, 1176 ÑáõÛÝ»ñÇó` 853-Á, 14660 éáõëÝ»ñÇó` 10489-Á: êáõÛÝ ½»ïáõÛóÇÝ ÏÇó ²ÕÛáõë³Ï 1-Á Ý»ñÏ³Û³óÝáõÙ ¿ 2001Ã. ïíÛ³ÉÝ»ñáí ՀՀ մշտական բնակչության բաշխումը քաղաքներում և գյուÕ»ñáõÙ` Áëï ³½·áõÃÛ³Ý: Հայաստանի մյուս էթնիկ համանքները որևէ բնակավայրում զգալի թիվ ã»Ý Ï³½ÙáõÙ ¨ ¹Åíար է ամփոփել նրանց բաշխվածությունն ըստ բնակավայրերի:

Հոծ և կոմպակտ բնակավայրերում ապրում են գլխավորապես եզդիներÁ, ùñ¹»ñÁ, ասորիները, ռուսների մի մասը /երկու գյուղական բնակավայր/: Աղյուսակ 2-áõÙ Ý»ñÏ³Û³óí³Í ¿ ·ÉË³íáñ³å»ë ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñáí Ï³Ù Ñ³Û»ñÇ Ñ»ï խառը բնակեցված գյուղական բնակավայրերի ցանկը: Այդ ցանկի Ռյա-Â³½³, ²Ùñ»-Â³½³/ê³¹áõÝó, ØÇñ³ù, ê³Ý·Û³é/Î³ÝÇ³ßÇñ, Þ»ÝÏ³ÝÇ, ²É³·Û³½, æ³ÙßÉáõ, úñÃ³×Û³/ØÇçÝ³ïáõÝ, ¸»ñ»Ï/Ö³ñ×³ÏÇë, ²íß»Ý ·»ñ³զանցապես եզդիաբնակ ¨ ³ÛÉ ·ÛáõÕ»ñáõÙ Ï³Ý ùñ¹³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ ÇÝùÝáõÃÛ³Ý ÏñáÕ Ù³ñ¹ÇÏ: º½¹ÇÝ»ñÇ ¨ ùñ¹»ñÇ բնակավայրերը գտնվում են գլխավորապես Արագածոտնի, Արմավիրի, Արարատի, Îáï³ÛùÇ Ù³ñ½»ñáõÙ, ³ëáñÇÝ»ñÇÝÁ óñí³Í »Ý ²ñ³ñ³ïÇ, ²ñÙ³íÇñÇ ¨ Îáï³ÛùÇ Ù³ñ½»ñáõÙ, éáõëական երկու բնկավայրերը գտնվում »Ý Èáéáõ Ù³ñ½áõÙ, ÙÇÙÛ³Ýó հարևանությամբ: ՀՀ í»ñçÇÝ í³ñã³-տարածքային բաժանման ժամանակ արվել է ³é³í»É³·áõÛÝÁ, áñ ÝáõÛÝ³É»½áõ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñի բնակավայրերÝ ÁÝÏÝ»Ý ÝáõÛÝ Ù³ñ½áõÙ: Ø³ëÝ³íáñ³å»ë ²ñ³·³ÍÇ, Â³ÉÇÝÇ, ²ßï³ñ³ÏÇ Ý³ËÏÇÝ ßñç³ÝÝ»ñÁ, áñï»Õ գտնվում են եզդիների և քրդերի բնակավայրերը, միավորí»óÇÝ ÝáõÛÝ` ²ñ³·³ÍáïÝÇ մարզի շրջանակներում: Ընդհանուր առմամբ գոյություն ունեցող վարչա-ï³ñ³Íù³ÛÇÝ բաժանումը որևէ խáãÁÝ¹áï ãÇ ³é³ç³óÝáõÙ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ½³ñ·³óÙ³Ý ³éÁնչությամբ:

36.Ինչ վերաբերում է աշխարհագրական անվանումներին, ապա ÐÐ ï»Õ³Ï³Ý ÇÝùÝ³Ï³é³í³ñÙ³Ý Ù³ëÇÝ ûñ»ÝùÇ 16 Ñá¹í³ÍÇ 21-ñ¹ Ï»ïÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ ³ÝáõÝÝ»ñ ï³Éáõ Ï³Ù ÷á÷áË»Éáõ Çñ³í³ëáõÃÛáõÝ áõÝÇ Ñ³Ù³ÛÝùÇ ³í³·³ÝÇÝ: ÜáõÛÝ ûñ»ÝùÇ 82-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ 1-ÇÝ Ï»ïÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ Ñ³Ù³ÛÝùÇ Õ»Ï³í³ñÁ ³Ýí³ÝáõÙ ¨ í»ñ³Ýí³ÝáõÙ ¿

համայնքի փողոցները, պողոտաները, հրապարակները, զբոսայ·ÇÝ»ñÁ, Ñ³Ù³ÛÝù³ÛÇÝ »ÝÃ³Ï³ÛáõÃÛ³Ý ÏñÃ³Ï³Ý, Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ, ³ÛÉ Ó»éÝ³ñÏáõÃÛáõÝÝ»ñÝ áõ Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÁ: Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý Ù»Ï ³ÛÉª Ð³Û³ëï³ÝÇ Յանրապետության վարչատարածքային բաժանման մասին օրենքի 5-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ սահմանում է, որ մեկ բնակավայր ընդգրկող համայնքին տրվում է այդ բնակավայրի անվանումը, 2 և ավելի բնակավայր ընդգրկող համայնքին` առավել բնակչություն ունեցող բնակավայրի անվանումը: ²Ûëå Çëáí É»½í³Ï³Ý ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñáí բնակեցված բնակավայրերում ³ßË³ñÑ³·ñ³Ï³Ý ³ÝáõÝÝ»ñÇ ËÝ¹ÇñÁ ·ïÝíáõÙ ¿ Ýñ³Ýó Çëï Çñ³í³ëáõÃÛ³Ý ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ:

§·. Ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇÝ ³ç³Ïó»Éáõ Ñ³Ù í×é³Ï³Ý ·áñÍáÕáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¹ÇÙ»Éáõ ³ÝÑñ³Å»ßïáõÃÛáõÝÁª ¹ñ³Ýù å³ßïå³Ý»Éáõ Ñ³Ù³ñ¦

37. Î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇÝ ³ç³Ïó»Éáõ Ýå³ï³Ïáí, áõëáõÙÝ³Ï³Ý Íñ³·ñ»ñÇó, ¹³ë³·ñù»ñÇ Ññ³å³ñ³ÏáõÙÇó, մանկավարժական կադրեր պատրաստելուց բացի, որի մասին խոսք կգնա երրորդ Ù³ëáí Ý»ñ³éí³Í É»½áõÝ»ñÇ հարցերի շրջանակներում, պետական բյուջեից ýÇÝ³Ýë³Ï³Ý Ëñ³ËáõëÙ³Ý ÙÇçáóÝ»ñ »Ý Ñ³ïÏ³óíáõÙ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³կերպություններին, սուբսիդավորվում է նրանց կողմից Ññ³ï³ñ³ÏíáÕ ïå³·Çñ Ù³ÙáõÉÁ, ÙÇ ß³ñù É»½áõÝ»ñáí »Ã»ñ »Ý ïñíáõÙ é³¹ÇáÑ³Õáñ¹áõÙÝ»ñ /éáõë»ñ»Ý, ³ëáñ»ñ»Ý, ùñ¹»ñ»Ý, »½¹Ç»ñ»Ý, íñ³ó»ñ»Ý/, éáõë»ñ»Ýáí Ã³ñ·Ù³Ýí»É ¨ ß³ñáõÝ³ÏíáõÙ »Ý Ã³ñ·Ù³Ýí»É ³½·³ÛÇÝ ûñ»ÝùÝ»ñÇ Ù»Í Ù³ëÁ, ÷áñÓ ¿ ³ñí»É »½¹Ç»ñ»Ýáí Ã³ñ·Ù³Ý»É ÐÐ Ýáñ, ·áñÍáÕ ê³ÑÙ³Ý³¹ñáõÃÛáõÝÁ: ê³Ï³ÛÝ ³Ûë ËÝ¹ñáõÙ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝÁ ·ïÝíáõÙ ¿ áñáß բարդությունների առաջ: Չնայած պետության կողմից իրականացվող ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛ³ÝÁ` Ëñ³Ëáõë»É ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ·áñÍ³ÍáõÙÁ, Çñ»Ýù` É»½íÇ ÏñáÕÝ»ñÇó áÙ³Ýù, ½·³ÉÇ ã³÷áí Ã»ñÇ »Ý û·ï³·áñÍáõÙ ³Û¹ ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñÁ: ²Ûëå»ë, ÐÐ-áõÙ ïå³·ñíáÕ Ññ»³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÇ §Ø³·»Ý¸³íÇÃ¦ ¥§¸³íÃÇ í³Ñ³Ý¦¤, Ð³Û³ëï³ÝÇ Ññ»³Ï³Ý ÏñáÝ³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÇ ÏáÕÙÇó ïå³·ñíáÕ §ÎáÑ»É»ï¦ å³ßïáÝ³Ã»ñÃÁ Éáõëë »Ý ï»ëÝáõÙ éáõë»ñ»Ýáí: àõÏñ³ÇÝ³Ï³Ý §¸ÝÇåñá¦ Ã»ñÃÁ »ñÏÉ»½áõ ¿` áõÏñ³ÇÝ»ñ»Ý ¨ Ñ³Û»ñ»Ý, Çëï É»Ñ³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÇ §äáõÏÇ

մի ժիվյեմի» պարբերականը հրատարակվում է եñ»ù É»½íáí (É»Ñ»ñ»Ý, Ñ³Û»ñ»Ý ¨ éáõë»ñ»Ý): ºñÏÉ»½áõ /íñ³ó»ñ»Ý ¨ éáõë»ñ»Ý/ ¿ Ý³¨ íñ³ó³Ï³Ý §Æí»ñÇ³¦ պարբերակաÝÁ:

38. ì»ñçÇÝ ßñç³ÝáõÙ ½·³ÉÇáñ»Ý ³ÏïÇí³ó»É ¿ Ý³¨ ·ñ³Ññ³ï³ñ³ÏãáõÃÛáõÝÁ: ¶»ñÙ³Ý³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÇ ÏáÕÙÇó 2003Ã. Éáõûë ¿ ï»ë»É §ê¨Íáíû³Ý ³í³½³ÝÇ ¨ Կովկասի շվաբները» (ռուսերեն և գերմաներեն), 2007թ.` «Ճակատագիր. ռուսական ·»ñÙ³Ý³óÇ¦ (éáõë»ñ»Ý) ·ñù»ñÁ: èáõë»ñ»Ýáí լույս տեսնող գրքերը բազմաթիվ են: Ø³ëÝ³íáñ³å»ë éáõë³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÇ ÏáÕÙÇó 2001Ã. Ññ³ï³ñ³Ïí»É ¿ «Այսրկովկասի մալականների և դուխաբորների պատմությունը» (ռուսերեն), 2002թ. §èáëÇ³¦ ÐÎ-ի նախաձեռնությամբ լույս են տեսել «Ա.Ս. Գրիբոյեդովը և Յայաստանը», §èáõë³ëï³ÝÁ ¨ Ð³Û³ëï³ÝÁ. 19-ñ¹ ¹³ñ¦, §ÀÝ¹ÙÇßï ÙÇ³ëÇÝ: èáõë – Ñ³ÛÏ³Ï³Ý å³ïÙ³Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ ¨ ·ñ³Ï³Ý Ï³å»ñÇ ßáõñç¦ éáõë»ñ»Ý ·ñù»ñÁ: º½¹ÇÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó 2003Ã. Ñ³Û»ñ»Ý Éáõûë ¿ ï»ë»É §Ø»Ýù »½¹Ç »Ýù¦, 2007Ã. ²ÙÇÝ» ²í¹³ÉÇ §øáõñ¹-»½¹ÇÝ»ñÇ Ñ³í³ï³ÉÇùÝ»ñÁ¦ ·ñù»ñÁ: 2002Ã© §ØÇç³·»ïù¦ Ññ³ï³ñ³ÏãáõÃÛáõÝÁ ïå³·ñ»É ¿ §øáõñ¹Çëï³ÝáõÙ »½¹Ç³Ï³Ý Çñ³Ï³ÝáõÃÛ³Ý ¹»ñÝ áõ Ýß³Ý³ÏáõÃÛáõÝÁ¦ Ñ³Û»ñ»Ý ·ÇñùÁ: ºñ¨³ÝáõÙ Ññ³ï³ñ³Ïí»É »Ý ùáõñ¹ Ññ³å³ñ³Ï³Ëáë ²Ù³ñÇÏ» ê³ñ¹³ñÇ Ãíáí 6 å³ïÙí³ÍùÝ»ñÇ ÅáÕáí³ÍáõÝ»ñÁ ùñ¹»ñ»Ý É»½íáí, áñáÝóÇó 2-Á Ã³ñ·Ù³Ýí»É »Ý éáõë»ñ»Ýáí: øñդերեն հրատարակվել է քուրդ բանաստեղծների ÅáÕáí³ÍáõÝ ¨ ³ÛÉ ·ñù»ñ: Հրապարակվել է Ա. Հակոբյանի “Դասական ասորերեն” աշխատությունը , որը Մերձավոր Արևելքի հնագույն լեզուներից մեկին նվիրված առաջին հայալեզու դասագիրքն է: æ³Ýù»ñ »Ý ·áñÍ³¹ñíáõÙ Ñ³Ùá½»Éáõ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ »ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÇÝ` Ññ³ï³ñ³ÏáõÃÛáõÝ»ñÝ Çñ³Ï³Ý³óÝ»É Çñ»Ýó ³½·³ÛÇÝ É»½áõÝ»ñáí:

39.ÐÐ ³½·³ÛÇÝ ·ñ³¹³ñ³ÝáõÙ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí å³ÑíáõÙ ¨ û·ï³·áñÍíáõÙ »Ý 2000 ùñ¹»ñ»Ý ¨ »½¹Ç»ñ»Ý, բազմաթիվ ÑáõÝ³ñ»Ý, áõÏñ³ÇÝ»ñ»Ý, գերմաներեն, լեհերեն, վրացերեն, բել³éáõë»ñ»Ý, ÙÇÉÇáÝ³íáñ éáõë»ñ»Ý ·ñù»ñ: ì»ñçÇÝ ï³ñÇÝ»ñÇ ÁÝÃ³óùáõÙ ·ñ³¹³ñ³ÝÇ ýáÝ¹»ñÁ Ñ³Ù³Éñí»É »Ý áõÏñ³ÇÝ»ñ»Ý 35, É»Ñ»ñ»Ýª 75, ÑáõÝ·³ñ»ñ»Ýª 21, ùñ¹»ñ»Ýª 17, ÑáõÝ³ñ»Ýª 470, íñ³ó»ñ»Ýª 5, »½¹Ç»ñ»Ýª 1 ÙÇ³íáñ ¨ ³ÛÉ É»½áõÝ»ñÇ ·ñù»ñáí: ²Û¹ É»½áõÝ»ñáí Ù»Í³ÃÇí ·ñ³Ï³ÝáõÃÛáõÝ Ï³ Ý³¨ Ñ³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ³ÛÉ ·ñ³¹³ñ³ÝÝ»ñáõÙ, Çëï éáõë»ñ»Ýáí` Ý³¨ ¹åñáó³Ï³Ý ·ñ³¹³ñ³ÝÝ»ñáõÙ: ÆÝã å»ë ÑÇßÛ³É, ³ÛÝå»ë ¿É ³ÛÉ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí

½·³ÉÇ Í³í³ÉÇ ·ñ³Ï³ÝáõÃÛáõÝ Ï³ ÐÐ ·ÇïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ³½·³ÛÇÝ ³Ï³¹»ÙÇ³ÛÇ ¨ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ·Çï³Ñ»ï³½áï³Ï³Ý ÇÝëïÇïáõïÝ»ñÇ ¨ áõëáõÙÝ³Ï³Ý Ñ³ëï³ïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ·ñ³¹³ñ³ÝÝ»ñáõÙ: ²Û¹ ·ñ³Ï³ÝáõÃÛáõÝÇó ³½ï³áñ»Ý Ï³ñáÕ »Ý օգտվել բոլորը, այդ թվում՝ փոքրամասնությունների Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÁ:

40.§È»½íÇ Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»ÝùÇ 4-ñ¹ Ñá¹í³Íáí ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ Çñ»Ýó ÷³ëï³ÃÕÃ»ñÁ, Ó¨³ÃÕÃ»ñÁ ¨ ÏÝÇùÝ»ñÁ Çñ»Ýó É»½íáí Ó¨³íáñ»Éáõ Çñ³íáõÝùÁ ÝáõÛÝå»ë ·ñ³íáñ É»½íÇ ½³ñ·³óÙ³ÝÁ Ëñ³ËáõëáÕ ÝáñÙ»ñÇó ¿:

41.²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ å³Ñå³ÝáõÃÛ³ÝÝ áõ ½³ñ·³óÙ³ÝÁ Ýå³ëïáõÙ ¿ Ý³¨ §ì³ñã³ñ³ñáõÃÛ³Ý ÑÇÙáõÝùÝ»ñÇ ¨ í³ñã³Ï³Ý í³ñáõÛÃÇ Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»ÝùÇ 27-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ, áñÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ §Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇÝ ïÇñ³å»ïáÕ ³ÝÓÇÝù, ûñ»Ýùáí ë³ÑÙ³Ýí³Í Ï³ñ·áí Ï³Ù Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ÙÇç³½·³ÛÇÝ å³ÛÙ³Ý³·ñ»ñÇÝ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý, í³ñã³Ï³Ý í³ñáõÛÃÇ Çñ³Ï³Ý³óÙ³Ý Ñ³Ù³ñ ¹ÇÙáõÙÁ ¨ ¹ñ³Ý ÏÇó ÷³ëï³ÃÕÃ»ñÁ Ï³ñáÕ »Ý Ý»ñÏ³Û³óÝ»É Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½íáí¦: 27-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ ãáññáñ¹ Ù³ëÁ í³ñã³Ï³Ý í³ñáõÛÃÇ Ù³ëÝ³ÏÇóÝ»ñÇÝ ÃáõÛÉ³ïñáõÙ ¿ û·ï³·áñÍ»É ûï³ñ É»½áõÝ»ñ: ÀÝ¹ áñáõÙ í³ñã³Ï³Ý Ù³ñÙÝÇ ÏáÕÙÇó Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý Ã³ñ·Ù³ÝáõÃÛáõÝÝ ³å³Ñáí»Éáõ ³ÝÑÝ³ñÇÝáõÃÛ³Ý ¹»åùáõÙ ¿ ÙÇ³ÛÝ, áñ ûï³ñ É»½íÇÝ ïÇñ³å»ïáÕ í³ñáõÛÃÇ Ù³ëÝ³ÏÇóÁ å³ñï³íáñ ¿ Ã³ñ·Ù³ÝáõÃÛáõÝ ³å³Ñáí»É: úñ»ÝùÇ 59-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ, í³ñáõÛÃÇ Ù³ëÝ³ÏóÇ ËÝ¹ñ³Ýùáí, Ýñ³Ý Ï³ñáÕ ¿ ïñ³Ù³¹ñí»É í³ñã³Ï³Ý ³ÏïÇ ûï³ñ É»½íáí Ã³ñ·Ù³Ýí³Í å³ï×»ÝÁ, áñÁ å»ïù ¿ Ñ³ëï³ïí³Í ÉÇÝÇ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý í³ñã³Ï³Ý Ù³ñÙÝÇ å³ßïáÝ³Ï³Ý ÏÝÇùáí: úñ»ÝùÇ 93-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ ë³ÑÙ³ÝáõÙ ¿, áñ í³ñã³Ï³Ý í³ñáõÛÃÇ ÁÝÃ³óùáõÙ Ã³ñ·Ù³ÝÇãÝ»ñÇÝ í³ñÓ³ïñ»Éáõ Ñ»ï Ï³åí³Í Í³Ëë»ñÁ Ïñáõ٠¿ í³ñã³Ï³Ý í³ñáõÛÃÁÝ իրականացնող մարմինը: Այն դեպքում, երբ թարգմանչին հրավիրել է վարույթի Ù³ëÝ³ÏÇóÁ, ³å³ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý Í³ËëÁ Ïñáõ٠¿ Ý³:

42.Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý Î³é³í³ñáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ùß³ÏáõÛÃÝ»ñÇ ½³ñ·³óÙ³Ý Ýå³ï³Ïáí Ñ³ïÏ³óí³Í ¨ կահավորված կենտրոնը բոլոր հնարավորությունները տրամադրում է ազգային ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ áõëáõóÙ³Ý, û·ï³·áñÍÙ³Ý ¨ ½³ñ·³óÙ³Ý Ñ³Ù³ñ: 2007Ã. ÁÝÃ³óùáõÙ ³Û¹ ï³ñ³ÍùÁ, »ññáñ¹ Ù³ëáí ÁÝ¹·ñÏí³Í É»½áõÝ»ñÇ ÏñáÕÝ»ñÇó

½³ï, É³ÛÝáñ»Ý û·ï³·áñÍ»É ¨ û·ï³·áñÍáõÙ »Ý Ý³¨ É»Ñ³Ï³Ý, áõÏñ³ÇÝ³Ï³Ý, վրացական, բել³éáõë³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÁ: ²Û¹ ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÁ áõնեն ՀՀ բոլոր էթնիկ համայնքները:

43.§¶áí³½¹Ç Ù³ëÇÝ¦ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ûñ»Ýùáí ·áí³½¹Ç É»½áõÝ Ñ³Û»ñ»ÝÝ ¿, ë³Ï³ÛÝ ·áí³½¹³ïáõÇ ß³ñ³¹ñ³ÝùÁ Ï³ñáÕ ¿ ½áõ·áñ¹í»É Ý³¨ ³ÛÉ լեզուներով` համեմատաբար փոքր տառերով: Սահմանափակումը վերաբերում է միայն տարբեր լեզուներով ³ñíáÕ ·áí³½¹Ç Í³í³ÉÇÝ` ·áí³½¹Ç Ñ³Û»ñ»Ý ß³ñ³¹³ñ³ÝùÁ տեղեկատվության ծավալով չպետք է զիջի այլ լեզվով հրատարակվող տարբերակին:

§¹. ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ·áñÍ³ÍÙ³Ý հեշտացումը և/կամ խրախուսումը բանավոր և գրավոր խոսքի մեջ, հաë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³Ù ³ÝÓÝ³Ï³Ý ÏÛ³ÝùáõÙ¦

44.¶ñ³íáñ ËáëùÇ Ù»ç î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ լեզուների գործածումը հեշտացնելու մասին խոսվեց նախորդ պարբերություններում: Ինչ վերաբեñáõմ է բանավոր խոսքին, ապա ամենօրյա կամ կիրակնօրյա ուսուցումից բացի, áñÇÝ ³Ý¹ñ³¹³ñÓ Ï³ համապատասխան բաժիններում, ամենից ավելի գործ է արվում Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý É»½áõÝ»ñáí ½³Ý³½³Ý ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñ Ï³½Ù³Ï»ñå»Éáõ ուղղությամբ:

45.Æ å³ï³ëË³Ý öáñÓ³·»ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ç Ñáñ¹áñÇ ³ÛÝ Ù³ëÇÝ, áñ Ð³Û³ëï³ÝÇ ÇßË³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ ³ëáñ»ñ»ÝÇó, »½¹Ç»ñ»ÝÇó, ÑáõÝ³ñ»ÝÇó, éáõë»ñ»ÝÇó ¨ ùñ¹»ñ»ÝÇó ½³ï Éñ³óáõóÇã ï»Õ»ÏáõÃÛáõÝÝ»ñ ïñ³Ù³¹ñ»Ý Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ ³ÛÉ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝների լեզուների վերաբերյալ, տեղեկացնում ենք, որ ընդհանուր առմամբ Հայաստանի Հանրապետությունում ÇÝùÝ³Ï³½Ù³Ï»ñåí³Í ·áñÍáõÙ »Ý 11 ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ 50-Çó ³í»ÉÇ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñ, áñáÝó ³ßË³ï³ÝùÝ»ñÇ ÙÇ Ù³ëÝ áõÕÕí³Í ¿ Ý³¨ Ù³Ûñ»ÝÇ É»½áõÝ»ñÇ å³Ñå³ÝáõÃÛ³ÝÝ áõ ½³ñ·³óÙ³ÝÁ: ²ëáñ³Ï³Ý, »½¹Ç³Ï³Ý, éáõë³Ï³Ý, ÑáõÝ³Ï³Ý, ùñ¹³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇó ½³ï ³ÏïÇí»Ý ·áñÍáõÙ »Ý áõÏñ³ÇÝ³Ï³Ý, Ññ»³Ïան, լեհական, վրացական, բելոռուսական, գերմանական էթնիկ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÁ: ¸Åí³ñ ¿ ³Û¹ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÝ áõÕÕ³ÏÇáñ»Ý ÝáõÛÝ³Ï³Ý³óÝ»É ÝáõÛÝ³ÝáõÝ É»½áõÝ»ñÇ Ñ»ï: ÆÝãå»ë ³ëí»ó, ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÇ ½·³ÉÇ Ù³ëÁ Ñ³×³Ë ãÇ ïÇñ³å»ïáõÙ

նույնանուն լեզվին: Այդ պատճառով այս բաժնում ավելի խոսք կգնա էթնիկ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý, ù³Ý ÏáÝÏñ»ï É»½áõÝ»ñÇ Ù³ëÇÝ, ãÝ³Û³Í ÷áñÓ¿ ³ñí³Í Ý»ñÏ³Û³óÝ»É ³Û¹ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ï³Ù Ýñ³Ýó Ñ»ï ³éÝãíáÕ` É»½íÇ Ñ»ï Ï³åí³Í Íñ³·ñ»ñÁ: àõÏñ³ÇÝ³Ï³Ý, Ññ»³Ï³Ý, É»Ñ³Ï³Ý, íñ³ó³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÝ áõÝ»Ý պարբերաբար հրատարակվող մամուլ, վրացերենով իրականացվում են պարբերական é³¹ÇáÑ³Õáñ¹áõÙÝ»ñ, ·»ñÙ³Ý³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÁ ·ñù»ñ ¿ ïå³·ñ»É Ð³ñ³í³ÛÇÝ Îáí Ï³ëáõÙ ¨ Ù³ëÝ³ íáñ³å»ë Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ·»ñÙ³Ý³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÇ å³ïÙáõÃÛ³Ý ¨ ³éûñÛ³ÛÇ Ù³ëÇÝ: Âí³ñÏí³Í ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ù»Í Ù³ëÁ /É»Ñ³Ï³Ý, áõÏñ³ÇÝ³Ï³Ý, վրացական, բել³ռուսական/ ունեն գեղարվեստական խմբեր` ազգային լեզվով երգչախմբեր, ժողովրդական պարային համույթներ, որոÝù, Ê³ñïÇ³Ûáí պաշտպանված ազգային փոքրամասնությունների հետ միասին, պարբերաբար մասնակցում են զանազան փառատոների Հայաստանի տարբեր մարզերում և Երևան ù³Õ³ùáõÙ` Ý»ñÏ³Û³óÝ»Éáí ³½·³ÛÇÝ É»½áõÝ»ñáí »ñ·»ñ: Ð³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ³Ûë Ý³Ë³Ó»éÝáõÃÛáõÝÁ Ù»Í³å»ë û·ÝáõÙ ¿ ÑÇßÛ³É É»½áõÝ»ñÇ »Ã» áã Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý, ³å³ ·áÝ» Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ û·ï³·áñÍÙ³Ý ³ÏïÇí³óÙ³ÝÁ, ÇÝã å»ë Ý³¨ »ñÇï³ë³ñ¹ ë»ñÝ¹Ç ÏáÕÙÇó Ù³Ûñ»ÝÇ É»½íÇÝ ³éÁÝãÙ³Ý ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ: Պետք է ասել, որ երգչախմբերի զգալի մասը համալրվում է նաև խառն ամուսնություններով ընտանիքների և ուղղակի հայերի մասնակցությամբ և, ÷³ëïáñ»Ý, É»½íÇ ·áñÍ³ÍáõÃÛáõÝÁ ¹áõñë ¿ ·³ÉÇë ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÇ Ý»Õ ßñç³Ý³ÏÝ»ñÇó: Նրանց բոլորի մշակութային գործունեությանը մեծապես օգնում և խրախուսում է Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý Ùß³ÏáõÛÃÇ Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛáõÝÁ, ë³Ï³ÛÝ ½·³ÉÇ Ãíáí ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñ »Ý Ï³½Ù³Ï»ñåíáõÙ Ý³¨ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó:

46. Ì»ñáÑÇßÛ³É Íñ³·ñ»ñÁ Ñ³×³Ë Çñ³Ï³Ý³óíáõÙ »Ý Ê³ñïÇ³ÛÇ »ññáñ¹ Ù³ëáí å³ßïå³ÝíáÕ É»½áõÝ»ñÁ ÏñáÕ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Íñ³·ñ»ñÇ Ñ»ï ÙÇ³ëÇÝ:

ÊÇëï ³ÏïÇí ¿ áõÏñ³ÇÝ³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÁ, áñÇ ÏáÕÙÇó ï³ñ»Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåíáõÕ ï³ëÝÛ³Ï ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñÁ ÙÇßï áõÕ»Ïóíáõ »Ý áõÏñ³ÇÝ³Ï³Ý ÑÇ³Ý³ÉÇ, ëÇñí³Í §¸ÝÇåñá¦, մանկական «Զվյանոչեկ», Վանաձորի «Վերբիչենկա» երգչախմբերի Ñ³Ù»ñ·Ý»ñáí:

ÜáõÛÝ Ï»ñå Ñ³Ý¹Çë³ ï»ëÇÝ Ñ³×³Ë ¿ Ý»ñÏ³Û³ÝáõÙ É»Ñ³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÇ »ñ·Ç-å³ñÇ §¶íÛ³½¹»ãÏ³¦ խումբը և լեհական երգերը դարձել են բազմաթիվ միջոցառումների անբաժան»ÉÇ áõÕ»ÏÇóÁ:

ìñ³ó³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÇ §Æí»ñÇ³¦ գեղարվեստական խումբը նույնպես աչքի է ÁÝÏÝáõÙ íñ³ó³Ï³Ý ëÇñí³Í »ñ·»ñÇ Ï³ï³ñáõÙÝ»ñáí ¨ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ñ³Ý¹Çë³ï»ëÁ ëÇñáí ¿Ù³ëÝ³ÏóáõÙ íñ³ó³Ï³Ý Ñ³Ù»ñ·Ý»ñÇÝ:

²Ù»Ý ï³ñÇ ÝßíáõÙ »Ý Ññ»³Ï³Ý ³½·³ÛÇÝ ïáÝ»ñÁ, áñáÝù áõÕ»ÏóíáõÙ Ññ»³Ý»ñÇ å³ïÙ³Ï³Ý ³ÝóÛ³ÉÁ Ý»ñÏ³Û³óÝáÕ Ã³ï»ñ³Ï³Ý Ý»ñÏ³Û³óáõÙÝ»ñáí: Ð³ïÏ³å»ë «Փուրիմ» տոնին մասնակցում են Հայաստանի բազմազգ համայնքների շատ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñ: 2006Ã. Ð³Û³ëï³ÝáõÙ Ù»Í ³ñÓ³·³Ýù ·ï³í Ð³Û³ëï³ÝÇ Ññ»³ÏáÙåá½Çïáñ ìÇÉÉÇ ì³ÛÝ»ñÇ ëï»ÕÍ³·áñÍáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³Ù»ñ·Á: 2007Ã. ï»ÕÇ áõÝ»ó³í Ø³ñÏ Þ³·³ÉÇ ÏÛ³ÝùÇÝ ¨ ³ñí»ëïÇÝ ÝíÇñí³Í »éûñÛ³ ÙÇçáó³éáõÙ` óáõó³Ñ³Ý¹»ëáí:

47.´áÉáñ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÁ Ý»ñ³éí³Í »Ý ÐÐ Ùß³ÏáõÛÃÇ Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó Çñ³Ï³Ý³óíáÕ ³Ù»Ý³ÙÛ³ »ñÏáõ Íñ³·ñ»ñáõÙ` §²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ï»ñå³ñí»ëïÇ ¨ ¹»Ïáñ³ïÇí ÏÇñ³é³Ï³Ý ³ñí»ëïÇ óáõó³Ñ³Ý¹»ëÇÝ¦ ¨ §²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ù³ÝÏ³Ï³Ý »ñ³Åßï³Ï³Ý փառատոնին»: Երկու ծրագրերն էլ լայնորեն ներկայացվում և մեկնաբանվում են ½³Ý·í³Í³ÛÇÝ Éñ³ïí³ÙÇçáóÝ»ñáí:

§». սույն Խարտիայում ընդգրկված բնագավառներում կապերի պահպանումն ռõ ½³ñ·³óáõÙÁ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñ գործածող խմբերի և միանման կամ նույնանման ձևով լեզուն գործածող պետության այլ խմբերի միջև, ինչպես նաև մշակութային կապերի հաստատումը այդ պետության մյուս խմբերի միջև, որոնք գործածում են տարբեր É»½áõÝ»ñ¦

48.Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý È»½í³ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛ³Ý å»ï³Ï³Ý Íñ³·ñÇ 7-րդ բաժնի երկրորդ կետով նախատեսվում է «Աջակցություն ազգային ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÙÇç¨ ³ñ¹ÛáõÝ³í»ï É»½í³Ï³Ý Ñ³Õáñ¹³ÏóÙ³ÝÝ áõ փոխըմբռնմանը` ºíñ³ËáñÑñ¹Ç É»½í³ù³Õ³ù³Ï³Ý ÝáñÙ»ñÇÝ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý¦£

49.Հայաստանի ներսում տարբեր էթնիկ համայնքների համագործակցությունն ունի բազմաթիվ ձևեր: Գործում են ազգային փոքրամասնությունների հասարակական Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÙÇáõÃÛáõÝÝ»ñ, ³ëáóÇ³óÇ³Ý»ñ, որոնք միավորում են տարբեր ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ: ¸ñ³ÝóÇó

³Ù»Ý³Ï³ñ¨áñÝ, ³Ýßáõß ï, ÐÐ Ý³Ë³·³ÑÇ ËáñÑñ¹³Ï³ÝÇÝ ÏÇó ·áñÍáÕ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³Ù³Ï³ñ·áÕ ËáñÑáõñ¹Ý ¿, áñÁ ÑÇÙÝ³¹ñí»É ¿ 2000Ã., ¨ áñ ï»Õ Ý»ñÏ³Û³óí³Í »Ý 11 ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ »ñÏáõ³Ï³Ý Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñ /»½¹Ç³Ï³Ý, éáõë³Ï³Ý, ³ëáñ³Ï³Ý, հրեական, քրդական, վրացական, լեհական, ուկրաինական, բելոռուսական, հրեական, ·»ñÙ³Ý³Ï³Ý/: Ð³Ù³Ï³ñ·áÕ ËáñÑáõñ¹Á ë ï»ÕÍí»É ¿ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ å³ßï å³ÝáõÃÛáõÝÝ ³å³Ñáí»Éáõ, Ýñ³Ýó ÙÇçÑ³Ù³ÛÝù³ÛÇÝ հարաբեñáõÃÛáõÝÝ»ñÝ ³Ï ïÇí³óÝ»Éáõ, ÇÝãå»ë Ý³¨ Ñ³ ïáõÏ ÏñÃ³Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ, իրավական և այլ խնդիրների նկատմամբ պետական հոգածությունն առավել ³ñ¹ÛáõÝ³í»ï ¹³ñÓÝ»Éáõ Ýå³ï³Ïáí: Ð³Ù³Ï³ñ·áÕ ËáñÑñ¹Ç ÙÇçáóáí ¿ Ï³ï³ñíáõÙ պետության կողմից էթնիկ համայնքներին հատկացվող բյուջետային միջáóÝ»ñÇ բաշխումը: Ֆինանսավորվող ծրագրերի ընտրույթÁ կատարում և բաշխման կարգը áñáßáõÙ »Ý Ñ»Ýó Çñ»Ýù` ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÁ:

50.Ò¨³íáñí³Í ³í³Ý¹áõÛÃÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ ÙÙ³ÏáõÃ³ÛÇÝ ÷³é³ïáÝ»ñÇ, óáõó³Ñ³Ý¹»ëÝ»ñÇ Ù»Í Ù³ëÁ ³Ýó »Ý Ï³óíáõÙ Ñ³Ù³ï»Õ, ³ÛÉ ¹»åù»ñáõÙ ï³րբեր ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ներկայացուցիչներ փոխադարձաբար մասնակցում են միմյանց բոլոր կարևոր տոներին, ցուցահանդեսներին: ՀՀ Î³é³í³ñáõÃÛ³Ý ³ßË³ï³Ï³½ÙÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ ÏñáÝÇ Ñ³ñó»ñÇ í³ñãáõÃÛáõÝÝ Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ Ï³Ù ï»Õ»Ï³ïíáõÃÛ³Ý Çñ³½»ÏÙ³Ý, ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÏÛ³ÝùÇÝ ³éÝãíáÕ áñáßáõÙÝ»ñÇ, ûñ»Ýë¹ñ³Ï³Ý Ý³Ë³Ó»éÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ï³Ù ³ÛÉ ùÝÝ³ñÏáõÙÝ»ñÇ Å³Ù³Ý³Ï համագործակցում է բոլոր էթնիկ համայնքների ներկայացուցիչների հետ` համաժամանակյա ծրագրերով: Այսօր, երբ Հայաստանի Հանրապետության Ï³é³í³ñáõÃÛáõÝÁ ï³ñ³Íù ¿ Ñ³ïÏ³óñ»É Ð³Û³ëï³ÝÇ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÙÙ³ÏáõÛÃÝ»ñÇ ½³ñ·³óÙ³Ý Ýå³ï³Ïáí, Ýñ³Ýó Ñ³Ý¹ÇåáõÙÝ»ñÝ áõ Ñ³Ù³·áñÍ³ÏóáõÃÛáõÝÁ, Ýñ³Ýó ÙÇç¨ Ï³å»ñÇ ë»ñï³óáõÙÁ ¹³ñÓ»É ¿ ß³ï ³í»ÉÇ Ñ»ßï ¨ ³ñ¹ÛáõÝ³í»ï:

§½. Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý Ù»Ãá¹Ý»ñÇ ¨ ÙÇçáóÝ»ñÇ ³å³ÑáíáõÙÁ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ¹³ë³í³Ý¹ման և ուսուցման համար` բոլոր Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ÷áõÉ»ñáõÙ¦

51.Ð³Û³ëï³ÝÇ ¿ÃÝÇÏ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ù»Í Ù³ëÇ É»½áõÝ»ñáí Ñ³Ù³Ï³ñ·í³Í áõëáõÙÝ³Ï³Ý Íñ³·ñ»ñ ³ÝÑÝ³ñ ¿ Çñ³Ï³Ý³óÝ»É Ã»' É»½íÇ Ïñ³ÕÝ»ñÇ

÷áùñ³ÃíáõÃÛ³Ý, Ã»’ Ð³Û³ëï³ÝÇ ï³ñ³ÍùáõÙ Ýñ³Ýó óñí³Í ³åñ»Éáõ Ñ»ï¨³Ýùáí, ÇÝãå»ë Ý³¨ áñáß É»½áõÝ»ñÇ Ñ³Ý¹»å Ýí³½ å³Ñ³Ýç³ñÏÇ Ï³Ù å³Ñ³Ýç³ñÏÇ բացակայության պատճառով :

52. 2001Ã. Çñ³Ï³Ýóí³Í Ù³ñ¹³Ñ³Ù³ñÇ ïíÛ³ÉÝ»ñáí ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ ÃÇíÁ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ Ï³½Ù»É ¿ 67.657 Ù³ñ¹: Üñ³Ýó մեջ մեծամասնությունը կազմում են եզդիները` 40.620 մարդ կամ ՀՀ բոլոր ոչ հայազգի ù³Õ³ù³óÇÝ»ñÇ Ùáï 60 տոկոսը: Մնացած բոլորը միասին կազմում են մոտ 40 ïáÏáë:

Հայաստանի Հանրապետության բնակչության ազգային կազմը 2001թ. մարդահամարի ïíÛ³ÉÝ»ñáí

ÁÝ¹³Ù»ÝÁ	Ñ³Û	³ëáñÇ	»½¹Ç	ÑáõÛÝ	éáõë	áõÏñ³Ç-Ý³óÇ	ùáõñ¹	³ÛÉ
3213011	3145354	3409	40620	1176	14660	1633	1519	4640

ÆÝãå»ë »ñ¨áõÙ ¿ ³ÕÛáõë³ÏÇó, Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ¿ÃÝÇÏ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇó ÙÇ³ÛÝ í»óÝ »Ý, áñáÝó ÃÇíÝ ³ÝóÝáõÙ ¿ Ñ³½³ñ Ù³ñ¹áõó: Î³Ý ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñ, áñáÝó Ãí»ñÁ ï³ï³ÝíáõÙ »Ý 100-300 Ù³ñ¹áõ ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ: Օրինակ, լեհական էթնիկ ինքնագիտակցությամբ մարդկանց թիվը 2001թ. տվյաÉÝ»ñáí ãÇ ³ÝóÝáõÙ 100 Ù³ñ¹áõó:

È»Ñ»ñÇ Ãí³ù³Ý³ÏÇ ß³ñÅÁÝÃ³óÁ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ 1897-2001ÃÃ.

1897 Ã.	1926 Ã.	1959 Ã.	1970 Ã.	1979 Ã.	1989 Ã.	2001 Ã.
1.188	705	-	389	691	270	97

Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ÙÇßï ÷áùñ³ÃÇí Ññ»³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÁ 2001Ã. Ù³ñ¹³Ñ³Ù³ñÇ ïíÛ³ÉÝ»ñáí áõÝ»ó»É ¿ ÁÝ¹³ÙÝ»Á 109 Ù³ñ¹:

Ðñ»³Ý»ñÇ Ãí³ù³Ý³ÏÇ ß³ñÅÁÝÃ³óÁ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ 1897-2001ÃÃ.

1897 Ã.	1926 Ã.	1959 Ã.	1970 Ã.	1979 Ã.	1989 Ã.	2001 Ã.
834	335	1024	1048	953	676	109

Երբևէ զգալի թիվ չեն կազմել նաև գերմանացիները: Ներկա պահին նրանց թիվը չի ·»ñ³½³ÝóáõÙ 133 Ù³ñ¹Á:

¶»ñÙ³Ý³óÇÝ»ñÇ Ãí³ù³Ý³ÏÇ ß³ñÅÁÝÃ³óÁ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ 1897-2001ÃÃ.

1897 Ã.	1926 Ã.	1959 Ã.	1970 Ã.	1979 Ã.	1989 Ã.	2001 Ã.
207	104	-	407	333	265	133

Մի փոքր ավելի են բել³éáõëÝ»ñÁ, áñáÝó ÃÇíÝ ³ÝóÝáõÙ ¿ 250-Çó.

´»É³éáõëÝ»ñÇ Ãí³ù³Ý³ÏÇ ß³ñÅÁÝÃ³óÁ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ 1897-2001ÃÃ.

1897	1926	1059	1970	1979	1989	2001
103	360	-	1179	1183	1061	257

53.¾ÃÝÇÏ áñáß Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ ÷áùñ³ÃíáõÃÛ³ÝÁ å»ïù ¿ ³í»É³óÝ»É Ý³¨, áñ í»ñçÇÝ ùë³Ý³ÙÛ³ÏÇ Ð³Û³ëï³ÝÇ ëáóÇ³É-ïÝï»ë³Ï³Ý í³ï å³ÛÙ³ÝÝ»ñÇ Ñ»ï¨³Ýùáí, ÇÝãå»ë Ý³¨ Çñ»Ýó ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ûñ»ÝÇùÝ»ñÇ Ñ»ï Ï³å»ñÇ ³ÏïÇí³óÙ³Ý պատճառով Հայաստանի ոչ հայազգի բակչության զգալի մասÝ ³ñï³·³ÕÃ»É ¿ ¨ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ý»ñÏ³ÛÇë ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ ½·³ÉÇ Ù³ëÇ ë»é³-ï³ñÇù³ÛÇÝ Ï³½ÙÁ ß³ï ³ÝÑ³Ù³ã³÷ ¿: ¶»ñ³½³ÝóáõÙ »Ý ï³ñ»óÝ»ñÁ ¨ Ï³Ý³Ûù: ØÇ³Å³Ù³Ý³Ï Ýñ³Ýó նկատելի մասը բախշված է հանրապետության մարզերում, ապրում են դիսպերս, ինչը ½·³ÉÇáñ»Ý բարդացնում է ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝ»ñÇ առանձին խմբերի կրթության áõ Ùß³ÏáõÛÃÇ, ÇÝùÝáõÃÛ³Ý Ñ³í³ù³Ï³Ý-խմբային իրավունքների իրականացÙ³Ý ուղղությամբ կոնկրետ գործողություններ իրականացնելու խնդիրը:

54.²ÛÝáõ³Ù»Ý³ÛÝÇí ³Û¹ É»½áõÝ»ñÇ Ù»Í Ù³ëÝ ³Ûë Ï³Ù ³ÛÝ Ó¨áí áõ ã³÷áí դասավանդվում է տարբեր մակարդակների կրթական հաստատություններում: Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ÙÇ ß³ñù ¹åñáóÝ»ñáõÙ, Ã» ù³Õ³ùÝ»ñáõÙ, Ã» ·ÛáõÕ»ñáõÙ ³ÝóÝáõÙ »Ý ·»ñÙ³Ý»ñ»ÝÁ: ²ÛÝ, áñå»ë Ù³ëÝ³·Çï áõÃÛáõÝ, Ý»ñ³éí³Í ¿ Ý³¨

Երևանի պետական համալսարանի, Բրյուսովի անվան պետական լեզվաբանական Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÇ, êÉ³íáÝ³Ï³Ý Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÇ ¨ ¶ÛáõÙñáõ Ù³ÝÏ³í³ñ³Å³Ï³Ý Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÇ Ù³ëÝ³·ÇïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ó³ÝÏáõÙ: ¶»ñÙ³Ý»ñ»Ý É»½íáí ½·³ÉÇ Ãíáí գրականություն կա ինչպես բուհական, այնպես էլ հանրային գրադարաններում :

55. Բրյուսովի անվան պետական լեզվաբանական համալսարանում անցնում են Ý³¨ É»Ñ»ñ»Ý ¨ áõÏñ³ÇÝ»ñ»Ý É»½áõÝ»ñÁ: àõÏñ³ÇÝ»ñ»Ý ³ÝóÝáõÙ »Ý Ý³¨ ºñ¨³ÝÇ պետական համալսարանի ռուսական բանասիրական ֆակուլտետում: È»Ñ³Ï³Ý, ուկրաինական, բելոռուսական և հրեական էթնիկ համայնքների ջանքերով գործում են նաև լեհերենի, ուկրաիներենի, բելոռուսերենի և եբրայերենի կիրակնօրյա դպրոցներ: Èեհերենի դասավանդումը բարձր մակարդակով կազմակերպելու նպատակով Ð³Û³ëï³ÝÇ É»Ñ³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÝ ³Ù»Ý ï³ñÇ áõëáõóÇãÝ»ñ ¿ Ññ³íÇñáõÙ È»Ñ³ëï³ÝÇó: È»Ñ»ñ»ÝÁ ¹³ë³í³Ý¹íáõÙ ¿ Ý³¨ ºñ¨³ÝÇ Nº 24 ¹åñáóáõÙ: ºñ¨³ÝÇ å»ï³Ï³Ý համալսարանում 2006թ. բացվել է վրացագիտության կենտրոն: ÜáõÛÝ Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝáõÙ ¹³ë³í³Ý¹íáõÙ ¿ íñ³ó»ñ»Ý: Եբրայերենը դասավանդվում է Երևանի պետական Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÇ ²ñ¨»É³·ÇïáõÃÛ³Ý ý³ÏáõÉï»ïáõÙ:

§¿. å³ÛÙ³ÝÝ»ñÇ ³å³ÑáíáõÙ, áñáÝù ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝ Ïï³Ý ïíÛ³É ï³ñ³ÍùáõÙ ³åñáÕª ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½íáí ãËáëáÕÝ»ñÇÝ (áñ ³Û¹ É»½áõÝ ·áñÍ³ÍíáõÙ ¿) ó³ÝÏáõÃÛ³Ý ¹»åùáõÙ ëáíáñ»É ³ÛÝ¦

56. ÆÝãå»ë ³ëí»ó Ý³Ëáñ¹ å³ñ³·ñ³ýáõÙ, »ññáñ¹ Ù³ëáõÙ ÁÝ¹·ñÏí³Í լեզուներից բացի հանրապետությունում գոյություն ունեցող մյուս լեզուներÇ ÏñáÕÝ»ñÝ ապրում են խիստ ցրված և առանձին բնակավայր»ñáõÙ ß³ï ÷áùñ³ÃÇí »Ý: Üñ³Ýó Ù»Í Ù³ëÝ ³åñáõÙ ¿ ºñ¨³Ý, ¶ÛáõÙñÇ, ì³Ý³Óáñ ù³Õù³Ý»ñáõÙ: ²Ûë »ñ»ù ù³Õ³ùÝ»ñáõÙ, ÇÝãå»ë Ý³¨ ÙÇ ß³ñù ·ÛáõÕ»ñáõÙ ·»ñÙ³Ý»ñ»Ý Ï³ñáÕ »Ý ëáíáñ»É ³ÛÝ ¹åñáóÝ»ñáõÙ, áñï»Õ ³é³ñÏ³Ý ¹³ë³í³Ý¹íáõÙ ¿ áñå»ë û ï³ñ É»½áõ: Ø³ñ¹ÇÏ, áíù»ñ Ïáõ½»Ý³ÛÇÝ ëáվորել լեհերեն, ուկրաիներեն, բելոռուսերեն, եբրայերեն, վրացերեն, կարող են դա ³Ý»É ·ÉË³íáñ³å»ë ºñ¨³Ý ù³Õ³ùáõÙ: Æñ³Ï³ÝáõÙ ³Ûë É»½áõÝ»ñÇ ¿ÃÝÇÏ համայնքներին պատկանողների մեծ մասը հենց Երևանի բնակիչներ են:

§Á. ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ áõëáõÙÝ³ëÇñáõÙ Ñ»ï³½áïÙ³Ý ËÃ³ÝáõÙ Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÝ»ñáõÙ Ï³Ù Ñ³Ù³ñÅ»ù áõëáõÙÝ Ñ³ëï³ ïáõÃÛáõÝÝ»ñáõÙ¦

57. ²ñ¹»Ý ³ëí»ó, áñ »ññáñ¹ Ù³ëáí å³ßï å³ÝíáÕ É»½áõÝ»ñÇó ½³ ï, Ð³Û³ëï³ÝÇ համայնքներում տարբեր չափով ընդգրկված են գերմաներենի, լեհերենի, áõÏñ³ÇÝ»ñ»ÝÇ, íñ³ó»ñ»նի և եբրայերենի ուսուցումը:

§Ã. սույն Խարտիայում ընդգրկված բնագավառներում ազգաÙÇçÛ³Ý ÷áË³Ý³ÏÙ³Ý Ñ³Ù³å³ï³ëË³ÝÓ¨»ñÇ ËÃ³ÝáõÙª»ñÏáõ Ï³Ù ³í»ÉÇ å»ïáõÃÛáõÝÝ»ñáõÙ ÙÇ³ÝÙ³Ý Ï³ÝáõÛÝ³ÝÙ³ÝÓ¨áí ·áñÍ³ÍíáÕ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ Ñ³Ù³ñ¦

58. Հայաստանի Հանրապետության բոլոր էթնիկ համայնքները բոլոր ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñÝ áõÝ»Ý »ñÏáõ ¨³í»ÉÇ å»ïáõÃÛáõÝÝ»ñáõÙ ÙÇ³ÝÙ³Ý Ï³Ù ÝáõÛÝ³ÝÙ³Ý Ó¨áí ·áñÍ³ÍíáÕ É»½áõÝ»ñÁ ÏñáÕÝ»ñÇ Ñ»ï ß÷í»Éáõ Ñ³Ù³ñ: ²ÛÉ պետությունների հետ Հայաստանի Հանրապետության կնքած երկկողմ (բ³ñ»Ï³ÙáõÃÛ³Ý և համագործակցության մասին) և բազմակողմ համաձայնագրերում մշտապես Ý»ñ³éí»É »Ý Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ å³ïÏ³ÝáÕ ³ÝÓ³Ýó å³ßï³å³ÝáõÃÛáõÝÝ ³å³ÑáíáÕ Ñ³ñó»ñÁ: ²Û¹ åÇëÇù »Ý èáõë³ëï³ÝÇ ¸³ßÝáõÃÛ³Ý Ñ»ï ´³ñ»Ï³ÙáõÃÛ³Ý ¨ Ñ³Ù³·áñÍ³ÏóáõÃÛ³Ý Ù³ëÇÝ å³ÛÙ³Ý³·ñÇ 8-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ, ÐáõÝ³ëï³ÝÇ Ñ»ï` 20-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ, èáõÙÇÝÇ³ÛÇ Ñ»ï` 14-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ, ´áõÉÕ³ñÇ³ÛÇ Ñ»ï` 9-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ, Ô³½³Ëëï³ÝÇ Ñ»ï` 5-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ, Լիբանանի հետ` 8-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ, àõÏñ³ÇÝ³ÛÇ Ñ»ï` 5,6-ñ¹ Ñá¹í³ÍÝ»ñÁ ¨ ³ÛÉ »ñÏñÝ»ñÇ Ñ»ï å³ÛÙ³Ý³·ñ»ñÇ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý Ñá¹í³ÍÝ»ñÝ ³Ùñ³·ñáõÙ »Ý ÏáÝÏñ»ï դրույթներ, որոնք վերաբերում են համապատասխանաբար երկու երկրներում բնակվող ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¿ÃÝÇÏ³Ï³Ý, ÙßÏáõÃ³ÛÇÝ, ÏñáÝ³Ï³Ý ÇÝùÝáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý ¨ ½³ñ·³óÙ³Ý Ñ³Ù³ñ ³ÝÑñ³Å»ßï å³ÛÙ³ÝÝ»ñÇ ëï»ÕÍÙ³ÝÁ ¨ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñÇ Çñ³Ï³Ý³óÙ³ÝÁ, ³Û¹ ÃíáõÙ å»ïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ å³ñï³íáñáõÃÛ³ÝÁ` ûÅ³Ý¹³Ï»É ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ներկայացուցիչներին կապեր հաստատել երկրից դուրս: Հայաստանի բոլոր էթնիկ համայնքների ներկայացուցիչները բազմազան կապեր ունեն ՀՀ սահմանÝ»ñÇó ¹áõñë ³åñáÕ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ ¨ Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ»ï: Բազմաթիվ և բազմաբնույթ են ուկրաինական, բելոռուսական, լեհական, íñ³ó³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Û³ÝùÝ»ñÇ ներկայացուցիչների` տարբեր առիթներով տեÕÇ áõÝ»óáÕ ÷áË³Ûó»ÉáõÃÛáõÝÝ»ñÁ, ùÝÝ³ñÏáõÙÝ»ñÁ, Ñ³Ù³ ï»Õ Íñ³·ñ»ñÁ: ºñÇï³ë³ñ¹Ý»ñÁ Ù»ÏÝáõÙ »Ý ëáíáñ»Éáõ Çñ»Ýó

¿ÃÝÇÏ Ñ³Ûñ»ÝÇùÝ»ñÇ Ù³ëÝ³·Çï³Ï³Ý ÏñÃ³Ï³Ý Ñ³ëï³ïáõÃÛáõÝÝ»ñ, ³Ù»Ý ï³ñÇ áõÏñ³ÇÝ³óÇ ¹åñáó³Ï³ÝÝ»ñÁ Ñ³Ý·ëï³ÝáõÙ »Ý Çñ»Ýó ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ûñ»ÝÇùÇ ճամբարներում: Ð³Û³ëï³ÝÇ É»Ñ³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÁ ï³ñ»Ï³Ý ÙÇ ù³ÝÇ ³Ý·³Ù ³Ûó»ÉáõÝ»ñ ¿ ÁÝ¹áõÝáõÙ È»Ñ³ëï³ÝÇó: È³í ³í³Ý¹áõÛÃ ¿ Ó¨³íáñí»É, Ù³ëÝ³íáñ³å»ë, îáñáõÝÇ, ì³ñß³í³ÛÇ Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÝ»ñÇ ¹³ë³ËáëÝ»ñÇ ¨ áõë³ÝáÕÝ»ñÇ ³Ûó»ÉáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ»ï Ï³åí³Í: Ð³Û³ëï³ÝÇ Ññ»³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÇ ներկայացուցիչներից շատերն են ընդգրկված իրեական տարաբնույթ Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ` Ñ³Ù³ßË³ñÑ³ÛÇÝ, ²äÐ ï³ñ³ÍùÇ Ññ»³Ý»ñÇ, ²ØÜ Ññ»³Ý»ñÇ ³ßË³ï³ÝùÝ»ñÇÝ: 2007Ã. ºñ¨³ÝáõÙ Ññ»³Ï³Ý ÑáÉáùáuտի հուշարձանի բացման արարողությանը ներկա էին տարբեր երկրների իրեաներ: ìñ³ó³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÁ Ùßï³å»ë Ù³ëÝ³ÏóáõÙ »Ý ìñ³ëï³ÝáõÙ ï»ÕÇ áõÝ»óáÕ ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñÇÝ, ïáÝ»ñÇÝ: ìñ³ëï³ÝÇó ÝáõÛÝå»ë Ñ³×³Ë³ÏÇ »Ý ³Ûó»ÉáõÃÛáõÝÝ»ñÁ:

59.Ð³Û³ëï³ÝÇ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ ¹ÇÙ»Éáõ ¹»åùáõÙ ÐÐ Ï³é³í³ñáõÃÛ³Ý ³ßË³ï³Ï³½ÙÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ ÏñáÝÇ Ñ³ñó»ñÇ í³ñãáõÃÛ³Ý ³ßË³ï³ÏÇóÝ»ñÁ ÙÇßï ëÇñáí Ñ³Ý¹Çå»É »Ý ³Ûó»ÉáõÝ»ñÇÝ, ùÝÝ³ñÏ»É Ýñ³Ýó Ñ»ï Çñ»Ýó Ñ³Ûñ»Ý³ÏÇóÝ»ñÇ ¿ÃÝÇÏ ÇÝùÝáõÃÛ³Ý, É»½íÇ å³Ñå³ÝáõÃÛ³Ý ¨ ½³ñ·³óÙ³Ý Ñ»é³ÝÏ³ñÝ»ñÁ, ÏáÝÏñ»ï íñ³·ñ»ñ, ËáñÑáõñ¹Ý»ñ ï³ÉÇë:

§Î»ï 2.

ÎáÕÙ»ñÁ å³ñï³íáñíáõÙ »Ý í»ñ³óÝ»É (»Ã» ¹»é ãÇ ³ñí»É) ó³ÝÏ³ó³Í ã³ñ-դարացված տարբերություն, բացառում, սահմանափակում կամ նախաå³ï íáõÃÛáõÝ, որոնք վերաբերում են տարածաշրջանային կամ փոքրամասÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½íÇ ·áñÍ³ÍÙ³ÝÁ ¨ áõÕÕí³Í »Ý ï íÛ³É É»½íÇ å³Ñå³ÝáõÙÝ áõ ½³ñ·³óáõÙÁ íÝ³ë»Éáõ Ï³Ù íï³Ý·»Éáõ: î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ առնչությամբ հատուկ միջոցառումների ըÝ¹áõÝáõÙÁ, áñÁ Ýå³ï³Ï³áõÕÕí³Í ¿ ³ç³Ïó»Éáõ Çñ³í³Ñ³í³ë³ñáõÃÛ³ÝÁ ³Ûë É»½áõÝ»ñÁ ·áñÍ³ÍáÕÝ»ñÇ ¨ ÙÝ³ó³Í բնակչության միջև, կամ որը պատշաճորեն հաշվի է առնում նրանց հաïáõÏ å³ÛÙ³ÝÝ»ñÁ, ãÇ Ñ³Ù³ñíÇ Ëïñ³Ï³ÝáõÃÛ³Ý ³Ïï ³í»ÉÇ É³ÛÝáñ»Ý ·áñÍ³ÍíáÕ É»½áõÝ»ñÇ ·áñÍ³ÍáÕÝ»ñÇ Ýկատմամբ /:

60.ÐÐ Ê³ÑÙ³Ý³¹ñáõÃÛ³Ý 14.1 Ñá¹í³ÍÁ, Ç ÃÇíë ³ÛÉ Ñ³ïÏ³ÝÇßÝ»ñÇ (ë»éÇ, é³ë³ÛÇ, Ù³ßÏÇ ·áõÛÝÇ, ¿ÃÝÇÏ³Ï³Ý Ï³Ù ëáóÇ³É³Ï³Ý Í³·áõÙÇ ¨ ³ÛÉÝ), ³é³ÝÓÇÝ ÝßáõÙ ¿ Ý³¨ É»½íÇ ¨ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³ÝÁ å³ïÏ³Ý»ÉáõÃÛ³Ý Ñ³Ý·³Ù³Ýùáí å³ÛÙ³Ý³íáñí³Í Ëïñ³Ï³ÝáõÃÛ³Ý ³ñ·»ÉÙ³Ý Ù³ëÇÝ: 41-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ Ñ³ëï³ïáõÙ ¿, áñ *§Úáõñ³ù³ÝãÛáõñ áù áõÝÇ Çñ ³½·³ÛÇÝ »õ ¿ÃÝÇÏ³Ï³Ý ÇÝùÝáõÃÛáõÝÁ å³Ñå³Ý»Éáõ*

Çñ³íáõÝù: ²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ å³ïÏ³ÝáÕ ³ÝÓÇÝù áõÝ»Ý Çñ»Ýó ³í³Ý¹áõÛÃÝ»ñÇ« ÏñáÝÇ« ***É»½íÇ*** *»õ Ùß³ÏáõÛÃÇ å³Ñå³ÝÙ³Ý áõ½³ñ·³óÙ³Ý Çñ³íáõÝù¦:*

61. êահմանադրական երաշխիքներից բացի ազգային փոքրամասնությունների ÏáÕÙÇó Çñ»Ýó É»½áõÝ»ñÇ ³½³ï ·áñÍ³ÍáõÃÛáõÝÁ å³ßïå³ÝíáõÙ ¿ Ý³¨ ³½·³ÛÇÝ ÙÇ ß³ñù ûñ»ÝùÝ»ñáí, ³Û¹ Ãíáõ٠.

³. §È»½íÇ Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»ÝùÇ ³é³çÇÝ Ñá¹í³ÍÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝÝ Çñ ï³ñ³ÍùáõÙ »ñ³ßË³íáñáõÙ ¿ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ³½³ï ·áñÍ³ÍáõÃÛáõÝÁ: ÜáõÛÝ ûñ»ÝùÇ 4-ñ¹ հոդվածը սահմանում է, որ «Հայաստանի հանրապետության տարածքում բնակվող ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÝ Çñ»Ýó ÷³ëï³ÃÕÃ»ñÁ, Ó¨³ÃÕÃ»ñÁ, ÏÝÇùÝ»ñÁ Ó¨³íáñáõÙ »Ý Ñ³Û»ñ»Ý` Çñ»Ýó É»½íáí ½áõ·³Ñ»é թարգմանությամբ»:

բ. Լեզվաքաղաքականության պետական ծրագրում նշվում է, որ լեզվական և մշակութային բազմազանության նկատմամբ հարգանքը, ազգային ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½íÇ ¨ Ùß³ÏáõÛÃÇ ½³ñ·³óÙ³Ý Ëñ³ËáõëáõÙÁ ÙÇç³½·³ÛÇÝ ³ëå³ñ»½áõÙ ÐÐ í³ñÏÝ ³å³ÑáíáÕ å³ÛÙ³ÝÝ»ñÇó ¿£ Ìñ³·ñÇ Ýå³ï³ÏÝ»ñÇó Ù»ÏÝ ¿ համարվում ՀՀ բոլոր քաղաքացիների՝ մայրենի լեզվով կրթություն և ¹³ëïÇ³ñ³ÏáõÃÛáõÝ ëï³Ý³Éáõ Çñ³íáõÝùÇ ³å³ÑáíáõÙÁ£ È»½í³ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛ³Ý å»ï³Ï³Ý Íñ³·ñÇ 7-րդ բաժինը վերնագրված է. «Հայաստանի Հանրապետության ³½գային փոքրամասնությունների իրավունքների ապահովումը լեզվի բնագավառում»:

àñå»ë Íñ³·ñ³ÛÇÝ ·áñÍáÕáõÃÛáõÝÝ»ñ Ý³Ë³ï»ëí³Í »Ý.

1© Ð³Ù³ÏáÕÙ³ÝÇ ³ç³ÏóáõÃÛáõÝ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ å³Ñå³ÝÙ³ÝÝ áõ ½³ñ·³óÙ³ÝÁ£

2© ²ç³ÏóáõÃÛáõÝÝ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÙÇç¨ ³ñ¹ÛáõÝ³í»ï É»½í³Ï³Ý հաղորդակցմանն ու փոխըմբռնմանը՝ եվրախորհրդի լեզվաքաղաքական նորմերին Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý£

3© Ø³Ûñ»ÝÇ É»½íáí ÏñÃáõÃÛáõÝ ¨ ¹³ëïÇ³ñ³ÏáõÃÛáõÝ ëï³Ý³Éáõª ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Çñ³íáõÝùÇ ³å³ÑáíÙ³Ý Ýå³ï³Ïáí ïíÛ³É ³½·áõÃÛ³Ý Ùï³íáñ³Ï³ÝáõÃÛ³Ý ·Çï³Ù³ÝÏ³í³ñÅ³Ï³Ý Ý»ñáõÅÇ Ý»ñ·ñ³íáõÙÁ£

4© ²ç³ÏóáõÃÛáõÝÝ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ áõëáõóÇãÝ»ñÇ å³ïñ³ëïÙ³Ý ¨ í»ñ³å³ïñ³ëïÙ³Ý ³ßË³ï³ÝùÝ»ñÇÝ£

·. ²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ù³ëÝ³íáñ³å»ë É»½í³Ï³Ý Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ å³ßïå³ÝáõÃÛáõÝÁ Ý³Ë³ï»ëí³Í ¿ Ý³¨ §ØßÏáõÃ³ÛÇÝ ûñ»Ýë¹ñáõÃÛ³Ý ÑÇÙáõÝùÝ»ñÇ Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»ÝùÇ ÙÇ ß³ñù Ñá¹í³ÍÝ»ñáí: Ðá¹í³Í 8-Ç Ñ³Ù³Ó³ÛÝ *§ÐÐ-Ý ³ç³ÏóáõÙ ¿ իր տարածքում բնակվող փոքրամասնությունների մշակութային ինքնության å³Ñå³ÝÙ³ÝÝ áõ ½³ñ·³óÙ³ÝÁ, å»ï³Ï³Ý Íñ³·ñ»ñÇ Çñ³Ï³Ý³óÙ³Ý ÙÇçáóáí Ýå³ëïáõÙ ¿ Ýñ³Ýó ÏñáÝÇ, ³í³Ý¹áõÛÃÝ»ñÇ,* ***É»½íÇ,*** *ÙßÏáõÃ³ÛÇÝ Å³é³Ý·áõÃÛ³Ý, ÙßÏáõÛÃÇ å³Ñå³ÝÙ³Ý, ï³ñ³ÍÙ³Ý ¨ ½³ñ·³óÙ³Ý Ñ³Ù³ñ å³ÛÙ³ÝÝ»ñÇ ëï»ÕÍÙ³ÝÁ*¦: ÜáõÛÝ ûñ»ÝùÇ 9-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ Ûáõñ³ù³ÝãÛáõñÇ Ñ³Ù³ñ »ñ³ßË³íáñáõÙ ¿ *ÐÐ-áõÙ ÙßÏáõÃ³ÛÇÝ ÏÛ³ÝùÇÝ Ù³ëÝ³Ïó»ÉÁ ¨ ÙßÏáõÃ³ÛÇÝ ·áñÍáõÝ»áõÃÛáõÝ Çñ³Ï³Ý³óÝ»ÉÁ ³ÝÏ³Ë ³½·áõÃÛáõÝÇó, é³ë³ÛÇó, ë»éÇó,* ***É»½íÇó,*** *¹³í³Ý³ÝùÇó, Ñ³Ùá½ÙáõÝùÝ»ñÇó, ëáóÇ³É³Ï³Ý Í³·áõÙÇó, ·áÛù³ÛÇÝ Ï³Ù ³ÛÉ ¹ñáõÃÛáõÝÇó*: úñ»ÝùÇ 6-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ, ÇÝãå»ë ï»ñÁ ³ëï»ó, ÙßÏáõÃ³ÛÇÝ ³ñÅ»ù ¿ Ñ³Ù³ñáõÙ Ý³¨ É»½áõÝ»ñÁ, ³½·³ÛÇÝ ³í³Ý¹áõÛÃÝ»ñÁ ¨ ëáíáñáõÛÃÝ»ñÁ, ³ßË³ñÑ³·ñ³Ï³Ý ï»Õ³ÝáõÝÝ»ñÁ:

¹. §¶áí³½¹Ç Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»ÝùÇ 8-րդ հոդվածի «բ» կետի համաձայն «Արգելվում է այն ·áí³½¹Á, áñáõÙ §*å³ñáõÝ³ÏáõÙ ¿ é³ë³ÛÇÝ, ³½·áõÃÛ³ÝÁ, Ù³ëÝ³·ÇïáõÃÛ³ÝÁ Ï³Ù սոցիալական ծագմանը, տարիքային խմբին կամ սեռին,* ***É»½íÇÝ,*** *ÏñáÝ³Ï³Ý ¨ ³ÛÉ համոզմունքներին վերաբերող վիրավորական արտահայտություններ, Ñ³Ù»Ù³ïáõÃÛáõÝÝ»ñ ¨ å³ïÏ»ñÝ»ñ.....*¦:

». §Ì³ñ³ñ³ñáõÃÛ³Ý ÑÇÙáõÝùÝ»ñÇ ¨ í³ñã³Ï³Ý í³ñáõÛÃÇ Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»ÝùÁ ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝ ¿ ï³ÉÇë ÐÐ í³ñã³Ï³Ý Ù³ñÙÇÝÝ»ñÇÝ ¹ÇÙáõÙ Ý»ñÏÉ³Û³óÝ»É Ý³¨ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½íáí, ÇëÏ ÐÐ ùñ»³Ï³Ý ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý ûñ»Ýë·ñùÇ 15-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ 1-ÇÝ Ù³ëáí ë³ÑÙ³Ýí³Í ¿, áñ *ùñ»³Ï³Ý ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý ÁÝÃ³óùáõÙ յուրաքանչյուր ոք, բացառությամբ քրեական վարույթն իրականացնող մարմնի, Çñ³íáõÝù áõÝÇ Ñ³Ý¹»ë ·³É ³ÛÝ É»½íáí, áñÇÝ ïÇñ³å»ïáõÙ ¿:* ÜáõÛÝ ûñ»Ýë·ñùÇ »ñÏñáñ¹ Ù³ëáí ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ å³ïÏ³ÝáÕ ³ÝÓÇù Ï³ñáÕ »Ý Ù³ëÝ³Ïó»É ùñ»Ï³Ý í³ñáõÛÃÇÝ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½íáí` Ã³ñ·Ù³ÝãÇ oգնությամբ: Նույն օրենë·ñùÇ 3-ñ¹ Ù³ëáí *¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý É»½íÇÝ ãïÇñ³å»ïáÕ ³ÝÓÇù Çñ³íáõÝù áõÝ»Ý ÷³ëï³ÃÕÃ»ñÇ å³ï×»ÝÝ»ñÁ ëï³Ý³É É»½íáí, áñÇÝ Ýñ³Ýù ïÇñ³å»ïáõÙ »Ý*:

½ ÐÐ ùñ»³Ï³Ý ûñ»Ýë·ñùÇ 143-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ ùñ»áñ»Ý å³ïÅ»ÉÇ ¿ Ñ³Ù³ñíáõÙ Ù³ñ¹áõ ¨ ù³Õ³ù³óáõ Çñ³íáõÝùÝ»ñÝ áõ ³½³ïáõÃÛáõÝÝ»ñÝ áõÕÕ³ÏÇ Ï³Ù ³ÝáõÕÕ³ÏÇ Ë³Ëï»ÉÁ` Ï³Ëí³Í ³ÝÓÇ ³½·áõÃÛáõÝÇó, é³ëë³ÛÇó, ë»éÇó, É»½íÇó, ¹³í³Ý³ÝùÇó, ù³Õ³ù³Ï³Ý Ï³Ù ³ÛÉ Ñ³Û³óùÝ»ñÇó, ëáóÇ³É³Ï³Ý Í³·áõÙÇó, ·áõÛù³ÛÇÝ Ï³Ù ³ÛÉ ¹ñáõÃÛáõÝÇó, »Ã» ÝÙ³Ý Ë³ËïáõÙáí íÝ³ë ¿ å³ï×³éí»É ³ÝÓÇ ûñÇÝ³Ï³Ý ß³Ñ»ñÇÝ:

62. ä»ïù ¿ ³í»É³óÝ»É Ý³¨, áñ ÐÐ ê³ÑÙ³Ý³¹ñáõÃÛ³Ý 6-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ §ØÇç³½·³ÛÇÝ å³ÛÙ³Ý³·ñ»ñÁ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý Çñ³í³Ï³Ý համակարգի բաղկացուցիչ մասն են: Եթե վավերացված միջազգային պայմանագրում ë³ÑÙ³ÝíáõÙ »Ý ³ÛÉ ÝáñÙ»ñ, ù³Ý Ý³Ë³ï»ëí³Í »Ý ûñ»ÝùÝ»ñáí, ³å³ ÏÇñ³éíáõÙ »Ý ³Û¹ ÝáñÙ»ñÁ¦: ²Ûëå»ëáí §î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ º íñáå³Ï³Ý Ê³ñïÇ³Ý¦ ÇÝùÁ, Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý Çñ³í³Ï³Ý համակարգի բաղկացուցիչ մասը լինելով, Հայաստանի Հ³Ý³ñå³ï»õÃÛ³Ý ï³ñ³ÍùáõÙ ·áñÍáõÙ ¿ áñå»ë É»½áõÝ»ñÇ å³ßïå³ÝáõÃÛ³Ý Ù»Ë³ÝÇ½Ù:

63. Այսպիսով, ՀՀ Սահմանադրությամբ և օրենքներով ³å³Ñáíí³Í »Ý Çñ³í³Ï³Ý ÝáñÙ»ñÁ` ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ·áñÍ³ÍáõÃÛ³Ý ¨ ½³ñ·³óÙ³Ý Ñ³Ù³ñ, Çëï ó³ÝÏ³ó³Í ã³ñ¹³ñ³óí³Í ë³ÑÙ³Ý³÷³ÏáõÙ, տարբերություն, բացառում Ï³Ù Ý³Ë³å³ïíáõÃÛáõÝ, որոնք վերաբերում են փոքրամասնությունների լեզվի ·áñÍ³ÍÙ³ÝÁ, ³ñ·»ÉíáõÙ ¿:

Î»ï 3
ÎáÕÙ»ñÁ å³ñï³íáñíáõÙ »Ý Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ÙÇçáóÝ»ñáí ³ç³Ïó»É ÷áË³¹³ñÓ ըմբռնմանը երկրի բոլոր լեզվական խմբերի միջև և, մասնավորապես, իրենց »ñÏñÝ»ñáõÙ ÏñÃáõÃÛ³Ý ¨ áõëáõóÙ³Ý Ýå³ï³ÏÝ»ñÇ Ù»ç Ý»ñ³é»É ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ կամ փոքրամասնությունների լեզուների նկատմամբ հարգանքը, փոխըմբռնումը և Ñ³Ý¹áõñÅáÕ³Ï³ÝáõÃÛáõÝÁ, ÇÝãå»ë Ý³¨ Ëñ³Ëáõë»É ½³Ý·í³Í³ÛÇÝ Éñ³ïí³ÙÇçáóÝ»ñÇª Ñ»ï³åÝ¹»Éáõ ÙÇ¨ÝáõÛÝ Ýå³ï³ÏÝ»ñÁ¦:

64. ÐÐ ÙÇçÝ³Ï³ñ· ¹åñáóÇ Ø³ñ¹áõ Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ բարձր դասարանների ¹³ë³·ñùáõÙ Ý»ñ³éí³Í »Ý ÐÐ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ å³ïÙáõÃÛ³Ý ¨ Ùß³ÏáõÛÃÇ Ù³ëÇÝ ÝÛáõÃ»ñ:

65. §Ð»éáõëï³ï»ëáõÃÛ³Ý ¨ é³¹ÇáÛÇ Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»ÝùÇ 28-ñ¹ Ñá¹í³Íáí Ñ³Ýñ³ÛÇÝ Ñ»éáõëï³ÁÝÏ»ñáõÃÛáõÝÁ å³ñï³íáñ ¿ Ñ»éáõëï³Éë³ñ³ÝÇÝ Ù³ïáõó»É ³ÛÝåÇëÇ Ñ³Õáñ¹³ß³ñ»ñ ¨ Ñ³Õáñ¹áõÙ»ñÇ ï»ë³ÏÝ»ñ, áñáÝóáõÙ Ñ³ßíÇ »Ý ³éÝíáõÙ

Հայաստանի տարբեր տարածաշրջանների, ազգային փոքրամասնություններÇ… ß³Ñ»ñÁ¦:

66. Այդ շրջանակներում է, որ ՀՀ մշակույթի նախարարությունը տարբեր Ñ»éáõëï³³ÉÇùÝ»ñáí óáõó³¹ñ»É ¿ §´³ñ»Ï³ÙáõÃÛ³Ý ÍÇ³Í³Ý¦ ýÇÉÙÁ:

67. Հանրային հեռուստատեսությունից բացի, որն ամեն շաբաթ հաղորդումներ ունի Հայաստանի էթնիկ համայնքների մասին, պարբերաբար նրանց ËÝ¹ÇñÝ»ñÇÝ, å³ïÙáõÃÛ³Ý, Ùß³ÏáõÛÃÇ, É»½íÇ ³é³ÝÓÝ³Ñ³ïÏáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ, Çñ³íáõÝùÝ»ñÇÝ, ÏñÃáõÃÛ³Ý պրոբլեմներին անդրադառնում են նաև ՀՀ մի շարք հեռուստաընկերություններ` «Հ2», «ԱրմենԱկոբ-ÂÇíÇ¦, §ºñ¨³Ý¦: Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ï³ñ³ÍùáõÙ ³åñáÕ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ ¨ Ýñ³Ýó É»½áõÝ»ñÇ Ù³ëÇÝ հասարակական լայն իրազեկմանը գործուն նպաստ են բերում նաև ազգային ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ ÝíÇñí³Í Ã»Ù³ïÇÏ Ñ»éáõëï³Ñ³Õáñ¹áõÙÝ»ñÁ, ³ÛÝåÇëÇù, ÇÝãå»ë, ûñÇÝ³Ï, §ÞáÕ³Ï³Ã¦ Ñ»éáõëï³ÁÝÏ»ñáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó »Ã»ñ Ñ»é³ñÓ³Ïíí³Í §Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ»ùÇ³ÃÝ»ñÁ¦ ß³ñùÁ: Ð»ùÇ³ÃÝ»ñÁ å³ïÙáõÙ »Ý Ñ»Ýó Çñ»Ýù` ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇÝ å³ïÏ³ÝáÕ Ù³ÝáõÏÝ»ñÁ:

68. 2007Ã. ÁÝÃ³óùáõÙ Ù³Ýñ³Ù³ëÝ Ñ³Õáñ¹áõÙÝ»ñ Ñ»é³ñÓ³Ïí»ó »Ã»ñ Ñ³ïáõÏ բանակային ծառայության մեջ գտնվող այազգիների էթնիկ համայնքների մասին:

69. Ð³Ýñ³պետությունում հրատարակվող պարբերականները նույնպես պարբերաբար անդրադառնում են ազգային փոքրամասնությունների պրոբլեմներին, ³Û¹ ÃíáõÙ` ÏñÃ³Ï³Ý, ëáóÇ³É³Ï³Ý, Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ: ¸ñ³Ýù ÑÇÙÝ³Ï³ÝáõÙ í»ñÉáõÍáõÃÛáõÝÝ»ñ »Ý Ï³Ù ï»Õ»Ï³ïíáõÃÛáõÝ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Íñ³·ñ»ñÇ, ÙÇçáó³éáõÙ»ñÇ Ù³ëÇÝ:

70. Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ï³ëÝÙ»Ï ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ å³ïÙáõÃÛ³Ý, Ùß³ÏáõÛÃÇ ËÝ¹ÇñÝ»ñÇ ³ñï³óáÉáõÙÁ ï»Õ ·ï³í ÐÐ ¶ÇïáõÃÛáõÝ»ñÇ ²½·³ÛÇÝ ³Ï³¹»ÙÇ³ÛÇ ¨ §²ÏáõÝù¦ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó Ñ³Ù³ï»Õ å³ïñ³ëïí³Í, §Ð³Û³ëï³ÝÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ¦ Ïáãíáõ »ñÏÑ³ïáñ ·ñù»ñáõÙ, áñáÝù Ññ³ï³ñ³Ïí»É »Ý í»ñçÇÝ ÑÝ·³ÙÛ³ÏáõÙ:

71. Þ³ï³í»ÉÇ Ù»Í Í³í³É »Ý Ï³½ÙáõÙ é³¹ÇáÑ³Õáñ¹áõÙÝ»ñÁ: §Ø»ñ ïáõÝÁ Ð³Û³ëï³ÝÝ ¿¦ ¨ §Ð³Û³ëï³Ý¦ ³Ýí³ÝáõÙÝ»ñáí éáõë»ñ»Ý Ñ³Õáñ¹áõÙÝ»ñÁ Ñ»é³ñÓ³ÏíáõÙ »Ý 30 ñáå»: §Ø»ñ ïáõÝÁ Ð³Û³ëï³ÝÝ ¿¦ Ñ³Õáñ¹áõÙÁ Ñ»é³ñÓ³ÏíáõÙ ¿

ամեն երկուշաբթի և պատմում է Հայաստանի ազգային փոքրամասնությունների հասարակական և մշակութային կյանքի, խնդիրների և բողոքների մասին : Ð³Õáñ¹áõÙÁ å³ïñ³ëïíáõÙ ¿ É»Ñ³Ï³Ý, Ññ»³Ï³Ý, áõÏñ³ÇÝ³Ï³Ý ¨ éáõë³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ աջակցությամբ և ակտիվ մասնակցությամբ : §Ð³Û³ëï³Ý¦ Ñ³Õáñ¹áõÙÁ Ñ»é³ñÓ³ÏíáõÙ է շաբաթական չորս անգամ և ներկայացնում է Հայ³ëï³ÝÇ ù³Õ³ù³Ï³Ý, ïÝï»ë³Ï³Ý և մշակութային զարգացումները, ինչպես նաև Հայաստանի տարբեր ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñáõÙ ï»ÕÇ áõÝ»ó³Í Çñ³¹³ñÓáõÃÛáõÝÝ»ñÁ : §è³¹Çá ì³Ý¦ êä ÁÝÏ»ñáõÃÛ³Ý հեռուստաեթերի 90 տոկոսը զբաղեցնում են փոքրամասնություններին նվիրված éáõë³É»½áõ Ñ³Õáñ¹áõÙÝ»ñÁ: öáùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ ÝíÇñí³Í ³Ù»Ýûñİ³ Ï»ë Å³Ù³Ýáó éáõë³É»½áõ Ñ³Õáñ¹áõÙÝ»ñ áõÝ»Ý Ñ³Ýñ³ÛÇÝ é³¹ÇáÝ, §è³¹Çá Ð³Û¦-Á ¨ ³ÛÉ ³ÉÇùÝ»ñ:

72. ²Ý¹ñ³¹³éÝ³Éáí ³½·³ÛÇÝ ÷áùրամասնությունների նկատմամբ å»ïáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó í³ñíáÕ ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛ³ÝÁ, Ñ³ñÏ »Ýù Ñ³Ù³ñáõÙ ÑÇß»óÝ»É, áñ §Ð»éáõëï³ ï»ëáõÃÛ³Ý ¨ é³¹ÇáÛÇ Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»ÝùÇ 24-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ ÙÇ³Ýß³Ý³Ï Ù»ñÅáõÙ ¿ Ñ»éáõëï³é³¹ÇáÑ³Õáñ¹áõÙÝ»ñÇ û·ï³·áñÍáõÙÁ ³½·³ÛÇÝ, é³ë³Û³Ï³Ý ¨ ÏñáÝ³Ï³Ý ÃßÝ³Ù³Ýù Ï³Ù »ñÏå³é³ÏáõÃÛáõÝÝ»ñ ë»ñÙ³Ý»Éáõ Ýå³ï³Ïáí: ²ë»Ýù Ý³¨, áñ ÐÐ-áõÙ ãÏ³Ý ¼ÈØ-ներ, որոնք կտարածեին բացասական Ï³ñÍñ³ïÇå»ñ ¿ÃÝÇÏ³Ï³Ý Ï³Ù ÏñáÝ³Ï³Ý ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ù³ëÇÝ:

73. Այս գործին շահեկանորեն նպաստում են նաև «Բոլորս մեկ ենք, բոլորս՝ տարբեր» մշակութային Íñ³·ñÇ ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ Çñ³Ï³Ý³óíáÕ ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñÁ, áñáÝù É³ÛÝ ³ñÓ³·³Ýù »Ý ·ïÝáõÙ Ñ³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý Ñ³ ïÏ³å»ë »ñÇï³ë³ñ¹ ë»ñÝ¹Ç ÙÇç³í³ÛñáõÙ: àã Ñ³Û³½·Ç ³ÝÓ³Ýó ¨ Ýñ³Ýó É»½áõÝ»ñÇ Ù³ëÇÝ ï»Õ»Ï³ïíáõÃÛ³Ý աղբյուր է նաև դպրոցներում այլազգի երեխաների, ԲՈՒՀ-»ñáõÙ՝ áõë³ÝáÕÝ»ñÇ, բանաÏáõÙ՝ Í³é³ÛáÕÝ»ñÇ ³éÏ³ÛáõÃÛáõÝÁ: ²Û¹åÇëÇ ¹»åù»ñáõÙ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý í³Ûñ»ñáõÙ ³Û¹ ³ÝÓÇ É»½íáí Ï³ï³ñíáõÙ »Ý áñáß ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñ, ûñÇÝ³Ï, բանակում áñ¨¿ ³ÛÉ³½·Ç Í³é³ÛáÕÇ ³éÏ³ÛáõÃÛ³Ý ¹»åùáõÙ Ýñ³ Ù³Ûñ»ÝÇ É»½íáí ßÝáñÑ³íáñáõÙ »Ý Í³é³ÛáÕÇÝ, Ýñ³Ý ³é³ç³ñÏáõÙ »Ý Çñ Ù³Ûñ»ÝÇ É»½íáí »ÉáõÛÃ áõÝ»Ý³É ¨ ³ÛÉÝ: êñ³Ýù ÷áùñ ù³ÛÉ»ñ »Ý, ë³Ï³ÛÝ áñáß ã³÷áí Ýå³ëïáõÙ »Ý Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ³éÏ³ ³ÛÉ É»½áõÝ»ñÇ Ñ³Ý¹»å ëÇñá ¨ Ñ³ñ·³ÝùÇ ÙÃÝáÉáñïÇ Ó¨³íáñÙ³ÝÁ:

Î»ï 4

Տարածաշրջանային կամ փոքրամասնությունների լեզուների նկատմամբ իñ»Ýó ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛáõÝÁ áñáß»ÉÇë ÎáÕÙ»ñÁ å»ïù ¿ Ñ³ßíÇ ³éÝ»Ý ³Û¹ É»½áõÝ»ñÁ գործածող խմբերի կարիքներն ու ցանկությունները: Անհրաժեշտության դեպքում Ýñ³Ýù Ëñ³Ëáõëíáõ٠»Ýª ëï»ÕÍ»Éáõ Ù³ñÙÇÝÝ»ñª ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù փոքրամասնությունների լեզուներին առնչվող բոլոր խնդիրների մասին իշË³-ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ ËáñÑáõñ¹ ï³Éáõ Ýå³ï³Ïáí/:

74.Հայաստանի էթնիկ համայնքներին վերաբերող ցանկացած որոշում, ծրագիր Ùßï³å»ë ùÝÝ³ñÏí»É ¨ ùÝÝ³ñÏíáõÙ ¿ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÇ Ñ»ï: ²Û¹ Íñ³·ñ»ñÁ Ï³Ù áñáßáõÙÝ»ñÁ Ý³Ë³å»ë ùÝÝ³ñÏíáõÙ »Ý Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý Ý³Ë³·³ÑÇ ËáñÑñ¹³Ï³ÝÇÝ ÏÇó ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³Ù³Ï³ñ·áÕ ËáñÑñ¹áõÙ: Ð³Ù³Ï³ñ·áÕ ËáñÑáõñ¹Á ëï»ÕÍí»É ¿ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ պաշտպանությունն ապահովելու, նրանց միջհամայնքային հարաբերություններÝ ³ÏïÇí³óÝ»Éáõ ÇÝãå»ë Ý³¨ Ñ³ïáõÏ ÏñÃ³Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ, Çñ³í³Ï³Ý ¨ ³ÛÉ ËÝ¹ÇñÝ»ñÇ նկատմամբ պետական հոգածությունն առավել արդյունավետ դարձնելու նպատակով: ÊáñÑñ¹áõÙ ùÝÝ³ñÏíáõÙ »Ý, Ç ÃÇíë ³ÛÉáó, å»ï³Ï³Ý ½³Ý³½³Ý Ï³éáõÛóÝ»ñáõÙ ազգային փոքրամասնությունների ուղղությամբ »Õ³Í Íñ³·ñ»ñÁ, Ï³Ù, ÁÝ¹Ñ³Ï³é³ÏÝ, ËáñÑñ¹áõÙ ùÝÝ³ñÏí³Í ¨ Ñ³í³ÝáõÃÛáõÝ ëï³ó³Í Íñ³·ñ»ñÁ ËáñÑñ¹Ç ÏáÕÙÇó Ý»ñÏ³Û³óíáõÙ ¿ å»ï³Ï³Ý Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý Ï³éáõÛóÝ»ñÇÝ: ÊáñÑáõñ¹Ý ÇÝùÁ í»ñçÝ³Ï³Ý áñáßáõÙ Ï³Û³óÝ»Éáõ Çñ³í³ëáõÃÛáõÝ ãáõÝÇ, ³ÛÝ ËáñÑñ¹³ïí³Ï³Ý Ù³ñÙÇÝ ¿:

75.È»½áõÝ»ñÇ Ñ³Ý¹»å ÏÇñ³éíáÕ ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛáõÝÁ ÝáõÛÝå»ë Ùßï³å»ë ùÝÝ³ñÏí»É ¨ ß³ñáõÝ³ÏáõÙ ¿ ùÝÝ³ñÏí»É ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÇ Ñ»ï` թե խմբերի, թե անհատների: úñÇÝ³Ï, ÐÐ Ï³é³í³ñáõÃÛ³Ý ³ßË³ï³Ï³½ÙÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ ÏñáÝÇ Ñ³ñó»ñÇ í³ñãáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó ÐÐ ³½·³ÛÇÝ ÙÇ ß³ñù փոքրամասնությունների կրթության պրոբլեմների հետազոտության արդյունքները և պրոբլեմները լուծելուն ուղղված առաջարկությունները մինչև Կրթության և գիտության նախարարությանը ներկայացնելը 2006թ. սեպտեմբեր-հոկտեմբերին քննարկվեցին Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ, ¹åñáóÝ»ñÇ ïÝûñ»ÝÝ»ñÇ, áõëáõóÇãÝ»ñÇ, ·ÛáõÕ³å»ï»ñÇ Ñ»ï:

76.²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ Ñ³Ý¹»å ÏÇñ³éíáÕ ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛ³Ý ¨ Ï³¹ñ»ñÇ å³ïñ³ëïÙ³Ý Íñ³·ñ³íáñÙ³Ý Ñ³ñóÁ ÐÐ ÏñÃáõÃÛ³Ý

¨ ·ÇïáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛáõÝÝ Çñ³Ï³Ý³óÝáõÙ ¿ ÐÐ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÇ Ñ»ï: 2008-2011ÃÃ. Ñ³Ù³ñ §öáùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ å³Ñå³ÝÙ³ÝÝ áõ ½³ñ·³óÙ³ÝÁ, ÙÇçÙß³ÏáõÃ³ÛÇÝ Ï³å»ñÇ ³Ùñ³åÝ¹Ù³ÝÝ¦ áõÕÕí³Í Ñ³Ù³ï»Õ Íñ³·Çñ ¿ Ý³Ë³ï»ëíáõÙ ÎñÃáõÃÛ³Ý ¨ ·ÇïáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý ¨ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÙÇç¨:

Î»ï 5
ÎáÕÙ»ñÁ å³ñï³íáñíáõÙ »Ý, mutatis mutandis, ÏÇñ³é»É í»ñáÑÇßÛ³É 1-4-ñ¹ Ï»ï»- րում թվարկված սկզբունքները ոչ տարածքային լեզուների նկատմամբ: Սակայն, **ù³ÝÇ áñ ËáëùÁ ³Ûë É»½áõÝ»ñÇ Ù³ëÇÝ ¿, ëáõÛÝ Ê³ñïÇ³Ý áõÅÇ Ù»ç Ùï óÝ»Éáõ Ñ³Ù³ñ** ձեռնարկվող միջոցառումների բնույթն ու գործունեության շրջանակը պետք է որոշվի ճկուն ձևով` հաշվի առնելով նաև տվյալ լեզուները գործածող խմբերի կարիքներն ու **ó³ÝÏáõÃÛáõÝÝ»ñÁ ¨ Ñ³ñ·»Éáí Ýñ³Ýó ëáíáñáõÃÛáõÝÝ»ñÝ áõ ³é³ÝÓÝ³Ñ³ïÏáõÃÛáõÝÝ»ñÁ/:**

77. Արձագանքելով փորձագետների կոմիտեի` Հայաստանի վերաբերյալ կարծիքի 42-ñ¹ å³ñ³·ñ³ýáõÙ ³ñï³Ñ³Ûïí³Í ³é³ç³ñÏÇÝ, ³ÛÝ ¿` §ÆßË³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ ï»Õ»Ï³óñ»É »Ý öáñÓ³·»ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»ÇÝ, áñ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ ã»Ý ËáëáõÙ áã-ï³ñ³Íù³ÛÇÝ É»½áõÝ»ñáí£ ì»ñÁ Ýßí³Í 11-ñ¹ Ï»ïÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ öáñÓ³·»ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ý Ëñ³ËáõëáõÙ ¿ ÇßË³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ ³Ûë ³éáõÙáí ³í»ÉÇ ß³ï ï»Õ»Ï³ïíáõÃÛáõÝ ïñ³Ù³¹ñ»É Çñ»Ýó Ñ³ջորդ պարբերական զեկույցում», ï»Õ»Ï³óÝáõÙ »Ýù, áñ ¹³ï»Éáí §áã ï³ñ³Íù³ÛÇÝ É»½áõÝ»ñ¦ Ñ³ëÏ³óáõÃÛ³Ý` î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ ¨ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ºíñáå³Ï³Ý Ê³ñïÇ³ÛÇ ë³ÑÙ³ÝáõÙÇó, ³ÛÝ ¿` §³ÛÝ É»½áõÝ»ñÁ, áñáÝù ·áñÍ³ÍíáõÙ »Ý å»ïáõÃÛ³Ý քաղաքացիների կողմից և տարբերվում են տվյալ պետության բնակչության մնացած մասի կողմից գործածվող լեզվից կամ լեզուներից, բայց որոնք, չնայած գործածվում »Ý ³Û¹ å»ïáõÃÛ³Ý ï³ñ³ÍùáõÙ ³í³Ý¹³Ï³Ýáñ»Ý, ã»Ý Ï³ñáÕ ÝáõÛÝ³óí»É ³Û¹ »ñÏñÇ áñ¨¿ ï³ñ³ÍùÇ Ñ»ï¦, Ð³Û³ëï³ÝáõÙ §áã ï³ñ³Íù³ÛÇÝ É»½áõÝ»ñ¦ Ñ³ëÏ³óáõÃÛ³ÝÁ համապատասխանում է ռուսերենը: Գյուղական բնակավայրերից ակտիվ արտագաղթի Ñ»ï¨³Ýùáí éáõë»ñ»Ýáí ËáëáÕÝ»ñÁ ·áñÍÝ³Ï³ÝáõÙ ¹³¹³ñ»É »Ý ÝáõÛÝ³óí»É Ð³Û³ëï³ÝÇ áñ¨¿ ï³ñ³ÍùÇ Ñ»ï: ê³Ï³ÛÝ éáõë»ñ»ÝÁ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ÁÝ¹·ñÏí³Í ¿ ¦÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½áõ¦ ß³ñùáõÙ ¨ å³ßïå³ÝíáõÙ ¿ Ê³ñïÇ³ÛÇ »ññáñ¹ Ù³ëáí: Æñ³Ï³ÝáõÙ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ éուսերենը, ի տարբերություն էթնիկ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇó, ¹áõñë ¿ ·³ÉÇë Ý³¨ §¿ÃÝÇÏ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý

É»½áõ¦ Ñ³ëÏ³óáõÃÛ³Ý ßñç³Ý³ÏÝ»ñÇó, ù³ÝÇ áñ éáõë»ñ»Ýáí Ð³Û³ëï³ÝáõÙ, ռուսներից բացի, խոսում են նաև մի շարք էթնիկ համայնքների ներկայացուցիչներ` Ññ»³Ý»ñÁ, ·»ñÙ³Ý³óÇÝ»ñÁ, É»Ñ»ñÁ, áõÏñ³ÇÝ³óÇÝ»ñÁ, Ñ³Û»ñÇ, ÑáõÛÝ»ñÇ, íñ³óÇÝ»ñÇ, ³ëáñÇÝ»ñÇ ÙÇ Ù³ëÁ: Ð³Û³ëï³ÝÇ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÇ Ù»Í Ù³ëÁ, áñáÝó Ù³ëÇÝ Ëáëí»ó í»ñÁ, Çñ³Ï³ÝáõÙ ß³ï å³ëÇí »Ý ·áñÍ³ÍáõÙ Çñ»Ýó ¿ÃÝÇÏ É»½áõÝ»ñÁ Ï³Ù ³éÑ³ë³ñ³Ï ã»Ý ·áñÍ³ÍáõÙ: ¸ñ³ÝóÇó »Ý հույները, ուկրաինացիները, լեհերը, հրեաները, բելոռուսները, գերմանացիները, íñ³óÇÝ»ñÁ: Յույներից բացի, վերջիններիս ներկայացուցիչների զգալի մասը Ð³Û³ëï³ÝáõÙ Ñ³ÛïÝí»É »Ý Ë³éÝ ³ÙáõëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ, Ï³Ù ³ßË³ï³ù³ÛÇÝ ÙÇ·ñ³óÇ³ÛÇ Ñ»ï¨³Ýùáí, Ñ³½í³¹»å` ³ÛÉ »ñÏñÝ»ñáõÙ ¿ÃÝÇÏ ×ÝßáõÙ»ñÇó խուսափելով /հրեաների մի մասը/: Նրանց թվաքանակը երբեք Յայաստանում ÝÏ³ï»ÉÇ ãÇ »Õ»É, Ýñ³Ýù ³åñ»É »Ý óñí³Í, ùÇã Ï³å»ñ »Ý áõÝ»ó»É ÙÇÙÛ³Ýó Ñ»ï ¨ նրանց էթնիկ լեզուները երբեք ակտիվ վիճակում չեն եղել: Այսօր շատ դժվար է բնութագրել, առավել ևս` սահմանել այդ լեզուների կարգավիճակը: Եթե մենք կարող »Ýù í³í»ñ³óÝ»É ³Û¹ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ ·áÛáõÃÛáõÝÁ` ³é³çÝáñ¹ í»Éáí Ýñ³Ýó ¿ÃÝÇÏ ինքնագիտակցությամբ կամ էթնանույնականացման իրենց ընտրությունով, ապա նույնը չենք կարող անել լեզուների նկատմամբ: ²ÛëåÇëáí Ï³ñáÕ »Ýù Ñ³ëï³ï»É, áñ Ð³Û³-ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ áã-ï³ñ³Íù³ÛÇÝ É»½áõÝ»ñáí ËáëáÕ»ñÇ ÃÇíÁ ËÇëï ë³Ñ³Ù³Ý³÷³Ï ¿:

78. ´áÉáñ ¹»åù»ñáõÙ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ Ñ³ñ·íáõÙ »Ý áã ÙÇ³ÛÝ ·áñÍ³ÍíáÕ É»½áõÝ»ñÁ, ³ÛÉ¨ Ù³ñ¹Ï³Ýó ¨ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ ó³ÝÏáõÃÛáõÝÝ»ñÁ` Çñ»Ýó էթնիկ լեզուների նկատմամբ: Երբեմն ուղղակի դժվար է հստակեցնել էթնիկ համայնքի Ñëï³Ï ó³ÝÏáõÃÛáõÝÝ Çñ Éեզվի նկատմամբ, երբ էթնիկ համայնքի ³é³çÝáñ¹Ý»ñÁ հրաժարվում են իրենց կողմից հրատարակվող պարբերականները տպագրել իրենց լեզվով: Այնուամենայնիվ լեզուների նկատմամբ իր քաղ³ù³Ï³ÝáõÃÛáõÝÁ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝÁ Ï³éáõóáõÙ ¿ É»½áõÝ»ñÇ å³Ñå³ÝÙ³Ý ¨ ½³ñ·³óÙ³ÝÝ û·Ý»Éáõ, լեզուների նկատմամբ սիրո և հարգանքի մթնոլորտ ապահովելու մղումներով: êñ³ íÏ³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇó Ù»ÏÝ ¿É ÑÇßÛ³É É»½áõÝ»ñÁ å³ëÇí ÏñáÕ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ñ³Ý¹»å կիրառվող քաղաքականության վերաբերյալ վերը շարադրված ծրագրերն են:

Ø³ë III. Ð³ë³ñ³Ï³Ï³Ý ÏÛ³ÝùáõÙ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ·áñÍ³ÍÙ³ÝÝ áõÕÕí³Í ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñÁª Ñ³Ù³Ó³ÛÝ 2-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ 2-ñ¹ Ï»ïáõÙ ÁÝ¹·ñÏí³Í å³ñï³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñÇ

Ðá¹í³Í 8. ÎñÃáõÃÛáõÝ

> 1. Կրթության կապակցությամբ այն տարածքներում, որտեղ այսպիսի լեզուները **·áñÍ³ÍíáõÙ »Ýª Ñ³Ù³Ó³ÛÝ Ûáõñ³ù³ÝãÛáõñ É»½íÇ Ï³ñ·³íÇ×³ÏÇÝ ¨ ³é³Ýó íÝ³ë»Éáõ å»ïáõÃÛ³Ý å³ßïáÝ³Ï³Ý É»½íÇ Ï³Ù É»½áõÝ»ñÇ áõëáõóÙ³ÝÁ, ÎáÕÙ»ñÁ å³ñï³íáñíáõÙ »Ý**
>
> **³/. i. Ù³ïã»ÉÇ ¹³ñÓÝ»É Ý³Ë³¹åñáó³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛáõÝÁª Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí, Ï³Ù**
>
> **ii. Ù³ïã»ÉÇ ¹³ñÓÝ»É Ý³Ë³¹åñáó³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý ÑÇÙÝ³Ï³Ý Ù³ëÁ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½áõÝ»ñáí,**
>
> **iii. ÏÇñ³é»É í»ñáÑÇßÛ³É i ¨ ii Ï»ï»ñáõÙ Ýßí³Í Ý³Ë³Ó»éÝí³Í ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñÇó áñ¨¿** մեկը առնվազն այն աշակերտների նկատմամբ, որոնց ընտանիքները այդպ**ÇëÇ** խնդրանք են ներկայացրել, և որոնց քանակը համարվում է բավարար, կամ
>
> iv. եթե պետական մարմինները նախադպրոցական կրթության բնագավառում չունեն **³ÝÙÇç³Ï³Ý Çñ³í³ëáõÃÛáõÝ` ³ç³Ïó»Éáõ i-iii Ï»ï»ñáõÙ Ýßí³Í ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñÇ ÏÇñ³éÙ³ÝÁ ¨/Ï³Ù Ëñ³Ëáõë»Éáõ ³ÛÝ,**

79.Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝÁ ³ç³ÏóáõÙ ¿ å³ßïå³ÝáõÃÛ³Ý ï³Ï ³éÝí³Í É»½áõÝ»ñÇ ÏñáÕ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇÝ` Ï³½Ù³Ï»ñå»Éáõ Ý³Ë³¹åñáó³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý ÑÇÙÝ³Ï³Ý Ù³ëÁ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý É»½áõÝ»ñáí: ²ç³ÏóáõÃÛáõÝÁ Ï³Û³ÝáõÙ ¿ Ý³Ë ¨ ³é³ç Ýñ³ÝáõÙ, áñ §ÐÐ å»ï³Ï³Ý ¨ Ñ³Ù³ÛÝù³ÛÇÝ Ý³Ë³¹åñáó³Ï³Ý áõëáõÙÝ³Ï³Ý Ñ³ëï³ ïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ûñÇÝ³Ï»ÉÇ Ñ³ëïÇù³óáõó³ÏÁ, խմբերի խտությունը, նորմատիվները հաստատելու մասին» ՀՀ ԿԳ նախարարի 26 ÑáõÝí³ñÇ 2007Ã. N 29-Ն հրամանով երեխաների խմբերի խտության հավելվածում ³é³ÝÓÇÝ ¹ñáõÛÃ ¿ Ñ³ïÏ³óí³Í ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³սնության երեխաներով խմբերի ·áñÍ³ñÏÙ³Ý ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛ³ÝÁ Ã»ñÏáÙåÉ»Ïï³íáñí³Í Ñ³Ù³Ï³½Ùáí: ²Ûëå»ë, »Ã» Ñ³ÛÏ³Ï³Ý նախադպրոցական հաստատություններում մանկապարտեզային խմբերում »ñ»Ë³Ý»ñÇ Ñ³Ù³Ï³½ÙÇ óáõó³ÝÇßÝ»ñÁ ë³ÑÙ³Ýí³Í »Ý 25-30, ³å³ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñáí »ñ»Ëաների խմբերի գործարկումը թույլատրվում է 8-10

»ñ»Ë³Ý»ñÇ ³éÏ³ÛáõÃÛ³Ý ¹»åùáõÙ£ âÝ³Û³Í Ù»ñ ÑáõÛë»ñÇÝ, áñ ³Ûë ծանրաբեռնվածությամբ թույլտվությունը ÏËÃ³ÝÇ ÝÙ³Ý »ñ»Ë³Ý»ñÇ ÁÝ¹·ñÏáõÙÁ Ý³Ë³¹åñáó³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý Ù»ç, այնուամենայնիվ առայժմ արդյունքները բավարար ã»Ý: ÐÐ Ý³Ë³¹åñáó³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý Ù³ëÇÝ 2005Ã. նոյեմբերի 15-ÇÝ ÁÝ¹áõÝí³Í ûñ»ÝùÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ Ý³Ë³¹åñáó³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý áÉáñïÇ å»ï³Ï³Ý ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛ³Ý Çñ³Ï³Ý³óáõÙÝ ³å³Ñáíáõ٠»Ý ï»Õ³Ï³Ý ÇÝùÝ³Ï³é³í³ñÙ³Ý Ù³ñÙÇÝÝ»ñÁ: Ü³Ë³¹åñáó³Ï³Ý Ñ³ëï³ïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ï³½Ù³Ï»ñåáõÙÝ áõÕÕ³ÏÇáñ»Ý Ï³åí³Í ¿ ï»Õ³Ï³Ý ÇÝùÝ³Ï³é³í³ñÙ³Ý Ù³ñÙÇÝÝ»ñÇ ýÇÝ³Ýë³Ï³Ý ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ»ï:

80. º½¹Ç»ñ»Ý ¨ ùñ¹»ñ»Ý ËáëáÕÝ»ñÇ Ý³Ë³¹åñáó³Ï³Ý ÏñÃ³Ï³Ý հաստատությունների խնդիրը պարբերաբար բարձրացվում է նրանց բնակավայրերի ï»Õ³Ï³Ý ÇÝùÝ³Ï³é³í³ñÙ³Ý Ù³ñÙÇÝÝ»ñÇ Ùáï, ë³Ï³ÛÝ í»ñçÇÝÝ»ñë ù³ÛÉ»ñ ã»Ý ձեռնարկում` պատճառաբանելով նյութական միջոցների սղությամբ: Իրականում որոշ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñáõÙ Ý³Ë³¹åñáó³Ï³Ý ï³ñÇùÇ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ÃÇíÝ ³ÛÝù³Ý ÷áùñ ¿, áñ ß³ï ¹Åí³ñ ¿ ¹³éÝáõÙ Ï³½Ù³Ï»ñå»É Ý³Ë³¹åñáó³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛáõÝÁ Ï³Ù ¹³ëïÇ³ñ³ÏáõÃÛáõÝÁ: ä³ÛÙ³Ý³íáñí³ÍáõÃÛáõÝ ¿ ձեռք բերվել մի շարք գյուղական Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ñ»ï, áñ Ýñ³Ýù ¹åñáóÝ»ñÇ ï³ñ³ÍùÝ»ñáõÙ ûñí³ ³é³çÇÝ Ï»ëÇÝ Ï³½Ù³Ï»ñå»Ý Ñ³çáñ¹ ï³ñÇÝ ¹åñáó Ñ³×³Ë»Éáõ å³ïñ³ëï »ñ»Ë³Ý»ñÇ áõëáõóáõÙ:

81. Ասորերենի ուսուցմամբ նախադպրոցական կրթական հաստատությունների ստեղծման ուղղությամբ արվ»É »Ý ³é³çÇÝ ù³ÛÉ»ñÁ: 2006Ã. ասորաբնակ Վերի Դվին ·ÛáõÕÁ, áñï»Õ ¹åñáóÇ ß»ÝùáõÙ Ï³½Ù³Ï»ñåíáõÙ ¿ Ý³Ë³¹åñáó³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛáõÝ, համայնքային նախաձեռնությամբ սկսել է գյուղի նախադպրոցական հաստատության շենքի վերանորոգման և բարեկարգման աշխատանքը: Նախատեսվում է, որ այն կգործարկվի 2007թ. ընթացքում: Արարատի մարզի Դմիտրով ասորաբնակ գյուղում ·áñÍáõÙ ¿ 1 Ù³ÝÏ³å³ñï»½- ÁÝ¹·ñÏí³ÍáõÃÛáõÝÁ 25 »ñ»Ë³, ¹³ëïÇ³ñ³ÏÝ»ñÇ ÃÇíÁª 3, առայժմ` հայերենի ուսուցմամբ, սակայն աշխատանքներ են տարվում ավելացնելու երկրորդ խումբը` ասորերենի ուսուցմամբ: Îáï³ÛùÇ Ù³ñ½Ç ²ñ½ÝÇ ·ÛáõÕáõÙ Ñ³Ù³ÛÝù³ÛÇÝ Ñá·³ÍáõÃÛ³Ý »Ý ³Ýó»É Ý³ËÏÇÝ Ý³Ë³¹åñáó³Ï³Ý Ñ³ëï³ïáõÃÛ³Ý ß»ÝùÁ, áñÝ ³é³ÛÅÙ ß³Ñ³·áñÍÙ³Ý »ÝÃ³Ï³ ã¿, ë³Ï³ÛÝ Íñ³·ñ³íáñíáõÙ ¿ ß³Ñ³·áñÍ»É 2007Ã. ÁÝÃ³óùáõÙ: Þ³Ñ³·áñÍí»Éáõ ¹»åùáõÙ ³ÛÝ ÏáõÝ»Ý³ ³ëáñ»ñ»ÝÇ áõëáõóÙ³Ý խումբ:

82.Ðունարենի ուսուցմամբ խմբակ կա Երևանի թիվ 52 մանկապարտեզում` հունական համայնքի ներկայացուցիչներից մեկի նախաձեռնությամբ: Այստեղ »ñ»Ë³Ý»ñÇÝ ÑáõÝ³ñ»Ý »Ý ëáíáñ»óÝáõÙ íÝáÕÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó Ñ³Ûï Ýí³Í ó³ÝÏáõÃÛ³Ý ¹»åùáõÙ` ³ÝÏ³Ë Ýñ³ÝÇó, Ã» »ñ»Ë³Ý áñ ³½·ÇÝ ¿ å³ïÏ³ÝáõÙ:

83.ÐÐ-áõÙ éáõë»ñ»Ýáí Ý³Ë³¹åñáó³Ï³Ý áõëáõÙÝ³Ï³Ý Ñ³ëï³ïáõÃÛáõÝÝ»ñ Ï³Ù խմբեր (բաժիններ) կան բոլոր այն բնակավայրերում, որտեղ բնակվում են բավարար քանակությամբ ռուսներ: Մյուս նախակրթարանների մեծ մասում կազմակերպված է ռուսերենի ուսուցում ըստ ծնողների ցանկության: Երևանի քաÉáñ, ¶ÛáõÙñÇ ù³Õ³ùÇ ÃÇí 4, 6, 8, 11, 15, 16, 18, 23, 26, 27, 30 Ý³Ë³ÏñÃ³ñ³ÝÝ»ñáõÙ ¨ ³ÛÉÝ: ²Ûë հաստատությունները կամ բաժինները բաց են նաև այն փոքրամասնությունների Ñ³Ù³ñ, áñáÝù ·»ñ³¹³ëáõÙ »Ý éáõë»ñ»Ý É»½íáí ÏñÃáõÃÛáõÝÁ:

Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ï»Õ³Ï³Ûí³Í ½ÇÝíáñ³Ï³Ý Ï³յազորերում ծառայող ազգությամբ éáõë ½ÇÝíáñ³Ï³ÝÝ»ñÇ »ñ»Ë³Ý»ñÇ Ñ³Ù³ñ ëï»ÕÍí³Í »Ý Ñ³ïáõÏ å³ÛÙ³ÝÝ»ñ: úñÇÝ³Ï` ²ñ³ñ³ïÇ Ù³ñ½Ç ½ÇÝíáñ³Ï³Ý Ï³Û³½áñÇ éáõë »ñ»Ë³Ý»ñÇ Ñ³Ù³ñª Արտաշատում 1 մանկապարտեզ գործում է ռուսերենի ուսուցմամբ /75 երեխա, շուրջ 10 Ù³ÝÏ³í³ñÅ/, ÞÇñ³ÏÇ Ù³ñ½Ç ¶ÛáõÙñÇ ù³Õ³ùáõÙ ½ÇÝíáñ³Ï³Ý Ï³Û³½áñÇ éáõë երեխաների համար գործում է 2 մանկապարտեզ ռուսերենի ուսուցմամբ /Ûáõñ³ù³ÝãÛáõñáõÙ 100 »ñ»Ë³, ¹³ëïÇ³ñ³ÏÝ»ñÇ ÃÇíÁª 20/£ Ð³ñÏ ¿ Ýß»É Ý³¨, áñ ½ÇÝíáñ³Ï³Ý Ï³Û³½áñ»ñÇ »ÝÃ³Ï³ÛáõÃÛ³Ý ï³Ï ·áñÍáÕ Ù³ÝÏ³å³ñï»½Ý»ñÇ ïÝûñ»ÝÝ»ñÁ ¨ ³ßË³ï³Ï³½ÙÇ ·»ñ³ÏßéáÕ Ù³ëÁ éáõëÝ»ñ »Ý:

84.Ü³Ë³¹åñáó³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý ³ç³ÏóáõÃÛ³Ý ÙÛáõë Ó¨Ý ³ÛÝ ¿, áñ áã å»ï³Ï³Ý Ý³Ë³¹åñáó³Ï³Ý áõëáõÙÝ³Ï³Ý Ñ³ëï³ïáõÃÛáõÝÝ»ñÁ Ï³ñáÕ »Ý áõÝ»Ý³É ûñ»Ýùáí Ý³Ë³ï»ëí³Í ó³ÝÏ³ó³Í Ï³½Ù³Ï»ñå³Ï³Ý-Çñ³í³Ï³Ý Ó¨: ²Ûë ¹»åùáõÙ »ñ»Ë³Ý»ñÇ Ëï áõÃÛ³Ý ëï áñÇÝ ã³÷Á ãÇ ë³ÑÙ³Ý³÷³Ïí áõÙ:

µ/. i. Ù³ïã»ÉÇ ¹³ñÓÝ»É ï³ññ³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛáõÝÁ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí,
ii. Ù³ïã»ÉÇ ¹³ñÓÝ»É ï³ññ³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý ÑÇÙÝ³Ï³Ý Ù³ëÁ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí,
iii. ï³ññ³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ ³å³Ñáí»É ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ áõëáõó³ÝáõÙÁ áñå»ë áõëáõÙÝ³Ï³Ý åÉ³ÝÇ անբաժանելի մաս, կամ
iv. ÏÇñ³é»É í»ñáÝßÛ³É i-Çó ÙÇÝã¨ iii ÙÇçáóÝ»ñÇó Ù»ÏÁ ³éÝí³½Ý ³ÛÝ ³ß³Ï»ñïÝ»ñÇ նկատմամբ, որոնց ըÝï³ÝÇùÝ»ñÁ ³Û¹åÇëÇ ËÝ¹ñ³Ýù »Ý Ý»ñÏ³Û³óñ»É, ¨ áñáÝó

քանակը համարվում է բավարար,

85. L»½íÇ Ù³ëÇÝ ûñ»ÝùÇ 2-ñ¹ Ñá¹í³Íáí Ý³Ë³ï»ëí³Í ¿, áñ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñáõÙ ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ ÏñÃáõÃÛáõÝÁ ¨ ¹³ëïÇ³ñ³ÏáõÃÛáõÝÁ Ï³ñáÕ »Ý Ï³½Ù³Ï»ñåí»É Çñ»Ýó Ù³Ûñ»ÝÇ É»½íáí å»ï³Ï³Ý ծրագրերով և պետության հովանավորությամբ հայերենի պարտադիր ուսուցմամբ: Նույն ûñ»ÝùÇ Ñá¹í³Í ³é³çÇÝÁ Ñéã³ÏáõÙ ¿, áñ *§Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝÁ »ñ³ßË³íáñáõÙ ¿ Çñ ï³ñ³ÍùáõÙ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó Çñ»Ýó É»½íÇ ³½³ï û·ï³·áñÍáõÙÁ¦*:

86. ÎñÃáõÃÛ³Ý ³½·³ÛÇÝ ÇÝëïÇïáõïÇ ÏáÕÙÇó Ï³½Ùí»É ¨ Ý»ñ¹ñí»É ¿ §²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³Ýñ³ÏñÃ³Ï³Ý ¹åñáóÇ (¹³ë³ñ³ÝÝ»ñÇ) ûñÇÝ³Ï»ÉÇ åÉ³ÝÁ¦, áñÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ù³Ûñ»ÝÇ É»½íÇ ¨ ·ñ³Ï³ÝáõÃÛ³Ý áõëáõóÙ³Ý Ñ³Ù³ñ 1-10 դասարաններին հատկացված է շաբաթակ³Ý 42 Å³Ù:

87. Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý å³ßïå³ÝáõÃÛ³Ý ï³Ï ³éÝí³Í É»½áõÝ»ñÇ ÏñáÕ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇÝ Ù³ïã»ÉÇ ¿ ï³ññ³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛáõÝÁ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý É»½áõÝ»ñáí, Ï³Ù ï³ññ³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ ³å³ÑáííáõÙ ¿ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ուսուցումը՝ որպես ուսումնական ծրագրի անբաժանելի մաս, առնվազն այն աշակերտների նկատմամբ, որոնց ընտանիքներÝ ³Û¹åÇëÇ Ñ³Ûï »Ý Ý»ñÏ³Û³óñ»É, ¨ որոնց թիվը համարվում է բավարար: Æñ³Ï³ÝáõÙ ³Û¹ áõëáõóáõÙÁ Ï³½Ù³Ï»ñåíáõÙ ¿ նույնիսկ աշակերտների անբավարար թվÇ ¹»åùáõÙ: úñÇÝ³Ï, ³ëáñ»ñ»Ý É»½íÇ áõëáõóáõÙÁ ï³ññ³Ï³Ý ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñáõÙ Çñ³Ï³Ý³óíáõÙ ¿ ì»ñÇÝ ¸íÇÝ, ¸ÙÇïñáíá, ²ñ½ÝÇ ·ÛáõÕ»ñáõÙ ÙÇçÝ³Ï³ñ· ¹åñáóÇ ï³ññ³Ï³Ý ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñáõÙ ¨ ºñ¨³ÝÇ 8-ñ¹ ¹åñáóÇ ³ëáñ³É»½áõ ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñáõÙ ÝáõÛÝÇëÏ 2-3 »ñ»Ë³Ý»ñÇ ³éÏ³ÛáõÃÛ³Ý ¹»åùáõÙ /ï»ë ³ÕÛáõë³Ï 4/: º½¹Ç»ñ»Ý ¨ ùñ¹»ñ»Ý É»½íÇ áõëáõóáõÙÁ »½¹ÇÝ»ñáí ¨ ùñ¹»ñáí բնակեցված գյուղական համայնքների ï³ññ³Ï³Ý ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñáõÙ Çñ³Ï³Ý³óíáõÙ ¿ այն բոլոր դպրոցներում, երբ Ï³ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý Ù³ëÝ³·»ï` անկախ այն բանից, թե ÇÝãù³Ý »ñ»Ë³ ¿ ëáíáñáõÙ ïíÛ³É ¹³ë³ñ³ÝáõÙ /ï»ë ³ÕÛáõë³Ï 3/:

88. ÐÐ ·Çïáõ³Ý ¨ ÏñÃáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý ÎñÃáõÃÛ³Ý ³½·³ÛÇÝ ÇÝëïÇïáõïÇ ûժանդակությամբ 2005-2006ÃÃ. Çñ³Ï³Ýóí»É ¿ §º½¹Ç»ñ»Ý É»½íÇ ¨ ·ñ³Ï³ÝáõÃÛ³Ý¦ 1-3-ñ¹ ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñÇ ¹³ë³·ñù»ñÇ Ññ³ï³ñ³ÏáõÃÛáõÝÁ: ÆÝãå»ë

³ëí»ó, ³é³ñÏ³Ý ³ÝóÝáõÙ »Ý »½¹ÇÝ»ñáí ¨ ùñ¹»ñáվ բնակեցված բոլոր համայնքների ¹åñáóÝ»ñáõÙ, áñï»Õ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý Ù³ëÝ³·»ï Ï³: ²ßË³ï³ÝùÝ»ñ »Ý ï³ñíáõÙ մասնագետների կազմը համալրելու և բոլոր համայնքներում մասնագետներ ունենալու ուղղությամբ: øñ¹³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÇ ÏÛ³ÝùáõÙ Ýß³Ý³Ï³ÉÇ Çñ³¹³ñÓáõÃÛáõÝ ¿ñ 2002Ã© ºñ¨³ÝáõÙ Éույս տեսած «Զմանե դե» այբբենարանը` Հայաստանի Հանրապետության ¶ñáÕÝ»ñÇ ØÇáõÃÛ³Ý ùñ¹³Ïան բաժնի նախագահ Կառլենե Չաչանիի հեղինակությամբ:

89.2005Ã. Ññ³ï³ñ³Ïí»É ¿ ³é³çÇÝ ¹³ë³ñ³ÝÇ **³ëáñ»ñ»ÝÇ** ¹³ë³·ÇñùÁ, Çëï 2007Ã. ÐÐ ·ÇïáõÃÛ³Ý ¨ ÏñÃáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý ÎñÃáõÃÛ³Ý ³½·³ÛÇÝ ÇÝëïÇïáõïÇ կողմից հրատարակվել է «Ասորերենի այբբենարանը» տարրական դասարանների Ñ³Ù³ñ: ²ëáñ»ñ»Ý É»½íÇ Ýáñ ¹³ë³·ñùáí 2006-2007ÃÃ. áõëáõÙÝ³Ï³Ý ï³ñí³ ÁÝÃ³óùáõÙ áõë³Ý»É »Ý ²ñ³ñ³ïÇ Ù³ñ½Ç ì»ñÇÝ ¸íÇÝ ·ÛáõÕÇ 70, ¸ÙÇïñáí ·ÛáõÕÇ 15 ¨ Îáï³ÛùÇ Ù³ñ½Ç ²ñ½ÝÇ ·ÛáõÕÇ ï³ññ³Ï³Ý ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñÇ 38 ³ß³Ï»ñïÝ»ñ: ²ñÙ³íÇñÇ Ù³ñ½Ç Üáñ ²ñï³·»ñë ·ÛáõÕÁ ÝáõÛÝå»ë ù³ÛÉ»ñ ¿ Ó»éÝ³ñÏáõÙ Ï³½Ù³Ï»ñå»Éáõ ¨ Çñ³Ï³ÝóÝ»Éáõ ³ëáñ»ñ»Ý É»½íÇ áõëáõóáõÙ, ³é³ÛÅÙ Éáõ Íí³Í ¿ ³ëáñ»ñÝÇ áõëáõóãÇ í»ñ³å³ïñ³ëïÙ³Ý ËÝ¹ÇñÁ: ºñ¨³ÝÇ ².äáõßÏÇÝÇ ³Ýí³Ý /ÃÇí 8/ ¹åñáóáõÙ Çñ³Ï³ÝóíáÕ ³ëáñ»ñ»ÝÇ ¹³ëÁÝÃ³óÝ»ñÇÝ ï³ññ³Ï³Ý ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñáõÙ Ñ³×³ËáõÙ ¿ 5 »ñ»Ë³:

90. Î³ññ³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý ßñç³Ý³ÏáõÙ /2-3-ñ¹ ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñáõÙ/ **ÑáõÝ³ñ»Ý** É»½íÇ áõëáõóáõÙÁ 1996Ã.-ից Հայաստանում Հունաստանի դեսպանատան աջակցությամբ և ֆինանսավորմամբ կատարվում է Երևան քաղաքի ÃÇí 74 ÙÇçÝ³Ï³ñ· ¹åñáóáõÙ áñå»ë å³ñï³¹Çñ ³é³ñÏ³ ¨ ÃÇí 12 áõ 132-ñ¹ ¹åñáóÝ»ñáõÙ` Áëï ó³ÝÏáõÃÛ³Ý: ÐáõÝ³ñ»Ý ³ÝóÝáõÙ »Ý Ý³¨ ì³Ý³Óáñ ¹åñáóÝ»ñÇó Ù»ÏáõÙ:

91.ՀՀ բոլոր հանրակրթական հայկական դպրոցներում **éáõë³ó** É»½áõÝ ¨ ·ñ³Ï³ÝáõÃÛáõÝÁ ¹³ë³í³Ý¹íáõÙ ¿ 2-ñ¹ ¹³ë³ñ³ÝÇó ÙÇÝã¨ 10-ñ¹ ¹³ë³ñ³Ý: àõëáõóáõÙÝ Çñ³Ï³Ý³óíáõÙ ¿ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ Ññ³ï³ñ³Ïí³Í ¹³ë³·ñù»ñáí, áñï»Õ Ñ³ßíÇ »Ý ³éÝí»É ³½·³ÛÇÝ ¹åñáóáõÙ éáõë³ó É»½íÇ ¹³ë³í³Ý¹Ù³Ý ³é³ÝÓÝ³Ñ³ïÏáõÃÛáõÝÝ»ñÁ: 16/11/99Ã. ÐÐ Ïառավարության որոշմամբ բացվել են ռուսերենի խորացված ուսուցմամբ դպրոցներ` թվով 60-Á, áñï»Õ ³é³ñÏ³Ý ¹³ë³í³Ý¹íáõÙ ¿ ³é³çÇÝ ¹³ë³ñ³ÝÇó: ²Û¹ ¹åñáóÝ»ñÇ Ñ³Ù³ñ Ùß³Ïí»É ¨ Ññ³ï³ñ³Ïí»É »Ý Ñ³ïáõÏ ¹³ë³·ñù»ñ ¨ Ù»Ãá¹³Ï³Ý Ó»éÝ³ñÏÝ»ñ:

·/	i. Ù³ïã»ÉÇ ¹³ñÓÝ»É ÙÇçÝ³Ï³ñ· ÏñÃáõÃÛáõÝÁ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí, Ï³Ù ii. Ù³ïã»ÉÇ ¹³ñÓÝ»É ÙÇçÝ³Ï³ñ· ÏñÃáõÃÛ³Ý ÑÇÙÝ³Ï³Ý Ù³ëÁ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí, Ï³Ù iii. ÙÇçÝ³Ï³ñ· ÏñÃáõÃÛ³Ý ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ ³å³Ñáí»É Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ áõëáõó³ÝáõÙÁ áñå»ë áõëáւմնական պլանի անբաժանելի մաս, կամ
	iv. ÏÇñ³é»É í»ñáÝßÛ³É i-Çó ÙÇÝã¨ iii ÙÇçáóÝ»ñÇó Ù»ÏÁ ³éÝí³½Ý ³ÛÝ ³ß³Ï»ñïÝ»ñÇ նկատմամբ, որոնք (կամ, հնարավորության դեպքում, որոնց ընտանիքները) այդպես են ցանկանում, և որոնց թիվը համարվում է բավարար,

92.Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý å³ßïå³ÝáõÃÛ³Ý ï³Ï ³éÝí³Í É»½áõÝ»ñÇ ÏñáÕ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇÝ Ù³ïã»ÉÇ ¿ ÙÇçÇÝ ÙÇçÝ³Ï³ñ· ÏñÃáõÃÛáõÝÁ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý É»½áõÝ»ñáí Ï³Ù ÙÇçÇÝ ÙÇçÝ³Ï³ñ· ÏñÃáõÃÛ³Ý ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ ³å³Ñáíí³Í ¿ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ áõëáւցումը` որպես ուսումնական ծրագրերի անբաժան մաս, առնվազն այն աշակերտների նկատմամբ, որոնք /կամ որոնց ընտանիքները/ այդպիսի հայտ են ներկայացրել, և որոնց թիվը համարվում է բավարար: Ð³Ù³Ó³ÛÝ ÐÐ Ï³é³í³ñáõÃÛ³Ý 25.07.2002Ã. N1392-Ü áñáßÙ³Ý ¨ ÙÇçÝ³Ï³ñ· ÏñÃáõÃÛ³Ý ã³÷áñáßÇãÝ»ñÇ` Ñ³ëï³ïáõÃÛ³Ý ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñÇ ÙÇçÇÝ ËïáõÃÛáõÝÁ ë³ÑÙ³ÝíáõÙ ¿ 25-30 ëáíáñáÕ ï³ññ³Ï³Ý ¨ ÙÇçÇÝ ¹åñáóÇ Ñ³Ù³ñ, 20-25 ëáíáñáÕ` ³í³· ¹åñáóÇ Ñ³Ù³ñ: ê³Ï³ÛÝ, առանձին դեպքերում /լեռնային, բարձր լեռնային, սահմանամերձ գյուղաÏ³Ý բնակավայրերի դպրոցներում, Խարտիայով պաշտպանվող լեզուների ուսուցմամբ ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñ áõÝ»óáÕ ù³Õ³ù³ÛÇÝ ¨ ·ÛáõÕ³Ï³Ý ¹åñáóÝ»ñáõÙ ¨ ³ÛÉ ¹»åù»ñáõÙ/, ³í»ÉÇ պակաս խտությամբ դասարան կարող է բացվել նախարարության թույլտվությամբ` Ý³Ë³å»ë Ñ³Ù³Ó³ÛÝ»óÝ»Éáí ÐÐ ýÇÝ³ÝëÝ»ñÇ ¨ ¿ÏáÝáÙÇÏ³ÛÇ Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý Ñ»ï, Ï³Ù հաստատության լրացուցիչ ֆինանսավորման աղբյուրների հաշվին` խորհրդի որոշմամբ: Æñ³Ï³ÝáõÙ այդ ուսուցումը կատարվում է նաև երեխաների անբավարար ÃíÇ ¹»åùáõÙ: Ð³í»Éí³Íáí Ý»ñÏ³Û³óí³Í 4-ñ¹ ³ÕÛáõë³ÏÇó »ñ¨áõÙ ¿, áñ ³ëáñ»ñ»Ý É»½íÇ áõëáõóÙ³Ý 4-ñ¹ ¨ 5-ñ¹ ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñÁ ¸ÙÇïñáíá ·ÛáõÕáõÙ ·áñÍáõÙ »Ý ÝáõÛÝÇëÏ ÁÝ¹³Ù»ÝÁ »ñÏáõ ³ß³Ï»ñïÝ»ñÇ ¹»åùáõÙ, ºñ¨³ÝÇ 8-ñ¹ ¹åñáóÇ 5-ñ¹, 8-ñ¹, 9-ñ¹ ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñÇ 1-³Ï³Ý ³ß³Ï»ñïÝ»ñÇ ¹»åùáõÙ: Æñ³íÇ×³ÏÁ ÝáõÛÝÝ ¿ ùñ¹»ñáí ¨ եզդիներով բնակեցված գյուղական դպրոցների դեպքում:

93. **²ëáñ»ñ»Ý** É»½íÇ áõëáõóáõÙÁ ÙÇçÝ³Ï³ñ· ÏñÃáõÃÛ³Ý ßñç³Ý³ÏáõÙ Çñ³Ï³ÝóíáõÙ ¿ ºñ¨³ÝÇ ÃÇí 8 ².ääáõßÏÇÝÇ ³Ýí³Ý ¨ ²ñ³ñ³ïÇ Ù³ñ½Ç ì»ñÇÝ ¸íÇÝ, ¸ÙÇïñáí ¨ Îáï³ÛùÇ Ù³ñ½Ç ²ñ½ÝÇ ·ÛáõÕ»ñáõÙ /²ÕÛáõë³Ï 4/:

94. **º½¹Ç»ñ»Ý ¨ ùñ¹»ñ»**Ý É»½íÇ ¹³ë³í³Ý¹áõÙ Ý»ñÏ³ å³ÑÇÝ Çñ³Ï³ÝóíáõÙ ¿ ºñ¨³ÝÇ ¨ Ù³ñ½»ñÇ 22 ÙÇçÝ³Ï³ñ· ¹åñáóÝ»ñáõÙ /²ÕÛáõë³Ï 3/:

95.ØÇçÝ³Ï³ñ· ÏñÃáõÃÛ³Ý ßñç³Ý³ÏáõÙ /3-9-ñ¹ ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñáõÙ/ **ÑáõÝ³ñ»Ý** É»½íÇ áõëáõóáõÙÁ 1996Ã.-Çó Չայաստանում Չունաստանի դեսպանատան աջակցությամբ և ֆինանսավորմամբ, Ï³ï³ñíáõÙ ¿ ºñ¨³Ý ù³Õ³ùÇ ÃÇí 74 ÙÇçÝ³Ï³ñ· ¹åñáóáõÙ áñå»ë å³ñï³¹Çñ ³é³ñÏ³ ¨ ÃÇí 12, 132-ñ¹ ¹åñáóÝ»ñáõÙ` Áëï ó³ÝÏáõÃÛ³Ý:

96.Չանրապետությունում կրթության ամբողջական ռուսերեն É»½íáí ¹³ë³í³Ý¹áõÙÝ Çñ³Ï³Ý³óíáõÙ ¿ ÙÇ³ÛÝ Ù»Ï å»ï³Ï³Ý ¹åñáóáõÙ /üÇÉáïáíá ·ÛáõÕáõÙ/, ÇÝãå»ë Ý³¨ »ñÏáõ Ù³ëÝ³íáñ ¹åñáóÝ»ñáõÙ` ºñ¨³ÝáõÙ, §êÉ³íÛ³ÝëÏ³Û³¦ ¨ §Ø³ßïáó¦ /í»ñçÇÝë áւնի ռուսերենով ուսուցմամբ դասարաններ/ : 37 ¹åñáóÝ»ñáõÙ Ï³Ý ռուսերենով դասավանդման հոսքեր` բոլոր դասար³ÝÝ»ñáõÙ: 37 ¹åñáóÝ»ñÇó 16-Á ºñ¨³ÝáõÙ »Ý, 21-Á` Ù³ñ½»ñáõÙ /²ÕÛáõë³Ï 5/: ²ß³Ï»ñïÝ»ñÇ ÁÝ¹Ñ³Ýáõñ ÃÇíÝ ³Ûë ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñáõÙ Ï³½ÙáõÙ ¿ ßáõñç 10.000 ³ß³Ï»ñï:

Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ ³Ù»Ý³ÙÛ³ ³ÝóÏ³óíáÕ ¹åñáó³Ï³ÝÝ»ñÇ ûÉÇÙåÇ³¹³Ý»ñÇ ³é³ñÏ³Û³ó³ÝÏáõÙ ï»Õ ¿ ·ï»É Ý³¨ éáõë»ñ»Ý É»½áõÝ /¹åñáó³Ï³Ý, ßñç³Ý³ÛÇÝ, ù³Õ³ù³ÛÇÝ, Ù³ñ½³ÛÇÝ, Ñ³Ýñ³å»ï³Ï³Ý ÷áõÉ»ñ/: Î³½Ù³Ï»ñåíáõÙ »Ý ÙñóáõÛÃÝ»ñ ¨ ÷³é³ïáÝÝ»ñ: Ð³Û³ëï³ÝÇ ¹åñáó³Ï³ÝÝ»ñÁ Ù³ëÝ³ÏóáõÙ »Ý èáõë³ëï³ÝÇ ¸³ßÝáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó ³ÝóÏ³óíáÕ éáõë³ó É»½íÇ Ñ»é³Ñ³ñ /¹Çëï³ÝóÇáÝ/ ûÉÇÙåÇ³¹³ÛÇÝ ¨ ³ñ¹»Ý Ï³Ý 3 Ñ³ÕÃáÕÝ»ñª ºñ¨³ÝÇó, Î³å³ÝÇó ¨ êÇëÇ³ÝÇó:

97. ²í³· ÙÇçÝ³Ï³ñ· ÏñÃáõÃÛ³Ý ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñáõÙ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ áõëáõóÙ³Ý Ù³ïã»ÉÇáõÃÛ³Ý Ù³ëÇÝ íëï³Ñ Ï³ñáÕ »Ýù Ëáë»É éáõë»ñ»ÝÇ, ³ëáñ»ñ»ÝÇ ¨ ÑáõÝ³ñ»ÝÇ ¹»åùáõÙ: øáõñ¹-»½¹ÇÝ»ñÇ ¹»åùáõÙ Ï³ñáÕ »Ýù Ëáë»É áñáß վերապահումներով: Այստեղ կա երկու պրոբլեմ` ùáõñ¹-»½¹Ç³Ï³Ý ·ÛáõÕ³Ï³Ý áñáß բնակավայրերում երեխաների խիստ անբավարար թվի պատճառով /ողջ դպրոցում ÉÇÝáõÙ ¿ ÁÝ¹³ÙÝ»Á 25-50 աշակերտ/ դպրոցները երբեմն ավարտվում են միջին ÙÇçÝ³Ï³ñ·Ç Ù³Ï³ñ¹³ÏáõÙ, áñÁ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ å³ñï³¹Çñ ÏñÃáõÃÛáõÝ ¿: ²Û¹ ¹»åùáõÙ »ñ»Ë³Ý»ñÁ ÏñÃáõÃÛáõÝÁ Ï³ñáÕ »Ý ß³ñáõÝ³Ï»É Ñ³ñ¨³Ý բնակավայրերի դպրոցներում: Այն դեպքերում, երբ ծնողները որոշում են ըÝ¹áõÝáõÙ

ÏñÃáõÃÛáõÝÁ ß³ñáõÝ³Ï»Éáõ Ù³ëÇÝ, ³ß³Ï»ñïÝ»ñÇÝ Ù³ïã»ÉÇ ¿ É»½íÇ áõëáõóáõÙÁ ÙÇÝã¨ ³í³·ÙÇçÝ³Ï³ñ·Ç ³í³ñï»ÉÁ: ê³Ï³ÛÝ ÍÝáÕÝ»ñÇ Ù»Í Ù³ëÝ ÁÝ¹Ñ³ïáõÙ ¿ »ñ»Ë³Ý»ñÇ ուսուցումը միջին միջնակարգի` պարտադիր կրթության մակարդակում երբեմն նույնիëÏ այն բնակավայրերում, áñï»Õ Ï³Ý ³í³·ÙÇçÝ³Ï³ñ·Ç ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñ:

98.ØÇçÝ³Ï³ñ· ¹åñáóÝ»ñÁ É»½íÇ Ï³¹ñ»ñáí ³å³Ñáí»Éáõ Ýå³ï³Ïáí ³ßË³ï³ÝùÝ»ñ »Ý ï³ñíáõÙ Ñ³ïÏ³å»ë »½¹Ç»ñ»ÝÇ, ùñ¹»ñ»ÝÇ ¨ ³ëáñ»ñ»ÝÇ Ù³ÝÏ³í³ñÅ³Ï³Ý կադրեր պատրաստելու ուղղությամբ:

¹/ i. Ù³ïã»ÉÇ ¹³ñÓÝ»É ï»ËÝÇÏ³Ï³Ý ¨ Ù³ëÝ³·Çï³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛáõÝÁ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí, Ï³Ù **ii. Ù³ïã»ÉÇ ¹³ñÓÝ»É ï»ËÝÇÏ³Ï³Ý ¨ Ù³ëÝ³·Çï³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý ÑÇÙÝ³Ï³Ý Ù³ëÁ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí, Ï³Ù** **iii. ï»ËÝÇÏ³Ï³Ý ¨ Ù³ëÝ³·Çï³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ ³å³Ñáí»É Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ուսուցանումը որպես ուսումնական պլանի անբաժանելի մաս, կամ**
iv. ÏÇñ³é»É í»ñáÝßÛ³É i-Çó ÙÇÝã¨ iii ÙÇçáóÝ»ñÇó Ù»ÏÁ ³éÝí³½Ý ³ÛÝ ³ß³Ï»ñïÝ»ñÇ նկատմամբ, որոնք (կամ, hն³ñ³íáñáõÃÛ³Ý ¹»åùáõÙ, áñáÝó ÁÝï³ÝÇùÝ»ñÁ) ³Û¹å»ë են ցանկանում, և որոնց թիվը համարվում է բավարար

99.Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý` Ê³ñïÇ³ÛÇ »ññáñ¹ Ù³ëáí å³ßïå³ÝáõÃÛ³Ý ï³Ï ³éÝí³Í É»½áõÝ»ñÇ Ïñáõ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇÝ Ù³ïã»ÉÇ ¿ ï»ËÝÇÏ³Ï³Ý ¨ Ù³ëÝ³·Çï³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛáõÝÁ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí, Ï³Ù ï»ËÝÇÏ³Ï³Ý ¨ Ù³ëÝ³·Çï³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý ßñç³Ý³ÏÝ»ñáõÙ ³å³ÑáííáõÙ ¿ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ áõëáõóáõÙÁ` áñå»ë áõëáõÙÝ³Ï³Ý ծրագրի անբաժանելի մաս, առնվազն այն աշակերտների նկատմամբ, որոնք (կամ áñáÝó ÁÝտանիքները) այդպես են ցանկանում, և որոնց թիվը համարվում է բավարար:

100. ºñ¨³ÝÇ ´³ÏáõÝóÇ ³Ýí³Ý Ù³ÝÏ³í³ñÅ³Ï³Ý ùáÉ»çáõÙ ÙÇ ù³ÝÇ ï³ñÇ առաջ բացվել էին **<u>»½¹Ç³Ï³Ý/ùñ¹³Ï³Ý</u>** բաժիններ, որոնք երկու տարի անց դադարեցին գործելուց` դիմողների բացակայության պատճառով: Դրանք կարող »Ý í»ñëÏë»É Çñ»Ýó ·áñÍáõÝ»áõÃÛáõÝÁ` ¹ÇÙáÕÝ»ñÇ ³éÏ³ÛáõÃÛ³Ý å³ñ³·³ÛáõÙ: ÐÐ Ï³é³í³ñáõÃÛ³Ý ³ßË³ï³Ï³½ÙÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ ÏñáÝÇ Ñ³ñó»ñÇ í³ñãáõÃÛ³Ý աշխատակիցները շրջել են բոլոր եզդիա-քրդական բնակավայրերում` փորձելով ի հայտ բերել մանկավարժական հեռանÏ³ñáí ëáíáñ»É ó³ÝÏ³óáÕ »ñÇï³ë³ñ¹Ý»ñÇ Ï³Ù

í»ñ³å³ïñ³ëï í»Éáõ å³ïñ³ëï Ù»Í³Ñ³ë³ÏÝ»ñÇ: º½¹Ç-ùñ¹³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùáõÙ այդպիսի ցանկություն չի հայտնաբերվել:

101. ²ëáñ³Ï³Ý ¨ ÑáõÝ³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇó ï»ÕÝÇÏ³Ï³Ý Ï³Ù Ù³ëÝ³·Ç ï³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý ó³ÝÏáõÃÛáõÝ ãÇ ³ñï³Ñ³Ûï í»É:

102. Ê³ñïÇ³ÛÇ å³Ñ³Ýçáí §Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí ï»ÕÝÇÏ³Ï³Ý ¨ Ù³ëÝ³·Ç ï³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛáõÝÁ å»ïù ¿ ³å³Ñáí»É ³ÛÝ ³ß³Ï»ñïÝ»ñÇ նկատմամբ, որոնք (կամ, հնարավորության ¹»åùáõÙ, áñáÝó ÁÝï³ÝÇùÝ»ñÁ) ³Û¹å»ë »Ý ó³ÝÏ³ÝáõÙ ¨ áñáÝó ÃÇíÁ Ñ³Ù³ñíáõÙ ¿ բավարար»: Ի տեղվույն այցելության ժամանակ փորձագետները կարող են համոզվել այդ պահանջի կամ ցանկության բացակայության փաստում: Միակ ó³ÝÏáõÃÛáõÝÁ, áñ Ý»ñÏ³Û³ óíáõÙ ¿, բարձրագույն ÏñÃáõÃÛáõÝÝ ¿:

103. <u>**èáõë³Ï³Ý**</u> բաժին կա Երևանի պետական հումանիտար քոլեջում: Î»ÕÝÇկական և մասնագիտական կրթական մյուս բոլոր հաստատություններում, իբրև ûï³ñ É»½áõ, ³å³Ñáíí³Í ¿ éáõë»ñ»ÝÇ áõëáõóáõÙÁ` áñå»ë áõëáõÙÝ³Ï³Ý Íñ³·ñÇ անբաժանելի մաս:

»/ i. մատչելի դարձնել համալսարանական կամ այլ բարձրագույն կրթությունը Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí, Ï³Ù
ii. ëï»ÕÍ»É ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñª áõëáõó³Ý»Éáõ ³Û¹ É»½áõÝ»ñÁ áñå»ë համալսարանական և այլ բարձրագույն կրթական հաստատությունների áõëáõó³ÝíáÕ ³é³ñÏ³Ý»ñ, Ï³Ù **iii. բարձրագույն կրթական հաստատությունների կապակցությամբ, եթե պ»ïáõÃÛ³Ý ëï³ÝÓÝ³Í ¹»ñÇ å³ï×³éáí i ¨ ii »ÝÃ³Ï»ï»ñÁ ã»Ý Ï³ñáÕ ÏÇñ³éí»É, ³å³ ³ç³Ïó»É և/կամ թույլ տալ համալսարանի կամ բարձրագույն կրթական այլ ձևերի ïñ³Ù³¹ñáõÙÁ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí Ï³Ù ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ïñ³Ù³¹ñáõÙÁ ³Ûë É»½áõÝ»ñÇ áõëáõóáõÙ³Ý Ñ³Ù³ñª áñå»ë համալսարանական կամ բարձրագույն կրթական հաստատությունների առարկաներ**

104. Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý å³ßïå³ÝáõÃÛ³Ý ï³Ï ³éÝí³Í ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÁ ÏñáÕÝ»ñÇÝ Ù³ïã»ÉÇ ¿ Ñ³Ù³Éë³ñ³Ý³Ï³Ý Ï³Ù ³ÛÉ բարձրագույն կրթությունը համապատասխան É»½áõÝ»ñáí Ï³Ù Ñ³Ù³Éë³ñ³Ý³Ï³Ý Ï³Ù այլ բարձրագույն կրթության շրջանակներում ապահովվում է համապատասխան ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ áõëáõóáõÙÁ` áñå»ë áõëáõÙÝ³Ï³Ý Íñ³·ñ»ñÇ

անբաժան մաս, առնվազն այն ուսանողների նկատմամբ, որոնք այդպիսի հայտ են Ý»ñÏ ³Û³óñ»É, ¨ áñnնց թիվը համարվում է բավարար:

105. Æñ³Ï³ÝáõÙ áõëáõóáõÙÝ Çñ³Ï³Ý³óíáõÙ ¿ ÝáõÛÝÇëÏ áõë³ÝáÕÝ»ñÇ անբավարար թվի դեպքում: ºñ¨³ÝÇ å»ï³Ï³Ý Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÇ ³ñ¨»É³·Çï áõÃÛ³Ý ý³ÏáõÉï»ïáõÙ Ù³ëÝ³·Çï³óÙ³Ý ¹»åùáõÙ áñå»ë å³ñï³¹Çñ ³é³ñÏ³ ¹³ë³í³Ý¹íáõÙ »Ý **»½¹Ç»ñ»Ý/ùñ¹»ñ»Ý, ³ëáñ»ñ»Ý**: ºզիերեն/քրդերենը բարձրագույն ÏñÃáõÃÛáõÝáõÙ áñå»ë ³é³ÝÓÇÝ É»½áõÝ»ñ ï³ñ³Ýç³ ïí³Í ã»Ý, ù³ÝÇ áñ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ երկու խմբերն էլ գործածում են նույն լեզուն: ü³ÏáõÉï»ïáõÙ ³Ûë å³ÑÇÝ ëáíáñáõÙ »Ý ազգությամբ 3 ասորի և 1 քուրդ áõë³ÝáÕÝ»ñ, áíù»ñ Ï³ñáÕ »Ý ³ßË³ï»É áñå»ë Çñ»Ýó Ù³Ûñ»ÝÇ É»½íÇ áõëáõóÇãÝ»ñ:

106. 2005Ã-ից սկսած բացի ազգությամբ ասորի ուսանողներից ասորագիտությամբ մասնագիտանում են Ý³¨ ազգությամբ հայ ÛáÃ áõë³ÝáÕÝ»ñ: ºñ¨³ÝÇ å»ï³Ï³Ý Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÇ ³ñ¨»É³·Çï áõÃÛ³Ý ý³ÏáõÉï»ïáõÙ Ù³·Çëïñ³ïáõñ³ÛÇ 1-ÇÝ Ïáõñë Ç 2-ñ¹ ¨ 2-ñ¹ ÏáõñëÇ 1-ÇÝ ÏÇë³ÙÛ³ÏáõÙ 2005-2006 áõëáõÙÝ³Ï³Ý ï³ñí³ÝÇó ëÏë³Í ¹³ë³í³Ý¹íáõÙ ¿ ¹³ë³Ï³Ý ³ëáñ»ñ»Ý: Ծրագրավորման փուլում են ասորագիտության տարբեր բնագավառների Ù³ëÝ³·»ïÝ»ñÇ å³ïñ³ëïáõÙÁ, Å³Ù³Ý³Ï³ÏÇó ³ëáñ»ñ»ÝÇ ¹³ë³í³Ý¹áõÙÁ Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝáõÙ Ï³½Ù³Ï»ñå»ÉÁ: *§²ëáñ³·Çï áõÃÛáõÝ¦* Ù³ëÝ³·ÇïáõÃÛáõÝÝ ³é³ç³ñÏáõÙ ¿ Ý³¨ §¸³íÇÃ ²ÝÑ³ÕÃ¦ ÑáõÙ³ÝÇï³ñ Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÁ: *§º½¹Ç»ñ»Ý¦* Ù³ëÝ³·ÇïáõÃÛáõÝÝ ³é³ç³ñÏáõÙ ¿ ºñ¨³ÝÇ Ù»Ý»çÙ»ÝÃÇ Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÁ:

107. 2007Ã. Ï³é³í³ñáõÃÛáõÝÁ »½¹Ç³Ï³Ý ¨ ùñ¹³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÇÝ ³é³ç³ñÏ»ó 2 Ýå³ï³Ï³ÛÇÝ ï»Õ ºñ¨³ÝÇ å»ï³Ï³Ý Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÇ ³ñ¨»É³·Çï áõÃÛ³Ý ý³ÏáõÉï»ï ÁÝ¹áõÝí»Éáõ Ñ³Ù³ñ` ÏñÃáõÃÛáõÝÁ ³í³ñï»Éáõó Ñ»ïá 3 ï³ñÇ Å³ÙÏ»ïáí »½¹Ç³-ùñ¹³բնակ áñ¨¿ ·ÛáõÕÇ ¹åñáóáõÙ áñå»ë áõëáõóÇã ³ßË³ï»Éáõ Ý³Ë³å³ÛÙ³Ýáí: ÀÝ¹áõÝ»ÉáõÃÛ³Ý Ñ³ÝÓÝ³ÅáÕáí Ý»ñÏ³Û³óí»É »Ý 2 Ñ³Ûï³¹ÇÙáõÙ, սակայն դիմորդները բացահայտ անբավարար գիտելիքÝ»ñÇ å³ï×³éáí ãÏ³ñáÕ³ó³Ý Ñ³ÕÃ³Ñ³ñ»É ÁÝ¹áõÝ»ÉáõÃÛ³Ý ùÝÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ: ²ßË³ï³ùÝ»ñ »Ý ï³ñíáõÙ »½¹Ç³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÇó ºñ¨³ÝÇ å»ï³Ï³Ý Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÇ ²ñ¨»É³·Çï áõÃÛ³Ý ý³ÏáõÉï»ïÇ Ñ³çáñ¹ ï³ñí³ Íñ³·ñ³íáñí³Í Ýå³ï³Ï³ÛÇÝ ï»Õ»ñÇ Ñ³Ù³ñ ¹ÇÙáñ¹Ý»ñ նախապատրաստելու ուղղությամբ:

108. Úáõñ³ù³ÝãÛáõñ áõëáõÙÝ³Ï³Ý ï³ñí³ ÁÝÃ³óùáõÙ éáõë»ñ»Ý É»½áõÝ áñå»ë å³ñï³¹Çñ ³é³ñÏ³ áõÝÏÝ¹ñáõÙ »Ý ºñ¨³ÝÇ å»ï³Ï³Ý Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÇ 308, ´ñÛáõëáíÇ ³Ýí³Ý É»½áõվաքաճակաճ Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÇ 493, ºñ¨³ÝÇ Ù³ÝÏ³í³ñÅ³Ï³Ý Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÇ 503, ¶ÛáõÙñÇÇ å»ï³Ï³Ý Ù³ÝÏ³í³ñÅ³Ï³Ý Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÇ 329, Ì³Ý³ÓáñÇ å»ï³Ï³Ý Ù³ÝÏ³í³ñÅ³Ï³Ý Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÇ 315, ¶³í³éÇ å»ï³Ï³Ý Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÇ 104 ¨ èáõë-Ñ³ÛÏ³Ï³Ý §êÉ³íáÝ³Ï³Ý¦ Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÇ 380 áõë³ÝáÕÝ»ñ:

109. ÐáõÝ³ñ»Ý É»½íÇ ¹³ë³í³Ý¹áõÙÁ áñå»ë å³ñï³¹Çñ ³é³ñÏ³ Çñ³Ï³Ý³óíáõÙ ¿ ºñ¨³ÝÇ å»ï³Ï³Ý Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝáõÙ ¨ ´ñÛáõëáíÇ ³Ýí³Ý լեզվաքաÝ³Ï³Ý Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝáõÙ: Úáõñ³ù³ÝãÛáõñ áõëáõÙÝ³Ï³Ý ï³ñí³ ÁÝÃ³óùáõÙ ³Ûë »ñÏáõ ´àõÐ-»ñáõÙ ³Ûë ³é³ñÏ³Ý áõÝÏÝ¹ñáõÙ »Ý 140-150 áõë³ÝáÕ: ÐáõÝ³ñ»ÝÇ ուսուցում առաջարկում են նաև այլ բարձրա·áõÛÝ ÏñÃ³Ï³Ý Ñ³ëï³ïáõÃÛáõÝÝ»ñ, ÇÝãå»ë ºñ¨³ÝÇ §ØáÝÃ» Ø»ÉùáÝÛ³Ý¦ ¨ Ù»Ý»çÙ»ÝÃÇ Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÝ»ñÁ, ºñ¨³ÝÇ մշակույթի համալսարանում կա հունարենի բաժին, «Անառյան» համալսարանն ³é³ç³ñÏáõÙ ¿ *ÑáõÝ³ñ»ÝÇ* Ñ³ïáõÏ ¹³ëÁÝÃ³óÝ»ñ:

½/ i. Ï³½Ù³Ï»ñå»É ã³÷³Ñ³ëÝ»ñÇ Ï³Ù ß³ñáõÝ³Ï³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý դասընթացներ, որոնք հիմնականում կամ ամբողջովին ուսուցանվում են Ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí, Ï³Ù
ii. ³é³ç³ñÏ»É ÝÙ³Ý É»½áõÝ»ñª áñå»ë ã³÷³Ñ³ëÝ»ñÇ Ï³Ù ß³ñáõÝ³Ï³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý ³é³ñÏ³Ý»ñ, Ï³Ù
iii. »Ã» å»ï³Ï³Ý Ù³ñÙÇÝÝ»ñÁ ãáõÝ»Ý³Ý ³ÝÙÇç³Ï³Ý Çñ³í³ëáõÃÛáõÝ ã³÷³Ñ³ëÝ»ñÇ ÏñÃáõÃÛ³Ý áÉáñïáõÙ, ³å³ ³ç³Ïó»É ÝßíÇÍ É»½áõÝ»ñÇ ³é³ç³ñÏÙ³ÝÁ Ï³Ù Ëñ³Ëáõë»É ¹ñ³Ýóª áñå»ë ß³ñáõÝ³Ï³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý ³é³ñÏ³Ý»ñÇ

110. ÐáõÝ³ñ»Ý É»½íÇ áõëáõóÙ³Ý ÏÇñ³ÏÝÛñÛ³ ¹³ëÁÝÃ³óÝ»ñ Ï³½Ù³Ï»ñåíáõÙ են Երևան, Ալավերդի, Գյումրի, Վանաձոր, Ստեփանավան, Նոյեմբերյան, Հրազդան ù³Õ³ùÝ»ñÇ ÑáõÝ³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó: ¸³ëÁնթացները բաց են առանց ï³ñÇù³ÛÇÝ ¨ ³½·³ÛÇÝ ë³ÑÙ³Ý³÷³ÏáõÙÝ»ñÇ:

111. ØÇ ß³ñù Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñ ³é³ç³ñÏáõÙ »Ý éáõë»ñ»Ý áõëáõóáõÙ ã³÷³Ñ³ëÝ»ñÇ Ñ³Ù³ñ: ¸³ëÁÝÃ³óÝ»ñÇÝ Ù³ëÝ³ÏóáõÙ »Ý բացառապես չափահաս հայեր, նրանք, ովքեր մտադիր »Ý ³ñï³·³ÕÃ»É èáõë³ëï³ÝÇ ¸³ßÝáõÃÛáõÝ: ՀՀ կառավարության 16.09.1999թ. համար 48 որոշմամբ հաստատվել է §èáõë³ó É»½áõÝ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý Ñ³Ù³Ï³ñ·áõÙ ¨ Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ–Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý ÏÛ³ÝùáõÙ¦ Ñ³Û»ó³Ï³ñ·Á:

112. ²ëáñáñ»Ý É»½íáí ã³÷³Ñ³ëÝ»ñÇ Ï³Ù ß³ñáõÝ³Ï³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý å³Ñ³ÝçãÇ Ý»ñÏ³Û³óí»É:

113. º½¹Ç»ñ»Ýáí ¨ ùñ¹»ñ»Ýáí ã³÷³Ñ³ëÝ»ñÇ Ï³Ù ß³ñáõÝ³Ï³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý դասընթացներ կազմակերպել անհնար է այդ պահանջարկի բացակայության å³ï×³éáí: ÐÐ Ï³é³í³ñáõÃÛ³Ý ³ßË³ï³Ï³½ÙÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ ÏñáÝÇ Ñ³ñó»ñÇ í³ñãáõÃÛáõÝÁ, öáñÓ³·»ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ç Ï³ñÍÇùÁ ¨ ³é³ç³ñÏÁ ëï³Ý³Éáõó Ñ»ïá, Ñ³ñóÁ ùÝÝ³ñÏ»É ¿ »½¹Ç³Ï³Ý ¨ ùñ¹³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñáõÙ: Ì»ñçÇÝÝ»ñë ÝáõÛÝÇëÏ Ñ³ñó³¹ñáõÙÁ Ñ³Ù³ñ»É »Ý ³ÝÑ»Ã»Ã: â³÷³Ñ³ë ùñ¹»ñÁ ¨ եզդիները տիրապետում են իրենց լեզվին բավարար չափով, այնքան, որքան դրա Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý å³Ñ³Ýç³ñÏÁ Ï³:

¿/ Ó»éÝ³ñÏ»É ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñª »ñ³ßË³íáñ»Éáõ Ñ³Ù³ñ å³ïÙáõÃÛ³Ý ¨ Ùß³ÏáõÛÃÇ áõëáõóáõÙÁ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ ¨ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí,

114. 2004Ã. ÙÏ³Ïí»É ¿ §º½¹Ç»ñ»Ý É»½íÇ ¨ ·ñ³Ï³ÝáõÃÛ³Ý¦ 1-10-ñ¹ ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñÇ Íñ³·ÇñÁ, áñÇ Ù»ç ÇÝï»·ñí³Í Ý»ñÏ³Û³óíáõÙ »Ý ÝÛáõÃ»ñ »½¹Ç ÅáÕáíñ¹Ç å³ïÙáõÃÛ³Ý, Ùß³ÏáõÛÃÇ ¨ ÏñáÝÇ վերաբերյալ: ¸³ë³·ñù»ñÁ å³ïñ³ëïíáõÙ »Ý Ññ³ï³ñ³ÏáõÃÛ³Ý:

115. 2004-2005ÃÃ. ÙÏ³Ïí»É ¿ §²ëáñ»ñ»Ý É»½íÇ ¨ ·ñ³Ï³ÝáõÃÛ³Ý¦ 1-10-ñ¹ ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñÇ Íñ³·ÇñÁ, áñÇ Ù»ç ÇÝï»·ñí³Í Ý»ñÏ³Û³óíáõÙ »Ý ÝÛáõÃ»ñ ³ëáñÇ ÅáÕáíñ¹Ç å³ïÙáõÃÛ³Ý, Ùß³ÏáõÛÃÇ ¨ ÏñáÝÇ վերաբերյալ:

116. ØÇçÝ³Ï³ñ· ÏñÃáõÃÛ³Ý ßñç³Ý³ÏáõÙ /3-9-ñ¹ ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñáõÙ/ ÑáõÝ³ñ»Ý É»½áõ áõëáõó³ÝáÕ ¹åñáóÝ»ñÇ 7-8-ñ¹ ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñÇ áõëáõÙ³ó³ÝÏáõÙ ÁÝ¹·ñÏí³Í ¿ Ý³¨ ÑáõÛÝ ÅáÕáíñ¹Ç å³ïÙáõÃÛ³Ý ¨ ·ñ³Ï³ÝáõÃÛ³Ý áõëáõÙÝ³ëÇñáõÙÁ:

Á/ ³å³Ñáí»É áõëáõóÇãÝ»ñÇ ÑÇÙÝ³Ï³Ý ¨ Ñ»ï³·³ í»ñ³å³ïñ³ëïáõÙÁª ÎáÕÙÇ ÏáÕÙÇó ÁÝ¹áõÝí³Í §³¦-Çó ÙÇÝã¨ §¿¦ Ï»ï»ñÁ Çñ³Ï³Ý³óÝ»Éáõ Ýå³ï³Ïáí, **i. ÑÇÙÝ»É í»ñ³ÑëÏáÕ Ù³ñÙÇÝ Ï³Ù Ù³ñÙÇÝÝ»ñ, áñáÝù å³ï³ëË³Ý³ïáõ ÏÉÇÝ»Ý ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí áõëáõóÙ³Ý Ñ³ëï³ïÙ³ÝÁ Ï³Ù ½³ñ·³óÙ³ÝÁ** ուղղված` ձեռնարկված միջոցների և ձեռք բերված առաջընթացի վերահսկման համար և իրենց հայտնաբերումների մասին պարբերական հաշվետվությունների պատրաստման համար, որոնք կներկայացվեն **Ñ³ë³ñ³ÏáõÃÛ³ÝÁ:**

117. ÐÐ ÏñÃáõÃÛ³Ý ¨ ·Çï áõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛáõÝÁ èáõë³ëï³ÝÇ ¸³ßÝáõÃÛ³Ý տարբ»ñ ÏñÃ³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ»ï Ñ³Ù³ï»Õ Çñ³Ï³Ý³óÝáõÙ ¿ ï³ñ³ï»ë³Ï áõëáõÙÝ³Ï³Ý Íñ³·ñ»ñ ¨ Ý³Ë³·Í»ñ: ÐÐ ÏñÃáõÃÛ³Ý ¨ ·Çï áõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛáõÝÁ Ýå³ëï áõÙ ¿ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³-å»ï áõÃÛáõÝáõÙ éáõë³ó É»½íÇ ï³ñ³ÍÙ³ÝÁ, ½³ñ·ացմանը և դերի բարձրացÙ³ÝÁ, áñå»ë ÙÇç³½·³ÛÇÝ Ñ³Õáñ¹³ÏóÙ³Ý ÙÇçáó: ÐÐ ·Çï áõÃÛ³Ý ¨ ÏñÃáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý ÎñÃáõÃÛ³Ý ³½·³ÛÇÝ ÇÝëï Çï áõï Ç ¨ ÐÐ éáõë³ó É»½íÇ ½³ñ·³óÙ³Ý կենտրոնում պարբերաբար անց են կացվում ռուսաց լեզվի ուսուցիչների վերա-å³ïñ³ëïÙ³Ý ¹³ëÁÝÃ³óÝ»ñ, ë»ÙÇÝ³ñ-ËáñÑñ¹³ÏóáõÃÛáõÝÝ»ñ: ÜÙ³Ý ¹³ëÁÝÃ³óÝ»ñ »Ý Ï³½Ù³Ï»ñåíáõÙ Ý³¨ Ð³Û-éáõë³Ï³Ý /êÉ³íáÝ³Ï³Ý/ Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝáõÙ: Յուրաքանչյուր տարի ուսուցիչների մի քանի խմբեր վերաå³ïñ³ëïÙ³Ý »Ý Ù»ÏÝáõÙ ØáëÏí³: 2005Ã-Çó í»ñëÏëí»É ¿ Ù³ÝÏ³í³ñÅÝ»ñÇÝ ¨ ³ß³Ï»ñïÝ»ñÇÝ Ñ³ëó»³·ñí³Í §èáõë³ó É»½áõÝ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ¦ ÐÐ-ում հրատարակվող պարբերականի հրատարակությունը և անվճար տրամադրումը բոլոր դպրոցներին: Յայաստանի Ð³Ýñ³å»ï áõÃÛ³Ý éáõë»ñ»ÝÇ 26 áõëáõóÇãÝ»ñ 2001-2006ÃÃ. ¹³ñÓ»É »Ý éáõë³ó É»½íÇ áõëáõóÇãÝ»ñÇ ÙÇç¨ ³ÝóÏ³óíáÕ äáõßÏÇÝÛ³Ý ÙñóáõÛÃÇ Ùñó³Ý³Ï³ÏÇñÝ»ñ:

118. 2005 Ãí³Ï³ÝÇó ÎñÃáõÃÛ³Ý ³½·³ÛÇÝ ÇÝëïÇïáõïáõÙ ·áñÍáõÙ »Ý ÐÐ ·Çï áõÃÛ³Ý ¨ ÏñÃáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý §Æñ³Ý³·Çï áõÃÛ³Ý¦ ¨ §ê»Ù³·Çï áõÃÛ³Ý¦ ³é³ñÏ³Û³Ï³Ý Ñ³ÝÓÝ³ÅáÕáíÝ»ñÁ, áñáÝù Çñ³Ï³Ý³óÝáõÙ »Ý ùñ¹»ñ»Ý, »½¹Ç»ñ»Ý ¨ ³ëáñ»ñ»Ý É»½áõÝ»ñáí áõëáõÙÝ³Ï³Ý Íñ³·ñ»ñÇ, ¹³ë³·ñù»ñÇ, Ó»éÝ³ñÏÝ»ñÇ ÷áñÓ³ùÝÝáõÃÛáõÝÁ: 2006Ã. եզդիական համայնքի միջնորդությամբ` եզդիների և ³½·³ÛÇÝ ÙÛáõë ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÏñÃ³Ï³Ý ËÝ¹ÇñÝ»ñÝ áõëáõÙÝ³ëÇñ»Éáõ ¨ ëå³ë³ñÏ»Éáõ Ýå³ï³Ïáí ÎñÃáõÃÛ³Ý ³½·³ÛÇÝ ÇÝëïÇïáõïáõÙ ³ßË³ï³ÝùÇ ¿ ընդունվել ազգությամբ եզդի մասնա·»ï:

119. 2002Ã. ÐÐ ·Çï áõÃÛ³Ý ¨ ÏñÃáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý ÎñÃáõÃÛ³Ý ³½·³ÛÇÝ ինստիտուտի նախաձեռնությամբ անցկացվել ¿ ³ëáñ»ñ»Ý É»½íÇ 22 áõëáõóÇãÝ»ñÇ 74-Å³ÙÛ³ í»ñ³å³ïñ³ëïÙ³Ý ¹³ëÁÝÃ³ó: ¸³ëÁÝÃ³óÁ ÏñÏÝí»É ¿ 2006Ã. §²ëáñ»ñ»ÝÇ այբբենարան»-Ç Ññ³ï³ñ³ÏáõÙÇó Ñ»ïá` áõëáõóÇãÝ»ñÇÝ Ýáñ ¹³ë³·ñù»ñáí ³ßË³ï»ÉáõÝ Ý³Ë³å³ïñ³ëï»Éáõ Ýå³ï³Ïáí:

120. º½¹Ç»ñ»Նի ուսուցմամբ դասարաններ ունեցող 24 ¹åñáóÝ»ñÇ áõëáõóÇãÝ»ñÇ 5 ïáÏáëÝ ունի բարÓñ³·áõÛÝ, 21 ïáÏáëÁ` ÙÇççÝ-Ù³ëÝ³·Çï³Ï³Ý ¨ 74

ïáÏáëÁ` ÙÇçÝ³Ï³ñ· ÏñÃáõÃÛáõÝ: âÝ³Û³Í Ù³ëÝ³·Çï³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ùբ å³ÛÙ³Ý³íáñí³Í áõëáõÙÝ³Ï³Ý ·áñÍÁÝÃ³óÇ Ã»ñáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ, ¨ Ñ³Ï³é³Ï Ýñ³, áñ Ï³é³í³ñáõÃÛ³Ý ³ßË³ï³Ï³½ÙÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ ÏñáÝÇ Ñ³ñó»ñÇ վարչության աշխատակիցներն անձամբ ուսուցիչներին, ինչպես նաև եզդիական Ñ³Ù³ÛÝùÇ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Õ»Ï³í³ñÝ»ñÇÝ Ñáñ¹áñáõÙ ¿ÇÝ, ³Ûë áõëáõóÇãÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó í»ñ³å³ïñ³ëïáõÙ ³ÝóÝ»Éáõ ó³ÝÏáõÃÛáõÝ ãÇ ³ñï³Ñ³Ûï í»É: ²ÛÝáõ³Ù»Ý³ÛÝÇí Íñ³·ñ³íáñíáõÙ ¿ Ñ³ñÏ³¹ñ»É áõëáõóÇãÝ»ñÇÝ í»ñ³å³ïñ³ëïáõÙ ³ÝóÝ»É:

2. Կրթության կապակցությամբ և տարածաշրջանային կամ փոքրամասնությունների **É»½áõÝ»ñÁ ³í³**նդաբար օգտագործող տարածքներից բացի այլ տարածքների առնչությամբ Կողմերը պարտա**íáñíáõÙ »Ý (»Ã» ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÁ ·áñÍ³ÍáÕÝ»ñÇ ÃÇíÁ ³ñ¹³ñ³óí³Í ¿) ÃáõÛÉ ï³É, ³ç³Ïó»É Ï³Ù ³å³Ñáí»É ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½íÇ Ï**ամ լեզվով ուսուցանումը կրթության բոլոր համապատասխան փուլերում:

121. Հայաստանի Հանրապետությունում կրթության բոլոր փուլերը թույլատրված են Հայաստանի Հանարապետության տարածքում ապրող բոլոր այլազգի բնակիչներին: Բավարար թվի կամ կազմակերպական հնարավորությունների դեպքáõÙ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñ É»½áõÝ»ñ ·áñÍ³ÍáÕÝ»ñÁ ÙÇßï Ï³ñáÕ »Ý ³ç³ÏóáõÃÛáõÝ Ñáõë³É :

Ðá¹í³Í 9. ¸³ï³Ï³ÝÙ³ñÙÇÝÝ»ñ

§Î»ï 1

Այն դատական տարածքների առնչությամբ, որտեղ տարածաշրջանային կամ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áւներով խոսող բնակիչների թիվը համապա ï³ëË³ÝáõÙ ¿ Ý»ñùáÝßÛ³É ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñÇÝª Ñ³Ù³Ó³ÛÝ ³Ûë É»½áõÝ»ñÇó Ûáõñ³ù³ÝãÛáõñÇ ¹»ñÇ, ¨ ³ÛÝ å³ÛÙ³Ýáí, áñ ëáõÛÝ Ï»ïáí Ý³Ë³ï»ëí³Í ûÝ³ÏáõÃÛ³Ý ûï³·áñÍáõÙÁ ¹³ï³íáñÇ ÏáÕÙÇó ãÇ Ñ³Ù³ñíáõÙ å³ïß³×³é³ñ¹³ñ³¹³ïáõÃÛ³Ý Çñ³Ï³Ý³óÙ³ÝÁ ËáãÁÝ¹áïáÕ, ÎáÕÙ»ñÁ å³ñï³íáñíáõÙ »Ýª

³. ii. »ñ³ßË³íáñ»É Ù»Õ³¹ñÛ³ÉÇÝ, áñ Ý³ Çñ³íáõÝù ÏáõÝ»Ý³ ·áñÍ³Í»Éáõ Çñ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½áõÝ¦£

122. ÐÐ ùñ»³Ï³Ý ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý ûñ»Ýë·ñùÇ 15-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ ³é³çÇÝ Ù³ëÇ ÇÙ³ëï Ç Ñ»ï¨áõÙ ¿, áñ ùñ»³Ï³Ý ¹³ï³í³ñáõÃÛ³ÝÁ Ù³ëÝ³ÏóáÕ Ûáõñ³ù³ÝãÛáõñ ³ÝÓ

Ï³ñáÕ ¿ Ñ³Ý¹»ë ·³É ³ÛÝ É»½íáí, áñÇÝ Ý³ ïÇñ³å»ïáõÙ ¿: ì³ñáõÛÃ Çñ³Ï³Ý³óÝáÕ Ù³ñÙÇÝÁ ãÇ Ï³ñáÕ åÝ¹»É, áñ ³Û¹ ³ÝÓÁ ïÇñ³å»ïáõÙ ¿ ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý Ï³Ù ³Ûë Ï³Ù ³ÛÝ É»½íÇÝ, ¨ å»ïù ¿ Ñ³Ý¹»ë ·³ Ñ»Ýó ³Û¹ É»½íáí: êñ³ÝÇó Ñ»ï¨áõÙ ¿, áñ, »Ã» Ù»Õ³¹ñÛ³ÉÁ ïÇñ³å»ïáõÙ ¿ ¨ ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý É»½íÇÝ, ¨ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½íÇÝ Ï³Ù ³ÛÉ É»½íÇ, ³å³ Ý³` Áëï Çñ Ñ³Û»óáÕáõÃÛ³Ý, Ï³ñáÕ ¿ Ñ³Ý¹»ë ·³É ¹ñ³ÝóÇó áñ¨¿ Ù»Ïáí: ÜáõÛÝ Ñá¹í³ÍÇ »ñÏñáñ¹ Ù³ëÁ ùñ»³Ï³Ý ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý É»½íÇÝ ãïÇñ³å»ïáÕ ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý Ù³ëÝ³ÏÇóÝ»ñÇÝ, ³Û¹ ÃíáõÙ` Ù»Õ³¹ñÛ³ÉÇÝ, Çñ³íáõÝù ¿ í»ñ³å³ÑáõÙ քրեական վարույթում թարգմանչի օգնությամբ և անվճար իրականացնել իր բոլոր Çñ³íáõÝùÝ»ñÁ:

ØÇ³Å³Ù³Ý³Ï áõß³¹ñáõÃÛáõÝ »Ýù Ññ³íÇñáõÙ ³ÛÝ Ñ³Ý·³Ù³ÝùÇ íñ³, áñ ³ÝÏ³Ë ÐÐ ùñ»³Ï³Ý ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý ûñ»Ýë·ñùÇ 15-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ í»ñáÑÇßÛ³É ¹ñáõÛÃÇó, Ð³Û³ëï³ÝÇ ¹³ï³ñ³ÝÝ»ñÁ å³ñï³íáñ »Ý Õ»Ï³í³ñí»É î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Î³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ºíñáå³Ï³Ý Ê³ñïÇ³ÛÇ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý Ñá¹í³ÍÝ»ñáí, ù³ÝÇ áñ ûñ»ÝùÇ Ñ»ï Ñ³Ï³ëáõÃÛ³Ý å³ñ³·³ÛáõÙ, Áëï ÐÐ ë³ÑÙ³Ý³¹ñáõÃÛ³Ý 6-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ ãáññáñ¹ Ù³ëÇ ·áñÍáõÙ ¿ Ë³ñïÇ³ÛÇ ¹ñáõÛÃÁ:

§³. iii. ապահովել, որ հարցումները և ապացույցները (գրավոր թե բանÝ³ íáñ) ãå»ïù ¿ ³ÝÁÝ¹áõÝ»ÉÇ Ñ³Ù³ñí»Ý, áñáÍÑ»ï¨ ¹ñ³Ýù Ó¨³Ï»ñåí»É »Ý ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½íáí¦£

123. öáñÓ³·»ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ý Ð³Û³ëï³ÝÇ ÏáÕÙÇó ³Ûë å³ñï³íáñáõÃÛáõÝÁ Ñ³Ù³ñ»É ¿ Ï³ï³ñí³Í:

§³. iv. Ñ³ñóÙ³Ý ÑÇÙ³Ý íñ³ Çñ³í³Ï³Ý ·áñÍ»ñÇ Ñ»ï Ï³åí³Í ÷³ëï³ÃÕÃ»ñ ïñ³Ù³¹ñ»É ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½íáí¦£

124. ÐÐ ùñ»³Ï³Ý ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý ûñ»Ýë·ñùÇ 15-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ »ñÏñáñ¹ Ù³ëÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ, *Ñ³ÝÓÝÙ³Ý »ÝÃ³Ï³ ÷³ëï³ÃÕÃ»ñÇ í³í»ñ³óí³Í å³ï×»ÝÝ»ñÁ ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý É»½íÇÝ ãïÇñ³å»ïáÕ ³ÝÓ³Ýó »Ý ïñ³Ù³¹ñíáõÙ ³ÛÝ É»½íáí կատարված թարգմանությամբ , որին նրանք տիրապետում են:*

125. ÐÐ ùñ»³Ï³Ý ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý ûñ»Ýë·ñùÇ 3-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ ³é³çÇÝ Ù³ëáí ë³ÑÙ³ÝíáõÙ ¿, áñ ÐÐ ï³ñ³ÍùáõÙ ³ÝÏ³Ë Ñ³Ýó³ÝùÇ Ï³ï³ñÙ³Ý í³ÛñÇó, ùñ»³Ï³Ý

·áñÍ»ñáí í³ñáõÛÃ Çñ³Ï³Ý³óíáõÙ ¿ Ýßí³Í ûñ»Ýë·ñùÇ ¹ñáõÛÃÝ»ñÇÝ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý, եթե ՀՀ միջազգային պայմանագրերով այլ բան սահմանված չէ: Օրենսգրքի հիշյալ ¹ñáõÛÃÇó Ñ»ï¨áõÙ ¿, áñ ÝáõÛÝÇëÏ ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý É»½íÇÝ` Ñ³Û»ñ»ÝÇÝ ïÇñ³å»ïáÕ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³ÝÁ å³ïÏ³ÝáÕ ³ÝÓÇÝ` Çñ ËÝ¹ñ³ÝùÇ ¹»åùáõÙ, Çñ»Ý Ñ³ÝÓÝÙ³Ý »ÝÃ³Ï³ ÷³ëï³ÃÕÃ»ñÇ í³í»ñ³óí³Í å³ï×»ÝÝ»ñÁ å»ïù ¿ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½íáí ïñ³Ù³¹ñíÇ, ù³ÝÇ áñ ïíÛ³É å³ñ³·³ÛáõÙ ³ÝÑñ³Å»ßï ÏÉÇÝÇ Õ»Ï³í³ñí»É Ê³ñïÇ³ÛÇ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý Ñá¹í³Íáí ¨ ÐÐ ê³ÑÙ³Ý³¹ñáõÃÛ³Ý í»ñáÑÇßÛ³É ¹ñáõÛÃÇ å³Ñ³Ýçáí: ºÉÝ»Éáí ³Ûë սկզբունքից գտնում ենք, որ դատավարության լեզվին տիրապետող ազգային ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ å³ïÏ³ÝáÕ ³ÝÓÇÝù ÝáõÛÝå»ë Ï³ñáÕ »Ý å³Ñ³Ýç»É, áñå»ë½Ç Ñ³ÝÓÝÙ³Ý »ÝÃ³Ï³ ÷³ëï³ÃÕÃ»ñÝ Çñ»Ýó ïñ³Ù³¹ñí»Ý Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý É»½íáí í³í»ñ³óí³Í å³ï×»ÝÝ»ñáí: ¸ñ³ Ù³ëÇÝ »Ý íÏ³ÛáõÙ Ý³¨ ÐÐ ùñ»³Ï³Ý ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý ûñ»Ýë·ñùáõÙ Ï³ï³ñí³Í ÷á÷áËáõÃÛáõÝÝ»ñÝ áõ Éñ³óáõÙÝ»ñÁ, áñáÝó Ñ³Ù³Ó³ÛÝ ùñ»³Ï³Ý í³ñáõÛÃ Çñ³Ï³Ý³óÝáÕ Ù³ñÙÇÝÝ»ñÁ å³ñï³íáñ »Ý Õ»Ï³í³ñí»É ՀՀ մասնակցությամբ գործող միջազգային պայմանագրերní ¨ í³ñáõÛÃáõÙ ³Û¹ å³ÛÙ³Ý³·ñ»ñÁ ÏÇñ³é»ÉÇë ¹ñ³Ýó Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ¹ñáõÛÃÝ»ñÝ ³ñï³óáÉ»É í³ñáõÛÃÇÝ ³éÝãíáÕ ÷³ëï³ÃÕÃ»ñáõÙ:

126. ²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½íáí ÷³ëï³ÃÕÃ»ñ ïñ³Ù³¹ñ»Éáõ Ñ»ï Ï³åí³Í ¹³ï³Ï³Ý íÇ×³Ï³·ñáõÃÛáõÝ ãÇ í³ñíáõÙ, áõëïÇ áõÕÕ³ÏÇ ïíÛ³ÉÝ»ñ ïñ³Ù³¹ñ»É ã»Ýù Ï³ñáÕ: ê³Ï³ÛÝ ·áñÍÝ³Ï³ÝáõÙ ³Ûë åñ³ÏïÇÏ³Ý Çñ³Ï³Ý³óíáõÙ ¿: Ð»Ýó 2007Ã. ÁÝÃ³óùáõÙ »½¹Ç ÙÇ ÁÝï³ÝÇùÇ Ñ»ï ³éÝãíáÕ ùñ»³Ï³Ý ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý բոլոր փաստաթղթերը, ընտանիքի պահանջով, թարգմանվել են եզդիերեն և ïñ³Ù³¹ñí»É Ýñ³Ýó:

ø³Õ³ù³óÇ³Ï³Ý ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý Ù»ç   **«բ. ii. ÃáõÛÉ³ïñ»É, áñ ¹³ï³ñ³ÝÇ ³é³ç Ï³Ý·Ý»Éáõ ¹»åùáõÙ ÏáÕÙÁ ËáëÇ Ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½íáí³ ³é³Ýó ¹ñ³ Ñ³Ù³ñ Éñ³óáõóÇã Í³Ëë»ñ Ïñ»Éáõ¦£**

127. ÐÐ ù³Õ³ù³óÇ³Ï³Ý ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý ûñ»Ýë·ñùÇ 7-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇó Ñ»ï¨áõÙ ¿, áñ ·áñÍÇÝ Ù³ëÝ³ÏóáÕ Ñ³Û»ñ»ÝÇÝ ãïÇñ³å»ïáÕ ³ÝÓ³Ýó Ñ³Ù³ñ ³å³Ñáíáõ٠¿ Ã³ñ·Ù³ÝãÇ ÙÇçáóáí, ³Ýí×³ñ, ·áñÍ»ñÇ ÝÛáõÃ»ñÇÝ Í³ÝáÃ³Ý³Éáõ,

¹ ³ ï ³ í ³ ñ ³ Ï ³ Ý · áñ Í áÕáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ Ù ³ ëÝ ³ Ïó»Éáõ ¨ ¹ ³ ï ³ ñ ³ ÝáõÙ ³ ÛÉ É»½í áí Ñ ³ Ý¹»ë · ³ Éáõ Çñ ³ íáõÝùÁ: ÎñÏÇÝ áõß ³ ¹ñáõÃÛáõÝ »Ýù Ññ ³ íÇñáõÙ ÐÐ ù ³ Õ ³ ù ³ óÇ ³ Ï ³ Ý ¹ ³ ï ³ í ³ ñáõÃÛ ³ Ý ûñ»Ýë·ñùÇ 1-ÇÝ Ñá¹í ³ ÍÇ »ñÏñáñ¹ Ù ³ ëÇ ³ ÛÝ ¹ñáõÛÃÇ íñ ³ , áñÇ Ñ ³ Ù ³ Ó ³ ÛÝ, »Ã» Ð ³ Û ³ ëï ³ ÝÇ Ð ³ Ýñ ³ å» ïáõÃÛ ³ Ý ÙÇç ³ ½· ³ ÛÇÝ å ³ ÛÙ ³ Ý ³ ·ñáí ë ³ ÑÙ ³ Ýí ³ Í »Ý ¹ ³ ï ³ í ³ ñáõÃÛ ³ Ý ³ ÛÉ ÝáñÙ»ñ, ù ³ Ý Ý ³ Ë ³ ï»ëí ³ Í »Ý ÐÐ ù ³ Õ ³ ù ³ óÇ ³ Ï ³ Ý ¹ ³ ï ³ í ³ ñáõÃÛ ³ Ý ûñ»Ýë·ñùáí, ³ å ³ ÏÇñ ³ éíáõÙ »Ý ÙÇç ³ ½· ³ ÛÇÝ å ³ ÛÙ ³ Ý ³ ·ñÇ ÝáñÙ»ñÁ: ²Ûëå»ëáí ÐÐ ûñ»Ýë¹ñáõÃÛ ³ Ý í»ñÉáõÍáõÃÛáõÝÁ óáõÛó ¿ ï ³ ÉÇë, áñ ÙÇç ³ ½· ³ ÛÇÝ å ³ ÛÙ ³ Ý ³ ·ñ»ñÇÝ Ñ ³ Ù ³ å ³ ï ³ ëË ³ Ý` ³ ½· ³ ÛÇÝ ÷áùñ ³ Ù ³ ëÝáõÃÛ ³ ÝÁ å ³ ïÏ ³ ÝáÕ ³ ÝÓÁ ù ³ Õ ³ ù ³ óÇ ³ Ï ³ Ý ¹ ³ ï ³ í ³ ñáõÃÛáõÝáõÙ ¹ ³ ï ³ ñ ³ ÝÇ ³ éç¨ Ï ³ ñáÕ ¿ Ñ ³ Ý¹»ë · ³ É Çñ Ù ³ Ûñ»ÝÇ É»½íáí /Ï ³ Ù` Çñ ÏáÕÙÇó ÁÝïñí ³ Í áñ¨¿ É»½íáí/, »Ã» ÝáõÛÝÇëÏ ïÇñ ³ å» ïáõÙ ¿ Ñ ³ Û»ñ»ÝÇÝ: ¸ ³ Ñ ³ ï Ï ³ å»ë »ñ ³ ßË ³ íáñí ³ Í ¿ ê ³ ÑÙ ³ Ý ³ ¹ñáõÃÛ ³ Ý 6-ñ¹ Ñá¹í ³ ÍÇ í»ñÁ ÑÇß ³ ï ³ Ïí ³ Í ¹ñáõÛÃáí, ÇÝãå»ë Ý ³ ¨ ³ ÛÝ ¹ñáõÛÃáí, Áëï áñÇ ÙÇç ³ ½· ³ ÛÇÝ å ³ ÛÙ ³ Ý ³ ·ñ»ñÁ Ð ³ Û ³ ëï ³ ÝÇ Ð ³ Ýñ ³ å» ïáõÃÛ ³ Ý Çñ ³ í ³ Ï ³ Ý Ñ ³ Ù ³ Ï ³ ñ·Ç բաղկացուցիչ մասն են: Քանի որ Հայաստանի էթնիկ համայնքները պարբերաբար Çñ ³ ½»ÏíáõÙ »Ý Çñ»Ýó` ³ ½· ³ ÛÇÝ ¨ ÙÇç ³ ½· ³ ÛÇÝ å ³ ÛÙ ³ Ý ³ ·ñ»ñáí Ý ³ Ë ³ ï»ëí ³ Í իրավունքներին, նրանք բոլոր իրավական հնարավորություններն ունեն օգտագործելու Çñ»Ýó Çñ ³ íáõÝùÁ:

§·. դատարաններում վարչական գործերի վերաբերյալ դատաÏ ³ Ý ·áñÍ»ñáõÙª ÃáõÛÉ ³ ïñ»É, áñ ¹ ³ ï ³ ñ ³ ÝÇ ³ é ³ ç Ï ³ Ý·Ý»Éáõ ¹»åùáõÙ ÏáÕÙÁ ËáëÇ Ï ³ ñ ³ Í ³ ßñç ³ Ý ³ ÛÇÝ Ï ³ Ù ÷áùñ ³ Ù ³ ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½íáíª ³ é ³ Ýó ¹ñ ³ Ñ ³ Ù ³ ñ Éñ ³ óáõóÇã Í ³ Ëë»ñ Ïñ»Éáõ, ¨/Ï ³ Ù
iii. ÃáõÛÉ ³ ïñ»É, áñ ÷ ³ ëï ³ ÃÕÃ»ñÁ ¨ í Ï ³ ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÁ ïñ ³ Ù ³ ¹ñí»Ý Ï ³ ñ ³ Í ³ ßñç ³ Ý ³ ÛÇÝ Ï ³ Ù ÷áùñ ³ Ù ³ ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½íáí, ³ ÝÑñ ³ Å»ßïáõÃÛ ³ Ý ¹»åùáõÙª Ã ³ ñ·Ù ³ ÝÇãÝ»ñÇ ¨ Ã ³ ñ·Ù ³ ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ û·Ýáõթյամբ»:

128. ¸ ³ ï ³ ñ ³ ÝÇ ³ éç¨ ³ ½· ³ ÛÇÝ ÷áùñ ³ Ù ³ ëÝáõÃÛ ³ ÝÁ å ³ ïÏ ³ ÝáÕ ³ ÝÓÇ կողմից իր մայրենի լեզվով հանդես գալու իրավունքը վերաբերում է նա¨ í ³ ñã ³ Ï ³ Ý ·áñÍ»ñÇÝ: Ü»ñÏ ³ ÛáõÙë í ³ ñã ³ Ï ³ Ý ·áñÍ»ñáí í ³ ñáõÛÃÝ»ñÁ ¹ ³ ï ³ ñ ³ ÝáõÙ Çñ ³ Ï ³ Ý ³ óíáõÙ »Ý ÐÐ ù ³ Õ ³ ù ³ óÇ ³ Ï ³ Ý ¹ ³ ï ³ í ³ ñáõÃÛ ³ Ý ûñ»Ýë·ñùÇÝ համապատասխան: Հետևաբար վերը նշվածը վերաբերում է նաև վարչական գործերին: ²ÝÑñ ³ Å»ßï »Ýù Ñ ³ Ù ³ ñáõÙ Ýß»É, áñ Ý»ñÏ ³ ÛáõÙë Éñ ³ Ùß ³ ÏíáõÙ ¿ ì ³ ñã ³ Ï ³ Ý ¹ ³ ï ³ í ³ ñáõÃÛ ³ Ý ûñ»Ýë·ñùÇ Ý ³ Ë ³ ·ÇÍÁ, áñáõÙ Ñ ³ ßíÇ Ï ³ éÝí»Ý ÐÐ ÙÇç ³ ½· ³ ÛÇÝ

å³ÛÙ³Ý³·ñ»ñáí ëï³ÝÓÝ³Í å³ñï³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñÁ ¨ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ¹ñáõÛÃÝ»ñ ÏÝ³Ë³ï»ëí»Ý ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ å³ïÏ³ÝáÕ ³ÝÓ³Ýó ß³Ñ»ñÁ É³í³·áõÛÝë å³ßïå³Ý»Éáõ Ñ³Ù³ñ: §Ì³ñã³ñ³ñáõÃÛ³Ý ÑÇÙáõÝùÝ»ñÇ ¨ í³ñã³Ï³Ý í³ñáõÛÃÇ Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»ÝùÇ 27-ñ¹ Ñá¹í³ÍÝ áõÕÕ³ÏÇáñ»Ý ë³ÑÙ³ÝáõÙ ¿, áñ *§Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇÝ ïÇñ³å»ïáÕ ³ÝÓÇÝù, ûñ»Ýùáí ë³ÑÙ³Ýí³Í Ï³ñ·áí Ï³Ù Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ÙÇç³½·³ÛÇÝ å³ÛÙ³Ý³·ñ»ñÇÝ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý, í³ñã³Ï³Ý í³ñáõÛÃÇ Çñ³Ï³Ý³óÙ³Ý Ñ³Ù³ñ ¹ÇÙáõÙÁ ¨ ¹ñ³Ý ÏÇó ÷³ëï³ÃÕÃ»ñÁ Ï³ñáÕ »Ý Ý»ñÏ³Û³óÝ»É Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½íáí¦:*

Ðá¹í³ÍÁ ë³ÑÙ³ÝáõÙ ¿ Ý³¨, áñ ÝÙ³Ý ¹»åù»ñáõÙ í³ñã³Ï³Ý Ù³ñÙÇÝÁ Ï³ñáÕ ¿ å³Ñ³Ýç»É Ý»ñÏ³Û³óÝ»É ÷³ëï³ÃÕÃ»ñÇ Ã³ñ·Ù³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ Ñ³Û»ñ»Ý É»½íáí:

´³óÇ ¹³, ûñ»ÝùÇ 27-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ ãáññáñ¹ Ù³ëÁ í³ñã³Ï³Ý í³ñáõÛÃÇ Ù³ëÝ³ÏÇóÝ»ñÇÝ ÃáõÛÉ³ïñáõÙ ¿ û·ï³·áñÍ»É ûï³ñ É»½áõÝ»ñ: ÀÝ¹ áñáõÙ í³ñã³Ï³Ý Ù³ñÙÝÇ ÏáÕÙÇó Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý Ã³ñ·Ù³ÝáõÃÛáõÝ ³å³Ñáí»Éáõ ³ÝÑÝ³ñÇÝáõÃÛ³Ý ¹»åùáõÙ ¿ ÙÇ³ÛÝ, áñ ûï³ñ É»½íÇÝ ïÇñ³å»ïáÕ í³ñáõÛÃÇ Ù³ëÝ³ÏÇóÁ å³ñï³íáñ ¿ Ã³ñ·Ù³ÝáõÃÛáõÝ ³å³Ñáí»É:

úñ»ÝùÇ 59-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ, í³ñáõÛÃÇ Ù³ëÝ³ÏóÇ ËÝ¹ñ³Ýùáí, Ýñ³Ý Ï³ñáÕ ¿ ïñ³Ù³¹ñí»É í³ñã³Ï³Ý ³ÏïÇ ûï³ñ É»½íáí Ã³ñ·Ù³Ýí³Í å³ï×»ÝÁ, áñÁ å»ïù ¿ Ñ³ëï³ïí³Í ÉÇÝÇ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý í³ñã³Ï³Ý Ù³ñÙÝÇ å³ßïáÝ³Ï³Ý ÏÝÇùáí:

úñ»ÝùÇ 93-ñ¹ Ñá¹í³ÍÁ ë³ÑÙ³ÝáõÙ ¿, áñ í³ñã³Ï³Ý í³ñáõÛÃÇ ÁÝÃ³óùáõÙ Ã³ñ·Ù³ÝÇãÝ»ñÇÝ í³ñÓ³ïñ»Éáõ Ñ»ï Ï³åí³Í Í³Ëë»ñÁ ÏñáõÙ ¿ í³ñã³Ï³Ý í³ñáõÛÃÝ իրականացնող մարմինը: Այն դեպքում, երբ թարգմանչին հրավիրել է վարույթի Ù³ëÝ³ÏÇóÁ, ³å³ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý Í³Ëë»ñÁ ÏñáõÙ ¿ Ý³:

Ì»ñáß³ñ³¹ñÛ³ÉÇó Ñ»ï¨áõÙ ¿, áñ §Ì³ñã³ñ³ñáõÃÛ³Ý ÑÇÙáõÝùÝ»ñÇ ¨ í³ñã³Ï³Ý í³ñáõÛÃÇ Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»Ýùáí ÉÇáíÇÝ å³ßïå³Ýí³Í »Ý ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÇ ß³Ñ»ñÁ ¨ í³ñã³Ï³Ý í³ñáõÛÃÇ ընթացքում, բացի վերը նշված թարգմանության դեպքերից, որևէ լրացուցիչ ծախսերի Ï³ï³ñáõÙ Ýñ³Ýó ÏáÕÙÇó ãÇ å³Ñ³ÝçíáõÙ:

¹.	քայլեր ձեռնարկել՝ երաշխավորելու, որ վերոհիշյալ «բ» և «գ» կետերի i և iii

»ÝÃ³Ï»ï»ñÇ ÏÇñ³éáõÙÁ ¨ ³ÝÑñ³Å»ßïáõÃÛ³Ý ¹»åùáõÙ Ã³ñ·Ù³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ áõ Ã³ñ·Ù³ÝÇãÝ»ñÇ û·ÝáõÃÛ³Ý ¹ÇÙ»ÉÁ ãÇ Ý»ñ³éÇ Ñ³í»ÉÛ³É Í³Ëë»ñ ß³Ñ³·ñ·Çé ³ÝÓ³Ýó Ñ³Ù³ñ:

129. ä³ï³ëË³ÝÁ ³ñï³óáÉí³Í ¿ Ý³Ëáñ¹ å³ñ³·ñ³ýÝ»ñáõÙ:

Î»ï 3
ÎáÕÙ»ñÁ å³ñï³íáñíáõÙ »Ý ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí Ù³ïã»ÉÇ ¹³ñÓÝ»É ³½·³ÛÇÝ ûñ»Ýùáí ë³ÑÙ³Ýí³Í ³Ù»Ý³Ï³ñ¨áñ ï»ùëï»ñÁ. Ñ³ïÏ³å»ë ³ÛÝ ï»ùëï»ñÁ, áñáÝù í»ñ³µ»ñáõÙ »Ý ³Ûë É»½áõÝ»ñáí ËáëáÕÝ»ñÇÝ (»Ã» Ýñ³Ýù ³ÛÉ Ï»ñå ãÁÝ ïñ³Ù³¹ñíáõÙ)£

130. ÆÝãå»ë ï»Õ»Ï³óí»É ¿ ºíñáå³ÛÇ ËáñÑñ¹ÇÝ, ÐÐ ³ñ¹³ñ³¹³ïáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó Ññ³ï³ñ³ÏíáõÙ ¿ ¨ ³ÝÑñ³Å»ßïáõÃÛ³Ý ¹»åùáõÙ í»ñ³Ññ³ï³ñ³ÏíáõÙ »Ý ÐÐ ûñ»Ýë·ñù»ñÇ ¨ ûñ»ÝùÝ»ñÇ å³ßïáÝ³Ï³Ý ï»Õ»Ï³·ñ»ñ` Ýå³ï³Ï áõÝ»Ý³Éáí Çñ³½»Ï»É ÐÐ ù³Õ³ù³óÇÝ»ñÇÝ (³Û¹ ÃíáõÙ` ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ) Çñ»Ýó Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ Ù³ëÇÝ: ²½·³ÛÇÝ ÅáÕáíÇ Ï³Ûù¿çáõÙ ï»Õ³Ï³Ûí³Í éáõë»ñ»Ý É»½íáí ûñ»Ýë¹ñ³Ï³Ý ³Ïï»ñÝ, ÇÑ³ñÏ» ãÝ Ý»ñÏ³Û³óÝáõÙ ÐÐ օրենսդրությունն ամբողջությամբ նույնիսկ, եթե նկատի ունենանք միայն օրենքները: Իրավական ակտերն ընդունվում են հայերեն լեզվով և դրանց բոլորի թարգմանությունն ³å³Ñáí»ÉÁ ½·³ÉÇ Å³Ù³Ý³Ï ¨ ýÇÝ³Ýë³Ï³Ý ÙÇçáóÝ»ñ ¿ å³Ñ³ÝçáõÙ: âÝ³Û³Í ¹ñ³Ý, շոշափելի աշխատանք կատարվում է և ներկա դրությամբ ՀՀ ԱԺ կայքէջում արդեն ï»Õ³Ï³Ûí³Í »Ý 200-Çó ³í»ÉÇ ûñ»ÝùÝ»ñ ռուսերեն լեզվով, որոնց թիվը պարբերաբար ³×áõÙ ¿: ²Û¹ Çñ³í³Ï³Ý ³Ïï»ñÇ ß³ñùáõÙ »Ý ÐÐ ê³ÑÙ³Ý³¹ñáõÃÛ³Ý, ù³Õ³ù³óÇ³Ï³Ý, ùñ»³Ï³Ý ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý, ùñ»³Ï³ï³ñáÕ³Ï³Ý, ³ßË³ï³Ýù³ÛÇÝ, ÁÝï³Ý»Ï³Ý, Ù³ùë³ÛÇÝ ¨ ÑáÕ³ÛÇÝ ûñ»Ýë·ñù»ñÇ, ÇÝãå»ë Ý³¨ Ï³ñ¨áñ ³ÛÉ ûñ»ÝùÝ»ñÇ ¨ ³ÛÉ Çñ³í³Ï³ն ակտերի ռուսերեն տարբերակները: Ընդհանուր առմամբ ՀՀ Ազգային ժողովի կայքէջում զետեղված են հայերեն և մեծ քանակությամբ ռուսերեն լեզվով Çñ³í³Ï³Ý ³Ïï»ñ, áñáÝù Ù³ïã»ÉÇ »Ý ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ å³ïÏ³ÝáÕ անձանց համար և որոնք կարող են բավարարել նրանց առօրե³Ï³Ý å³Ñ³ÝçÝ»ñÁ: Ընդհանուր առմամբ լեզվական հանգամանքը երբևէ առիթ չի հանդիսացել, որ ազգային ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³ÝÁ å³ïÏ³ÝáÕ Ï³Ù É»½íÇ ïÇñ³å»ïáÕ ³ÝÓÁ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ½ñÏíÇ Çñ Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ ¨ ûñÇÝ³Ï³Ý ß³Ñ»ñÇ å³ßïå³ÝáõÃÛ³Ý ë³ÑÙ³Ý³¹ñ³Ï³Ý Çñ³íáõÝùÇ ³ñ¹ÛáõÝ³í»ï í»ïáñ»Ý û·ï³·áñÍ»Éáõ ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÇó:

131. ²ÛÝáõ³Ù»Ý³ÛÝÇ í, »ÉÝ»Éáí ³ÛÝ Ñ³Ý·³Ù³ÝùÇó, áñ Ð³Û³ëï³ÝÇ բնակչության մեծ մասը դեռևս էլեկտրոնային հաղորդակցման մեծ հնարավորություններ ãáõÝÇ, ÐÐ Ï³é³í³ñáõÃÛ³Ý ³ßË³ï³Ï³½ÙÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ ÏñáÝÇ Ñ³ñó»ñÇ í³ñãáõÃÛ³Ý ³ßË³ï³ÏÇóÝ»ñÁ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ միջավայրում պարբերաբար իրականացնում են իրավունքի իրազեկման դասընթացներ, այդ թվում, ազգային օրենքներից բացի, հատկապես երկու միջազգային ÏáÝí»ÝóÇ³Ý»ñÇó /²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Çñ³íáõÝùÝ»ñÇ å³ßï å³ÝáõÃÛ³Ý ßñç³Ý³Ï³ÛÇÝ ÏáÝí»ÝóÇ³ ¨ î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ լեզուների եվրոպական Խարտիա/ բխող փոքրամասնությունների իրավունքների մասին: Դրանցից առաջինը հրատարակվել է հայերեն լեզվով և բաժանվել բոլոր էթնիկ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇÝ: ºñÏñáñ¹Á ÝáõÛÝå»ë Ñ³Û»ñ»Ý ¨ éáõë»ñ»Ý É»½áõÝ»ñáí ÃÕÃÇ íñ³ ¨ էլեկտրոնային կրիչի վրա բաժանվել են էթնիկ համայնքների ներկայացուցիչներին: Իրավունքների իրազեկման շրջանակը ընդլայնելու համար պարբերաբար տեղի են áõÝ»ÝáõÙ Çñ³íáõÝùÇ ùÝÝ³ñÏáõÙÝ»ñ: ²Ûë ß³ñùáõÙ Ï³ñ¨áñáõÙ »Ýù Ý³¨ ºíñáå³ÛÇ ËáñÑñ¹Ç ÷áñÓ³·»ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ç ÙáÝÇïáñÇÝ·Ý»ñÇ ³ñ¹ÛáõÝùÝ»ñÇ ¨ Ð³Û³ëï³ÝÇ վերաբերյալ կարծիքների քննարկումները էթնիկ համայնքներում: Դրանք իրենց հերթին, ՀՀ կառավարության կայքէջում զետեղելուց բացի, հայերեն և ռուսերեն լեզուներով, թղթի և էլեկտրոնային կրիչի վրա, բաժանվել են էթնիկ համ³ÛÝùÝ»ñÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÇÝ, ùÝÝ³ñÏí»É ÐÐ Ý³Ë³·³ÑÇ ËáñÑñ¹³Ï³ÝÇÝ ÏÇó ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³Ù³Ï³ñ·áÕ ËáñÑñ¹áõÙ: Þ³ï É³í ÏÉÇÝ»ñ, ³ÝßáõßïØ, áõÝ»Ý³É ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí ¹ñ³Ýó Ã³ñ·Ù³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ, ë³Ï³ÛÝ Ý»ñÏ³ å³ÑÇÝ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ýÇÝ³Ýë³Ï³Ý ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ëÕáõÃÛáõÝÝ ³Û¹ ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÁ ãÇ ï³ÉÇë; ²ÛÝáõ³Ù»Ý³ÛÝÇí ³í»Éáñ¹ ã»Ýù Ñ³Ù³ñáõÙ ¨ë Ù»Ï ³Ý·³Ù ÁÝ¹·Í»É, áñ ÐÐ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÁ Ñ³Û»ñ»ÝÇÝ Ï³Ù éáõë»ñ»ÝÇÝ ³ÝÑ³Ù»Ù³ï ³í»ÉÇ É³í »Ý ïÇñ³å»ïáõÙ, ù³Ý` Ù³Ûñ»ÝÇ É»½áõÝ»ñÇÝ ¨ É»½íÇ ÇÙ³ëïáí Çñ³íáõÝùÇ իմացության բարդությունÝÝ»ñ Çñ³Ï³ÝáõÙ ãÏ³Ý:

132. ò³íáù, Ñáõ³ñ»Ýáí, ³ëáñ»ñ»Ýáí, »½¹Ç»ñ»Ýáí ¨ ùñ¹»ñ»Ýáí Ð³Û³ëï³ÝÇ Հանրապետությունում, հավանաբար, դեռևս օրենքները չեն կարող թարգմանվել: Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ê³ÑÙ³Ý³¹ñáõÃÛ³Ý ï»ùëïÇ Ã³ñ·Ù³ÝáõÃÛ³Ý ÷áñÓÁ »½¹Ç»ñ»նով ի հայտ բերեց մի շարք դժվարություններ, մասնավորապես՝ թե ինչքան

դժվար և բարդ է օրենքներին և իրավական ակտերին չհարմարեցված լեզվով հաղորդել իրավական նորմ պարունակող տեքստի նրբությունները: Սակայն խնդիրը նույնիսկ ëñ³ÝáõÙ ã¿: ²ëáñ»ñ»ÝÇ, ùñ¹»ñ»ÝÇ ¨ »½¹Ç»ñ»ÝÇ ¹»åùáõÙ Çñ³í³Ï³Ý ÝáñÙ»ñÇ Ã³ñ·Ù³ÝáõÃÛáõÝÁ ÝáõÛÝÇëÏ Ï³ñáÕ ¿ Ýå³ëï»É É»½áõÝ»ñÇ ½³ñ·³óÙ³ÝÁ, ¨ ÐÐ-Ç ֆինանսական հնարավորությունների բարելավման դեպքում այդ հարցը կլուծվի: Ü»ñÏ³ å³ÑÇÝ ËÝ¹ÇñÁ Ýñ³ÝáõÙ ¿, áñ ³ëáñ³Ï³Ý, »½¹Ç³Ï³Ý, ùñ¹³Ï³Ý, ÑáõÝ³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÝ ³ÝÑ³Ù»Ù³ï ³í»ÉÇ Ù»Í ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñ áõÝ»Ý ûñ»ÝùÝ»ñÁ Ñ³ëÏ³Ý³Éáõ Ñ³Û»ñ»Ý ¨ éáõë»ñ»Ý É»½áõÝ»ñáí, ù³Ý` Çñ»Ýó Ù³Ûñ»ÝÇ É»½áõÝ»ñáí: êñ³ÝÇó Ñ»ï¨áõÙ ¿, áñ ³Û¹ ï»ùëï»ñÁ Ñ³Û»ñ»Ýáí ¨ éáõë»ñ»Ýáí ³í»ÉÇ Ù³ïã»ÉÇ »Ý Ù³ñ¹Ï³Ýó, ù³Ý` ÑÇßÛ³É É»½áõÝ»ñáí: Ò¨³Ï³Ý ÇÙ³ëïáí, ÇÑ³ñÏ», »ñÏÇñÝ Çñ å³ñï³íáñáõÃÛáõÝÁ ãÇ Ï³ï³ñ»É, ë³Ï³ÛÝ ûñ»ÝùÝ»ñÇ Ù³ïã»ÉÇáõÃÛ³Ý ÇÙ³ëïáí` É»½í³Ï³Ý ³éáõÙáí, Ï³ï³ñ»É ¿: ÜáõÛÝÇëÏ »Ã» ûñ»ÝùÝ»ñÁ Ù³ñ¹Ï³Ýó ã»Ý ïñ³Ù³¹ñí»É ÑÇßÛ³É É»½áõÝ»ñáí, Çñ³Ï³ÝáõÙ Ýñ³Ýù ½ñÏí³Í ã»Ý »Õ»É Çñ»Ýó Çñ³íáõÝùÝ»ñÝ ÇÙ³Ý³Éáõ ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÇó:

Ðá¹í³Í 10. Ì³ñã³Ï³ÝÙ³ñÙÇÝÝ»ñ ¨ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñ

1. ä»ïáõÃÛ³Ý í³ñã³Ï³Ý ï³ñ³ÍùÝ»ñÇ Ý»ñëáõÙ, áñï»Õ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ կամ փոքրամասնությունների լեզուներով խոսող բնակչության քանակը **³ñ¹³ñ³óÝáõÙ ¿ Ý»ñùáÝßÛ³É ÙÇçáóÝ»ñÁ, ¨, Ñ³Ù³Ó³ÛÝ Ûáõñ³ù³ÝãÛáõñ É»½íÇ íÇ×³ÏÇ, ÎáÕÙ»ñÁ ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛ³Ý ë³ÑÙ³ÝÝ»ñáõÙ å³ñï³íáñíáõÙ »Ý.**   **³/**   **iv. »ñ³ßË³íáñ»É, áñ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ** լեզուներով խոսողները կկարողանան գրավոր կամ բանավոր հայտեր ներկայացնել **³Û¹ É»½áõÝ»ñáí, Ï³Ù**   **v. »ñ³ßË³íáñ»É, áñ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñ ËáëáÕÝ»ñÁ Çñ³í³ëáõ ÏÉÇÝ»Ý ÷³ëï³ÃÕÃ»ñ Ý»ñÏ³Û³óÝ»É ³Û¹ É»½áõÝ»ñáí,**

133. ÆÝãå»ë Ñ³ÛïÝÇ ¿ ÷áñÓ³·»ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»ÇÝ, ûñ»Ýë¹ñáõÃÛáõÝÁ ãÇ ³ñ·»ÉáõÙ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³սնության լեզվով (գրավոր կամ բանավոր) ÇßË³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ ¹ÇÙ»Éáõ ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÁ. å³ï³ëË³ÝÁ ïñ³Ù³¹ñíáõÙ ¿ å³ßïáÝ³Ï³Ý É»½íáí, ÝÏ³ïÇ áõÝ»Ý³Éáí, áñ ÑÝ³ñ³íáñ ¿ Ý³¨ å³ï³ëË³Ý»É ï³ñ³-Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½íáí, »Ã» ¹ÇÙáÕÁ ³Û¹ å³Ñ³ÝçáõÙ ¿£ §Ì³ñã³ñ³ñáõÃÛ³Ý ÑÇÙáõÝùÝ»ñÇ ¨ í³ñã³Ï³Ý í³ñáõÛÃÇ Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»ÝùÇ 27-ñ¹ Ñá¹-

í³ÍÁ ë³ÑÙ³ÝáõÙ ¿, áñ ÷³ëï³ÃÕÃ»ñÁ Ï³ñáÕ »Ý Ý»ñÏ³Û³óí»É ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý լեզվով հայերեն թարգմանությամբ՝ վճարվելով վարչական մարմնի կողմից:

134. âÝ³Û³Í öáñÓ³·»ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ý å³ñï³íáñáõÃÛáõÝÁ Ï³ï³ñí³Í ¿ համարում ռուսերենի, քրդերենի և եզդիերենի վերաբերմամբ, մասամբ կատարված ³ëáñ»ñ»նի վերաբերմամբ և ծևականորեն կատարված հունարենի վերաբերմամբ, Çñ³Ï³ÝáõÙ ·áñÍÝ³Ï³ÝáõÙ ³Ûë Çñ³íáõÝùÁ ³ëáñÇÝ»ñÇ ¨ ÑáõÛÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó Ã»ñÇ ¿ û·ï³·áñÍíáõÙ Ýñ³Ýó ÏáÕÙÇó Ù³Ûñ»ÝÇ É»½íÇÝ Ï³Ù ·áÝ» ·ñ³íáñ É»½íÇÝ ãïÇñ³å»ï»Éáõ å³ï×³éáí: º½¹ÇÝ»ñÁ ¨ ùñ¹»ñÁ ÝáõÛÝå»ë í³ñã³Ï³Ý Ù³ñÙÇÝÝ»ñÇ Ñ»ï Ñ³Õáñ¹³Ïóí»ÉÇë ã»Ý û·ï³·áñÍáõÙ Çñ»Ýó É»½íáí ·ñ³íáñ ¹ÇÙ»Éáõ Çñ³íáõÝùÁ, չնայած բանավոր հաղորդակցվելիս նրանք օգտագործում են այդ իրավունքը: ÆßË³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ ã»Ý Ï³ñáÕ Ñ³ñÏ³¹ñ»É ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ í³ñã³Ï³Ý Ù³ñÙÇÝÝ»ñÇ Ñ»ï Ñ³Õáñ¹³Ïóí»ÉÇë û·ï³·áñÍ»É ³Ýå³ÛÙ³Ý Çñ»Ýó Ù³Ûñ»ÝÇ É»½áõÝ»ñÁ: ÆßË³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ Ï³ñáÕ »Ý ë³ÑÙ³Ý»É ³Û¹ Çñ³íáõÝùÁ, ÇÝãÁ ³ñí³Í ¿:

1.բ/ É³ÛÝáñ»Ý ÏÇñ³éíáÕ í³ñã³Ï³Ý ï»ùëï»ñÁ ¨ Ó¨»ñÁ Ù³ïã»ÉÇ ¹³ñÓÝ»É տարածաշրջանային կամ փոքրամասնությունների լեզուներով խոսող բնակչության համար կամ ներկայացնել դրանք երկլեզու տարբերակներով,

135. ÜáõÛÝ å³ï×³éÝ»ñáí, ÇÝã å³ï×³éÝ»ñáí ûñ»ÝùÝ»ñÁ ¨ Çñ³í³Ï³Ý ³Ïï»ñÁ ã»Ý Ã³ñ·Ù³ÝíáõÙ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí, í³ñã³Ï³Ý ï»ùëï»ñÁ ÝáõÛÝå»ë ¹»é¨ë É³ÛÝáñ»Ý ã»Ý Ã³ñ·Ù³ÝíáõÙ: ´áÉáñ ¹»åù»ñáõÙ ¹³ å³ï×³é ã¿, áñ í³ñã³Ï³Ý ï»ùëï»ñÁ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ ³ÝÑ³ëÏ³Ý³ÉÇ ÉÇÝ»Ý:

2. Տեղական և մարզային մարմինների առնչությամբ, որոնց տարածքում բնակվող՝ տարաÍ³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí ËáëáÕ բնակչության քանակը արդարացնում է ներքոնշյալ միջոցները, Կողմերը å³ñï³íáñíáõÙ »Ý ÃáõÛÉ³ïñ»É ¨/Ï³Ù Ëñ³Ëáõë»É.
բ/ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí ËáëáÕÝ»ñÇÝ ÑÝ³ñ³վորություն տալ գրավոր կամ բանավոր կերպով հայտ Ý»ñÏ³Û³óÝ»É ³Û¹ É»½áõÝ»ñáí,

136. âÝ³Û³Í öáñÓ³·»ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ý å³ñï³íáñáõÃÛáõÝÁ Ï³ï³ñí³Í ¿ համարում ռուսերենի, քրդերենի և եզդիերենի վերաբերմամբ, մասամբ կատարված ³ëáñ»ñ»նի վերաբերմամբ և ծևականորեն կատարված հունարենի վերաբերմամբ, այս ¹»åùáõÙ ÝáõÛÝå»ë å»ïù ¿ ³ë»É, áñ Çñ³Ï³ÝáõÙ ·áñÍÝ³Ï³ÝáõÙ ³Ûë Çñ³íáõÝùÁ ³ëáñÇÝ»ñÇ ¨ ÑáõÛÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó Ã»ñÇ ¿ û·ï³·áñÍíáõÙ Ýñ³Ýó ÏáÕÙÇó Ù³Ûñ»ÝÇ É»½íÇÝ Ï³Ù ·áÝ» ·ñ³íáñ É»½íÇÝ ãïÇñ³å»ï»Éáõ å³ï×³éáí: ÆßË³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ ã»Ý Ï³ñáÕ Ñ³ñÏ³¹ñ»É ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ ï»Õ³Ï³Ý ¨ Ù³ñ½³ÛÇÝ Ù³ñÙÇÝÝ»ñÇ Ñ»ï Ñ³Õáñ¹³Ïóí»ÉÇë û·ï³·áñÍ»É ³Ýå³ÛÙ³Ý Çñ»Ýó Ù³Ûñ»ÝÇ É»½áõÝ»ñÁ: ÆßË³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ Ï³ñáÕ »Ý ë³ÑÙ³Ý»É ³Û¹ Çñ³íáõÝùÁ, ÇÝãÁ ³ñí³Í ¿: ä»ïù ¿ ³ë»É ³¨, áñ ÇÝãå»ë í»ñÁ ß³ñ³¹ñí³Í ¿, ³Ûë å³ÑÇÝ ÑáõÛÝ»ñÁ áñ¨¿ Ù³ñ½áõÙ ¨ ÝáõÛÝÇëÏ áñ¨¿ գյուղում բավարար թիվ չեն կազմáõÙ, áñå»ë½Ç Ýñ³Ýó É»½íÇ ÏÇñ³éáõÙÁ ÑÝ³ñ³íáñ ÉÇÝÇ: Ð³Û³ëï³ÝÇ ³ÝÏ³Ë³óáõÙÇó ¨ ë³ÑÙ³ններից բացումից հետո, ինչպես նաև 90-³Ï³Ý Ãí³Ï³ÝÝ»ñÇ Ð³Û³ëï³ÝÇ ëáóÇ³É-ïÝï»ë³Ï³Ý ×·Ý³Å³ÙÇ å³ï×³éáí Ð³Û³ëï³ÝÇ ß³ï ÑáõÛÝ»ñ Ñ»é³ó³Ý Ð³Û³ëï³ÝÇó, ÑÇÙÝ³Ï³ÝáõÙ ÐáõÝ³ëï³Ý ¨ èáõë³ëï³ÝÇ ¸³ßÝáõÃÛáõÝ: úñÇÝ³Ï, Èáéáõ Ù³ñ½Ç Ú³Õ¹³Ý ·ÛáõÕáõÙ 1987Ã. ³åñáõÙ ¿ÇÝ 280 ÑáõÝ³Ï³Ý ÁÝï³ÝÇùÝ` 900 Ù³ñ¹: 1999Ã. ÷»ïñí³ñÇÝ ·ÛáõÕáõÙ ÙÝ³ó»É ¿ÇÝ ÁÝ¹³ÙÝ»Á 72 ÑáõÛÝ: ØÇ³ÛÝ 1992-1996ÃÃ. 120 ÑáõÝ³Ï³Ý ÁÝï³ÝÇù Éù»ó ·ÛáõÕÁ: ²Ûëûñ Ýñ³Ýó ÃÇíÝ ³Û¹ ·ÛáõÕáõÙ ³í»ÉÇ ùÇã ¿: ÐÇÝ· ï³ñÇ ³é³ç ·ÛáõÕáõÙ Ï³ÛÇÝ ÁÝ¹³ÙÝ»Á 20 Ë³éÝ ÁÝï³ÝÇùÝ»ñ` 11 ÑáõÝ³-Ñ³ÛÏ³Ï³Ý (ÑáõÛÝ »Ý ³ÙáõëÇÝÝ»ñÁ) ¨ 9 Ñ³Û ÑáõÝ³Ï³Ý (³ÙáõëÇÝÝ»ñÁ Ñ³Û »Ý): Þ³ÙÉáõÕáõÙ 1999Ã. ÷»ïñí³ñÇÝ 600 հույն բնակչից մնացել էին ÁÝ¹³Ù»ÝÁ 127-Á, ÇëÏ ²ËÃ³É³ÛÇó 1992-1995ÃÃ. ÁÝÃ³óùáõÙ Ñ»é³ó³Ý 400 ÑáõÛÝ»ñ: 1989Ã. Ð³Ýù³í³Ý ·ÛáõÕáõÙ Ï³ÛÇÝ 250 ÑáõÛÝ»ñ, áñáÝóÇó 2001Ã. ÙÝ³ó»É ¿ÇÝ 22-Á, ÇëÏ ³Ûëûñ, Ù»ñ ïíÛ³ÉÝ»ñáí` Ù»Ï ÑáõÛÝ Ï³ Ð³Ýù³í³ÝáõÙ: ä»ïù ¿ ³ë»É Ý³¨, áñ գյուղաբնակ հույների զգալի մասը տարեց բնակչություն է, որոնք ցանկություն չունեն ÑáõÝ³ñ»Ý ëáíáñ»Éáõ: Ê³ñïÇ³ÛÇ áñáß ¹ñáõÛÃÝ»ñÇ ÏÇñ³éáõÙÁ ÑáõÝ³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ համայնքի նկատմամբ ուղղակի անհնար է: Չայաստանի ÇßË³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ ¨ բնակչությունը ցավով են ընդունում բարեկամ ÑáõÝ³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÇ Ýí³½Ù³Ý ÷³ëïÁ: öáñÓ³·»ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ç áõß³¹ñáõÃÛáõÝÁ Ññ³íÇñáõÙ »Ýù ³ÛÝ Ñ³Ý·³Ù³ÝùÇÝ, áñ տեղական կամ մարզային իշխանությունների վերաբերյալ Խարտիայի սույն դրույթը կարող է իրականացվել այն դեպքերում, երբ այդ «տարածքում բնակվող` տարա-

ծաշրջանային կամ փոքրամասնությունների լեզուներով խոսող բնակչության քանակը ³ñ¹³ñ³óÝáõÙ ¿ Ý»ñùáÝßÙ³É ÙÇçáóÝ»ñÁ¦:

2.½/ ï»Õ³Ï³Ý ÇßË³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ·áñÍ³ÍáõÙÁ Çñ»Ýó ÅáÕáíÝ»ñÇ ÁÝÃ³óùáõÙ (քննարկումների ժամանակ), սակայն առանց բացառելու պետության å³ßïáÝ³å»ë ÁÝ¹áõÝí³Í É»½íÇ (É»½áõÝ»ñÇ) ·áñÍ³ÍáõÙÁ,

137. öáñÓ³·»ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ý ³Ûë å³ñï³íáñáõÃÛáõÝÁ Ñ³Ù³ñ»É ¿ Ï³ï³ñí³Í քրդերենի, ասորերենի, եզդիերենի և ռուսերենի վերաբերմամբ, բայց չկա ï³ñí³Íª հունարենի վերաբերմամբ: Փորձագետների կոմիտեն մասնավորապես գրում է, որ «Ին չ վերաբերում է այն տարածքին, որտեղ հունարեն են խոսում, Փորձագե ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ý ï»Õ»Ï³óí»É ¿, áñ ï»Õ³Ï³Ý ÅáÕáíÝ»ñáõÙ ·áñÍ³ÍíáõÙ ¿ éáõë»ñ»ÝÁ Ï³Ù Ñ³Û»ñ»ÝÁ¦£ Ü³Ëáñ¹ /¨ ÙÇ ß³ñù ³ÛÉ/ å³ñ³·ñ³ýáõÙ Ëáëí»ó ³ÛÝ Ù³ëÇÝ, áñ ·áñÍÝ³Ï³ÝáõÙ ÑáõÝ³ñ»Ýáí ËáëáÕÝ»ñÇ ï³ñ³Íù Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ãÏ³: ÐáõÝ³ñ»ÝÁ ·áñÍ³ÍíáõÙ ¿ ·ÉË³íáñ³å»ë ÑáõÝ³ñ»Ý É»½áõ ¹³ë³í³Ý¹íáÕ ¹åñáóÝ»ñáõÙ ¨ ÑáõÝ³Ï³Ý Ù³ÝÏ³å³ñï»½áõÙ: ÜáõÛÝÇëÏ ÑáõÝ³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÇ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ³Ý¹³ÙÝ»ñÁ ÙÇÙÛ³Ýó Ñ»ï Ñ³Õáñ¹³ÏóíáõÙ »Ý Ñ³Û»ñ»Ýáí, ãÝ³Û³Í ÇßË³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ ³Ù»Ý Ï»ñå Ñáñ¹áñáõÙ »Ý Ýñ³Ýó ·áñÍ³Í»É ÑáõÝ³ñ»Ý É»½áõÝ: Խարտիայի սույն դրույթը կարող է իրականացվել այն դեպքերում, երբ այդ «տարածքում բնակվող` տարաÍ³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ լեզուներով խոսող բնակչության քանակը արդարացնում է ներքոնշյալ միջոցները»:

2.¿/ ³ÝÑñ³Å»ßïáõÃÛ³Ý ¹»åùáõÙª ï»Õ³ÝáõÝÝ»ñÇ ×ß·ñÇï Ï³Ù ³í³Ý¹³Ï³Ý Ó¨»ñÇ ÏÇñ³éáõÙÁ Ï³Ù ÁÝ¹áõÝáõÙÁ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ ¨ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáíª å³ßïáÝ³Ï³Ý É»½íáí (É»½áõÝ»ñáí) ÁÝ¹áõÝí³Í ³ÝáõÝÝ»ñÇ Ñ»ï ÙÇ³ëÇÝ:

138. öáñÓ³·»ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ý ³Ûë å³ñï³íáñáõÃÛáõÝÁ Ñ³Ù³ñ»É ¿ Ï³ï³ñ-í³Í£

1. Ì³ñã³Ï³Ý Ù³ñÙÇÝÝ»ñÇ Ï³Ù Ýñ³Ýó ³ÝáõÝÇó ·áñÍáÕ ³ÛÉ ³ÝÓ³Ýó å»ï³Ï³Ý ծառայությունների առնչությամբ այն տարածքում, որտեղ գործածվում են ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÁ ¨ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ

Ûáõñ³ù³ÝãÛáõñ É»½íÇ ¹ÇñùÇ, ÎáÕÙ»ñÁ ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛ³Ý ë³ÑÙ³ÝÝ»ñáõÙ å³ñï³ íáñíáõÙ »Ý.
·/ ÃáõÛÉ³ïñ»É ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí ËáëáÕÝ»ñÇÝ Ñ³ñóáõÙ Ý»ñÏ³Û³óÝ»É ³Û¹ É»½áõÝ»ñáí:

139. öáñÓ³·»ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ý ³Ûë å³ñï³íáñáõÃÛáõÝÁ Ñ³Ù³ñ»É ¿ Ï³ï³ñí³Í£

4. ÎáÕÙ»ñÇ ÏáÕÙÇó ÁÝ¹áõÝí³Í 1-ÇÝ, 2-ñ¹ ¨ 3-ñ¹ Ï»ï»ñÇ ¹ñáõÛÃÝ»ñÝ áõÅÇ Ù»ç Ùïó»Éáõ Ñ³Ù³ñ Ýñ³Ýù å³ñï³íáñíáõÙ »Ý Ó»éÝ³ñÏ»É Ñ»ï¨Û³É ÙÇçáóÝ»ñÇó Ù»ÏÁ Ï³Ù ÙÇ ù³ÝÇëÁ.
·/ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇÝ ïÇñ³å»ïáÕ պետական ծառայողների կողմից հնարավորության սահմաններում բավարարել Ñ³ñóáõÙÝ»ñÝ ³ÛÝ ï³ñ³ÍùáõÙ, áñï»Õ ïíÛ³É É»½áõÝ ·áñÍ³ÍíáõÙ ¿:

140. äետական ծառայողների նկատմամբ áñ¨¿ ³ñ·»Éù ãÏ³ Ñ³Õáñ¹³Ïóí»É ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí: Ð³Û³ëï³ÝÇ հանրապետությունում պաշտոնյաները և պետական ծառայողները բավարար չափով ·Çï»Ý éáõë»ñ»Ý: ²í»ÉÇÝ, ÇßË³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ Ñ³ßíÇ »Ý ³éÝáõÙ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ï³ñ³ÍùÝ»ñáõÙ ëå³ë³ñÏáõÙ Çñ³Ï³Ý³óÝáÕ å³ßïáÝÛ³Ý»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ÇÙ³óáõÃÛáõÝÁ: ØÇ ù³ÝÇ ûñÇÝ³Ï. ²ñ³·³Íáï»Ç Ù³ñ½Ç /áñï»Õ ³åñáõÙ »Ý »½¹Ç-ùñ¹»ñÇ Ù»Í Ù³ëÁ/ ëáóÇ³É³Ï³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ³ßË³ï³ÏÇóÝ»ñÇ Ù»ç Ï³Ý »½¹ÇÝ»ñ Ï³Ù »½¹Ç-ùñ¹»ññ»Ý ÇÙ³óáÕ Ñ³Û»ñ, »½¹ÇÝ»ñ Ï³Ù ¨ »½¹Ç-ùñ¹»ñ»Ý ÇÙ³óáÕ Ñ³Û»ñ Ï³Ý Ý³¨ ºñ¨³ÝÇ Üáñ ÜáñùÇ Ã³Õ³å»ï³ñ³ÝÇ ëáóÇ³É³Ï³Ý Í³é³ÛáõÃÛáõÝÝ»ñÇ աշխատակիցների մեջ, ազգությամբ ասորի է և ասորերեն գիտի Արարատի մարզի մարզպետի օգնականը, ասորերեն խոսում է Արարատի մարզի զբաղվածության Í³é³ÛáõÃÛ³Ý ³ßË³ï³ÏÇóÝ»ñÇó Ù»ÏÁ: Ազգությամբ եզդի է և եզդի-ùñ¹»ñ»Ý ËáëáõÙ ¿ Երևանի քաղաքապետարանի նամակների բաժնի պետը, ազգությամբ եզդի է և եզդի-ùñ¹»ñ»Ý ËáëáõÙ ¿ ÐÐ Ï³é³í³ñáõÃÛ³Ý ³ßË³ï³Ï³½ÙÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ ÏñáÝÇ Ñ³ñó»ñÇ ³ßË³ï³ÏÇóÝ»ñÇó Ù»ÏÁ: ø³ÛÉ»ñ »Ý Ó»éÝ³ñÏíáõÙ ³Ûë å³ñï³íáñáõÃÛ³Ý Ï³ï³ñáõÙÝ ³í»ÉÇ ³Ùáõñ ÑÇÙù»ñÇ íñ³ ¹Ý»Éáõ:

5. Ð³Ù³å³ï³ëË³Ý Ñ³ñóáõÙ ëï³Ý³Éáõ ¹»åùáõÙ ÎáÕÙ»ñÁ å³ñï³íáñíáõÙ »Ý ÃáõÛÉ ï³É ³½·³ÛáõÝÝ»ñÇ ÁÝ¹áõÝáõÙÁ Ï³Ù û·ï³·áñÍáõÙÁ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí:

141. öáñÓ³·»ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ý ³Ûë å³ñï³íáñáõÃÛáõÝÁ Ñ³Ù³ñáõÙ ¿ Ï³ï³ñ-í³Í£

Ðá¹í³Í 11. Èñ³ïí³ÙÇçáóÝ»ñ

1. **Î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÁ ·áñÍ³ÍáÕÝ»ñÇ Ñ³Ù³ñ ³ÛÝ ï³ñ³ÍùáõÙ, áñï»Õ ïíÛ³É É»½áõÝ»ñÁ ·áñÍ³ÍíáõÙ »Ý, Ûáõñ³ù³ÝãÛáõñ É»½íÇ ¹ÇñùÇÝ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ ¨ ³ÛÝù³Ýáí, áñù³Ýáí å»ï³Ï³Ý Ù³ñÙÇÝÝ»ñÁ áõÕÕ³ÏÇáñ»Ý Ï³Ù ³ÝáõÕÕ³ÏÇáñ»Ý Çñ³í³ëáõ »Ý, ÉÇ³½áñáõÃÛáõÝ áõÝ»Ý Ï³Ù áñ¨¿ ¹»ñ »Ý Ë³ÕáõÙ ³Ûë áÉáñïáõÙ, ¨ Ñ³ñ·»Éáí Éñ³ïí³ÙÇçáóÝ»ñÇ** **անկախության և ինքնավարության սկզբունքը, Կողմերը պարտավորվում են՝**
³/ ³ÛÝù³Ýáí, áñù³Ýáí é³¹ÇáÝ ¨ Ñ»éáõëï³ï»ëáõÃÛáõÝÁ Ï³ï³ñáõÙ »Ý Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Í³é³ÛáõÃÛ³Ý ³é³ù»ÉáõÃÛáõÝª
iii. ³å³Ñáí»É Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý áñáßáõÙÝ»ñ, áñå»ë½Ç Ñ³Õáñ¹³í³ñÝ»ñÁ ³é³ç³ñÏ»Ý Íñ³·ñ»ñ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí,

142. Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ÙÇ³ÛÝ å»ï³Ï³Ý Ñ»éáõëï³ï»ëáõÃÛ³Ý ¨ é³¹ÇáÛÇ ³ÉÇù-Ý»ñÝ »Ý Ï³ï³ñáõÙ Ñ³Ýñ³ÛÇÝ Í³é³ÛáõÃÛ³Ý ³é³ù»ÉáõÃÛáõÝÁ£ è³¹ÇáÛÇ ¨ Ñ»éáõë-ï³ï»ëáõÃÛ³Ý Ù³ëÇÝ ûñ»ÝùÇ 28-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ Ñ³Ýñ³ÛÇÝ Ñ»éáõëï³ï»-ëáõÃÛáõÝÝ áõ é³¹ÇáÝ Ï³ñáÕ »Ý »Ã»ñ³Å³Ù ïñ³Ù³¹ñ»É ¿ÃÝÇÏ³Ï³Ý ÷áùñ³Ù³ë-ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ Ýñ³Ýó É»½áõÝ»ñáí£ ²Ûë Íñ³·ñ»ñÇ Í³í³ÉÁ ãå»ïù ¿ անցնի շաբաթական մեկ ժամից հեռուստատեսությամբ և օրական մեկ ժամից ռադիոյով: Ինչպես վերը ասվեց, պայմանավորվածություն է ձեռք բերվել հանրային հեռուստատեսության և ³ñ¹³ñ³¹³ïáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý Ñ»ï 2007Ã. ²½·³ÛÇÝ ÅáÕáíÇÝ Ý»ñÏ³Û³óÝ»É Å³Ù³ù³Ý³ÏÁ ë³ÑÙ³Ý³÷³ÏáÕ ¹ñáõÛÃÁ Ñ³Ý»Éáõ ûñ»ÝùÇ Ý³Ë³·ÇÍ: ÖÇßï ¿, Ñ³Ýñ³ÛÇÝ հեռուստատեսությամբ և, գործնականում, բազմաթիվ այլ հեռուստաընկերությունների ÏáÕÙÇó ½·³ÉÇ ÃÇí »Ý Ï³½ÙáõÙ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÇ մասնակցությամբ կամ նախաձեռնությամբ ազգային փոքրամասնությունների Ù³ëÇÝ պարբերական վերլուծական, իրավունքների իրազեկման կամ տեղեկատվական Ñ³Õáñ¹áõÙÝ»ñÁ, ë³Ï³ÛÝ ¹ñ³Ýù ÑÇÙ³Ý³ÏÝáõÙ »Ã»ñ »Ý Ñ»é³ñÓ³ÏíáõÙ Ñ³Û»ñ»Ý Ï³Ù ռուսերեն լեզուներով: Ինչ վերաբերում է կոնկրետ լեզուներով տրվող հաղորդումներին, ապա ռուսերենից բացի մյուս փոքրամասÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí ïñíáÕ Ñ³Õáñ¹áõÙÝ»ñÁ ËÇëï ë³ÑÙ³Ý³÷³Ï ¨ ¿åÇ½á¹ÇÏ »Ý: Ð»éáõëï³ïÉñ³·ñáÕÝ»ñÇ

ËÝ¹ñ³Ýùáí ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñÁ Ï³Ù տոնակատարությունները մեկնաբանելիս ազգային փոքրամասնությունների Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÁ ËáëáõÙ »Ý Çñ»Ýó É»½íáí, áñÇÝ Ñ³×³Ë áõÕ»ÏóáõÙ ¿ Ñ³Û»ñ»Ý Ï³Ù éáõë»ñ»Ý Ã³ñ·Ù³ÝáõÃÛáõÝÁ:

1.թ/ ii. ³ç³Ïó»É ¨/Ï³Ù Ñ»ßï³óÝ»É é³¹ÇáÍñ³·ñ»ñÇ Ï³ÝáÝ³íáñ Ñ»é³ñÓ³ÏáõÙÁ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí

143. ÐÐ Ñ³Ýñ³ÛÇÝ é³¹ÇáÛáí Ñ»é³ñÓ³Ïíáõ Ù »Ý »½¹Ç»ñ»Ý, ùñ¹»ñ»Ý ¨ éáõë»ñ»Ý 30 ñáå»³Ýáó ³Ù»ÝûñÛ³ é³¹ÇáÑ³Õáñ¹áõÙÝ»ñ ¨ ³ëáñ»ñ»Ý 15 ñáå»³Ýáó é³¹ÇáÍñ³·Çñ ³ÙÇëÁ »ñÏáõ ³Ý·³Ù: ²ëáñ»ñ»Ý é³¹ÇáÍñ³·ÇñÁ ëÏë»É ¿ ·áñÍ»É 2006Ã. í»ñç»ñÇó ¨ 2008Ã. Ý³Ë³ ï»ëíáõÙ ¿ ³í»É³óÝ»É »Ã»ñ³ÛÇÝ Å³Ù³ù³Ý³ÏÁ:

1.·. ii. ³ç³Ïó»É ¨/Ï³Ù Ñ»ßï³óÝ»É Ï³ÝáÝ³íáñ Ñ»éáõëï³Íñ³·ñ»ñÇ Ñ»é³ñÓ³ÏáõÙÁ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí,

144. ÐÐ ûñ»Ýë¹ñáõÃÛáõÝÁ ãÇ ËáãÁÝ¹áïáõÙ ÐÐ ³ÛÉ³½·Ç ù³Õ³ù³óÇÝ»ñÇÝ ÑÇÙÝ»Éáõ Ñ»éáõëï³é³¹ÇáÁÝÏ»ñáõÃÛáõÝ, ÉÇÝ»É ÑÇÙÝ³¹Çñ (Ç¹»å, ³Û¹åÇëÇù Ï³Ý ·áñÍáÕ Ñ»éáõëï³é³¹ÇáÁÝÏ»ñáõÃÛáõÝÝ»ñáõÙ), Ð³Ýñ³ÛÇÝ Ñ»éáõëï³é³¹ÇáÁÝÏ»ñáõÃÛ³Ý ËáñÑñ¹Ç ³Ý¹³Ù Ï³Ù Ð»éáõëï³ï»ëáõÃÛ³Ý ¨ é³¹ÇáÛÇ ³½·³ÛÇÝ Ñ³ÝÓÝ³ÅáÕáíÇ ³Ý¹³Ù (ï»°ë` §Ð»éáõëï³ï»ëáõÃÛ³Ý ¨ é³¹ÇáÛÇ Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»ÝùÇ 17, 29, 41 Ñá¹í³ÍÝ»ñÁ):

145. §Ð»éáõëï³ï»ëáõÃÛ³Ý ¨ é³¹ÇáÛÇ Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»Ýùáí Ý³Ë³ï»ëí³Í ¿ Ñ»éáõëï³Ñ³Õáñ¹áõÙÝ»ñÇ Ñ»é³ñÓ³ÏÙ³Ý ÉÇó»Ý½Ç³ÛÇ Ù»Ï ï»ë³Ï, áñÁ ïñíáõÙ ¿ իրավաբանական անձին մրցութային կարգով: Ազգային փոքրամասնությունների Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÁ Ï³ñáÕ »Ý ¹³éÝ³É ÉÇó»Ý½³íáñí³Í ³ÝÓ, »Ã» ³å³Ñáí»Ý ûñ»ÝùÇ å³Ñ³ÝçÝ»ñÁ: ä»ïù ¿ Ýß»É, áñ Ñ³Ûï³ñ³ñí³Í ÙñóáõÛÃÝ»ñáõÙ ÝÙ³Ý Ñ³í³ÏÝáñ¹Ý»ñ ¹»é¨ë Ç Ñ³Ûï ã»Ý »Ï»É: ²ÛÝáõÑ³Ý¹»ñÓ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ³é³ÝÓÇÝ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñ Ý»ñ·ñ³íí³Í »Ý Ñ»éáõëï³é³¹ÇáÁÝÏ»ñáõÃÛáõÝÝ»ñÇ աշխատանքային կոլեկտիվներում, զբաղեցնելով տարբեր ստեղծագործական և այլ å³ßïáÝÝ»ñ:

146. ²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñáí Ý»ñÏ³Û³óíwծ իրավաբանական անձանց ի հայտ չգալը կարելի է մեկնաբանել ազգաբնակչության տվյալ շերտում մեդիա դաշտ մտնելու առաջարկի և պահանջարկի բացակայությամբ, ինչն իր հերթին å»ïù ¿ í»ñ³·ñ»É ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ù»Í³ÃÇí Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ բացակայությանը, ազգային փոքրամասնáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ½³Ý·í³ÍÇ óñí³Í բնակեցվածությանը հանրապետության տարբեր վայրերում, ինչպես նաև ժողովրդի É³ÛÝ ½³Ý·í³ÍÝ»ñÇ, ³Û¹ ÃíáõÙ Ý³¨ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ներկայացուցիչների ոչ բարվոք կենսամակարդակին, առավել ևս, երբ էլեկտրոնային Ù»¹Ç³ ¹³ßï Ùáõïù ·áñÍ»ÉÁ å³Ñ³ÝçáõÙ ¿ ½·³ÉÇ ÝÛáõÃ³Ï³Ý ÙÇçáóÝ»ñÇ Ý»ñ¹ñáõÙ: ²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ùáõïù¿ ¿É»ïïñáÝ³ÛÇÝ Ù»¹Ç³ ¹³ßï Ëñ³Ëáõë»Éáõ Ýå³ï³Ïáí, Ð»éáõëï³ï»ëáõÃÛ³Ý ¨ é³¹ÇáÛÇ ³½·³ÛÇÝ Ñ³ÝÓÝ³ÅáÕáíÁ ³½·³ÛÇÝ փոքրամասնությունների բնակության վայրերում մրցութային կարգով Ñ³×³Ë³Ï³ÝáõÃÛáõÝ ïñ³Ù³¹ñ»ÉÇë, ³ÛÉ Ñ³í³ë³ñ å³ÛÙ³ÝÝ»ñÇ ³éÏ³ÛáõÃÛ³Ý ¹»åùáõÙ, Ý³Ë³å³ïíáõÃÛáõÝ ¿ ï³ÉÇë ³ÛÝ Ñ»éáõëï³é³¹Çáé»Éáõ ¨ Ñ»é³ñÓ³Ï»É ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí ïñíáÕ Ñ³Õáñ¹áõÙÝ»ñ: Ð»éáõëï³ï»ëáõÃÛ³Ý ¨ é³¹ÇáÛÇ ³½·³ÛÇÝ Ñ³ÝÓÝ³ÅáÕáíÝ ³Û¹ Ù³ëÇÝ ï»Õ»Ï³óñ»É ¿ Ý³¨ ÐÐ ÏñÃáõÃÛ³Ý ¨ ·ÇïáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý É»½íÇ å»ï³Ï³Ý ï»ëãáõÃÛ³ÝÁ:

1.»/ i. ³ç³Ïó»É ¨/Ï³Ù Ñ»ßï³óÝ»É ³Ù»Ý³ùÇãÁ Ù»Ï Ã»ñÃÇ ëï»ÕÍáõÙÁ ¨/Ï³Ù å³Ñå³ÝáõÙÁ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí, Ï³Ù ³ç³Ïó»É ¨/Ï³Ù Ñ»ßï³óÝ»É Ã»ñÃ»ñÇ Ñá¹í³ÍÝ»ñÇ Ï³ÝáÝ³íáñ Ññ³ï³ñ³ÏáõÙÁ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí,

147. ÐÐ Ùß³ÏáõÛÃÇ Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛáõÝÝ ³Ù»Ý ï³ñÇ ·áõÙ³ñ ¿ Ñ³ïÏ³óÝáõÙ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ù³ÙáõÉÇ ïå³·ñáõÃÛ³ÝÝ ûÅ³Ý¹³Ï»Éáõ Ñ³Ù³ñ£ 2008Ã. Ý³Ë³ï»ëíáõÙ ¿ ³í»É³óÝ»É ýÇÝ³Ýë³Ï³Ý ûÅ³Ý¹³ÏáõÃÛ³Ý ã³÷Á: ê³Ï³ÛÝ ïå³·Çñ Ù³ÙáõÉ áõÝ»óáÕ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ù»Í Ù³ëÁ ·»ñ³¹³ëáõÙ ¿ ïå³·ñ»É Ñ³Û»ñ»Ý Ï³Ù éáõë»ñ»Ý É»½áõÝ»ñáí: Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ÉáõÛë »Ý ï»ëÝáõÙ »½¹Ç³Ï³Ý §È³ÉÁß¦, §¾½¹ÇË³Ý³¦ Ã»ñÃ»ñÁ ¥Ñ³Û»ñ»Ý É»½íáí¤, éáõë³É»½áõ «Ռեսպուբլիկա ²ñÙ»ÝÇ³¦, §àõñ³ñïáõ¦, §¶áÉáë ²ñÙ»ÝÇÇ¦, §Üáíáë íñ»ÙÛ³¦ Ã»ñÃ»ñÁ, §ÈÇï»ñ³ïáõñÝ³Û³ ²ñÙ»ÝÇ³¦ Ñ³Ý¹»ëÁ ¨ ÑáõÝ³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÇ éáõë³É»½áõ

§´Ûáõ½³Ý¹³Ï³Ý Å³é³Ý·áõÃÛáõÝ¦ ³Ùë³·ÇñÁ£ 1999Ã© ß³ñáõÝ³ÏáõÙ ¿ ÉáõÛë ï»ëÝ»É ùñ¹³Ï³Ý «Միջագետք» երկշաբաթաթերթը` 4 մաÙáõÉ Í³í³Éáí, áñÇ 14 ¿ç»ñÁ ïå³·ñíáõÙ »Ý Ñ³Û»ñ»Ý, Çëï í»ñçÇÝ 2 ¿ç»ñÁª ùñ¹»ñ»Ý£ Â»ñÃÁ Í³é³ÛáõÙ ¿ Ý³¨ ùñ¹»ñ»ÝÇ áõëáõóÙ³Ý ¨ ³½·³ÛÇÝ Ùß³ÏáõÛÃÇ ï³ñ³ÍÙ³Ý Ýå³ï³ÏÇÝ£ ÜáõÛÝ Ñ³ÝÓÝ³éáõÃÛáõÝÝ áõÝÇ Ý³¨ ùñ¹³É»½áõ §èÛ³ Ã³½³¦ Ã»ñÃÁ: 2007Ã. ëÏë»É ¿ ïå³·ñí»É ùñ¹³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÇ մեկ այլ պարբերական` «Զագրոս»-Á: ²ëáñ³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÁ տեղյակ են, որ ՀՀ պետական բյուջեÇó ÏÑáí³Ý³íáñí»Ý Çñ»Ýó մայրենի լեզվով տպագիր պարբերական ունենալու դեպքում, սակայն առայժմ այդպիսի Ý³Ë³Ó»éÝáõÃÛáõÝ ãÏ³:

148. Ինչ վերաբերում է տպագիր օրգաններÇ ýÇÝ³Ýë³Ï³Ý ¹Åí³ñáõÃÛáõÝ»ñÇÝ, ³å³, ÇÝãå»ë ³ëí»ó, Ý³Ë³ï»ëվում է ավելացնել պետական բյուջեÇó ֆինանսավորման չափը: Սակայն քանի որ պարբերական ունեցող էթիկ համայնքների մի Ù³ëÁ /Ù³ëÝ³íáñ³å»ë »½¹ÇÝ»ñÝ áõ ÑáõÛÝ»ñÁ/ ß³ñáõÝ³ÏáõÙ »Ý Çñ»Ýó Ññ³ï³ñ³ÏáõÃÛáõÝÝ»ñÁ Ñ³Û»ñ»Ýáí áõ éáõë»ñ»Ýáí, ÐÐ Ùß³ÏáõÛÃÇ Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³ÝÁ ³é³ç³ñÏ ¿ »Õ»É Ëëï³óÝ»É ýÇÝ³Ýë³Ï³Ý ûÅ³Ý¹³ÏáõÃÛ³Ý å³ÛÙ³ÝÝ»ñÁ` Ñ³ñÏ³¹ñ»Éáõ, áñ ïå³·Çñ Ù³ÙáõÉÝ ³Ýå³ÛÙ³Ý áõÝ»Ý³ ·áÝ» Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý É»½íáí ¿ç»ñ:

§». ii. ³ç³Ïó» É ¨/Ï³Ù Ñ»ßï³óÝ»É Ã»ñÃ³ÛÇÝ Ñá¹í³ÍÝ»ñÇ Ï³ÝáÝ³íáñ Ññ³ï³ñ³ÏáõÙÁ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí¦£

149. Â»ñÃ³ÛÇÝ Ñá¹í³ÍÝ»ñÇ Ï³ÝáÝ³íáñ Ññ³ï³ñ³ÏáõÃÛáõÝÁ ÏÏ³ñ·³íáñíÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ պարբերականների հրատարակությունների ýÇÝ³Ýë³Ï³Ý Ñնարավորությունների ավելացմամբ:

2. ÎáÕÙ»ñÁ å³ñï³íáñíáõÙ »Ý »ñ³ßË³íáñ»É é³¹Çáí ¨ Ñ»éáõëï³ï»ëáÃÛ³Ý Ñ»é³ñÓ³ÏáõÙÝ»ñÇ ³ÝÙÇç³Ï³Ý ëï³óÙ³Ý ³½³ïáõÃÛáõÝÁ Ñ³ñ¨³Ý »ñÏñÝ»ñÇó ³ÛÝ É»½íáí, áñÁ û·ï³·áñÍíáõÙ ¿ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½íÇÝ Ñ³Ù³ñÅ»ù Ï³Ù ÝáõÛÝ³Ï³Ý É»½íáí, ¨ ãÑ³Ï³é³Ïí»É ï íÛ³É É»½íáí é³¹Çá ¨ Ñ»éáõëï³ï»ë³ÛÇÝ Ñ³Õáñ¹áõÙÝ»ñÇ í»ñ³Ñ³Õáñ¹áõÙÝ»ñÇÝ Ñ³ñ¨³Ý »ñÏñÝ»ñÇó: **²ÛëáõÑ»ï¨ Ýñ³Ýù å³ñï³íáñíáõÙ »Ý »ñ³ßË³íáñ»É, áñ áã ÙÇ ë³ÑÙ³Ý³÷³ÏáõÙ ãÇ ÉÇÝÇ ·ñ³íáñ Ù³ÙáõÉáõÙ ËáëùÇ ³½³ïáõÃÛ³Ý ¨ ï»Õ»Ï³ïíáõÃÛ³Ý ³½³ï ßñç³Ý³éáõÃÛ³Ý Ñ»ï Ï³åí³Íª ³ÛÝ É»½íáí, áñÁ ·áñÍ³ÍíáõÙ ¿ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½íÇÝ Ñ³Ù³ñÅ»ù**

Ï³Ù Ýáõ۳ݳϳÝ Ó¨áí:
Վերոհիշյալ ազատությունների իրականացումը (երբ այն իրականացվում է պատասխանատվությամբ և պարտավորություններով) կարող է ենթակա լինել նման Ó¨³Ï³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ, å³ÛÙ³ÝÝ»ñÇ, ë³ÑÙ³Ý³÷³ÏáõÙÝ»ñÇ Ï³Ù ïáõ·³ÝùÝ»ñÇ, áñáÝù ë³ÑÙ³Ýí³Í »Ý ûñ»Ýùáí ¨ ³ÝÑñ³Å»ßï »Ý ÅáÕáíñ¹³í³ñ³Ï³Ý հասարակությունում ազգային անվտանգության, տարածքային ամբողջականության Ï³Ù Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý ³Ýíï³Ý·áõÃÛ³Ý, ³ÝÏ³ñ·áõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ï³Ù հանցագործությունների կանխման, առողջության և բարքերի å³ßïå³ÝáõÃÛ³Ý, այլոց համբավի կամ իրավունքների պաշտպանության, գաղտնի տեղեկության ³ñï³ÑáëùÇ Ï³ÝËÙ³Ý Ï³Ù ¹³ï³íáñÝ»ñÇ Ñ»ÕÇÝ³ÏáõÃÛ³Ý ¨ ³ÝÏáÕÙÝ³Ï³ÉáõÃÛ³Ý å³Ñå³ÝÙ³Ý Ýå³ï³Ïáí:

150. öáñÓ³·»ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ý ³Ûë å³ñï³íáñáõÃÛáõÝÁ Ñ³Ù³ñ»É¿ Ï³ï³ñí³Í£

3. ÎáÕÙ»ñÁ å³ñï³íáñíáõÙ »Ý »ñ³ßË³íáñ»É, áñ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÁ ·áñÍ³ÍáÕÝ»ñÇ ß³Ñ»ñÁ Ý»ñÏ³Û³óí³Í »Ý Ï³Ù Ñ³ßíÇ »Ý ³éÝíáõÙ ûñ»ÝùÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ ëï»ÕÍí³Í Ù³ñÙÇÝÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó, áñáÝù å³ï³ëË³Ý³ïíáõÃÛáõÝ »Ý Ïñáõ٠Éñ³ïí³ÙÇçáóÝ»ñÇ ³½³ïáõÃÛ³Ý ¨ բազմակարծության երաßË³íáñÙ³Ý Ñ³Ù³ñ:

151. §Ð»éáõëï³ï»ëáõÃÛ³Ý ¨ é³¹ÇáÛÇ Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»ÝùÇ 28-ñ¹ Ñá¹í³Íáí Ñ³Ýñ³ÛÇÝ Ñ»éáõëï³ÁÝÏ»ñáõÃÛáõÝÁ å³ñï³íáñ ¿ *Ñ»éáõëï³Éë³ñ³ÝÇÝ Ù³ïáõó»É ³ÛÝåÇëÇ Ñ³Õáñ¹³ß³ñ»ñ ¨ Ñ³Õáñ¹áõÙ»ñÇ ï»ë³ÏÝ»ñ, áñáÝóáõÙ Ñ³ßíÇ »Ý ³éÝíáõÙ Յայաստանի տարբեր տարածաշրջանների, ազ·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ… ß³Ñ»ñÁ:* Èñ³ïí³Ï³Ý ÙÇçáóÝ»ñÇ Ù³ëÇÝ §¼³Ý·í³Í³ÛÇÝ Éñ³ïíáõÃÛ³Ý Ù³ëÇÝ¦ Ýáñ ûñ»ÝùÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ (áõÅÇ Ù»ç ¿ Ùï»É 2004Ã. ÷»ïñí³ñÇ 8-Çó), *Éñ³ïíáõÃÛ³Ý ÙÇçáóÝ»ñÁ ÃáÕ³ñÏíáõÙ ¨ ï³ñ³Ííáõ٠»Ý ³é³Ýó Ý³ËÝ³Ï³Ý Ï³Ù ÁÝÃ³óÇÏ å»ï³Ï³Ý ·ñ³ÝóÙ³Ý, ÉÇó»Ý½³íáñÙ³Ý, å»ï³Ï³Ý Ï³Ù áñ¨¿ ³ÛÉ Ù³ñÙÝáõÙ Ñ³Ûï³ñ³ñ³·ñÙ³Ý Ï³Ù áñ¨¿ Ù³ñÙÝÇ Í³ÝáõóÙ³Ý* (4-ñ¹ Ñá¹í³Í): Üáñ ûñ»Ýùáí *³ñ·»ÉíáõÙ »Ý ·ñ³ùÝÝáõÃÛáõÝÁ, ÇÝãå»ë Ý³¨ ó³ÝÏ³ó³Í, ³Û¹ ÃíáõÙ` ³ÛÉ »ñÏñÝ»ñáõÙ ÃáÕ³ñÏí³Í ¨ ï³ñ³Íí³Í Éñ³ïí³ÙÇçáóÝ»ñÇó û·ïí»Éáõ` ³ÝÓÇ Çñ³íáõÝùÇ ë³ÑÙ³Ý³÷³ÏáõÙÝ»ñÁ*: úñ»ÝùÁ áñ¨¿ պարտադիր պահանջ չի դնում լրատվության միջոցի լեզվի վերաբերյալ, որն ավելի մեծ ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñ ¿ ÁÝÓ»éáõÙ Éñ³ïíáõÃÛ³Ý ÙÇçáóÇÝ` Éñ³ïíáõÃÛáõÝÝ Çñ ÁÝïñ³Í É»½íáí (É»½áõÝ»ñáí) ï³ñ³Í»Éáõ ³éáõÙáí:

Ðá¹ í ³ Í 12. Øß ³ ÏáõÃ ³ ÛÇÝ ·áñÍáõÝ»áõÃÛáõÝ ¨ ÑÝ ³ ñ ³ íáñáõÃÛáõÝÝ»ñ

1. ²ÛÝ ï ³ ñ ³ ÍùáõÙ, áñ ï »Õ ÝÙ ³ Ý É»½áõÝ»ñÁ ·áñÍ ³ Í íáõÙ »Ý, ¨ ³ ÛÝù ³ Ýáí, áñù ³ Ýáí å» ï ³ Ï ³ Ý Ù ³ ñÙÇÝÝ»ñÁ Çñ ³ í ³ ëáõ »Ý, ÉÇ ³ ½áñáõÃÛáõÝ áõÝ»Ý Ï ³ Ù áñ¨¿ ¹»ñ են խաղում այդ բնագավառում, հատկապես գրադարանների, ï »ë ³ ·ñ ³ ¹ ³ ñ ³ ÝÝ»ñÇ, Ùß ³ ÏáõÃ ³ ÛÇÝ Ï»Ý ï ñáÝÝ»ñÇ, Ã ³ Ý· ³ ñ ³ ÝÝ»ñÇ, ³ ñËÇíÝ»ñÇ, ³ Ï ³ ¹»ÙÇ ³ Ý»ñÇ, Ã ³ ï ñáÝÝ»ñÇ ¨ ÏÇÝáÃ ³ ï ñáÝÝ»ñÇ, ÇÝã å»ë Ý ³ ¨ ·ñ ³ Ï ³ Ý ³ ßË ³ - ï áõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ ÏÇÝáÝÏ ³ ñÝ»ñÇ ³ ñ ï ³ ¹ñáõÃÛ ³ Ý, Ù ³ Ûñ»ÝÇ É»½íáí Ùß ³ ÏáõÃ ³ ÛÇÝ գործունեության, փառատոների և մշակութային արդյունաբերությունների, Ý»ñ ³ éÛ ³ É, inter alia, Ýáñ ï »ËÝáÉá·Ç ³ Ý»ñÇ կիրառման առնչությամբ, Կողմերը å ³ ñ ï ³ íáñíáõÙ »Ýª
³ / Ëñ ³ Ëáõë»É ³ ñ ï ³ Ñ ³ Ûï Ù ³ Ý Ó¨»ñÇÝ ¨ Ý ³ Ë ³ Ó»éÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ, áñáÝù բնորոշ են տարա Í ³ ßñç ³ Ý ³ ÛÇÝ Ï ³ Ù ÷áùñ ³ Ù ³ ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇÝ, ÇÝãå»ë նաև զարգացնել տարբեր միջոցն*»ñª* ³ Û¹ É»½áõÝ»ñáí ³ ñ ï ³ ¹ñíáÕ ³ ßË ³ ï ³ ÝùÝ»ñÁ Ù ³ ïã»ÉÇ ¹ ³ ñÓÝ»Éáõ Ñ ³ Ù ³ ñ,

152. âÝ ³ Û ³ Í öáñÓ ³ ·» ï Ý»ñÇ ÏáÙÇ ï »Ý ³ Ûë å ³ ñ ï ³ íáñáõÃÛáõÝÁ Ñ ³ Ù ³ ñáõÙ ¿ Ï ³ ï ³ ñí ³ Í, ³ ÛÝáõ ³ Ù»Ý ³ ÛÝÇí Éñ ³ óáõóÇã ï »Õ»ÏáõÃÛáõÝÝ»ñ ¿ ³ ÏÝÏ ³ ÉáõÙ ³ ½· ³ ÛÇÝ փոքրամասնությունների մշակութային գործունեությանն ուղղված ֆոնդերի բաշխման և գումարի վերաբերյալ: Այդ կապակցությամբ տեղեկացնում ենք, որ գումարի բաշխումը Ï ³ ï ³ ñíáõÙ ¿ ÐÐ Ü ³ Ë ³ · ³ ÑÇ ËáñÑñ¹ ³ Ï ³ ÝÇÝ ÏÇó ³ ½· ³ ÛÇÝ ÷áùñ ³ Ù ³ ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ ³ ë ³ ñ ³ Ï ³ Ï ³ Ý Ï ³ ½Ù ³ Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ ³ Ù ³ Ï ³ ñ·áÕ ËáñÑñ¹Ç ÏáÕÙÇó` ³ ½· ³ ÛÇÝ ÷áùñ ³ Ù ³ ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ ³ ë ³ ñ ³ Ï ³ Ï ³ Ý Ï ³ ½Ù ³ Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó ÁÝ¹áõÝí ³ Í Íñ ³ ·ñ»ñÇÝ: ÊÝ¹ñÇ ùÝÝ ³ ñÏ ³ ÝÁ Ù ³ ëÝ ³ ÏóáõÙ ¨ áñáßáõÙÝ»ñÝ ÁÝ¹áõÝíáõÙ »Ý բացառապես ազգային փոքրամասնությունների ներկայացուցիչները: Գումարի չափը í»ñ ³ Ý ³ ÛíáõÙ ¿, Íñ ³ ·ñ ³ íáñíáõÙ ¿ 2008Ã. ³ ÛÝ ³ í»É ³ óÝ»É:

¹/ երաշխավորել, որ տարբեր տեսակի մշակութային գործունեության Ï ³ ½Ù ³ Ï»ñåÙ ³ Ý ¨ ³ ç ³ ÏóÙ ³ Ý Ñ ³ Ù ³ ñ å ³ ï ³ ëË ³ Ý ³ ï áõ Ù ³ ñÙÇÝÝ»ñÁ Ñ ³ Ù ³ å ³ ï ³ ëË ³ Ý ÃáõÛÉï íáõÃÛáõÝ Ï ï ³ Ý, áñå»ë½Ç ï ³ ñ ³ Í ³ ßñç ³ Ý ³ ÛÇÝ Ï ³ Ù ÷áùñ ³ Ù ³ ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ¨ Ùß ³ ÏáõÛÃÇ ·Ç ï »Ý ³ ÉÁ ¨ ·áñÍ ³ ÍáõÙÁ ÙÇ ³ íáñí»Ý ³ ÛÝ Ý ³ Ë ³ Ó»éÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ, áñáÝù Ó»éÝ ³ ñÏíáõÙ »Ý Ýñ ³ Ýó ÏáÕÙÇó, Ï ³ Ù áñáÝó Ñ ³ Ù ³ ñ Ýñ ³ Ýù ³ ç ³ ÏóáõÃÛáõÝ »Ý ï ñ ³ Ù ³ ¹ñáõÙ,

153. ÆÝãå»ë ³ ëí»É ¿, §Øß ³ ÏáõÃ ³ ÛÇÝ ûñ»Ýë¹ñáõÃÛ ³ Ý ÑÇÙáõÝùÝ»ñÇ Ù ³ ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»ÝùÇ 8-ñ¹ Ñá¹í ³ ÍÁ ë ³ ÑÙ ³ ÝáõÙ ¿ §²½· ³ ÛÇÝ ÷áùñ ³ Ù ³ ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ùß ³ ÏáõÛÃÝ»ñÇ նկատմամբ վերաբերÙáõÝùÁ¦: Ðá¹í ³ ÍáõÙ Ù ³ ëÝ ³ íáñ ³ å»ë ³ ëíáõÙ ¿. §*ÐÐ-Ý ³ ç ³ ÏóáõÙ ¿*

Çñ ï³րածքում բնակվող փոքրամասնությունների մշակութային ինքնության å³Ñå³ÝÙ³ÝÝ áõ ½³ñ·³óÙ³ÝÁ, å»ï³Ï³Ý Íñ³·ñ»ñÇ Çñ³Ï³Ý³óÙ³Ý ÙÇçáóáí Ýå³ëïáõÙ ¿ Ýñ³Ýó ÏñáÝÇ, ³í³Ý¹áõÛÃÝ»ñÇ, É»½íÇ, Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ Å³é³Ý·áõÃÛ³Ý, Ùß³ÏáõÛÃÇ å³Ñå³ÝÙ³Ý, ï³ñ³ÍÙ³Ý ¨ ½³ñ·³óÙ³Ý Ñ³Ù³ñ å³ÛÙ³ÝÝ»ñÇ ëï»ÕÍÙ³ÝÁ¦:

154. §îáÝ»ñÇ ¨ ÑÇß³ï³ÏÇ ûñ»ñÇ Ù³ëÇÝ¦ ÐÐ ûñ»ÝùÁ Ñ³ïáõÏ Ñá¹í³Í áõÝÇ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ý³ñå»ïáõÃÛ³Ý ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó Çñ»Ýó ³½·³ÛÇÝ ïáÝ»ñÁ Ýß»Éáõ Çñ³íáõÝùÇ Ù³ëÇÝ:

1.½/ ³ç³Ïó»É ïíÛ³É ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ ·ñÍ³ÍáÕÝ»ñÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÇ áõÕÕ³ÏÇ Ù³ëÝ³ÏóáõÃÛáõÝÁ Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ ·ñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý Çñ³Ï³Ý³óÙ³Ý ¨ åÉ³Ý³íáñÙ³Ý ·ñÍáõÙ,

155. ´áÉáñ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÁ Ý»ñ³éí³Í »Ý ÐÐ Øß³ÏáõÛÃÇ Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó Çñ³Ï³Ý³óíáÕ ³Ù»Ý³ÙÛ³ »ñÏáõ Íñ³·ñ»ñáõÙ` §²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ï»ñå³ñí»ëïÇ ¨ ¹»Ïáñ³ïÇí ÏÇñ³é³Ï³Ý ³ñí»ëïÇ óáõó³Ñ³Ý¹»ëÇÝ¦ ¨ §²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ù³ÝÏ³Ï³Ý »ñ³Åßï³Ï³Ý փառատոնին»: Երկու ծրագրերն էլ լայնորեն ներկայացվում և մեկնաբանվում են ½³Ý·í³Í³ÛÇÝ Éñ³ïí³ÙÇçáóÝ»ñáí: 2003-2004ÃÃ.. ÐÐ Ùß³ÏáõÛÃÇ ¨ »ñÇï³ë³ñ¹áõÃÛ³Ý Ñ³ñó»ñÇ Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó Ùß³ÏíáÉ »Ý ½³ñ·³óÙ³Ý ÙÇ ß³ñù Ù³ñ½³ÛÇÝ Íñ³·ñ»ñ, áñáÝó Ýå³ï³ÏÝ ¿ ³ßËáõÅ³óÝ»É Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ ÏÛ³ÝùÁ ÐÐ Ù³ñ½»ñáõÙ: ²Û¹ ծրագրերում նկատի են առնվել նաև այն շրջանները, որտեղ բնակվում են ազգային ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñ: Ø³ñ½»ñáõÙ Ý³ËÏÇÝáõÙ ·ñÍáÕ Ùß³ÏáõÛÃÇ տների վերակառուցման և վերանորոգման ուղղությամբ նույնպես տարվում են Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ³ßË³ï³ÝùÝ»ñ` ³½·³ÛÇÝ ³í³Ý¹áõÛÃÝ»ñÇ å³Ñå³ÝÙ³Ý, ÅáÕáíñ¹³Ï³Ý ëï»ÕÍ³·áñÍáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ËÃ³ÝÙ³Ý Ýå³ï³Ïáí:

ÐÐ Ùß³ÏáõÛÃÇ Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛáõÝÝ ³Ù»Ý ï³ñÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ áõÕÕí³Í ¨ Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó ûÅ³Ý¹³ÏáõÃÛáõÝ ëï³óáÕ Íñ³·ñ»ñÁ` óáõó³Ñ³Ý¹»ëÝ»ñÁ, »ñ³Åßï³Ï³Ý ÷³é³ïáÝ»ñÁ ùÝÝ³ñÏáõÙ ¨ Ý³Ë³å»ë Ñ³Ù³Ó³ÛÝ»óÝáõÙ áõ Íñ³·ñ³íáñáõÙ ¿ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÇ Ñ»ï: Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ áõÕÕí³Í å»ïáõÃÛ³Ý ¨ Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ

·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåÙ³Ý å³ßïáÝ³Ï³Ý å³ï³ëË³Ý³ïáõÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó áñ¨¿ ÙÇçáó³éáõÙ ãÇ Ï³ñáÕ Çñ³Ï³Ý³óí»É ³é³Ýó Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ»ï ËáñÑñ¹³ÏóáõÃÛ³Ý ¨ ùÝÝ³ñÏÙ³Ý: ê³Ï³ÛÝ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÝ Çñ³íáõÝù áõÝ»Ý ³é³Ýó å»ï³Ï³Ý Ù³ñÙÇÝÝ»ñÇ Ñ»ï Ñ³Ù³Ó³ÛÝ³óÝ»Éáõ ունենալ և իրականացնել բազմաթիվ մշակութաÛÇÝ Íñ³·ñ»ñ: ²Û¹ ¹»åù»ñáõÙ ÝáõÛÝå»ë Ýñ³Ýù Ï³ñáÕ »Ý Ñáõë³É Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý å»ï³Ï³Ý Ù³ñÙÇÝÝ»ñÇ կազմակերպական, մեթոդական, երբեմն Ý³¨` ÝÛáõÃ³Ï³Ý ³ç³ÏóáõÃÛáõÝÁ: úñÇÝ³Ï, ³զգության ասորի Ռազմիկ Խոսրովի ջանքերով և ՀՀ կառավարության ֆինանսական օժանդակությամբ 2005թ. բեմադրվել է նրա հեղինակած «Ասորուհին» դրաման: 2006Ã. ÐÐ ¶²² ÑÝ³·ÇïáõÃÛ³Ý ¨ ³½·³·ñáõÃÛ³Ý ÇÝëïÇïáõïáõÙ Ññ³ï³ñ³Ïí»É ¿ ²ÙÇÝ» ²í¹³ÉÇ §øáõñ¹-»½¹ÇÝ»ñÇ Ñ³í³ï³ÉÇùÝ»ñÁ¦ ·ÇñùÁ, Ýßí»É ¿ ²ÙÇÝ» ²í¹³ÉÇ ÍÝÝ¹Û³Ý Ñ³ñÛáõñ³ÙÛ³ÏÁ: 2007Ã. լույս է տեսել եզդի բանաստեղծ Ալիխանե Մամեի “Արևի երկիր” բանաստեղծությունների ժողովածուն:

156. ÐÐ ·ñáÕÝ»ñÇ ÙÇáõÃÛáõÝÝ áõÝÇ §ùáõñ¹ ·ñáÕÝ»ñÇ¦ Ù³ëÝ³×Ûáõ, ÇëÏ ÐÐ ·ÇïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ³½·³ÛÇÝ ³Ï³¹»ÙÇ³ÛÇ ³ñ¨»É³·ÇïáõÃÛ³Ý ÇÝëïÇïáõïÁ` քրդագիտության բաժին:

´áÉáñ ÷³é³ïáÝ»ñÇÝ ¨ óáõó³Ñ³Ý¹»ëÝ»ñÇÝ Ñ³Ý¹»ë »Ý ·³ÉÇë ÑáõÝ³Ï³Ý «Պոնտոս» խումբը, հույն ստեղծագործողները:

Մեծ հաջողությամբ շարունակում է գործել Î. êï³ÝÇëÉ³íëÏáõ ³Ýí³Ý éáõë³Ï³Ý å»ï³Ï³Ý ¹ñ³Ù³ïÇÏ³Ï³Ý Ã³ïñáÝÁ, áñÁ ëÇñí³Í ¿ áã ÙÇ³ÛÝ éáõë³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùáõÙ, ³ÛÉ¨ ողջ Հայաստանի բնակչության կողմից: Միայն նախորդ երկու տարում ռուսական Ñ³Ù³ÛÝùáõÙ Ï³½Ù³Ï»ñåí»É »Ý 100-Çó ³í»ÉÇ ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñ£ ²Û¹ ß³ñùáõÙª éáÙ³ÝëÇ ÙÇç³½·³ÛÇÝ ÙñóáõÛÃÁ, èáõë³ëï³ÝÇ Ùß³ÏáõÛÃÇ ûñ»ñÁ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ, éáõë³Ï³Ý ÏÇÝáÝÏ³ñÝ»ñÇ ÷³é³ïáÝÁ, »ñ³Åßï³Ï³Ý »ñ»ÏáõÛÃÝ»ñÁ ¨ ³ÛÉ Ñ»ï³ùñùÇñ Ó»éÝ³ñÏÝ»ñ£ Üß»Ýù, áñ ß³ï ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñ ÏÛ³ÝùÇ »Ý Ïáãíáõ٠èáõë³ëï³ÝÇ Ñ³Û»ñÇ միության աջակցությամբ: Ռուսական համայնքում այժմ գործում են «Օրֆեյ» և «Սոլնիշկո» պարախմբերը, որոնք համերգներով հանդես են գալիս տարբեր բեմահարթակներում: Այս համայնքում ավանդական են հանդիպումները ռուս և հայ ³ñí»ëï³·»ïÝ»ñÇ, ¹»ëå³ÝÝ»ñÇ áõ ù³Õ³ù³Ï³Ý ·áñÍÇãÝ»ñÇ Ñ»ï£ Ð³Ù³ÛÝùÇ ÏáÕÙÇó Çñ³Ï³Ý³óíáÕ ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñÇ ÙÇ Ù³ëÁ ùÝÝ³ñÏíáõÙ ¨ Íñ³·ñ³íáñíáõÙ ¿ ÐÐ ÏñÃáõÃÛ³Ý ¨ Ùß³ÏáõÛÃÇ å³ï³ëË³Ý³ïáõ Ù³ñÙÇÝÝ»ñÇ Ñ»ï: 2007Ã. ÁÝÃ³óùáõÙ

ÝÏ³ñ³Ñ³Ýí»É »Ý Ð³Û³ëï³ÝÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇÝ ÝíÇñí³Í ÙÇ ß³ñù ýÇÉÙ»ñ, áñáÝóÇó ÑÇß³ï³Ï»ÉÇ »Ý ÜÇÏ³ Þ»ÏÇ ÝÏ³ñ³Ñ³Ý³Í ýÇÉÙ»ñÁ Ññ»³Ý»ñÇ, ³ëáñÇÝ»ñÇ ¨ »½¹ÇÝ»ñÇ Ù³ëÇÝ, ¨ ¶»áñ·Ç ö³ñ³ç³ÝáíÇ ýÇÉÙÁ »½¹ÇÝ»ñÇ Ñ³ñë³ÝÇùÇ Ù³ëÇÝ:

157. ²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ Íñ³·ñ»ñÇ ¨ ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñÇ Çñ³Ï³Ý³óÙ³Ý ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñÝ ³ÝÑ³Ù»Ù³ï Ù»Í³ó³Ý 2007Ã. ºñ¨³ÝÇ Ï»ÝïñáÝáõÙ ÐÐ Ï³é³í³ñáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó ²½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ Ï»ÝïñáÝÇ ·áñÍ³ñÏáõÙÇó Ñ»ïá: î³ñ³ÍùÝ ³Ýí×³ñ û·ï³·áñÍÙ³Ý ¿ տրամադրվել բոլոր էթնիկ համայնքներին և այսօր այս տարածքում տեղի են ունենում խնբերի ուսուցումներ, հոբելյանական միջոցառումներ, համերգներ, ïáÝ³Ï³ï³ñáõÃÛáõÝÝ»ñ:

Ì»ñÇÝ ï³ñÇÝ»ñÇÝ ë»÷³Ï³ÝáõÃÛ³Ý Çñ³íáõÝùÇ ³ëáñ³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÇÝ »Ý í»ñ³¹³ñÓí»É »ñÏáõ ÏñáÝ³Ï³Ý Ï³éáõÛóÝ»ñ, ³í³ñïíáõÙ ¿ éáõë³Ï³Ý »Ï»Õ»óáõ` éáõë³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÇÝ í»ñ³¹³ñÓÝ»Éáõ ·áñÍÁÝÃ³óÁ, Ñáõ³Ï³Ý ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÁ Ùï³¹Çñ ¿ ¹ÇÙ»É ÐÐ Ï³é³í³ñáõÃÛ³ÝÁ` Çñ»Ýó Ñ³Ù³ÛÝùÇÝ Ñáõ³Ï³Ý »Ï»Õ»óÇÝ ë»÷³Ï³ÝáõÃÛ³Ý Çñ³íáõÝùáí í»ñ³¹³ñÓÝ»Éáõ ËÝ¹ñ³Ýùáí: ²Û¹ ³é³ç³ñÏáõÃÛ³Ý ¹»åùáõÙ, ³Ýßáõßï, ÁÝÃ³óù ÏïñíÇ Ý³¨ ³Û¹ ËÝ¹ñ³ÝùÇÝ:

158. ÆÝã å»ë ³ëí»É ¿ ³é³çÇÝ ½»ÏáõÛóáõÙ, §Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ å»ï³Ï³Ýáñ»Ý å³Ñå³ÝíáõÙ ¨ í»ñ³Ï³Ý·ÝíáõÙ »Ý áã ÙÇ³ÛÝ Ñ³ÛÏ³Ï³Ý, ³ÛÉ¨ ³ÛÝ ï»Õ եղած բոլոր այն հուշարձանները, որ տարբեր Å³Ù³Ý³ÏÝ»ñáõÙ ëï»ÕÍí»É »Ý ³ÛÉ ³½·áõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó¦: Ցանկը բերվում է սույն զեկույցին ուղեկցող հավելվածում, ²ÕÛáõë³Ï 6:

2. Î³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ ¨ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÁ ³í³Ý¹³Ï³Ýáñ»Ý գործածող տարածքներից տարբեր տարածքների առնչությամբ Կողմերը å³ñï³íáñíáõÙ »Ý Ãáõ³É ï³É, ³ç³Ïó»É ¨/Ï³Ù ³å³Ñáí»É Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ ·áñÍáõÝ»áõÃÛáõÝ ¨ ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñ, Ý³Ëáñ¹ Ï»ïÇ Ñ³Ù³Ó³ÛÝ, »Ã» ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ ·áñÍ³ÍáÕÝ»ñÇ ÃÇíÁ բավարար է:

159. Ð³Û³ëï³ÝÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÁ Çրենց բնակության ï³ñ³ÍùÝ»ñáõÙ Ùßï³å»ë áõÝեցել են և այժմ էլ ունեն բազմաբնույթ մշակութային ÏÛ³Ýù: Ասորական գյուղերում պարբերաբար կազմակերպվում են ազգային, կրոնական

áõ Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ ïáÝ³Ñ³Ý¹»ëÝ»ñª ³Ù»Ý ï³ñÇ ³åñÇÉÇ 1-ÇÝ ïáÝíáÕ ³ëáñ³Ï³Ý Üáñ տարին, Շառա և Սուրբ Մարիամ տոները: Դրանք ուղեկցվում են բեմադրություններով, Ñ³ÙáõÛÃÝ»ñÇ »ÉáõÛÃÝ»ñáí£ ´Ý³Ï³í³Ûñ»ñÇó áñ¨¿ Ù»ÏáõÙ ï»ÕÇ áõÝ»óáÕ միջոցառումներին մշտապես մասնակցում են բոլոր բակավայրերի ասորիները: 2007Ã. ³ëáñ³Ï³Ý Üáñ ï³ñí³ ïáÝ³Ï³ï³ñáõÃÛáõÝÁ Ï³½Ù³Ï»ñå»É ¿ Ñ³Ýñ³å»ï³Ï³Ý Ù³Ï³ñ¹³Ïáí` ºñ¨³ÝÇ Î³Ù»ñ³ÛÇÝ »ñ³ÅßïáõÃÛ³Ý ï³ÝÁ, ÐÐ Ý³Ë³·³ÑÇ ֆինանսական օգնությամբ:

º½¹Ç³Ï³Ý ¨ ùñ¹³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÁ ÝáõÛÝå»ë ³Ù»Ý ï³ñÇ ÝßáõÙ »Ý ³½·³ÛÇÝ ïáÝ»ñÁ: 2007Ã. »½¹Ç³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÁ Éñ³óáõóÇã ýÇÝ³Ýë³Ï³Ý ûÅ³Ý¹³ÏáõÃÛáõÝ ëï³ó³í ÐÐ Ý³Ë³·³ÑÇó` »½¹Ç³Ï³Ý ³½·³ÛÇÝ »ñ·Ç-պարի խմբի Ï³ï³ñáÕ³Ï³Ý ³ñí»ëïÇÝ ûÅ³Ý¹³Ï»Éáõ Ýå³ï³Ïáí: ²ÈØ Ñ»éáõëï³³ÉÇùáí պարբերաբար կազմակերպվում է եզդիների երգերի հեռարձակում: Պետք է ասել, որ եզդիների հասարակական հնչեղության բոլոր միջոցառումներն իñ³Ï³Ý³óíáõÙ »Ý »½¹Ç»ñ»Ý É»½íáí:

²éÑ³ë³ñ³Ï ï³ñ»Ï³Ý ÙÇ ù³ÝÇ ³Ý·³Ù Ñ³Ýրային հեռուստատեսությամբ Ý»ñÏ³Û³óíáõÙ »Ý ÐÐ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ` ÑáõÛÝ»ñÇ, ³ëáñÇÝ»ñÇ, »½¹ÇÝ»ñÇ, ùñ¹»ñÇ ¨ ³ÛÉ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó իրենց բնակության վայրերում ÝßíáÕ ³½·³ÛÇÝ ïáÝ»ñÁ: öáùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÏÛ³ÝùáõÙ ï»ÕÇ áõÝ»óáÕ ïáÝ»ñÁ, բոլոր փոքր ի շատ կարևոր իրադարձությունները, ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñÁ Ñ³×³Ë »Ý լուսաբանվում §ºñ¨³Ý¦, §²ñÙ»Ý-Ակոբ» հեռուստաալիքներով:

öáùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ ÏáÕÙÇó Ññ³í»ñÇ ¹»åùáõÙ ¹ñ³Ýó Ù³ëÝ³ÏóáõÙ »Ý Ù³ñ½³ÛÇÝ ¨ Ñ³Ýñ³å»ï³Ï³Ý Ù³Ï³ñ¹³ÏÇ å³ßïáÝÛ³Ý»ñ:

Հիշատակելի են «Մոսկվա» կինոթատրոնում բացված հունարեն գրքերի ու ¹³ë³·ñù»ñÇ óáõó³Ñ³Ý¹»ëÁ: «Պոնտոս» համույթը մեծ համբավ է վայելում ամբողջ Հայաստանում, խումբը հիմնականում կատարում է ազգային դասական պարեր, ÙÇ³Å³Ù³Ý³Ï óáõó³¹ñáõÙ ¿ÑáõÝ³Ï³Ý ï³ñ³½Á£

§øáõñ¹Çëï³Ý¦ ÏáÙÇï»ի ջանքերով պարբերաբար կազմակերպվում »Ý ùáõñ¹ Ùï³íáñ³Ï³ÝÝ»ñÇ ¨ ³Ï³Ý³վոր գործիչների հոբելյաններ: øñ¹³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùáõÙ ·áñÍáõÙ »Ý ²ñ³·³Íáï ÇÝ Ù³ñ½Ç »ñ·Ç-å³ñÇ ³½·³ÛÇÝ Ñ³ÙáõÛÃÁ, Â³ÉÇÝÇ ´³ÛëÁ½ գյուղի մանկապատանեկան խումբը և êÇ÷³Ý ·ÛáõÕÇ §¼ÇÉ³Ý¦ խումբը: Նրանք Ù³ëÝ³ÏóáõÙ »Ý ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÙÇ³óÛ³É Ñ³Ù»ñ·Ý»ñÇÝ:

3. **Æñ»Ýó Ùß³ Ïáõà³ÛÇÝ ù³Õ³ù³Ï³ÝáõÃÛáõÝÁ ³ñï³ë³ÑÙ³ÝáõÙ í³ñ»Éáõ Ýå³ï³Ïáí ÎáÕÙ»ñÁ å³ñï³íáñíáõÙ »Ý ³å³Ñáí»É ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÁ ¨ Ýñ³Ýóáí ³ñï³Ñ³Ûïí³Í Ùß³ ÏáõÛÃÝ»ñÁ:**

160. ÐÝ³ñ³íáñáõÃÛ³Ý ë³ÑÙ³ÝÝ»ñáõÙ Ð³Û³ëï³ÝÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ùß³ ÏáõÛÃÝ»ñÁ Ý»ñÏ³Û³óíáõÙ »Ý Ý³¨ ³ñï³ë³ÑÙ³ÝáõÙ: §Ð³Û³ëï³ÝÇ ³ëáñ³Ï³Ý ³ëáóÇ³óÇ³ §²Ãáõñ¦¦ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛ³Ý նախաձեռնությամբ ասորիների ³Ù»Ý ï³ñÇ Ù³ëÝ³ÏóáõÙ »Ý Æñ³ÝáõÙ Ï³½Ù³Ï»ñåíáÕ ասորական միջազգային մարզախաղերին և 4 մարզաձևերում (ֆուտբոլ, բասկետբոլ, Ã»ÝÇë, ß³ËÙ³ï¤ ß³Ñ»É¿ 1-ÇÝ, 2-ñ¹ Ùñó³Ý³ÏÝ»ñ, å³ñ·¨³ïñí»É ·³í³ÃÝ»ñáí ¨ áëÏ» Ù»¹³ÉÝ»ñáí£ ²Ûë Íñ³·ÇñÁ Ùßï³å»ë ëï³ó»É¿ å»ï³Ï³Ý ûÅ³Ý¹³ÏáõÃÛáõÝ: ÐáõÝ³Ï³Ý §äáÝïáë¦ Ñ³ÙáõÛÃÁ Ñ³Ù»ñ·³ÛÇÝ ÑÛáõñ³Ë³Õ»ñ ¿ áõÝ»ó»É ÐáõÝ³ëï³ÝáõÙ: êï³ÝÇëÉ³íëÏáõ ³Ýí³Ý éáõë³Ï³Ý Ã³ïñáÝÁ ÑÛáõñ³Ë³Õ»ñ ¿ áõÝ»ÝáõÙ èáõë³ëï³ÝÇ ¸³ßÝáõÃÛáõÝáõÙ:

Ðá¹í³Í 13. îÝï»ë³Ï³Ý ¨ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý ÏÛ³Ýù

1. Տնտեսական և հասարակական գործունեության բնագավառում ամբողջ երկրի ï³ñ³ÍùáõÙ ÎáÕÙ»ñÁ å³ñï³íáñíáõÙ »Ý.
բ. **³ñ·»É»É ÁÝÏ»ñáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ý»ñùÇÝ Ï³ÝáÝ³Ï³ñ·»ñáõÙ ¨ Ù³ëÝ³íáñ ÷³ëï³ÃÕÃ»ñáõÙ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ û·ï³·áñÍáõÙÁ (³éÝí³½Ý ÝáõÛÝ É»½áõÝ ·áñÍ³ÍáÕÝ»ñÇ Ùáï) ãÁÝ¹áõÝáÕ Ï³Ù ë³ÑÙ³Ý³÷³ÏáÕ áñ¨¿ Ï»ï Ùïó»É¦£**

161. öáñÓ³·»ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ý ³Ûë å³ñï³íáñáõÃÛáõÝÁ Ñ³Ù³ñ»É ¿ Ï³ï³ñí³Í£

·/ ÁÝ¹¹ÇÙ³Ý³É ïÝï»ë³Ï³Ý Ï³Ù Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý Ñ»ï Ï³åí³Íª ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ û·ï³·áñÍÙ³ÝÁ ËáãÁÝ¹áïáÕ åñ³ÏïÇÏ³ÛÇÝ,

162. öáñÓ³·»ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ý å³ñï³íáñáõÃÛáõÝÁ Ñ³Ù³ñ»É ¿ Ï³ï³ñí³Í, ë³Ï³ÛÝ ³é³ç³ñÏáõÙ ¿ Ù³ëÝ³íáñ ï»Õ»Ï³ïíáõÃÛáõÝ ïñ³Ù³¹ñ»É Çñ»Ýó Ñ³çáñ¹ պարբերական զեկույցում, հատկապես այն մասինª ÇÝãå»ë ¿ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝÁ ÁÝ¹¹ÇÙ³ÝáõÙ ïÝï»ë³Ï³Ý Ï³Ù Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý

Ù»ç ï ³ñ ³ Í ³ßñç ³ Ý ³ ÛÇÝ Ï ³ Ù ÷áùñ ³ Ù ³ ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ·áñÍ ³ ÍÙ ³ ÝÁ ËáãÁÝ¹á ïáÕ åñ ³ Ï ïÇÏ ³ ÛÇÝ£ ¼»ÏáõÛóÁ ß ³ ñ ³ ¹ñ»Éáõ ÁÝÃ ³ óùáõÙ Ù»Ýù Ñ ³ ñóáõÙ ³ ñ»óÇÝù մի շարք մասնավոր տնտեսվարողների և բազմաթիվ հասարակական Ï ³ ½Ù ³ Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ` ÷áñÓ»Éáí å ³ ñ½»É Ýñ ³ Ýó ÏáÕÙÇó åñ ³ Ï ïÇÏ ÏÛ ³ Ýùáõ Ù Çñ»Ýó É»½áõÝ ÏÇñ ³ é»Éáõ ¹Åí ³ ñáõÃÛáõÝÝ»ñÁ Ï ³ Ù ËáãÁÝ¹á ïÝ»ñÁ: Ø»ñ áõÝ»ó ³ Í տեղեկություններով այդպիսի պրոբլեմներ չեն առաջանում ¨ ³ Ûë å ³ ÑÇÝ ¹Åí ³ ñ ¿ տեղեկություն տրամադրել մի բաÝÇ Ù ³ ëÇÝ, áñÁ ·áÛáõÃÛáõÝ ãáõÝÇ:

¹/ Ñ»ß ï ³ óÝ»É ¨/Ï ³ Ù ³ ç ³ Ïó»É ï ³ ñ ³ Í ³ ßñç ³ Ý ³ ÛÇÝ Ï ³ Ù ÷áùñ ³ Ù ³ ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ û· ï ³ ·áñÍÙ ³ ÝÁ í»ñáÝßÛ ³ É »ÝÃ ³ Ï» ï »ñáõÙ ë ³ ÑÙ ³ Ýí ³ Í ÙÇçáóÝ»ñÇó բացի այլ միջոցներով:

163. öáñÓ ³ ·» ï Ý»ñÇ ÏáÙÇ ï »Ý Ù ³ ï Ý ³ Ýß»É ¿ ÙÇ ß ³ ñù ûñÇÝ ³ ÏÝ»ñ, Ã» ÇÝãå»ë Ï ³ ñ»ÉÇ ¿ Ñ»ß ï ³ óÝ»É Ï ³ Ù Ëñ ³ Ëáõë»É ï ³ ñ ³ Í ³ ßñç ³ Ý ³ ÛÇÝ Ï ³ Ù ÷áùñ ³ Ù ³ ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ ·áñÍ ³ ÍáõÃÛáõÝÁ ïÝ ï »ë ³ Ï ³ Ý ¨ Ñ ³ ë ³ ñ ³ Ï ³ Ï ³ Ý ·áñÍáõÝ»áõÃÛ ³ Ý Ù»ç£ ²Ûë Ï ³ å ³ ÏóáõÃÛ ³ մբ Ã»ñ¨ë ÑÇß ³ ï ³ Ï»ÉÇ »Ý éáõë»ñ»Ý É»½íÇ Ñ ³ ë ³ ñ ³ Ï ³ Ï ³ Ý ¨ ïÝ ï »ë ³ Ï ³ Ý ·áñÍ ³ éáõÛÃÝ»ñÇ ßáõñç ³ ÝóÏ ³ óíáÕ ËáñÑñ¹ ³ ÏóáõÃÛáõÝÝ»ñÁ, ÏáÝý»ñ ³ ÝëÝ»ñÁ, éáõë»ñ»Ý É»½áõ ¹ ³ ë ³ í ³ Ý¹áÕ áõëáõóÇãÝ»ñÇ Ñ ³ Ù ³ ñ ³ Ýó Ï ³ óíáÕ ÙñóáõÛÃÝ»ñÁ ¨ ³ ÛÉÝ: ê ³ Ï ³ ÛÝ Çñ ³ Ï ³ ÝáõÙ Ð ³ Û ³ ëï ³ ÝáõÙ ï ³ ñ ³ Í ³ ßñç ³ Ý ³ ÛÇÝ Ï ³ Ù ÷áùñ ³ Ù ³ ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ û· ï ³ ·áñÍÙ ³ ÝÁ խրախուսող քաղաքականություն չի մշակված: Սրա վերաբերյալ հույս ունենք ավելի համակողմանի տեղեկատվություն տրամադրել հաջորդ պարբերական զեկույցում:

2. Տնտեսական և հասարակական գործունեության առնչությամբ, այնքանով, áñù ³ Ýáí å» ï ³ Ï ³ Ý Ù ³ ñÙÇÝÝ»ñÁ Çñ ³ í ³ ëáõ »Ý, ï ³ ñ ³ Í ³ ßñç ³ Ý ³ ÛÇÝ Ï ³ Ù ÷áùñ ³ Ù ³ ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÁ û· ï ³ ·áñÍáÕ ï ³ ñ ³ ÍùáõÙ ÑÝ ³ ñ ³ íáñáõÃÛ ³ Ý ¹»åùáõÙ ÎáÕÙ»ñÁ å ³ ñï ³ íáñíáõÙ »Ý. **բ/ ïÝ ï »ë ³ Ï ³ Ý ¨ Ñ ³ ë ³ ñ ³ Ï ³ Ï ³ Ý Ñ ³ ï í ³ ÍÝ»ñáõÙ Çñ»Ýó ³ ÝÙÇç ³ Ï ³ Ý (å» ï ³ Ï ³ Ý Ñ ³ ï í ³ Í) ÑëÏáÕáõÃÛ ³ Ý ï ³ Ï Ï ³ ½Ù ³ Ï»ñå»É ï ³ ñ ³ Í ³ ßñç ³ Ý ³ ÛÇÝ Ï ³ Ù ÷áùñ ³ Ù ³ ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ û· ï ³ ·áñÍáõÙÁ ËÃ ³ ÝáÕ ·áñÍáõÝ»áõÃÛáõÝÝ»ñÁ,**

164. Տնտեսական և հասարակական գործունեության առնչությամբ` այնքանով, áñù ³ Ýáí ÐÐ å» ï ³ Ï ³ Ý Ù ³ ñÙÇÝÝ»ñÁ Çñ ³ í ³ ëáõ »Ý, ÷áùñ ³ Ù ³ ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÁ û· ï ³ ·áñÍáÕ ï ³ ñ ³ ÍùÝ»ñáõÙ ïÝ ï »ë ³ Ï ³ Ý ¨ Ñ ³ ë ³ ñ ³ Ï ³ Ï ³ Ý Ñ ³ ï í ³ ÍÝ»ñáõÙ Çñ»Ýó ³ ÝÙÇç ³ Ï ³ Ý (å» ï ³ Ï ³ Ý Ñ ³ ï í ³ Í) ÑëÏáÕáõÃÛ ³ Ý ï ³ Ï ÑÝ ³ ñ ³ íáñáõÃÛ ³ Ý ¹»åùáõÙ

Ï³½Ù³Ï»ñåáõÙ »Ý ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ û·ï³·áñÍáõÙÁ ËÃ³ÝáÕ ·áñÍáõÝ»áõÃÛáõÝ£ ²Ûëå»ë, ûñÇÝ³Ï, Ñ³Ýñ³å»ï³Ï³Ý Ï³Ù ï»Õ³Ï³Ý Ù³Ï³ñ¹³ÏÇ ÁÝïñáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Å³Ù³Ý³Ï ³Ûë Ï³Ù ³ÛÝ ù³Õ³ù³Ï³Ý Ïáõë³ÏóáõÃÛ³Ý Ï³Ù ï³ñ³Íù³ÛÇÝ Ã»Ï³ÝáõÍÇ û·ïÇÝ ù³ñá½ãáõÃÛáõÝ Çñ³Ï³Ý³óÝáÕ ³ÝÓÇù, ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½í³ÏÇñ ÉÇÝ»Éáõ ¹»åùáõÙ, Ñ³Ý¹Çåáõ٠ݻñÇ Ñ³×³Ë »ÉáõÛÃ »Ý áõÝ»ÝáõÙ Ñ³Ù³å³ï³ëË³Ý É»½íáí, ·ÛáõÕ³Ï³Ý հատկապես եզդիների և քրդերի բնակավայրերում տեղական ինքնակառավարման Ù³ñÙÇÝÝ»ñÇ ËáñÑñ¹³ÏóáõÃÛáõÝÝ»ñÁ, ùÝÝ³ñÏáõÙÝ»ñÁ Çñ³Ï³Ý³óíáõÙ »Ý ï³ñ³Íù³ÛÇÝ É»½íáí, Ëñ³Ëáõëíáõ٠¿ ¹åñáóÝ»ñÇ Ý»ñùÇÝ ¹Ç½³ÛÝáõÙ ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ùß³ÏáõÛÃÁ, պատմությունը ներկայացնող նյութերով ձևավորումները, այդ բնակավայրերում տեղի áõÝ»óáÕ ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñÇÝ Ëñ³Ëáõëíáõ٠¿ ¿ÃÝÇÏ É»½áõÝ ¨ »ñ³Åßïáõ-ÃÛáõÝÁ ներկայացնող համույթների ու երաժշտական խմբերի ելույթները: Եթե այդ ÙÇçáó³éáõÙÝ»ñÇÝ Ý»ñÏ³ »Ý ÉÇÝáõÙ ³ÛÉ³½·ÇÝ»ñ, »ÉáõÛÃÝ»ñÇ ½·³ÉÇ Ù³ëÁ Ã³ñ·Ù³ÝíáõÙ է ռուսերեն և հայերեն` էթնիկ համայնքների ներկայացուցիչների նախաձեռնությամբ:

2.·/ »ñ³ßË³íáñ»É, áñ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý ËÝ³ÙùÇ ÑÇÙÝ³ñÏáõÃÛáõÝÝ»ñÁ (ÇÝãåÇëÇù »Ý ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñÁ, Í»ñ³ÝáóÝ»ñÁ, Ñ³Ýñ³Ï³ó³ñ³ÝÝ»ñÁ) ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝ Ïï³Ý ÁÝ¹áõÝ»É ¨ ËÝ³Ù»É ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí ËáëáÕ ³ÝÓ³Ýó, áñáÝù ËÝ³ÙùÇ Ï³ñÇù áõÝ»Ý í³ï³éáÕçáõÃÛ³Ý, Í»ñáõÃÛ³Ý Ï³Ù ³ÛÉ å³ï×³éÝ»ñáí,

165. Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ³ռաջին պարբերական զեկույցÝ Çñ³í³Ï³Ý »ñ³ßËÇùÝ»ñ ¿ Ý»ñÏ³Û³óñ»É Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý ËÝ³ÙùÇ Ñ³ëï³ïáõÃÛáõÝÝ»ñáõÙ (ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñÁ, Í»ñ³ÝáóÝ»ñÁ ¨ Ñ³Ýñ³Ï³ó³ñ³ÝÝ»ñÁ) ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõ-ÃÛáõÝÝ»ñÇó Ù³ñ¹Ï³Ýó ÁÝ¹áõÝ»լու և խնամելու վերաբերյալ: Որևէ ահազանգ չի ëï³óí»É, áñ Ð³Û³ëï³ÝÇ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý áñ¨¿ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇã ½ñÏí»É ¿ ³Û¹ ËÝ³ÙùÇó Ï³Ù ¹Åí³ñáõÃÛáõÝÝ»ñ ¿ áõÝ»ó»É É»½í³Ï³Ý å³ï×³éÝ»ñáí: ÐÝ³ñ³íáñ ¿, áñ բացի ռուսերենից փոքրաÙ³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÁ ã»Ý ·áñÍ³ÍíáõÙ ÑÇí³Ý¹³ÝáóÝ»ñáõÙ, ë³Ï³ÛÝ ËÝ¹ÇñÁ Ýñ³ÝáõÙ ¿, áñ ÑÇí³Ý¹³Ýáó Ï³Ù բժշկի դիմողներն իրենք գործածում են հայերեն կամ éáõë»ñ»Ý É»½áõÝ»ñÁ: ÐÐ ³éáÕç³å³ÑáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛáõÝÁ Ñ³ÛïÝáõÙ ¿, áñ »½³ÏÇ ¹»åù»ñáõÙ, í»ñáÑÇßÛ³É É»½áõÝ»ñÇÝ ãïÇñ³å»ïáÕ ¹»åùáõÙ, Ýñ³Ýó Ñ»ï Ù³Ûñ»ÝÇ É»½íáí Ñ³Õáñ¹³ÏóáõÙÝ Çñ³Ï³Ý³óíáõ٠¿ Ñ³ñ³½³ïÝ»ñÇ Ï³Ù É»½áõÝ ïÇñ³å»ïáÕ ³ÛÉ

³ÝÓ³Ýó, ³Û¹ ÃíáõÙ` Ã³ñ·Ù³ÝÇãÝ»ñÇ ÙÇçáóáí: ´áÉáñ ¹»åù»ñáõÙ ÑÇí³¹Ý»ñÁ ¹ñ³ Ñ³Ù³ñ ýÇÝ³Ýë³Ï³Ý í³Ëë»ñ ã»Ý ³ÝáõÙ: ä»ïù ¿ ³ë»É Ý³¨, áñ Ð³Û³ëï³ÝÇ Յանրապետությունում կան ազգությամբ հույն, եզդի, քուրդ, ասորի բժիշկներ և խնդիր առաջանալու դեպքում, վստահաբար, հարցը կլուծվեր: Բոլոր դեպքերում այս Ñ³ñóÇ ßáõñç Ñ³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ ÏÇñ³Ï³Ý³óíÇ ÙáÝÇïáñÇÝ· ¨ ³ñ¹ÛáõÝùÝ»ñÁ óáõÛó Ïï³Ý ÙÇçáóÝ»ñ Ó»éÝ³ñÏ»Éáõ ³ÝÑñ³Å»ßïáõÃÛáõÝÝ»ñÁ:

Ðá¹í³Í 14. ØÇçë³ÑÙ³Ý³ÛÇÝ ÷áË³Ý³ÏáõÙÝ»ñ

ÎáÕÙ»ñÁ å³ñï³íáñíáõÙ »Ýª
³/ կիրառել գոյություն ունեցող երկկողմանի և բազմակողմանի Ñ³Ù³Ó³ÛÝ³·ñ»ñ, áñáÝù Çñ»Ýó ÏÏ³å»Ý ³ÛÝ å»ïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ»ï, áñï»Õ ³Û¹ É»½áõÝ ·áñÍ³ÍíáõÙ ¿ ÝáõÛÝ³ ïÇå ¨ ÝáõÛÝ³Ï³Ý Ó¨áí, Ï³Ù, »Ã» ³ÝÑñ³Å»ßï ¿, ÏÝù»É ÝÙ³Ý Ñ³Ù³Ó³ÛÝ³·ñ»ñª ³Û¹ å»ïáõÃÛáõÝÝ»ñáõÙ ÙÇ¨ÝáõÛÝ É»½íáí ËáëáÕÝ»ñÇ ÙÇç¨ Ï³å»ñÇ Ñ³ëï³ïÙ³ÝÁ Ýå³ëï»Éáõ Ýå³ï³Ïáíª Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ, ÏñÃ³Ï³Ý, ï»Õ»Ï³ïí³Ï³Ý, Ù³ëÝ³·Çï³Ï³Ý áõëáõóÙ³Ý ¨ Ùßï³Ï³Ý ÏñÃáõÃÛ³Ý բնագավառներում,

166. ²ñ¹»Ý ³ëí»É ¿, áñ Յայաստանի Յանրապետության բոլոր էթնիկ համայնքները բոլոր հնարավորություններն ունեն շփվելու երկու և ավելի å»ïáõÃÛáõÝÝ»ñáõÙ ÙÇ³ÝÙ³Ý Ï³Ù ÝáõÛÝ³ÝÙ³Ý Ó¨áí ·áñÍ³ÍíáÕ É»½áõÝ»ñÁ ÏñáÕÝ»ñÇ Ñ»ï: ²Û¹ ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝÝ»ñÝ ³å³Ñáííáõ »Ý ÇÝãå»ë ³ÛÉ å»ïáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ»ï Յայաստանի Յանրապետության կնքած երկկողմ (բարեկամության և համագործակցության մասին) և բազմակողմ համաձայնագրերոí, ³ÛÉ¨ ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý ¨ Ùß³ÏáõÃ³ÛÇÝ ·áñÍáõÝ»áõÃÛ³Ý ակտիվացմամբ: Եզդի/քուրդ և ասորի ժողովուրդները, որոնք պետականություն ունեցող ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ûñ»ÝÇù ãáõÝ»Ý ÝáõÛÝ »ñÏÏáÕÙ å³ÛÙ³Ý³·ñ»ñáí ÑÝ³ñ³íáñáõÃÛáõÝ »Ý ëï³ÝáõÙ հաղորդակցվել համապատասխան երկրում բնակվող իրենց ժողովուրդների Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ñ»ï, Ù³ëÝ³íáñ³å»ë` ³ëáñÇÝ»ñÁ` êÇñÇ³ÛÇ, Æñ³ùÇ, Æñ³ÝÇ, ²ØÜ-Ç, èáõë³ëï³ÝÇ ¨ ³ÛÉ »ñÏñÝ»ñÇ ³ëáñ³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ñ»ï, »½¹ÇÝ»ñÁ ¨ ùñ¹»ñÁ` Æñ³ùÇ, ìñ³ëï³ÝÇ, èáõë³ëï³ÝÇ, ¶»ñÙ³ÝÇ³ÛÇ, ºíñáå³ÛÇ ³ÛÉ »ñÏñÝ»ñÇ, ³Ý·³Ù Âáõñù Ç³ÛÇ Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ñ»ï:

ØÇ ù³ÝÇ ûñÇÝ³Ï. ³ëáñÇÝ»ñÝ ³½³ï Ñ³Õáñ¹³ÏóíáõÙ »Ý êÇñÇ³ÛÇ, Æñ³ùÇ, ¶»ñÙ³ÝÇ³ÛÇ, ²ØÜ-Ç, Æñ³ÝÇ, èáõë³ëï³ÝÇ ¨ ³ÛÉ »ñÏñÝ»ñÇ Çñ»Ýó Ñ³Ûñ»Ý³ÏÇóÝ»ñÇ ¨

Ýñ³Ýó Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Ñ»ï: Ð³Û³ëï³ÝáõÙ Ý»ñÏ³ å³ÑÇÝ ³ëáñÇÝ»ñÇ ì»ñÇÝ ¸íÇÝ ·ÛáõÕáõÙ ·áñÍáÕ ù³Ñ³Ý³Ý Ññ³íÇñí³Í ¿ Æñ³ùÇó: ²ëáñ³Ï³Ý ³½·³ÛÇÝ ïáÝ»ñÇÝ Ù³ëÝ³ÏóáõÙ »Ý ³ÛÉ »ñÏñÝ»ñÇó »Ï³Í ß³ï ³ëáñÇÝ»ñ: 2002Ã. ²ÝïÇáùÇ ùñÇëïáÝÛ³ ëÇñÇ³Ï³Ý »Ï»Õ»óáõ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÁ ³Ûó»É»É ¿ Ð³Û³ëï³ÝÇ ³ëáñ³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝù: 2005Ã. Ð³Û³ëï³Ý »Ý ³Ûó»É»É ¨ ·Çï³ÅáÕáíÇÝ Ù³ëÝ³Ïó»É §Ð³Ù³ßË³ñÑ³ÛÇÝ ³ëáñ³Ï³Ý ³ÉÛ³ÝëÇ¦ Ãíáí 11 Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñ: ²ëáñ³Ï³Ý մարզական խմբերն ³Ù»Ý ï³ñÇ Ù³ëÝ³ÏóáõÙ »Ý Æñ³ÝáõÙ Ï³½Ù³Ï»ñåíáÕ Ù³ñ½³Ï³Ý Ë³Õ»ñÇÝ, ï»ÕÇ »Ý áõÝ»ÝáõÙ ÷áË³¹³ñÓ ³Ûó»ÉáõÃÛáõÝÝ»ñ, ³ÙáõëÝáõÃÛáõÝÝ»ñ: ²ëáñ³Ï³Ý Ñ³ë³ñ³Ï³Ï³Ý Ï³½Ù³Ï»ñåáõÃÛáõÝÝ»ñÇ Õ»Ï³í³ñÝ»ñÁ Ù³ëÝ³ÏóáõÙ »Ý §Ð³Ù³ßË³ñÑ³ÛÇÝ ³ëáñ³Ï³Ý այյանսի»` տարբեր երկրներáõÙ Ï³½Ù³Ï»ñåíáÕ Ñ³Ý¹Çå áõÙÝ»ñÇÝ: 2005Ã. ÝÏ³ñ³Ñ³Ýí»É ¿ §Øáé³óí³Í ÙÇ ÅáÕáíñ¹Ç ó»Õ³ëå³ÝáõÃÛáõÝ¦ ³ÝáõÝáí ýÇÉÙÁ ասորիների մասին, և նկարահանումներն իրականացվել են, Հայաստանից բացի, նաև Æñ³ÝÇ ÆëÉ³Ù³Ï³Ý Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝáõÙ, Æñ³ùáõÙ ¨ êÇñÇ³ÛáõÙ ³åñáÕ ³ëáñÇÝ»ñÇ ÙÇç³í³ÛñáõÙ:

º½¹ÇÝ»ñÝ ³Ï ïÇí ß÷áõÙÝ»ñ áõÝ»Ý Æñ³ùÇ, ìñ³ëï³ÝÇ, èáõë³ëï³ÝÇ, ¶»ñÙ³ÝÇ³ÛÇ »½¹ÇÝ»ñÇ Ñ»ï: Այս հարաբերությունների արդյունք է այն, որ Հայաստանի եզդի ß»ÛË»ñÇó ÙÇ ù³ÝÇëÁ Æñ³ùáõÙ »Ý ëï³ÝáõÙ Ñá·¨áñ-ÏñáÝ³Ï³Ý áõëáõóáõÙ: ìñ³ëï³ÝÇ ¨ Ð³Û³ëï³ÝÇ »½¹ÇÝ»ñÁ ÷áË³¹³ñÓ³բար մասնակցում են Վրաստանում և Ð³Û³ëï³ÝáõÙ Ï³ï³ñíáÕ ³½·³ÛÇÝ ïáÝ»ñÇÝ: ²Ù»Ý ï³ñÇ ÑáõÉÇëÇ ì³ñ¹³í³éÇ ïáÝ³Ï³ï³ñáõÃÛ³ÝÁ ìñ³ëï³ÝÇó ¨ èáõë³ëï³ÝÇó Ð³Û³ëï³Ý »Ý ·³ÉÇë Ù»Í Ãíáí եզդիներ: Հոկտեմբերին Շամիրամ գյուղում տեղի ունեցող ³Ù»Ý³ÙÛ³ ïáÝ³Ï³ï³ñáõÃÛ³ÝÁ Ù³ëÝ³ÏóáõÙ »Ý »½¹ÇÝ»ñ ¨ ùñ¹»ñ ³ßËարհի տարբեր երկրներից:

Ð³Û³ëï³ÝÇ ùñ¹»ñÝ ³Ï ïÇíáñ»Ý Ñ³Ù³·áñÍ³ÏóáõÙ »Ý ºíñáå³ÛÇ ùñ¹³Ï³Ý կենտրոնների և նույնիսկ` Թուրքիայի քրդերի հետ: 2006թ. Դիարբեքիրում տեղի áõÝ»ó³Í ùñ¹³Ï³Ý ÏáÝýñ³ÝëÇÝ Ï³ñáÕ³ó»É »Ý Ù³ëÝ³Ïó»É Ý³¨ Ð³Û³ëï³ÝÇ ùñ¹»ñÇ Ý»ñÏ³Û³óáõóÇãÝ»ñÁ: 2006Ã. ·³ñÝ³ÝÁ Ð³Û³ëï³Ý ¿ñ ³Ûó»É»É ·ñáÕ, Ññ³å³ñ³Ï³Ëáë Ú³É³É ÜÇ½³ÙÇÝ:

Բազմաթիվ և բազմաբնույթ են ռուսական ¿ÃÝÇÏ Ñ³Ù³ÛÝùÇ Ï³å»ñÁ èáõë³ëï³ÝÇ ¸³ßÝáõÃÛ³Ý ¨ ³ÛÉ »ñÏñÝ»ñÇ éáõë³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÝ»ñÇ Ñ»ï:

Ð³Û³ëï³ÝÇ ÑáõÛÝ»ñÁ ÝáõÛÝå»ë ³Ï ïÇí Ï³å»ñ áõÝ»Ý Ðáõն³ëï³ÝÇ Ñ»ï, áñÇ Ñ³ï Հայաստանի ջերմ հարաբերությունները խրախուսում է հույների կապերի

³Ï ïÇí ³óÙ ³ÝÁ, ¨ ÁÝ¹·ñÏ í ³Í »Ý ÙÇ ß³ñù Íñ³·ñ»ñáõÙ` Ã³ñ·Ù³Ýã³Ï³Ý, ³éáÕç³å³Ñ³Ï³Ý, ïÝï»ë³Ï³Ý ¨ ³ÛÉÝ: Üñ³Ýó Ï³å»ñÁ ß³ï ½·³ÉÇ »Ý Ý³¨ ³ÛÉ »ñÏñÝ»ñÇ, Ù³ëÝ³íáñ³å»ë èáõë³ëï³ÝÇ ¹³ßÝáõÃÛ³Ý ÑáõÝ³Ï³Ý Ñ³Ù³ÛÝùÇ Ñ»ï:

µ/ Ç ß³Ñ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ` Ñ»ßï³óÝ»É ¨/Ï³Ù ËÃ³Ý»É ÙÇçë³ÑÙ³Ý³ÛÇÝ Ñ³Ù³·áñÍ³ÏóáõÃÛáõÝÁ, Ù³ëÝ³íáñ³å»ë, Ù³ñ½³ÛÇÝ Ï³Ù ï»Õ³Ï³Ý ÇßË³ÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ÙÇç¨, áñáÝó ï³ñ³ÍùáõÙ ·áñÍáõÙ ¿ ÙÇ¨ÝáõÛÝ É»½áõ ÝÙ³Ý³ ïÇå Ï³Ù ÝáõÛÝ³Ï³Ý Ó¨áí:

167. öáñÓ³·»ïÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ý ³Ûë å³ñï³íáñáõÃÛáõÝÁ Ñ³Ù³ñ»É ¿ Ï³ï³ñ-í³Í£

Ø³ë 5

ºíñáå³ÛÇ ÊáñÑñ¹Ç Ü³Ë³ñ³ñÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ç` Ð³Û³ëï³ÝáõÙ Ê³ñïÇ³ÛÇ կիրառման վերաբերյալ հանձնարարականի իրականացումը

- ºíñáå³ÛÇ ÊáñÑñ¹Ç Ü³Ë³ñ³ñÝ»ñÇ ÏáÙÇï»Ç` Ð³Û³ëï³ÝáõÙ Ê³ñïÇ³ÛÇ ÏÇրառման վերաբերյալ հանձնարարականին վերաբերող մասի` սույն Զեկույցում Ý»ñÏ³Û³óí³Í ·áñÍáÕáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ³Ù÷á÷áõÙÇó Ñ»ï¨áõÙ ¿, áñ
- Ð³Û³ëï³ÝÇ Ñ³Ýñ³å»ïáõÃÛáõÝÁ ß³ñáõÝ³ÏáõÙ ¿ Ñ»ï¨áÕ³Ï³Ý ç³Ýù»ñ ·áñÍ³¹ñ»É բարելավելու ³ëáñ»ñ»ÝÇ, »½¹Ç»ñ»ÝÇ ¨ ùñ¹»ñ»ÝÇ Ù³ïáõóáõÙÁ ÏñÃ³Ï³Ý բոլոր մակարդակներում: àõëáõÙÝ³Ï³Ý ÝÛáõÃ»ñÇ ³ñ¹Ç³Ï³Ý³óÙ³Ý ուղղությամբ հրատարակվել են տարրական դասարանների նոր դասագրքեր, ÁÝÃ³óùÇ Ù»ç »Ý ÙÇççÝ ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñÇ ¹³ë³·ñù»ñÇ Ï³½ÙÙ³Ý ¨ Ññ³ï³ñ³ÏÙ³Ý ³ßË³ï³ÝùÝ»ñÁ: àõëáõóÇãÝ»ñÇ å³ïñ³ëïÙ³Ý Ñ³Ù³ñ Ýå³ï³Ï³ÛÇÝ ï»Õ»ñ »Ý Ñ³ïÏ³óíáõÙ ºñ¨³ÝÇ å»ï³Ï³Ý Ñ³Ù³Éë³ñ³ÝÇ ²ñ¨»É³·Çï³Ïáõó³Ý ý³ÏáõÉï»ïáõÙ: ²ëáñ»ñ»ÝÇ áõëáõóÇãÝ»ñÁ í»ñ³å³ïñ³ëïí»É »Ý 2006Ã., ÇëÏ եզդիերենի և քրդերենի ուսուցիչների որակավորման բարձրացման և í»ñ³å³ïñ³ëïÙ³Ý Ñ³ñóÁ ¹ñí³Í ¿ ÎñÃáõÃÛ³Ý ¨ ·ÇïáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý ûñ³Ï³ñ·áõÙ` 2008Ã. áõëáõÙÝ³Ï³Ý Íñ³·ñ»ñáõÙ:
- ¸³ï³ñ³ÝÝ»ñáõÙ ï³ñ³Í³ßñç³Ý³ÛÇÝ Ï³Ù ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñÇ կիրառումը երաշխավորող իրավական հիմքը բարելավելու հանձնարարականի կապակցությամբ Ñ³ÛïÝáõÙ »Ýù, áñ ÐÐ ùñ»³Ï³Ý ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý ûñ»Ýë·ñùÇ

15-ñ¹ Ñá¹í³ÍÇ ³é³çÇÝ Ù³ëÇ ÇÙ³ëïÇó Ñ»ï¨áõÙ ¿, áñ ùñ»³Ï³Ý ¹³ï³í³ñáõÃÛ³ÝÁ Ù³ëÝ³ÏóáÕ Ûáõñ³ù³ÝãÛáõñ ³ÝÓ Ï³ñáÕ ¿ Ñ³Ý¹»ë ·³É ³ÛÝ É»½íáí, áñÇÝ Ý³ ïÇñ³å»ïáõÙ ¿: Ì³ñáõÛÃ Çñ³Ï³Ý³óÝáÕ Ù³ñÙÇÝÁ ãÇ Ï³ñáÕ åÝ¹»É, áñ ³Û¹ ³ÝÓÁ ïÇñ³å»ïáõÙ ¿ ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý Ï³Ù ³Ûë Ï³Ù ³ÛÝ É»½íÇÝ, ¨ å»ïù ¿ Ñ³Ý¹»ë ·³ Ñ»Ýó ³Û¹ É»½íáí: êñ³ÝÇó Ñ»ï¨áõÙ ¿, áñ, »Ã» Ù»Õ³¹ñÛ³ÉÁ ïÇñ³å»ïáõÙ ¿ ¨ ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý É»½íÇÝ, ¨ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½íÇÝ Ï³Ù ³ÛÉ É»½íÇ, ³å³ Ý³` Áëï Çñ Ñ³Û»óáÕáõÃÛ³Ý, Ï³ñáÕ ¿ Ñ³Ý¹»ë ·³É ¹ñ³ÝóÇó áñ¨¿ Ù»Ïáí: ÜáõÛÝ Ñá¹í³ÍÇ »ñÏñáñ¹ Ù³ëÁ ùñ»³Ï³Ý ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý É»½íÇÝ ãïÇñ³å»ïáÕ ¹³ï³í³ñáõÃÛ³Ý Ù³ëÝ³ÏóÇÝ»ñÇÝ, ³Û¹ ÃíáõÙ` Ù»Õ³¹ñÛ³ÉÇÝ, իրավունք է վերապահում քրեական վարույթում թարգմանչի օգնությամբ և անվճար իրականացնել իր բոլոր իրավունքները:

- «Միջոցներ ձեռք առնել բարելավելու ասորերենի և հունարենի առկայությունը é³¹ÇáÛáí ¨ ³ëáñ»ñ»ÝÇ, ÑáõÝ³ñ»ÝÇ, »½¹Ç»ñ»ÝÇ ¨ ùñ¹»ñ»ÝÇ ³éÏ³ÛáõÃÛáõÝÁ հեռուստատեսությամբ» հանձնարարականի վերաբերյալ տեղեկացնում ենք, որ ³ëáñ»ñ»Ý é³¹ÇáÑ³Õáñ¹áõÙÝ»ñÝ ³ñ¹»Ý ëÏëí»É »Ý ¨ Íñ³·ñ³íáñíáõÙ ¿ ³í»É³óÝ»É ¹ñ³ Í³í³ÉÁ: êáõÛÝ ½»ÏáõÛóÇ 17-ñ¹ å³ñ³·ñ³ýáõÙ ³ëí»É ¿, áñ §Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ²ñ¹³ñ³¹³ïáõÃÛ³Ý Ý³Ë³ñ³ñáõÃÛ³Ý ¨ Հանրային Հեռուստառադիոընկերության հետ ձեռք է բերվել նախնական Ñ³Ù³Ó³ÛÝáõÃÛáõÝ 2007Ã. ÁÝÃ³óùáõÙ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ²½·³ÛÇÝ ÅáÕáíÇ ùÝÝ³ñÏÙ³ÝÁ Ý»ñÏ³Û³óÝ»É §Ð»éáõëï³ï»ëáõÃÛ³Ý ¨ é³¹ÇáÛÇ Ù³ëÇÝ¦ Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ýñ³å»ïáõÃÛ³Ý ûñ»ÝùÇ 28-ñ¹ Ñá¹í³ÍáõÙ ³éÏ³` ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ É»½áõÝ»ñáí ïñíáÕ Ñ³Õáñ¹áõÙÝ»ñÇ Å³Ù³ù³Ý³ÏÁ ë³ÑÙ³Ý³÷³ÏáÕ ¹ñáõÛÃÁ Ñ³Ý»Éáõ Ù³ëÇÝ ÷á÷áËáõÃÛáõÝÁ¦: ê³ÑÙ³Ý³÷³ÏáÕ դրույթը հանելուց հետո հնարավոր կլինի հեռուստատեսությամբ ծրագրավորել ÑÇßÛ³É É»½áõÝ»ñáí Ñ³Õáñ¹áõÙÝ»ñÁ:
- §äարզաբանել, Հայաստանում կա՞ն արդյոք տարածաշրջանային կամ փոքրամասնությունների այլ լեզուներ բացի Հայաստանի վավերացման ÷³ëï³ÃÕÃáõÙ Ýßí³ÍÝ»ñÇó¦ Ñ³ÝÓÝ³ñ³ñ³Ï³ÝÇ վերաբերյալ տեղեկացնում »Ýù, áñ ëáõÛÝ ½»ÏáõÛóáõÙ Ý»ñÏ³Û³óí³Í ¿ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ³éÏ³ ¿ÃÝÇÏ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÝ»ñÇ ¨ Ð³Û³ëï³ÝáõÙ ·áñÍ³ÍíáÕ É»½áõÝ»ñÇ ëå³éÇã å³ïÏ»ñÁ: Հիշված լեզուներից բացի Հայաստանում ժամանակավորապես

գտնվող և սովորող ուսանողների կողմից գործածվում են պարսկերեն, արաբերեն ¨ ÙÇ ß³ñù ³ÛÉ É»½áõÝ»ñ, áñáÝù Ð³Û³ëï³ÝáõÙ áã ³í³Ý¹³Ï³Ý »Ý, áã ï³ñ³Íù³ÛÇÝ »Ý ¨ áã ¿É ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛ³Ý É»½áõÝ»ñ »Ý: ¸ñ³Ýù Ï³ñáÕ »Ý áñ³Ï³íáñí»É áñå»ë Å³Ù³Ý³Ï³íáñ ÙÇ·ñ³Ýï Ý»ñÇ É»½áõÝ»ñ:

Ð²ì ºÈì ²Ì

²ÕÛáõë³Ï 1. ՀՀ մշտական բնակչության բախշումը քաղաքներում և գյուղերում

	²½¶àôÂÚàôÜÀ							
	Ð³Û»ñ	²ëáñÇÝ»ñ	º½¹ÇÝ»ñ	ÐáõÛÝ»ñ	èáõëÝ»ñ	àõÏñ³Ç-Ý³óÇÝ»ñ	øñ¹»ñ	³ÛÉ
ÀÝ¹³Ù»ÝÁ	3145354	3409	40620	1176	14660	1633	1519	4640
ø³Õ³ù	2041622	524	7413	853	10489	1386	315	3551
¶ÛáõÕ	1103732	2885	33207	323	4171	247	1204	1089

²ÕÛáõë³Ï 2. Ê³éÁ ³½·³ÛÇÝ Ï³½Ùáí Ï³Ù ·»ñ³½³Ýó³å»ë ³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõթյուններով բնակեցված գյուղական բնակավայրերի ցանկը

	´Ý³Ï³í³ÛñÇ ³ÝáõÝÁ	³½·³ÛÇÝ ÷áùñ³Ù³ëÝáõÃÛáõÝÁ	Ù³ñ½Á
1	²ñ½ÝÇ	³ëáñÇÝ»ñ Ñ³Û»ñÇ Ñ»ï Ë³éÁ	Îáï³Ûù
2	Ì»ñÇÝ ¸íÇÝ	³ëáñÇÝ»ñ Ñ³Û»ñÇ Ñ»ï Ë³éÁ	²ñ³ñ³ï
3	¸ÙÇïñáí	³ëáñÇÝ»ñ Ñ³Û»ñÇ Ñ»ï Ë³éÁ	²ñ³ñ³ï

4	Üáñ ²ñ ï ³ ·»ñë	³ ëáñÇÝ»ñ Ñ ³ Û»ñÇ ¨ »½¹ÇÝ»ñÇ Ñ» ï Ë ³ éÁ	²ñÙ ³ íÇñ
5	²É ³ ·Û ³ ½	ÑÇÙÝ ³ Ï ³ ÝáõÙ ùñ¹»ñ` »½¹ÇÝ»ñÇ Ñ» ï	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
6	ê ³ ¹áõÝó/²Ùñ» Â ³ ½ ³ ³ [3]	»½¹ÇÝ»ñ	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
7	² í ß»Ý	»½¹ÇÝ»ñ	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
8	ØÇçÝ ³ ïáõÝ/úñÃ ³ ×Û ³	»½¹ÇÝ»ñ	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
9	èÛ ³ Â ³ ½ ³	եզդիներ, մասամբ` քրդեր	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
10	Þ»ÝÏ ³ ÝÇ	»½¹ÇÝ»ñ	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
11	Ö ³ ñ× ³ ÏÇë/¸»ñ»Ï	եզդիներ, մասամբ` քրդեր	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
12	êÇ÷ ³ Ý	»½¹ÇÝ»ñ	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
13	ØÇñ ³ ù	»½¹ÇÝ»ñ	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
14	Î ³ ÝÇßÇñ/ê ³ Ý·Û ³ é	»½¹ÇÝ»ñ	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
15	æ ³ ÙßÉáõ	»½¹ÇÝ»ñ	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
16	²ñ¨áõ ï /´ ³ éáÅ	»½¹ÇÝ»ñ	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
17	êáñÇÏ	»½¹ÇÝ»ñ	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
18	Þ ³ ÙÇñ ³ Ù	»½¹ÇÝ»ñ	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
19	ºñ ³ ëË ³ ÑáõÝ	»½¹ÇÝ»ñ` Ñ ³ Û»ñÇ Ñ» ï Ë ³ éÁ	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
20	Դդմասար/Ղաբախթափա	»½¹ÇÝ»ñ	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
21	Ô ³ ½ ³ ñ ³ í ³ Ý	Ñ ³ Û»ñÇ Ñ» ï Ë ³ éÁ` áñáß Ãíáí »½¹ÇÝ»ñ	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
22	Ð ³ Ïá/Ð ³ ÏÏá	»½¹ÇÝ»ñ	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
23	Î ³ Ýã/¶Û ³ ÉÃá	»½¹ÇÝ»ñ	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
24	ÂÁÉÉÁÏ	»½¹ÇÝ»ñ	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý

[3] Ցանկում ներկայացված բնակավայրերից նրանք, որոնք ներկայացված են երկու անուններով, վերջին հինգ տարիների ընթացքում բնակավայրի բնակչության կողմից առաջարկված և փոփոխված նոր անուններնեն` գծիկով զուգահեռ բերված հին անունների հետ միասին:

25	úÃ¨³Ý/´³ÛëÁ½	»½¹ÇÝ»ñ	²ñ³·³ÍáïÝ
26	Ø»Í³Óáñ/²íÃáÝ³	»½¹ÇÝ»ñ	²ñ³·³ÍáïÝ
27	¶»ï³÷	Ë³éÁ	²ñ³·³ÍáïÝ
28	²ÛÝÃ³÷	Ñ³Û»ñÇ Ñ»ï Ë³éÁ` áñáß Ãíáí »½¹ÇÝ»ñ	²ñ³ñ³ï
29	Յոկտեմբեր	Ñ³Û»ñÇ Ñ»ï Ë³éÁ` áñáß Ãíáí »½¹ÇÝ»ñ	²ñÙ³íÇñ
30	ü»ñÇÏ	»½¹ÇÝ»ñ	²ñÙ³íÇñ
31	²ñ¹³ß³ñ	»½¹ÇÝ»ñ	²ñÙ³íÇñ
32	Üáñ Î»ë³ñÇ³	Ñ³Û»ñÇ Ñ»ï Ë³éÁ` áñáß Ãíáí »½¹ÇÝ»ñ	²ñÙ³íÇñ
33	²Û·³í³Ý	Ñ³Û»ñÇ Ñ»ï Ë³éÁ` áñáß Ãíáí »½¹ÇÝ»ñ	²ñ³ñ³ï
34	¼áíáõÝÇ	Ñ³Û»ñÇ Ñ»ï Ë³éÁ` áñáß Ãíáí »½¹ÇÝ»ñ	Îáï³ÛùÇ Ù³ñ½
35	Üáñ ¶»ÕÇ	Ñ³Û»ñÇ Ñ»ï Ë³éÁ` áñáß Ãíáí »½¹ÇÝ»ñ	Îáï³ÛùÇ Ù³ñ½
36	Ջրաբեր	Ñ³Û»ñÇ Ñ»ï Ë³éÁ` áñáß Ãíáí »½¹ÇÝ»ñ	Îáï³ÛùÇ Ù³ñ½
37	È»ñÙáÝ ïáíá	éáõë Ù³É³Ï³ÝÝ»ñ` áñáß Ãíáí Ñ³Û»ñÇ Ñ»ï	Èáéáõ Ù³ñ½
38	üÇáÉ» ïáíá	éáõë Ù³É³Ï³ÝÝ»ñ	Èáéáõ Ù³ñ½

²ÕÛáõë³Ï 3. ÐÐ Ñ³Ýñ³ÏñÃ³Ï³Ý ¹åñáóÝ»ñáõÙ Ý»ñÏ³ å³ÑÇÝ »½¹Ç»ñ»Ý/ùñ¹»ñ»Ý É»½íÇ áõëáõóáõÙ Çñ³Ï³Ý³óÝող բնակավայրերի ցանկ

	´Ý³Ï³í³ÛñÇ ³ÝáõÝÁ	**Ø³ñ½Á**
1	ÈáõÏ³ßÇÝ	²ñÙ³íÇñ
2	Ê³ÝçÛ³Ý	²ñÙ³íÇñ
3	ø³Õ³ù ²ñÙ³íÇñ, ÃÇí 10 ÙÇçÝ³Ï³ñ·¹åñáó	²ñÙ³íÇñ
4	ü»ñÇÏ	²ñÙ³íÇñ
5	²É³·Û³½	²ñ³·³Íáïn
6	ê³¹áõÝó/ ²Ùñ» Â³½³	²ñ³·³Íáïn
7	²íß»Ý	²ñ³·³Íáïn
8	ØÇçÝ³ïáõÝ/ úñÃ³×Û³	²ñ³·³Íáïn
9	èÛ³ Â³½³	²ñ³·³Íáïn
10	Þ»ÝÏ³ÝÇ	²ñ³·³Íáïn
11	Ö³ñ×³ÏÇë /¸»ñ»Ï	²ñ³·³Íáïn
12	êÇ÷³Ý	²ñ³·³Íáïn
13	ØÇñ³ù	²ñ³·³Íáïn

15	Î ³ ÝÇ ³ ßÇñ/ ê ³ Ý·Û ³ é	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
16	æ ³ ÙßÉáõ	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
17	êáñÇ Ï	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
19	Դդմասար/Ղաբախքափա	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
20	ÂÁÉÉÁ Ï	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
21	úÃ¨ ³ Ý/ ´ ³ ÛëÁ½	²ñ ³ · ³ Íá ï Ý
21	¼á í áõÝÇ	Îá ï ³ ÛùÇ Ù ³ ñ½
23	Üáñ ¶»ÕÇ	Îá ï ³ ÛùÇ Ù ³ ñ½
24	ø ³ Ý ³ ù»é ³ í ³ Ý	Îá ï ³ ÛùÇ Ù ³ ñ½

²ÕÛáõë ³ Ï 4. ÐÐ Ñ ³ Ýñ ³ ÏñÃ ³ Ï ³ Ý ¹åñáóÝ»ñáõÙ Ý»ñ Ï ³ å ³ ÑÇÝ ³ ëáñ»ñ»Ý É»½í Ç ուսուցմամբ դասարանների ó ³ ÝÏ

²ñ ³ ñ ³ ï Ç Ù ³ ñ½	¸ åñáó	²ëáñáñ»Ý É»½í Ç áõëáõóÙ ³ ÝÁ Ñ ³ × ³ ËáÕ ³ ß ³ Ï»ñ ï Ý»ñÇ ÁÝ¹Ñ ³ Ýáõñ ÃÇ í Á	²ëáñáñ»Ý É»½í Ç áõëáõóÙ ³ ÝÁ Ñ ³ × ³ ËáÕ ³ ß ³ Ï»ñ ï Ý»ñÇ ÃÇ í Áë ï ¹ ³ ë ³ ñ ³ ÝÝ»ñÇ	
	Ì»ñÇÝ ¸ íÇÝ ·ÛáõÕÇ ÙÇçÝ ³ Ï ³ ñ · ¹ åñáó	250	1 ¹ ³ ë.-11 6 ¹ ³ ë.-33 1 ¹ ³ ë.-15 7 ¹ ³ ë.-22 2 ¹ ³ ë.-17 8 ¹ ³ ë.-25 3 ¹ ³ ë.-27 9 ¹ ³ ë.-31 4 ¹ ³ ë.-16 10 ¹ ³ ë.-25 5 ¹ ³ ë.-28	
	¸ ÙÇ ï ñá í ·ÛáõÕÇ ÙÇçÝ ³ Ï ³ ñ · ¹ åñáó	68	1 ¹ ³ ë.-5 6 ¹ ³ ë.33 1 ¹ ³ ë.-3 7 ¹ ³ ë.-22 2 ¹ ³ ë -2 8 ¹ ³ ë.-9 3 ¹ ³ ë.-5 9 ¹ ³ ë.-10 4 ¹ ³ ë -2 10 ¹ ³ ë.-10 5 ¹ ³ ë.-2	
Îá ï ³ ÛùÇ Ù ³ ñ½	²ñ½ÝÇ ·ÛáõÕÇ ÙÇçÝ ³ Ï ³ ñ ·	114	1 ¹ ³ ë.-6 6 ¹ ³ ë.-23 1 ¹ ³ ë.-9 7 ¹ ³ ë.-7 2 ¹ ³ ë.-12 8¹ ³ ë.-3	

	¹åñáó		3 ¹³ë.-11 9¹³ë.-11 4 ¹³ë.-11 10 ¹³ë.-9 5 ¹³ë.-12	
ºñ¨³Ý	N8 ÙÇçÝ³Ï³ñ· ¹åñáó	8	1 ¹³ë.-3 2 ¹³ë.-2 5¹³ë.-1 8 ¹³ë.-1 9¹³ë.-1	

²ÕÛáõë³Ï 5. ÐÐ Ñ³Ýñ³ÏñÃ³Ï³Ý ¹åñáóÝ»ñáõÙ éáõë»ñ»Ý É»½վի ուսուցմամբ ¹³ë³ñ³ÝÝ»ñÇ ó³ÝÏ

N	Ø³ñ½	¸åñáó ÃÇí	¸³ë³ñ³ÝÝ»ñ
1.	ºñ¨³Ý	7	1-10-ñ¹ ¹³ë.
2		8	1-10-ñ¹ ¹³ë.
3		29	1-10- ñ¹ ¹³ë.
4		35	1-10- ñ¹ ¹³ë.
5		55	1-7- ñ¹ ¹³ë.
6		69	1-10- ñ¹ ¹³ë.
7		62	1-10- ñ¹ ¹³ë.
8		77	1-10- ñ¹ ¹³ë.
9		85	ոչ բոլոñ ¹³ë.
10		109	1-10- ñ¹ ¹³ë.
11		122	ոչ բոլոր դաս.
12		132	1-10- ñ¹ ¹³ë.
13		164	1-10- ñ¹ ¹³ë.
14		147	1-10- ñ¹ ¹³ë.
15		176	1-10- ñ¹ ¹³ë.
16		4 Ñ³ïáõÏ ¹å.	ոչ բոլոր դաս.
	Îáï³ÛùÇ Ù³ñ½		
17		Ðñ³½¹³ÝÇ ÃÇí 10 ¹å.	1-10- ñ¹ ¹³ë.
18		â³ñ»Ýó³í³ÝÇ ÃÇí 4 ¹å.	ոչ բոլոր դաս.
19		Աբովյանի թիվ 4 դպ.	1-10- ñ¹ ¹³ë.
20		Üáñ Ð³×ÝÇ ÃÇí 4 ¹å.	ոչ բոլոր դաս.

	¶»Õ ³ ñùáõÝÇùÇ Ù ³ ñ½		
21		ê¨ ³ ÝÇ ÃÇ í 3 ¹ å.	ոչ բոլոր դաս.
	ÞÇñ ³ ÏÇ Ù ³ ñ½		
22		¶ÛáõÙñÇÇ ÃÇ í 1 ¹ å.	ոչ բոլոր դաս.
23		¶ÛáõÙñÇÇ ÃÇ í 2 ¹ å.	áã բոլոր դաս.
24		¶ÛáõÙñÇÇ ÃÇ í 7 ¹ å.	ոչ բոլոր դաս.
25		¶ÛáõÙñÇÇ ÃÇ í 23 ¹ å.	1-10- ñ¹ ¹ ³ ë.
	Èáéáõ Ù ³ ñ½		
26		ì ³ Ý ³ Óáñ Ç ÃÇ í 4 ¹ å.	1-10- ñ¹ ¹ ³ ë.
27		ì ³ Ý ³ Óáñ Ç ÃÇ í 11 ¹ å.	1-10- ñ¹ ¹ ³ ë.
28		ê ï »÷ ³ Ý ³ í ³ ÝÇ ÃÇ í 2 ¹ å.	1-10- ñ¹ ¹ ³ ë.
29		î ³ ßÇñÇ ÃÇ í 1 ¹ å.	1-10- ñ¹ ¹ ³ ë.
30		üÇ ³ É» ï á í á ·ÛáõÕÇ ¹ å.	1-10- ñ¹ ¹ ³ ë.
31		È»ñÙáÝ ï á í áÛÇ ¹ å.	1-10- ñ¹ ¹ ³ ë.
	²ñÙ ³ íÇñÇ Ù ³ ñ½		
32		²ñÙ ³ íÇñÇ ÃÇ í 5 ¹ å.	1-10- ñ¹ ¹ ³ ë.
33		ì ³ Õ ³ ñß ³ å ³ ï Ç ÃÇ í 5 ¹ å.	1-10- ñ¹ ¹ ³ ë.
	²ñ ³ ñ ³ ï Ç Ù ³ ñ½		
34		²ñ ³ ï ³ ß ³ ï Ç ÃÇ í 4 ¹ å.	ոչ բոլոր դաս.
35		ì »ñÇÝ ¸ íÇÝ ·ÛáõÕÇ ¹ å.	1-10- ñ¹ ¹ ³ ë.
36		¸ÙÇ ï ñá í ·ÛáõÕÇ ¹ å.	1-10- ñ¹ ¹ ³ ë.

²ÕÛáõë³Ï 6. ä»ïáõÃÛ³Ý ÏáÕÙÇó å³ßïå³ÝíáÕ` Ð³Û³ëï³ÝÇ Ð³Ý³ñå»ïáõÃÛ³Ý տարածքում առկա և արդեն բացակայող կրոնական և էթնիկ համայնքների å³ïÙ³Ï³Ý å³ßï³ÙáõÝù³ÛÇÝ Ï³éáõÛóÝ»ñÇ ó³ÝÏ

- Î³ÃáÉÇÏ »Ï»Õ»óÇ ¶ÛáõÙñÇáõÙ, Ï³éáõó»É ¿ 1848-1855ÃÃ. Î³ÝáÝÇÏáë í³ñ¹³å»ï ²ñ³ñ³ ïÛ³ÝÁ:
- èáõë³Ï³Ý »Ï»Õ»óÇª ì³Ý³ÓáñÇ Ï³Û³ñ³Ý³Ù»ñÓ Ññ³å³ñ³ÏáõÙ: Î³éáõóí»É ¿ 1895Ã.:
- èáõë³Ï³Ý »Ï»Õ»óÇ ¶ÛáõÙñÇáõÙ (äÉåÉ³Ý Å³Ù), Ï³éáõóí»É ¿ 1904Ã.:
- èáõë³Ï³Ý »Ï»Õ»óÇ ºñ¨³ÝáõÙ, 1913Ã.ª ù. ºñ¨³Ý, ø³Ý³ù»é-¼»ÛÃáõÝ Ã³Õ., ¼³ù³ñÇ³ ê³ñÏ³í³·Ç ÷áÕ. 117-123, ½áñ³Ýáó³ÛÇÝ Ñ³Ù³ÉÇñÇ ï³ñ³ÍùáõÙ: ºÏ»Õ»óÇÝ Ï³éáõóí»É ¿ 1913Ã.ª ×³ñï³ñ³å»ï Ì. ØÇñ½áÛ³ÝÇ Ý³Ë³·Íáí:
- èáõë³Ï³Ý ³ÙñáóÇ Ñ³Ù³ÉÇñª ¶ÛáõÙñÇÇ Ñ³ñ³í-³ñ¨ÙïÛ³Ý »½ñÇÝ: Î³éáõóí»É ¿ 1834-44ÃÃ. ÜÇÏáÉ³Û 1-ÇÝÇ Ññ³Ù³Ý³·ñáí: ²ÙñáóÇ Ñ³Ù³ÉÇñáõÙ ³é³ÝÓÇÝ Ï³Ý·áõÝ ¿ §ê¨»ñëÏÇ ýáñï¦ ³ÙñáõÃÛáõÝÁ, áñÝ áõÝÇ ßñç³Ý³Ó¨ Ñ³ï³Ï³·ÇÍ ¨ Í³é³ÛáõÙ ¿ áñå»ë ½áñ³Ù³ëÇ å³Ñ»ëï:
- èáõë³Ï³Ý ë³ÑÙ³Ý³å³Ñ ½áñù»ñÇ áõÕ»Ï³Éª ²ñÙ³íÇñÇ Ù³ñ½Ç ´³Õñ³ÙÛ³ÝÇ »ÝÃ³ï³ñ³ÍùÇ ºñí³Ý¹³ß³ï ·ÛáõÕáõÙ: Î³éáõóí»É ¿ 1877-1878ÃÃ. éáõë-Ãáõñù³Ï³Ý å³ï»ñ³½Ùó ³é³ç, ÑáõÙ ³ÕÛáõëÇó:
- Æñ³Ý³Ï³Ý Î³åáõÛï Ù½ÏÇÃ (¶Ûáõ ç³ÙÇ Ù½ÏÇÃ), 1766Ã., ù. ºñ¨³Ý, Ø»ëñáå Ø³ßïáó åáÕ. 12: Àëï Ñ³ñ³í³ÛÇÝ ¹³ñå³ëÇÝ å³Ñå³Ýí³Í ³ñÓ³Ý³·ñáõÃÛ³Ýª Ï³éáõóí»É ¿ 1766Ã., ºñ¨³ÝÇ Ðáõë»ÛÇÝ ²ÉÇ-Ë³ÝÇ ÏáÕÙÇó: ºñ¨³ÝÇ Î³åáõÛï Ù½ÏÇÃÁ ³ñÅ»ù³íáñíáõÙ ¿ áñå»ë ²Ý¹ñÏáíÏ³ëáõÙ å³Ñå³Ýí³Í áõß å³ñëÏ³Ï³Ý ßÇÝ³ñ³ñ³Ï³Ý ³ñí»ëïÇ ³ãùÇ ÁÝÏÝáÕ ûñÇÝ³Ï: 1994-1998ÃÃ. Çñ³Ï³Ý³óí»É »Ý í»ñ³Ï³Ý·ÝÙ³Ý ³ßË³ï³ÝùÝ»ñ:

- ê³ñ¹³ñÇ Ù½ÏÇÃ. 19-ñ¹ ¹³ñÇ í»ñç. ºñ¨³Ý, ÊáñÑñ¹³ñ³ÝÇ ÷áÕáó, 40: Øï»É ¿ ºñ¨³ÝÇ բերդի համալիրի մեջ: Բերդը ռուսական զորքերի կողմից գրավվելուց Ñ»ïá Ù½ÏÇÃÁ í»ñ¿³Íí»É ½áñ³ÝáóÇ: ²ÛÅÙ å³Ñå³Ýí»É ¿ ÙÇ³ÛÝ ß»ÝùÇ ÙáõÛÃÁ:
- ºÏ»Õ»óÇ ê. ÎÇñÇÉ (³ëáñ³Ï³Ý »Ï»Õ»óÇ), 1840Ã.ª ÐÐ ²ñ³ñ³ïÇ Ù³ñ½, ²ñï³ß³ïÇ »ÝÃ³ï³ñ³Íù, ·. ¸ÇÙÇïñáí, ·ÛáõÕÇ Ù»ç: Î³éáõóí»É ¿ 1840Ã.ª áñå»ë գյուղի ասորի բնակիչների աղոթատեղի:
- ºÏ»Õ»óÇ àõñÙ³ (³ëáñ³Ï³Ý »Ï»Õ»óÇ), 19-ñ¹ ¹. í»ñçª ÐÐ ²ñ³ñ³ïÇ Ù³ñ½, ²ñï³ß³ïÇ »ÝÃ³ï³ñ³Íù, ·. ì»ñÇÝ ¸íÇÝ, ·ÛáõÕÇ Ù»ç: ºÏ»Õ»óÇÝ àõñÙ³ ¿ անվանվում ասորաբնակ գյուղացիների կողմից:
- ºÏ»Õ»óÇ ë. ê³í³ (ÑáõÝ³¹³í³Ý »Ï»Õ»óÇ), 1909Ã.ª ÐÐ Èáéáõ Ù³ñ½, ÂáõÙ³ÝÛ³ÝÇ »ÝÃ³ï³ñ³Íù, ·. Þ³ÙÉáõÕ: Î³éáõóí»É ¿ áñå»ë ·ÛáõÕÇ ÑáõÝ³¹³í³Ý բնակչության աղոթատեղի, 1909թ.՝ համաձայն մուտքի մոտ արված ÷áñ³·ñáõÃÛ³Ý: ²ñÅ»ù³íáñíáõÙ ¿ áñå»ë Ð³Û³ëï³ÝáõÙ å³Ñå³Ýí³Í ÑáõÝ³¹³í³Ý »Ï»Õ»óáõ ûñÇÝ³Ï:
- Ðñ»³Ï³Ý ·»ñ»½Ù³Ýáó, 14-17-ñ¹ ¹¹.ª ÐÐ ì³Ûáó ÓáñÇ Ù³ñ½, ºÕ»·Ý³ÓáñÇ ï³ñ³Í³ßñç³Ý, ·. ºÕ»·Çë, Ñ³ñ³í-³ñ¨ÙÛ³Ý »½ñÇÝ, ºÕ»·Çë ·»ïÇ Ó³Ë ³÷ÇÝ, «Յապոնի բաղեր» վայրում: Պահպանվել են հրեագիր տապանագրեր՝ հյուսկեն ×³ñï³ñ³å»ï³Ï³Ý½³ñ¹³ù³Ý¹³ÏÝ»ñáí:
- øñ¹³Ï³Ý ·»ñ»½Ù³ÝÝ»ñ, 16-18-ñ¹ ¹¹.ª ÐÐ ²ñ³·³ÍáïÝÇ Ù³ñ½, ²ñ³·³ÍÇ »ÝÃ³ï³ñ³Íù, ·. èÛ³ Ã³½³, ·ÛáõÕÇ ÑÛáõëÇë³ÛÇÝ Ù³ëáõÙ:
- Մոնղոլական դամբարան. 1319թ.: Երևան, Աբովյան փողոց-3: Ðáõß³ñÓ³ÝÁ բացվել է 2001թ. շինարարական աշխատանքների ժամանակ:
- Թուրքմեն էմիրների տոհմական դամբարան, կառուցված 1413թ., արաբատառ ³ñÓ³նագրությամբ: Գտնվում է Արարատի մարզի Մասիսի ենթատարածքի ²ñ·³í³Ý¹ ·ÛáõÕáõÙ: 1980Ã. Çñ³Ï³Ý³óí»É ¿ դամբարանի գմբեթի մասնակի í»ñ³Ýáñá·áõÙ: